

Kykt Juffertjes
kykt
Of 't u gelykt
Pr
ABRAMS
NARRINNEN-SPIEGEL
PVRGAT ET ORNAT.

NARRINNEN-SPIEGEL,

Vertoonende

NATUURELYK en FIGUURELYK

Den Aardt, Levenswyze, en gebreeken der gebrekkige

VROUTJES enz.

Alle den geenen, die genegen zyn dezelve te verbeeteren, voorgehouden

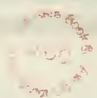
Door

Pr. ABRAHAM à St. CLARA,

Met Printverbeeldingen en byſchriften.

t'AMSTERDAM,
By de JANSSOONS VAN WAESBERGE,
Boekverkoopers, 1718.

AAN DE LEEZERS.

DAt yder Drommel zyn maandt regeerdt, en het een goede Schout is, die zyn boete verwagten kan, zyn twee bekende spreekwoorden. Die allerzoetste murwe malle... zagt, wy meenen malze, vermaakelyke, en nootzaakelyke Narrinnetjes, te weeten, de Vroutjes, Juffertjes, Vrystertjes, Meysjes enz: hebben zich bereyts eenigen tydt vermaakt, verheugdt, en gekitteldt, want dit goedtje valt wat kittelig, in ons, *cum sociis* met al onze vieze grappen, en klugtige grimatzen door P: Abram ten Tooneel gevoerdt te zien; doch, mooglyk aan de gemelde spreekwoorden niet gedagt, of ten minsten niet verwagt, dat hun beurt zo kort aan de beurt ley. Het beurdt nochtans; en wy hebben de eer van de Liefhebbers hier een nesje van xxv. uytgebroeyde Narrinnetjes aan te bieden; zynde de helft, van die noch staan te volgen, Ghach! Gha! ga! ha! hooren wy dunkt ons reets een Laatdunkendt Narrinnetje uyt schateren, hondert Narren, en maar vyftig Narrinnen: *Ergo*, meer Narren als Narrinnen. Al zoetjes,

myn Zoetertje, al zagtjes myn Lachchebekje; dit is een miswyzing op uw Compas, daar wy compassie mee hebben, en het is u derhalven vergeven, want wat moet men uw Sexe niet al vergeven? uw Pater ontdekt het geheym dezer mis beter, en zegt, maar vyftig Narrinnen ter Wereldt gebragt te hebben, om dat hy van gedagten was, dat twee Narren, genoech aan een Narrin zouden hebben; en wie twyffeldt aan deeze waarheydt? niemant geloven wy. Doch behaagt het egter iemandt daar rykkelyker van voorzien te zyn, wy staan hem gaarne ons aandeel, zo ons dit 't avondt of morgen meede mogt toe geleydt zyn, gaarne af.

Yder zoek onderwyl hier zyne gading uyt, het is hier proef eer je koopt. Maar wy zien noch weynige de handen naar No. 1. uytsteken, en wat wonder? het uythangbordt behaagt de beschouwers al zo min, als de poort van Adrianus den Joden. Stap egter eens in de winkel, is het niet om koopmanschap te doen, het zal ten minsten goedt zyn om u voor diergelyke waar te wagten. No. 2. zal met haar pragtige plunjen en pluymen ligt meerder Liefhebbers vinden

Al mee niet? Neen, men ſchudt het hoofdt,
Een Teeken, dat niets goedts beloofdt.

De 3de. zal ligt wel cabel houwen, want wat man ziet zyn lieve kinderen niet gaaren van de Moeder geliefkooſt en bemindt?

Neen zegt'er een, op 't zien van 't Printje,
Dit is mal Moertje en mal kindtje.

Ja wel Liefhebbers zo gy langer dien weg in wildt, en de Rol van Momus meendt te ſpeelen, zal het hooy gedorſcht zyn, en wy zullen den Mooriaan ſlegts ſchuuren, met u Ed: onze Narrinnen verder aan te pryzen: want buyten twyffel zal de een of d'ander bedil al op N°. 4. mee wat te zeggen weten, en zo raaktze al mee aan de Man niet:

Een Styfkop! die om 't Leven niet,
Waar iſſer ſlimmer huys verdriet?

Wy verwagten het niet veel beeter, en beſluyten derhalven in dit geval, dat de vrinden het Veranderlyk Geval hebben

zien ſpeelen en de les van Mengo onthouwen, des zullen wy de Liefhebbers, en ons zelven niet langer ophouwen, maar beveelen de Leezers den bruy voetſtoots, en wenſchen haar wel te vaaren.

DE

DE BOOZE NARRIN.

DE Duyvel, in een Menſche ſchyn,
Vertoondt zich in dit booze Swyn:
Een Hel ſchuyldt in de holle kaken,
Die niet als vuur en vlammen braken;
O! yſſelyk Monſter, ſnoode Slang!
Ik ſla u om, gy maakt my bang.

'tWAs een zeldzaame vraag, en een wonderlyk geschil, dat voor veele jaaren in het wereldwyze school te Athene in Griekenland verhandelt wierd, gelyk Sidonius in zyne Outheeden VII. B. kap. 2. verhaalt. Namentlyk of het Vrouwelyk geslagt, zo wel als het Mannelyke eenen lof verdiende? Als ook, en niet minder of zo wel der Vrouwen, als der Mannen leevensloop, handel en wandel, den nakomelingen ten berigt in de boeken vervat, mag geschreeven, gepreezen of veragt worden? De allergrootste Wyven-vyand *Diander*, schaamt hem niet tegen het Vrouwelyk geslagt dit oordeel te vellen: *Nec de vitiis, nec de virtutibus mulieres manifestentur*. Men zal der Vrouwen deugdelyke nog zondelyke voorvallen noyt aan het toekomende geslagt kundig nog openbaar maaken; hier niet van schryven en spreeken; haarer met lof niet melden, nog met schande niet veragten; ja zyn eenige Spreuk was: *Illam mulierum dignissimam censeo, cujus nulla foris vel laudis vel vituperii fama volat.* Ik agte dat Vrouwmensch voor het beste, van wiens leeven men goed nog kwaat, deugd nog zonde weet, of zeyt.

'tIs zot en wel vinnig geoordeelt; geheel anders en veel goetaardiger heeft de Leontische *Gorgias* met deze uytspraak voor het Vrouwelyk geslagt, een oordeel gevelt, *Etsi venustas mulierum occultanda, manifestanda tamen virtus est.* Alhoewel men de schoonheyt der Vrouwen als gevaarlyk zynde, moet verbergen, is haar deugdelyke wandel nogtans zo waardig als die der Mannen, om ze aan de nakomelingen, rugtbaar te maa-

maaken. En dit is billyk, want wat ſchuld heeft der Vrouwen deugd, dat zy niet openbaar zou mogen worden? Wat nakomelingen zullen een dapperheyt verborgen houden, die het ſterke wyf Jahel betoond heeft, wanneer ze den vyandelyken Krygsvorſt, zo ſtaatelyk uyt den weg ruymde? Want toen deze Kananitiſche Krygsheld de waapenen tegen de Iſraëliters opvatte; dog in den Kryg te kort ſchoot, zo dat hy ſchandelyk de vlugt moeſt neemen, en hem in de tente van Jahel zo veel hy kon, verbergde, verzogt hy voor zyn groote dorſt alleen een dronk water; dog Jahel was zo beleeft, dat zy hem in plaats van water, een goê dronk melk aanbood; waar op hy door vermoeytheyt zig ter nederleyde, en aanſtonds een ſlaapje opnam; dog hy dagt niet minder dan dat deze melk hem zyn bloed zoude koſten; hy kon 't zelfs niet droomen, dat hy door deze ſlaap zyn geluk zou verſlaapen; maar de helddadige Jahel, vatte aanſtonds een yſeren nagel, en deed die door den ſlaap des hoofts, van Siſera zodaanig indringen, dat hy niet kon opſtaan; zo dat ze door dusdaanigen nagel, voor haar zelfs en al de Vrouwluy een nagelnieuwe Viktory en Glory behaalde, alzo zy dezen gemelden Vyand Siſera overwon. *Jud.* V.

Wie zou ook de zeer verſtandige en mooye Abigaël niet roemen en pryſen? Deze had Nabal tot een Man, die niet anders dan een botte Knevel, een Domaard, een regtſchaape Gek, een olyke Vleegel, een groote Kwaſt, en daar by nog een dronken Bloet was. Deze Likkebroer was zo grof, dat hy aan David in zyn grootſte nood, mond-koſt weygerde, daar hy nogtans met zyne waapenen

zyn huys en hof bewaarde; dog David wierd 'er ook zo gramſteurig over, dat hy vaſt voornam, Nabal met de zyne om hals te brengen, ja zelfs geen hond te verſchoonen. Wanneer Abigaël dit ter ooren kwam, deed zy een groote meenigte mond-koſt op Ezels laden, nam de beſte Wyn mede, en ging David te gemoet, viel aan zyne voeten, beleed de groote misſlaagen van haaren gekken Man, en bad hem onderdaanig, dat hy dit tog wilde vergeeven; en wat hy uyt kwaadaardigheyt aan hem afſloeg, dat vergoede zy nu met het geene zy mede bragt. Abigaël die verſtandige Vrouw was als een klok, die met haar lieflyk geluyt, het onweder verdryft, dewyl David zyn gramſchap liet vaaren, en door dit verſtandig Vrouwmenſch ten eenemaale tot bedaaren kwam. 1 *Zam.* xx.

Wat nakomelingen zouden de heldenmoed van de Machabeenſche moeder ſwygen, die zo lang voornam niet te ſterven, tot dat zy haare zeeven Zoonen door een gloryryke martel-dood, voor af ten Hemel geſchikt had? Wat nakomeling zal den lof niet melden, van de deugd der kuyſche Suſanna; van de ootmoedige Eſther; de geloovige Zara; de godvrugtige Hanna? Wat nakomeling zou niet aantoonen, veele Hebreeuwſche Heldinnen? als de Thebeſche, en deze Judith die de magtigſte Vyanden van 't volk Iſraëls, als Judith, zeg ik, die de Aſſyriſche Krygsheld Holofernes, de Thebeſche daar tegen den tyranniſchen Koning Abimelech, zeeghaftig met eygen handen ter neder geworpen, en de kop afgehouwen hebben? neffens zo veele andere Kriſtelyke *Amazonen*, die haaren goddelyken Ziele-Bruy-

*Richt. ix.

Bruydegom Kriſtus Jezus tot in de Martel-dood toe, getrouw bleeven; niettegenſtaande dan dat *Diander* het Vrouwelyk geſlagt haatte, zo blyft evenwel Zalomons Spreuk, in zyn volle waarheyt; *Mulier gratioſa inveniet gloriam.* Spr. XI. *Een aangenaame Huysvrouwe houd de eere vaſt.*

Dog gelyk men een vroome en deugdzaame Vrouw niet genoeg kan pryzen, zo kan men ook in tegendeel een boos Wyf, die in dezen tyd by meenigte gevonden worden, niet genoeg beſchryven; ja ik durve het zeggen, ſchoon het Hemel-gewelf, enkel Papier en Pergament, alle wateren niet dan inkt, en alle Sterren Schryvers waaren, zo zouden zy alle de boosheyt van een kwaad Wyf niet na vereiſch kunnen afmaalen. De H: *Antoninus*, als een zonderling groot Wyven-voorſtander, beſchryft de quaa Wyven nogtans door een groot A. B. op deze wyze. Een kwaad Wyf zeyt hy, is:

A. *Avidum animal.* Een greetig dier.
B. *Beſtiale barathrum.* Een beeſtachtige opſlokſter.
C. *Concupiſcentia carnis.* De begeerlykheyt des vleeſches.
D. *Damnoſum duellum.* Een verderffelyke tweeſtryd.
E. *Æſtuans æſtus.* Een hitſige drift.
F. *Falſa Fides.* Een valſche getrouwheit.
G. *Garrulum guttuli.* Een ſnapagtig keelgat.
H. *Herinis armata.* Een gewapende egel.
I. *Invidioſus ignis.* Een nydige minnegloedt.
K. *Kalumniarum chaos.* Een Hel van laſteringen.
L. *Lepida lues.* Een aangenaame beſmettelyke ſiekte.

M. *Monstrosum mendacium.* Een gedrogtelyke leugenaarster.

N. *Naufragii nutrix.* Een veroorsaakster van schipbreuk.

O. *Opifex odii.* Een uytvindster van haat.

P. *Prima peccatrix.* De eerste Sondares.

Q. *Quietis cassatio.* Een afschaffing van rust.

R. *Ruina regnorum.* Een verderf van Koninkryken.

S. *Sylva superbiæ.* Een Bosch vol hoogmoedighêen.

T. *Truculenta tyrannis.* Een tyrannische wreedheyt.

V. *Vanitas vanitatum.* Een ydelheit der ydelheeden.

X. *Xantippe.* Een booze Feeks.

Y. *Imago idolorum.* Een Afgodisch beeltenisch.

Z. *Zelus Zelotypus.* Een yversuchtige jalourse.

God bewaare een yder voor zulken helschen furie.

De heylige Leeraar *Chrysostomus*, in zyn XXXII. Leerreede, over Matth: XIX., beschryft een kwaad, duyvelagtig en vervloekt Wyf, (ik spreeke van geen vroom) maar van een godloos Wyf, dat ze niet anders is, dan een schipbreuk van Lyf en Ziele, een oorspronk aller zonden, een oorzaak van alle rampen, en doodslag; dat een quaad Wyf, de Ryksstaf van Pluto, een rustplaats van de oude Slang, een vermaak des Duyvels, erger dan de Babylonische Vuur-oven, een regte Smisse van de helsche Cyclopen, een losbandig beest, een vermomde Adder, een onophoudelyke schaade, een onweer des huyses, een tuyghuys des Duyvels, een vyandinne der vriendschap, een on-

onvermydbaare pyn , een noodzakelyk kwaad , een natuurlyke verzoeking, een geduurige ramp, en een regt huys-gequel is.

De H. *Athanasius* , beſchryft een kwaad wyf met deze woorden. Een kwaat wyf, is niet anders dan een ſchipbreuk op Aarden , een oorſpronk van ſchendaaden, een ſchat van doodſlaagen, een doodelyke aanval , een haatelyke verſtooring , een glibberige begeerte. Een kwaad Wyf of een Gekkin, is niet anders dan een trooſt des Duyvels, een ontrooſtbaare krankheyt, een peſtilentiaal tuyg, een ergernis van de onnozelheit, een herberg der oneerbaarheyt, een werkplaats des Zatans. Een kwaad Wyf of een Gekkin , is vergiftige honing , een onbeſchaamt vel , een ſchaduw der duyſterniſſe, een liſtige adder , een ondergang des Mans, een blood ſwaart van den helſchen vyand, een raazende hond, de dood van de gantſche wereld.

Seeker voornaam en aanſienlyk Schryver ſegt, dat een boosaardig Wyf is: een Duyvels Paardt; Duyvelſch Roet ; des Duyvels deur; des Duyvels Poort ; een Duyvelſch Leer ; des Duyvels Aas; des Duyvels Handt; des Duyvels Hondt ; des Duyvels Tang; des Duyvels Tong; des Duyvels Verkeerbordt ; des Duyvels uytbroeyſel; des Duyvels Boek; des Duyvels Pik ; des Duyvels Stam ; des Duyvels Stem ; des Duyvels Radt ; des Duyvels Spraak ; Een ſulken Spraak doedt niet als klaagen; een ſulk Radt doedtniet als plaagen ; een ſulke ſtem doedt niet als kryten ; een ſulke Stam doedt niet als ſplyten; dusdanig Pik doedt niet als ſmeeren; uyt zulken Boek is niets te leeren; een ſodanigen broeyſel doedt niet als waaken; en zulken Bort doedt niet als kraaken ; ſodani-

danigen Tong doedt niet als nypen ; en zulken Tang doedt niet als knypen ; ſodanigen Hondt doedt niet als ſtreelen ; ſodanigen Handt doedt niet als ſteelen ; ſodanig Aas doedt niet als braaken ; en zulken Leer doedt niet als kraaken ; ſodanig Roet is om te ſwarten ; en zulken Paart heeft vuyle parten. Een quaadaardig en narrig Wyf, knort, mort, ſuyſt, ruyſt, pocht, koght, ſnapt, krapt, ſnikt, hikt, blaaſt, raaſt, pruylt, huylt, ſmyt en kryt den gantſchen dag ; ſe laat nooyt geen ruſt, geen vreê, geen ſtilte, geen vermaak, geen liefde, nog iets dat pryſenswaardig is ; en alle daag, duurt deze plaag ; de gantſche tydt, raakt men ſoo quyt ;

Altyt, altyt is 't vol alarmen
Het geen zich Godt eens wil erbarmen.

Een voornaam en beroemt Schryver, ik meen de wyze Zalomon, zeyt, en wel te regte, dat een kwaat wyf afgryzelyker is, dan een Leeuw, vergiftiger, ſchaadelyker en verſchrikkelyker dan een Draak ; zyne woorden luyden aldus : *'t Is beeter by Leeuwen en Draaken te woonen, dan by een boos Wyf.* Want alhoewel de Leeuwen Daniel verſchoonden, heeft nogtans een boos Wyf dit de onſchuld van Naboth niet willen doen ; of een Vis, Jonas in Zee behield, heeft een booze Delila haaren eygenen Zamzom op de ſlagtbank gevoert. Alhoewel Leeuwen en Slangen tegen Johannes eerbied betoonden, wilde nogtans de ligtveerdige Herodias hem geen ruſte geeven, tot dat ze zyn hooft, om de gezeyde waarheyt, van zyn ha's had afgeſprongen gezien, en het zelve aan haar in een Schootel wierd overhandigt. Alhoewel

wel de Ravens Elias, als zorgvuldige Schafmee-ſters lange tyd bezorgden, heeft nogtans de godlooze Izabel haar hooft niet geruſtig willen nederleggen, voor dat zy Elias weg gejaagt had. Zyn de Draaken dan afgryzelyk, de Leeuwen verſchrikkelyk, de Adders vergiftig, de Baſilisken doodelyk. *Omnem ferarum vim mala mulier complexa eſt.* Zo is al het vergift en de afſchuwelykheyt in een boos Wyf opgeſlooten.

Geen wonder is het, dat de wyſe *Syrach* ſegt: *Dat hy liever by eenen Leeuw ende Draak woonen wilde, als met een boos Wyf.* Het is mede geen wonder, dat hy verder ſegt; *Dat al wie een ſodanige vergiftige Huys-Adaer neemt, even gelyk de geene is, die een Scorpioen aangrypt, van welken hy niets anders als den doodt te verwachten heeft.* Het is dan geen wonder, dat de zeer verſtandige Kato, voor den geſpannen Roomſchen Raad met deze woorden uytborſt: wanneer de werelt, wegens de voortplanting van 't menſchelyk geſlagt, zonder de Wyven kon beſtaan, zouden wy zeekerlyk met de Goden kunnen verkeeren. Het is geen wonder, dat Lipzius yemand die geen Wyf hadde, tot een Grafſchrift dit opſtelde: *Caruit uxore, prole, lite*, hy heeft geen Wyf, geen Hond, nog twiſt in zyn gantſche leeven gehad. Het is niet vreemt dat *Arrius*, die der Wyven kwaadaardigheyt wel bekent was, zyn goede vriend dit volgende antwoord gaf: yemands beſte vriend kwam eens by hem, met naame *Pacurius*, en klaagde zyne elende, met natbekreeten oogen, hoe ſmertelyk hem een boom viel, die in 't midden van zyn tuyn ſtond, waar aan voorheenen zyn eerſte, tweede en nu zyn derde Wyf haar zelven verhangen hadde. Ey! een-

voudige beuling, zey *Arrius*, hoe is het mooglyk, dat gy daar over een traantje vergiet? Gy had veel meer reeden om te lagchen, als om te weenen. ô Broeder voer hy voort, dat uw geluk ontrent dezen boom u nog zo ten eenemaale onbekent is; een boom, die u zulke ſchoone vrugten geeft. Gy kund my ook geen grooter dienſt doen, en ik zou my voor de rykſte man agten, wanneer ik deze boom maar een weynig van u ter leen hadde, ik zou hem aanſtonds in myn tuyn planten. Luyſter eens, en neem deze gebeurlyke raad aan, wagtje tog vooral, dat de kragt en werking van dezen Boom in de Stad niet rugtbaar word, want elk zou 'er een Tak van willen hebben, zo dat 'er in 't korte van dezen Boom niet meer zou overig blyven. *Arrius* wiſt op eene zonderlinge wyze de groote onheylen op te halen, die de kwa Wyven, de Mannen veroorzaaken, en dat het beter is, dat deze vergiftige Vrugt, die meenigen mond zo bitter maakt, aan den Boom blyft hangen, dan dat men ze daar van plukt. Seer wel ſingt dan ſeeker ſinryke Poëet:

Vertrouwt niets aan een quaade Vrouw,
Zy ſuypt u uyt, en baardt u rouw;
Uw geldt en goedt, verdoedt zy maar;
Se is ſterk, dog deugdt niet eenen haar;
Zy leydt u aan de Narren koort,
En gy verblindt, gelooft haar woordt:
Wanneer ſe uw Eer, u Ziel, en Heyl
Verquiſt heeft, lacht zy onderwyl.

Zo dat men wel mag zeggen, dat een kwaad Wyf (de goede niet te na geſproken) erger dan

de Duyvel zelfs is, want alwaar hy zelfs niets kan uytregten, zend hy gemeenlyk dusdaanigen boozen *Megera*. Gelyk dit de Poëet wederom met het volgende Veers aantoont:

Aſpide quidpejus? Tigris: quid tygride? Dæmon.
Dæmone quid? Mulier: Quid Mulier? Nihil.

Dat is te zeggen:

Wat is 'er erger als een Slang? een Tyger: en wat als een Tyger? de Duyvel.
Maar wat is erger als de Duyvel? een Wyf: en wat als een Wyf? Niets.

Dit bewys kan men uyt de goddelyke Schrift opmaken. De Duyvel, die helſche Schurk, is den vroomen Job, neffens veele andere vroome luy zeer misgunſtig geweeſt. Om Job, zeg ik, die wegens zyne heerlyke deugden en noyt volpreezen opregtigheyt, grooten lof wegdraagt, kwam den ſtouten Zatan eens voor God verſchynen, en verzogt, dat hy met Job na zyn welgevallen mogt omgaan? *Fiat*, zey God, ik ben 'er meê te vrede, dog aan zyn leven zult gy niet komen. Hier op heeft den Duyvel den vroomen en heyligen Man, met alle gewelt en yver aangetaſt, alle zyne Kameelen en Schapen door het vuur verteert, en nog eenen anderen Duyvel in de gedaante van eene reyzende bode afgeſchikt, die Job hier van tyding bragt; verder heeft de helſche geeſt Jobs Kinderen zo Zoonen als Dogteren, door 't om verre ſmyten van de huyzinge om hals geholpen, ook zond deze verzaker allerhande ellenden en krankheden aan Job toe; dog alzo de Zatan beſpeurde, dat hy met al dit gewelt niet konde

konde uytrigten, en wanneer Job onbeweeglyk als een rotze in het midden van de ſtootende Zee-golven ſtaan bleef, zo bedagt hy een ander middel, en maakte het oude ſpreekwoord waaragtig. *Alwaar de Duyvel niets kan uytregten, zend hy een quaad Wyf*, alles had de Duyvel hem ontnomen, zo dat hy zelfs geen oude vodden had, om zyne zweeren en geſwellen af te droogen; maar moeſt hier toe een potſcherf gebruyken, dog zyn kwaad Wyf ontnam hy hem niet; en wel daarom, gelyk de oude Leeraar *Origenes* aanmerkt, om dat de Duyvel wiſt, dat deze hem met haar kwaade kneepen tot ongedult zou brengen, zo dat Job zyn mond zou openen, en God ſmaden; en ofſchoon de Duyvel met een lange neus bleef ſtaan kyken, nogtans heeft hy getoont, dat hy door een kwaad Wyf dies tyds meer kon te weeg brengen, dan door zig zelven, zo dat het moet volgen, dat een kwaad Wyf erger dan een helſche Duyvel is.

Georgius Stengelius, een eerwaardig en Hooggeleerd Prieſter, en Jeſuit, ſchryft een fraaye fabel, waar uyt men zien kan, hoe dat de Duyvel zelfs een kwaat Wyf vreeſde, en voor zulken helſchen furi t'zidderde; hy verhaalt, hoe een afſchuwelyke Duyvel uyt de hel, de luſt eens beving, om in de werelt te trouwen; dog alzo hy een vuyle rappige en ſtinkende Duyvel was, kreeg hy by alle jonge vrouwluy de ſchop, en liep een blaauwtje, over al moeſt hy hooren, foey Duyvel, ik heb geen zin aan u, en alzoo moeſt hy eyndelyk met een leelyke Totebel, en een gnorrend murmureer-dier, die geen tanden meer in haar mond, maar een neus had, die geduurig als een ſlypſchaarenmestobbetje droop,

droop, trouwen; haar mond was zo groot, dat het gevaar liep, dat de kop daar in viel; de oogen waaren rood en vloeyende, en ſtonden in de kop te glinſteren als die van een Nagtuyl; haar geheele trony was zo glad, als de rok van een Beyerſche boere Dienſtmeyd, die meer vouwen heeft, als 'er daagen in 't jaar zyn; de hairen hingen om haar kop, als nat hooy op een boerewagen; haar aaſſem riek zo lieflyk als je weet wel wat; met deze mooye *Charabella* die al lang in twyfel geſtaan had, of zy wel oyt een Man zou kunnen krygen, trouwde deze Duyvel. De Ceremonien van dit paar by haar huwelyk, wil ik niet byhaalen, dog de bruyloft, den dans, de by een wooning, en den uytſlag zal ik vertellen.

De bruyloft wierd in de maneſchyn by een galg gehouden; Duyvels Hexen en Toveraars waaren de gaſten, gebraaden Ratten en gebakken Muyzen waaren de ſpyze, wat zy gedronken hebben, weet ik zelfs niet. Ondertuſſchen zat'er een kunſtige *Coridon*, een oude gebugchelde Duyvel boven op de galg, en blies met zyn zakpyp een dans deuntje op; de Bruydegom kreeg eens luſt met zyn *Charabella* een dansſprong te waagen, en zyn lugtſprongen te vertoonen, dewyl niemand beter *kapriolen* kan maaken, dan hy met zyn geyte en bokspooten; alle de gaſten ſtonden gereet, hem by den dans op te wagten, en de Bruydegom hier in de voorrang te geven; hy ſprak daar toe zyn ſchoone Bruyd zo beleeft aan, als hy geleert had, dog dewyl zy uyt gebrek van tanden niet wel byten konde, en alzo nog niet genoeg gegeten had, weygerde zy om op te ſtaan, en te danſſen; waarom'er op

deze

deze Bruyloft, tusschen de Bruydegom en deze schoone Bruyd een gruwelyke twist ontstond, ja zy tasten elkanderen zo afgryzelyk in de lokken, dat de arme Duyvel om hulp moest roepen, ô gy arme D..... had gy 't maar nagelaten dit Wyf ten huwelyk te neemen, zou 't beter met u afgeloopen hebben! van deze tyd aan heeft de Bruyd dit kwaa-Wyf, den Duyvel, haar Man zo kort gehouden, kwalyk gehandelt, en zo geweldaadig met hem geleeft, dat hy oordeelde zulken pyn in de helle niet uytgestaan te hebben, waarom hy ook genootzaakt wierd, heymelyk de vlugt te nemen en haar te ontloopen.

Hy ging hier op zeer bedroeft door een bosch, en trof een Kruytmannetje, een arm wortelgravertje aan, dat even eens door zyn booze Wyf op de vlugt gedreeven was, aan dezen vertelde de D..... zyn geval, en maakte in dezer voegen een verbond met hem; Ik zey de D..... zal voor aan gaan, en de luyden op alle plaatzen betooveren, ziek, kreupel en lam maken, ja ook in hen vaaren en hen bezitten, komt gy dan een weynig na my, gebruyk uwe kruyden uwe wortelen en prevelingen, maak een *contract* met hen, dan zal ik 'er uytgaan, en zy weder gezond worden enz. maar het gewonnen geld zult gy aanstonds met my deelen, *dictum*, *factum*, zo gezeyt zo gedaan; deze twee Landloopers, de Duyvel en zyn Makker, deze met ziek maken en de ander met genezen, deze met bezitten de ander met uytdryven, wonnen in korten tyd zo veel geld, dat zy 't op renten uytzetten.

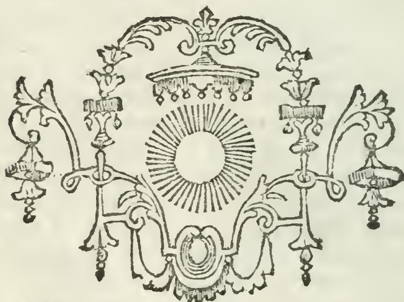
Eens gebeurde het dat het Wortelgravertje, dat 't Kruytmannetje, door begeerte na 't geld. het zelve niet zo als het behoorde, met zyn makker den

den Duyvel gedeelt hadde, deze om zig te wreeken, wilde zig uyt zeker perzoon die hy bezeten had, en door 't Kruytmannetje besworen was, niet laten uytdryven; maar begon zulken lastertaal voor al het volk voor den dag te brengen, dat hy van tovery verdagt wierd, en in levensgevaar geraakte. Het Kruytmannetje toornig wordende, dreygde den Duyvel met een korte dog nadrukkelyke besweeringe, bestaande in deze woorden: *wanneer gy niet aanstonds de vlugt neemt, zal ik u ten eersten by uw boos Wyf brengen, van wie gy op een schrikkelyke wyze zult gehandelt worden*, wanneer den Duyvel deze beswering aanhoorde, verschrikte hy zoodanig, dat hy om *pardon* riep, en niet alleen aanstonds uytvoer, maar vereerde ook al zyn gewonnen geld aan 't Kruytmannetje, onder voorwaarde, van hem niet by zyn boos Wyf te zullen brengen. Zie eens zulken afschrik heeft den Duyvel zelfs voor een kwaad Wyf, derhalven blyft de spreuk van Zalomon waaragtig. *Het is beter te woonen in een woest land, dan by een zeer kyfagtige en toornige Huysvrouwe.* Spreuk. XXI: 19.

Wie derhalven zonder Wyf kan leven, vliedze meer dan de Lybische Slangen; dog wie hier in zyne swakheyt erkent, dat hy zonder dit swakste ding in de werelt, dat is zonder Wyf, niet zyn kan, die bid God Almagtig met yver, dat hy hem geen onrustige onweershaan laat toekomen, die nog by daag nog by nagt goede uuren wil uytkraayen. Maar wanneer eenige van de Vrouluy haar bek aan my hier over willen wetten, den Hemel vergeve het haar, 't is tog niet anders dan Wyvegesnap; Tegens zulke zegge ik, wat de Heylige *Bernardus* aan den Duivel antwoorde,

wan-

wanneer hy hem in zyne Predikaatzie verhinderen wilde : *om uwent wille , ô ſwarten Duivel, heb ik niet begonnen ; en om uwenthalveu ſal ik mede niet ophouden.* Kortom , aan der Honden blaffen , aan der Wyven laſteren , en aan 't ſweeren van een Paardekooper , kreune ik my niet , en vaare alzoo liever met myn begonnen werk voort.

D E

DE HOVAARDIGE NARRIN.

Hier ziet gé een trotze Jezebel,
Zy voert de Paauw tot haar gezel,
En waandt dat yder haar moet groeten:
Maar, Schoone-pop, kykt naar uw voeten!
Gy treedt door enkel' drek en flyk,
En zyt dat morgen ligt gelyk.

Harafius fchryft , hoe dat in voorige tyden, een voornaam Heer in zeker gekken-huys geraakte , alwaar hem een aanzienlyk oud en bedaagt Man die hem groette, tegen kwam , en hem aanbood om alles te laten zien; in deze kamer zeyde hy, zit een *Mathematikus*, die zo diep in de Hemel-cirkel gekeken heeft, dat zyne herffenen uyt de plooy geraakt zyn. Daar zit'er een, die zig verbeeld dat hy de Roomfche Paus is, wie hem voorby gaat, fteekt hy de voet uyt, en laat hem ter voetkus toe; geeft zodanig eenen aflaat, ende *Benedictie*; in deze kamer leyt'er een die denkt Koning van Spanje te zyn, en dat alle Schepen die uyt Zee komen hem toebehooren; alle dagen geeft hy laft, om zo en zo veel dubloenen aan den armen te geeven, en noyt heeft hy'er zelfs een gezien. Daar onthoud 'er zig een die meent, dat hy den donder, den regen en de Zonnefchyn als Elias veroorzaakt. In deze hut is'er een, die denkt dat hy Johannes den Dooper is, hy predikt en leeraart, ja fchreeuwt en roept den geheelen dag als een tanduyttrekker.

Wanneer hy nu van dezen Heer over al gevoert was, en hy elks Zotterny befchreven had, kwam'er een fchoone Jongeling met een kruyk om water te fcheppen, en zie eens wat den ouden deed; myn Heer zey hy, deze is de allerzotfte, en verbeeld zig den Engel Gabriel te zyn, die Maria de groetenifle bragt; dog het is enkel Zotterny, want ik ben ons' Heer, en 't komt my noyt te binnen, dat ik hem afgezonden hebbe, en zo ik geen medelyden met deze fchoone Jongeling gehad hadde, zou ik hem al

over

over lang in de hel gedompelt hebben. Hier uyt beſpeurde dien goeden Heer allereerſt, dat hy een Gek ten leydsman gehad hadde, en ging ſtilſwygende weg. Deze leydsman beelde hem nogtans in, dat hy zo Gek niet als andere luyden was, en nogtans was hy de allerzotſte.

Waar uyt ik dit beſluyt opmaakte, dat wie hem inbeeld niet gelyk andere luyden te zyn, dat hy alsdan in 't Gekkehuys behoort te woonen, en dit doen alle Vrouluy, die als ſtoute hovaardige Gekkinnen, als opgeblazene Padden, haar wegens de medegedeelde gaven der natuur, meer inbeelden, beter ſchatten en hooger agten, dan andere luy; waarom een Adelyke Vrouw niet oneygentlyk een *Dama* (dit is een Latynſch woord,) genoemt word, en betekent in 't Duyts een Das of Rheebok, en wie klimt'er hooger dan een Das? wie wil ook hooger ſtygen dan een Wyf? ja de Duyvel heeft haar van onderen en van boven, dat is aan de voeten en de kop ook willen opvyzelen, op dat zy wat hooger zouden zyn, aan de voeten door de hooge ſchoen, en aan de kop door de fontanges; trotzeer hier maar dapper op, gy hovaardige Gekkin, gy ſtoute ſtinkende vel, gy leelyke leempot, gy ſchandelyke ſlykzak, gy afſchuwelyke madenbuydel, gy dekmantel van alle vuyligheyt, trotzeer hier maar op; dog weet dat Zalomon in zyn Spreukboek zeyt, *dat zulken opgeblazene een grouwel in de oogen van God is*, en dat zulks overeenſtemt met het gene Lukas zegt, *wat voor den menſchen hoog en groot is, is een gruwel voor God.*

De Almagtige God heeft meermaalen groote wonderdaaden door de vernuftelooze Dieren uytgewrogt; maar noyt door de Paauwen. De za-

lige Simon *Assisias* heeft op zeekere tydt tot *Prubart* in *Piceno*, aan de Exters, die aldaar in groote meenigte neſtelden, ernſtig bevoolen, om elders met der woon te gaan, waarop zy ook aanſtonds vertrokken, zoo dat zelfs nog hedendaagſch geene diergelyke Vogelen aldaar gezien worden. Dit was wel een klapagtige genoorzaamheyt. *Vading. Ao.* 1214. Wanneer de Heylige Juffrouw en Martelares *Catharina* in een ſwaare gevankenis lag, heeft haar een Duyve twaalf daagen na malkander het noodige voedſel gebracht. *Surius tom.* 1. 3. *de S.* Dit was een koſtelyke koſtgever. De Heylige *Remigius* Aardsbiſſchop van *Rheyms*, was zoo zagtmoedig, dat de Moſſchen met hem over tafel ſpysden, en de kruymeldjes opzochten. *Idem in Vita.* Dit waaren vertrouwelyke Koorendieven. Wanneer de H. *Medardus* noch een jonge knaap was, ſtondt hy eens op het midden van een vlak veldt in een ſwaare ſlagreegen, en ondertuſſchen zoo lang de reegen duurde, ſweefde een Adelaar met uytgebreyde vleugels boven zyn hooft, en bedekte hem, zoo dat 'er niet een druppel was, die deeze vroome Jongeling raakte. Dit was wel een Adelyk Dak. Zeekere Raaf die den H. *Columbano* eenen handſchoen ontſtoolen hadde, bracht den zelven op bevel dezes H. Man wederom te rug. *Bed. in vita cap.* 14. Dat was een verdraagelyke Dief. De H. *Franciſcus* in de woeſtyne *Averva* zynde, wierdt alle nachten door een Valk tot de Metten opgewekt, en zong te gelyk de *Horas* met hem. *Vading. A.* 1224. *num.* 4. Dit was een zeldzaame *Choraliſt* (ſangmeeſter.) Tot *Ciſcertz* hebben de Oyevaars die aldaar des Zomers zich ophielden, niet willen vertrekken, alhoe-

hoewel het al laat in den Herfst was, tot dat haar de *Pater Prior* van het Klooster aldaar, de *Benedictie* gegeven hadde. *Cæsar Lib.* 10. Dit waaren vroome Heeren van den Thooren. De H. Hildariensische Abdisse *Brigitta*, heeft de wilde Eenden na haar welbehaagen by zich geroepen, en gantsch vriendelyk met haar geboert en gespeelt. *Boll. in Art. tom.* 1. Dit was met deeze Vogels geen wilt Tydverdryf. De zalige *Ida van Leeuwen*, heeft alle Haanen en Hennen van zekere plaats tot het hooren van de Mis byeengeroepen, welke ook schielyk met uytgestrekte halzen verscheenen, en niet wederom vertrokken, voor dat het Evangelie geeyndigt was. *invit. c.* 13. Dat was een Aandachtige gevleugelde gemeente.

In de Boeken, Chronyken en Levens-beschryvingen der Heyligen, leestmen ontelbaar veele diergelyke wonderwerken, en hoe dat Godt door en met alderhande gevleugelt Vee zoo groote Miraakelen gewrogt heeft; maar nooit wordt'er van de Paauwen eenige melding gedaan, waar uyt Sonneklaar te bespeuren is, hoe dat Godt de Hoovaardige en Opgeblaazene haat en ongunstig is, en bygevolg meede tegens de Hoovaardige Narrinnen: vermits de Paauwen eene afbeelding van de Hoovaardy zyn. *Hooveerdigheit is haatelyk voor Godt ende de menschen.* Jezus Syrach. X: 7. Waar uyt men kan afneemen, wat afkeer God van de stoute opgeblazene heeft, en dienvolgens ook van de hovaardige Narrinnen, *want de hovaardy is van God en de menschen gehaat.* Pred. X: 7.

Het is nogtans de waarheyt, dat de zonde van Hovaardy, deze stinkende Zotheyt door de ge-

heele werelt woed, en gelyk een beul het meeste gedeelte der ydele menschen, met den strik van een onbehoorlyke begeerte (dewyl de hovaardy niets anders is) in de lugt, daar zy mogen verstikken, ophangt. Het is nogtans onloochenbaar, en de hedendaagsche ervaarentheyt leeraart ons, dat de zonde van hovaardy, inzonderheyt de vrouwelyke kunne bezeeten heeft, als zynde met dit gekketuyg zodanig opgepronkt, dat men wel mag zeggen, dat wanneer de hovaardy een hemel hadde, de zelve geen ander als der vrouwen hant zou zyn, 't welk *Plutarchus* bevestigt, zeggende: de hovaardy is een zonde de wyven voornamentlyk eygen. Ja de hovaardy is by de vrouwen de tweede erfzonde, en haar daaglyks brood.

Het kan evenwel geen onaardige vraag zyn, waarom de booze vyand, Eva in de gedaante van een slang in 't Paradys verzogt? Waarom niet als een kat? die kon immers met haar stryken en streelen, Eva 's voeten geliefkoost, en door haar aardige gebaarden, en maauwen, haar by de schoone *Madam* aangenaam gemaakt hebben? Waarom niet als een kleyn hondje? want de vrouwluy zulke Bologneze vlooyen zeer believen, en zulke hondsneusen met veele voorregten voorzien? Waarom niet als een Duyf? die had de aangenaame Eva op de schouwder kunnen zitten, met haar bekje haar zagte ooren kunnen kittelen, en met haar lieflyk *gurugis*, haar wat geheims in 't oor luysteren. Waarom niet als een Papegaay? die veel *Dames* in haar kamers onderhouden, zo dat de arme geestelyke en dienaaren Gods, haar lyf niet langer zeeker zyn, of worden van deze Indiaansche snappers, langs

straat,

ſtraat, Papen, Papen, na geroepen, 't geen zy van de eer- en deugdlooze kamermeyden, of van de heyllooze lakeyen leeren. Waarom niet als een Vos, een Haas, een Zeerob, of een ander dier? Waarom juyſt als een Slang? zeer veele en verſcheydene oorzaaken worden hier toe by de leeraaren aangehaalt, waar van ik alhier geen gewag wil maaken; maar het is myn gedagte, dat de Duyvel zulks gedaan heeft, om dat de Slang een ſpiegel kon zyn, waar in zy haar fraaye gedaante kon beſchouwen, en daar door tot hovaardy vervallen, alzo een ſlang wanneer hy in een gerolt is, tot een ſpiegel kan verſtrekken. Dewyl Eva nu, naar alle vermoeden, in diergelyken levendigen ſpiegel, haar aangenaame geſtalte, en mooye aangezigt beſpeurt heeft, zal zy den Zatan des te grooter geloof gegeeven hebben, wanneer hy haar toeloog, dat zy een Godes zou worden, *Eritis ſicut Dii.* Ho! ho! dagt Eva als dan zal myn man my geen meer Evaatje durven noemen, maar haar godheyt of myn goddelyke ſchat. Daar van daan komt het, dat de vrouwluy de hovaardy-rok aan hebben, en dat 'er op aarden geen ſtouter dier te vinden is, als dat de kap draagt.

Zulk een hovaardige vrouw is de moeder van de heylige Jakobus en Johannes geweeſt. Deze ging eens met haar twee volwaſſene zoonen, by onzen Heere, gaf hem een verzoek-ſchrift over, van dezen inhoud: dat zy geern zou zien, ja dat zy 't voor een groote gunſte zou reekenen, wanneer Hy de eene ter rechter, en de andere ter linkerhand in zyn koninkryk ſtelde. Matth: xx. Haar man Zebedeus leefde toen nog; maar waarom heeft deze, zyne twee zoonen niet by onzen Heere gebragt, dat was immers veel beter geweeſt?

 weeſt?

weest? het is geloofbaar dat het wyf zulks buyten weeten en wille van haar man gedaan heeft, en dat zy voor baas in huys speelde. Zy dagt wanneer haare zoonen door haar *recommandatie*, tot hooge eere kwaamen, zo zou men zeggen, dat is een wakkere bazin; die heeft veel by den Heyland te zeggen; dat wyf heeft een groot verstand; die vrouw staat 'er braaf toe, die kan hare kinderen nog voorthelpen; dat wyf geeft het een man te raaden; ha! dat 's nog een wyf, enz. Want de wyven willen wegens haare aangeboorene hovaardy, geerne gepreezen zyn. ô Trotze! ô hovaardige Narrin; trotzeer vry hoogmoedige paau; blaas u vry op als een padde; vlieg in de hoogte als een Arend; styg in de steylte als een *Icarus*; klim na boven als een vuurvlam; wees als een Ceder; dog vergeet niet, dat God zulke stoute opgeblaazene windblazen, wel eens doorprikt, en alzo tot spot en schande laat worden.

Na dat de Zoone Gods door Adams schuldbrief, een kruys getrokken had; na dat 's werelds Heyland op den berg van Kalvaria het jammer-dal verlost had; na dat de goddelyke Messias met het hout betaalt had, 't geen men door 't hout schuldig was; na dat Kristus, ons eygen en eenigste geluk, aan den nagel was gehangen; na dat Jesus van Nazareth, een timmermans zoon, gelyk de Joden hem noemden, ons met het kruys een ladder ten Hemel opgeregt had; na dat Gods Zoon voor ons, als een herder voor zyne schaapen gestorven was, is hy ten derden dage weder opgestaan, en aan Maria Magdalena, in de gedaante van een hovenier verscheenen, met een strooyen hoed op 't hooft, en een schoffel over de schouder. Waarom kwam hy in de gedaante
van

van een Hovenier, en niet in die van een Slotemaaker te voorschyn? hy is immers die geene, die de gesloten hemeldeur voor ons geopent heeft. Waarom niet in de gedaante van een Zoldaat? hy is 't immers die de helsche vyand zo zeeghaftig heeft overwonnen. Waarom niet in de gedaante van een Bouwmeester? hy is immers tog die geene geweest, die de kerke op een vaste rots gegrondvest heeft. Waarom verschynt hy aan Magdalena in de gedaante van een Hovenier? in dit geval laate ik andere Leeraaren hunne zinryke uytleggingen in hun waarde, en zegge dat God zig ten allen tyde ook als een Hovenier vertoont heeft, als nog vertoond, en tot het eynde des werelds toe zal vertoonen. De wereld word in vier deelen afgedeelt, namentlyk in *Afrika*, *America*, *Asie* en *Europe*. In alle deze wereldsdeelen vertoond God zig als een Hovenier; hoe dan? een Hovenier heeft een groote schaar, waar mede hy de Boekeboom plag af te korten, wanneer die te hoog wast. Even eens handelt God met zulke beulingen die te hoogmoedig worden. *Deus superbis resistit.* 1 Pet: v. Want God wederstaat alle hovaardige en opgeblaazene Narrinnen, en laat ze ook dikwils in deze wereld te schande worden. Hovaardige werelt-aap, lees eens met aandagt, en versmaad tog niet 't geen ik u vertellen zal.

Een boer bezogt in de heete zomertyd, zynen akker, waar op de Tarw begon ryp te worden. Hy bevond tot zyn verwondering, dat twee koornayren met elkander gesprooken hadden. De eene, die geheel regt over eynd stond, spotte met den anderen, om dat zy haar kop liet hangen, als een besje uyt het oud wyven huys. Myn zus-

ter zey ze, het ſchynt even eens of gy niet ter deeg wys zyt, dewyl gy zo na om laag kykt; 't is even eens of gy een bugchel had; zie eens hoe fraay ik in de hoogte zie. Een veld-muſch aldaar tegenwoordig zynde, zey tot de boer, hy wilde die zaak tuſſchen beyde beſliſſen. Vliegt daar op ten eerſten, op de volle en nedergebogene ayr; ſtikt 'er een koorntje uyt, en hield zig even eens als of hy deze ayr prees; daar op gaat hy op de andere opgeregte; ſchud die heen en weer, dog vind alles leedig; breekt ze aan tweên, en zey tegen de boer: dit geſchiet wegens haar ſtinkende hovaardy.

Deze fabel mogt een hovaardige pop mishaagen; dog zulk een mag leezen, wat de wyze Zalomon in zyne Spreuken zeyt, kap. XI., *Als de hovaardigheyt komt*, *zal de ſchande ook komen.* Een Vrouwsperſoon die verſtand en wysheyt in de kop heeft, zal haar veel eer verootmoedigen, als een andere die *Amen* en *ſtramen* in de herſſenen heeft. In tegendeel word zulken hovaardigen, hoogmoedige, ſtoute, opgeblaazene padde, meeſten tyds van God te ſchande gemaakt. Neem de proef eens.

Onder alle vogelen is 'er niet een zo manierlyk als de Papegaay, die de menſchelyke ſpraak, zeer netjes nabootſt. *Alexander ab inſula in Breviar: rerum memorabilum.* Num. LXII. ſchryft aldaar dit volgende: onzen Abt had een zeer lustige en liſtige Papegaay, die de menſchen veel gelag veroorzaakte. Alle dagen bad hy het Vader Ons in 't Latyn duydelyk, als ook het *Gloria Patri.* Op zeeker tyd bezogt een ander Abt uyt het naaſte Klooſter de myne; en dewyl hy vernam, dat hy zulken geleerden vogel had, belaſte

laſte hy hem, het *Pater Noſter* te bidden. De Papegaay kende dezen man niet, en ſweeg derhalven geduurig ſtil. Eyndelyk zey de Abt, bid ſchelm, waar op de vogel aanſtonds antwoorde, dat zyt gy zelf; 't geen by de omſtanders een groot gelag veroorzaakte. Op een andere tyd hoorde een zeer ſtoute hovaardige vrouw, en opgeblaazen Narrin, in de kerk de heylige Mis; de Papegaay, die in 't Klooſter en de Kerk vry heen en weer ging, vloog eyndelyk op de kop van deze trotze Narrin, daar ze aanſtonds, ('t is met verlof,) wat van agteren loosde, en overluyd uytriep, *Pulvis & umbra ſumus*, wy zyn ſtof en aſſche; waar door zy waarlyk in zig zelfs had moeten gaan, en haar de menſchelyke nietigheyt te binnen brengen, dewyl 'er voor ons elendige menſchen en Adams-kinderen niet beter is om de hovaardy af te weeren, dan de overdenking van onze rampzaligheyt; want wanneer een menſch eens overweegt, dat hy niet anders is, dan een zinnebeeld der onſtandvaſtigheyt; een afſchetzing van gebrek; een ſpiegel der rampzaligheyt; een herberg van ongemakken; een vertrek der rampen; een woonplaats der onreynigheyt; een kort begrip van alle wederwaardigheden; wanneer hy zig te binnen brengt, dat hy niet anders is dan een tuyn, dog vol diſtelen; een boek, maar vol Ezelsooren; niet anders dan wyn, dog vol droesſem; een appel, maar vol wormſteeken; een akker, dog vol onkruyt; een Apotheek, dog vol *aſſa fœtida*, wanneer hy overweegt hoe zyn lighaam een ſtinkpoel, en niet anders dan een ſlykzak is, die niet anders dan vuyligheyt opwerpt, wat meenigerhande ongemakken en ziektens het onderheevig is; hoe onverwagt de dood hem o-

ver-

vervalt; met een woord, wat een *lirum larum* het is, alsdan zal hy de hovaardy en hoogmoed laaten vaaren.

Wanneer de Israëliters het gulden Kalf zoo boosaardig voor een God aanbaden, heeft Mozes het zelve in 't vuur gesmeeten en tot assche verbrand, waar door dat betoverde volk ligt had konnen denken, dat het geen God was, die zo gemakkelyk tot assche wierd. Veele opgeblaazene Helena's en stoute Narrinnen, aan wie God en de natuur op het voorhooft geen elpenbeen, op de wangen geen roozen, op de lippen geen robynen, en in de oogen geen diamanten gespaart, en haar met een uytgeleezen gelaat rykelyk voorzien, daar by geld en goed overvloedig geschonken heeft. Zo eenen beeld haar in, dat ze een Godin is, dat elk voor haar de hoed moet afligten, haar vereeren en aanbidden. ô Narrin! of nietig schepzel, gy moet en zult weeten, dat al 't geen tot stof en asch kan worden, voor geen God, of Godin te agten is. Gy zyt een mensch gelyk andere, en dat is genoeg gezegt. Denk eens stoute madenzak, wat gy geweest zyt, niet anders dan een foey! gedenk wat gy tegenwoordig zyt, niet anders dan een foey! gedenk wat gy zyn zult, niet anders dan een foey! hebje dan niet wel reeden, om te trotzeeren en hovaardig te zyn?

Nikolaas Causinus vertelt, hoe dat 'er in voorige tyden te Parys een vrouw geweest is, die zeer hovaardig was. Dit was alleen haar grootste verdriet, dat zy weynig hair meer op de kop hadde, 't geen haar in zeekere ziekte was uytgevallen; zo dat zy 't verlies van haar eygen hair, met vreemde lokken, die zy nog daarenboven

ven met riekend poeyer beſtrooyde, en daar mede groote hovaardy bedreef, vervulde. Op zeekere tyd, wanneer zy op een voornaame bruyloft genodigt was, en haar mooy opgepronkt had, om alzo met haar gekruyfde en beſtrooyde hairlokken, de oogen en neuſen der menſchen te verzaaden; ja zo, dat zy haar inbeelde, dat St. *Nikolaas* geen beter pop zoude konnen vereeren, als zy was; wanneer zy nu na de kerk liep, en dat 'er een groote toeloop van volk was, was 'er een aap voor zeeker huys, waar zy voorby ging, die dit hovaardige Afgodsbeeld op de ſchouderen ſprong, en haar optooyzel, hairlokken, ſtrikken en quikken, van de kop aftrok, zo dat zy met haar (*Calviniſche*) kaale kop, als een geſchooren aap, ten grootſten ſpot van elk een ſtond. Toen was 't waaragtig, *ubi ſuperbia, ibi & contumelia*, waar hovaardy is, zal ook ſchande zyn. Indien 'er tegenwoordig ook zulke aapen waaren, die al het vreemde hair van de koppen aftrokken, ô! hoe veel hairlooze, en hoe veele kaale koppen zou men daagelyks niet langs ſtraat zien gaan?

Van hovaardy en hoogmoed zyn ook voornaame adelyke vrouwluy, en hofpoppen opgevult, die haar inbeelden, als of zy veel beter dan andere luy waaren, daar nogtans zulken hovaardigen *Madam*, alzo weynig balzem ſweet, als een arm boeren wyf. Dusdanig was zeekere Gravin, die eens in haar tuyn wandelende, en van haare onderdaanen ziende, die aan den arbeyd waaren, zey zy tot de zelve, dat het over hunnen arbeyd niet verdrietig moeſten worden, maar daar toe gewennen, dewyl het met haar in de andere werelt geen hair beter zou weezen, dewyl zy aldaar zo wel als hier, zouden moeten arbeyden. Een verſtan-

ſtandige boerin, dit hoorende, antwoorde zeer beleeft. Ja genaadige vrouw, het konde zeer wel gebeuren, dat de arme luy aldaar zullen moeten arbeyden. De Gravin vroeg, wat zy daar mede meende? zo zeyde zy: Ik denk dat de arme luy aldaar hout en ſtroo, zullen moeten aandraagen, om alzo die geene te beter te doen ſweeten, die de arme luy alhier veragten; de zelve voor honden reekenen, en haar tegen alle billykheyt al te veel beſwaaren. Deze woorden moeſten deze Gravin tot betere gedagten gebragt hebben; dog deze luy denken, dat ze van veel beter afkomſt dan de gemeene man zyn, dat zy maar kanalje noemen. Dog denk maar eens, gy hoog en welgeboorne vrouwen, wat de Outvader *Auguſtyn* zeyt; *Exceptâ ſubſtantia facultatum, tales ſunt qui petunt, quales ſunt a quibus petunt.* Behalven de middelen en rykdommen, zyn zulke arme luy, die van de ryke een aalmoeſſe begeeren, zo goet als die geene, van wie zy dezelve verzoeken. Let 'er op, van 't zelve leem waar uyt God Adam maakte, zyt ook gy, en alle adelyke vrouwluy; en toen Adam ſpitte, en Eva ſpan, waar was toen den Edelman? Een arme bedelaarsvrouw, is zo wel na Gods evenbeeld geſchaapen, als een edele *Dame*; en deze is allerley rampen, zo wel als een arme ſloof, onderworpen. 't Is derhalven een regtſchaape Narrin geweeſt, ik meen zeekere Juffrouw, die tot Bade in Ooſtenryk woonde, wanneer ze van hoogmoed opgeblaazen zynde, zeer vermeetel ſprak, dat zy liever in de Hel by een Edelman wilde zitten, dan by een boer in den Hemel. Zeeker boer dit hoorende, wierd 'er niet weynig gramſteurig over, en zey eyndelyk, dat hy zindelyker dan een Edel-

delman was, want wanneer hy zyn neus ſnoot, wierp hy de vuyligheyt weg, dog de Edelluy, deeden die in een-neusdoek, en ſtaaken die in hun zak; wel gezeyt!

Derhalven is 't de waarheyt, 't geen *Gregorius* zeyt, *Vicina eſſe potentibus ſolet ſuperbia*, groote Heeren en Vrouwen, plagten gemeenlyk opgeblaazen te zyn. Dog God maakt hier ontrent geen onderſcheyt, want hy neemt alleen de verdienſten, en geen ſtand in aanmerkinge. Ten jongſten dage, zullen de adelyke *Dames* geen voorrang hebben, gelyk 't in de wereld de gewoonte is; want alsdan zal meenigen Juffrouw aan de linkerhand ſtaan, daar een bedelaars-vrouw ondertuſſchen aan de regterhand zal pryken. Wees derhalven geen hovaardige Narrinnen, maar gedenk dat gy, gelyk alle andere, niets anders zyt, dan ſtof en aſſche, en daar in na uw dood zult veranderen.

DE KINDERE NARRIN.

GElyk een Aap zyn jong bemindt,
Bevalt dees Malle-moêr haar kindt;
Zy mind de feylen en gebreeken,
En duldt noch ſtraf, noch tegenſpreeken:
Maar denkt Narrin, eens wat'er groeyt
Aan boomen, die men niet beſnoeyt.

Iets

Lets te moeten, is een harde boete; een gedwongen eed, is God leed; zyn twee oude en waaragtige ſpreekwoorden. Dog nogtans worden 'er zeer veele Ouders, inzonderheyt Moeders gevonden, die dikwils hunne kinderen tegen hunnen wille, dan in deze, dan in geene, 't zy geeſtelyke, of wereldlyke ſtand willen dwingen en dringen; dog zulke Moeders kan nog weet ik niet anders te noemen, dan Kinder-Narrinnen.

Myn *Marytje*, zeyt meenigen zotten Moeder, is een zoet Meysje. Zy is een van onze mooyſte kinderen; wy moeten na een braaf man voor haar omzien, zy is het waardig. Maar ons *Celytje*, is byna geen menſch, dewyl zy zeer gebugchelt is; deze moet in een Klooſter, aldaar zal de bugchel haar geen ſchaade aandoen; zy kan des te beeter alles torſſen; wat is 'er ook aan geleegen, dat zy maar een oog heeft? want in 't Klooſter moet men dikwils een oog toenypen. Schoon zy wat hinkt, dat hindert niet, zy kan te beeter *complimenteeren*. ô Narrin! ik hoore dan wel, nu dat uw Dogter *Celytje*, mismaakt en gebugchelt is, moet zy in 't Klooſter. Dog denk vry Narrin, wat loon Kain kreeg, wanneer hy aan den Almagtigen, verrotte appelen, ondeugende peeren, vervuylt koorn en een ſchurft ſchaap opofferde. God had 'er een afgryzen van, verwierp zodanigen offer; en in tegendeel, had hy een groot genoegen in 't offer van Abel, dewyl hy het beſte uytkipte; *Reſpexit Dominus ad Abel & ad munera ejus, ad Cain autem & ad munera illius non reſpexit.* Gen: IV. Zo

moet God dan voor lief aanneemen, 't geen de werelt niet doen wil: gy moet dan ook weeten, Kinder-Narrin, dat uw dogter *Celytje*, geen zin in 't Klooster heeft; zy denkt om haar bugchel, en hy zal nog grooter worden, wanneer zy van 't *Scapulier* hoort. In plaats van 't zusterschap, heeft zy meer behaagen in de broederschap; de organist behaagt haar beeter als 't orgel; de *Thorus* staat haar beeter aan, als de *Chorus*. Dog dit alles hindert niet, zy moet evenwel maar in 't Klooster.

ô Narrin! Narrin! ja niet alleen Narrin, maar tyrannesse van uwe kinderen, om dat gy hen op zodanigen wyze, tegen hunnen wille dwingt, en hen in een baarblykelyk gevaar van hun eeuwig verderf stelt, daar zy in de wereld gebleeven zynde, zo veel gevaar niet zouden geloopen hebben. Gy handelt op zodanigen wyze, even eens als de Joden, die Zimon van Cyrene ook dwongen, om het kruys van Kristus te torssen, *Angariaverunt ipsum*. Matth: XXVII. Wat is zulk een in 't Klooster gestokene dogter anders, dan een gedwongen bruyd van Kristus, die met haar lyf in 't Klooster, maar met haar lief in de werelt is? Zulke Kindere-Narrinnen zyn nog erger als de Heydenen zelfs, van welke *Makrobius* schryft: dat wanneer zy eenig gedierte aan hunne valsche afgoden wilden opofferen, hebben zy de zulke daar toe niet afgezondert, die weerbarstig waaren, een os, een koe, een kalf, een geyt, wanneer zy niet gewillig waaren, wierden niet opgeoffert; en uwe dogters moeten tegen haaren wille, den waaragtigen en almagtigen God ten offer worden aangeboden. ô! Wat reekenschap zult gy nog eens aan den regtvaardigen God, wegens

gens zulken zondelyken dwaasheyt moeten geeven.

Myn lieve Moedertje, zeyt meenigen dogter, ik heb al over lang in myn gedagten gehad, en ik kan 't nu niet langer ſwygen, ik heb 'er met myn Biegtvader ook al meenigmaalen van geſprooken. Ik heb luſt om in dit of dat Klooſter te gaan; de Narrin verzoekt dat zy ſwygt. Wel ſwaargeeſtige Feex, wat zal u nog overkomen? wat blaasbalg heeft u dit zotte *Concept* ingeblaazen? ô Narrin! je weet nog niet eens wat een Klooſter is; ô! je tanden wateren na elende; wilt ge u dan zo leevendig in een bemuurde pastey laaten beſluyten? gy moet denken, dat de Nonnen al veel moeten lyden en uytſtaan. Veele gaan in 't Klooſter, maar wanneer haar verſtand ter deege opgaat, zouden zy haar *Dormitorium*, geerne op eene andere plaats hebben. Zy denken meer om *Manheym*, dan om *Chriſtiaanſtad*. Denk eens myn lieve dogter, dat gy myn eenigſte kind zyt; ik heb u alles zonder eenige onkoſten te ſpaaren, laaten leeren, wat een fraaye vryſter paſt; en zoud gy my nu begeeven? indien 't zo gaan zal, wenſchte ik wel, dat gy ten eerſten om hals gekomen waart; wat blydſchap ſteekt 'er voor my en onze maagſchap in, dat gy uw leeven in een Klooſter verſlyt? laat andere geduurig *Pater Noſter*s preevelen, die geen man konnen krygen, gy hebt immers uw keur nog, je zult maar geen Non worden, dat is uyt.

ô! Wat zyt gy een groote Kindere-Narrin, myn mooye, myn verſtandige moeder, is 't dan geen vreugde nog geen eer voor u, wanneer uw dogter een bruyd van Kriſtus word. Kindere-Narrinnen, verdient gy ook genoemt te wor-

den, die uyt een zotte liefde, alles in uwe kinderen over 't hooft ziet, ja met haar teerder te werk gaat, als de Venetiaanen met hun waapenhuys. Wanneer de almagtige God, de vier werelts deelen met vier letteren, *fiat*, geſchaapen had, en in de werelt allerley dieren; wanneer hy onder anderen, de vogelen ook uyt het water te voorſchyn gebragt had, want aldus ſprak de H. Schrift: *Producant aquæ reptile animæ viventis & volatile ſuper terram ſub firmamento cœli*, God zeyde, dat de wateren overvloediglyk voortbrengen een geweemel van leevendige zielen, en het gevogelte vliege boven de aarde, in 't uytſpanzel des hemels Is het water alzo de eerſte moeder geweeſt, waar uyt de vogelen zyn voortgekoomen? Op den huydigen dag komen de vogelen van 't water voort, dewyl meenigen deugdeloozen zoon, vogels, ja regte galgvogels zyn, en dat alleen, dewyl hunne moeders water, dat is, te weekhartig waaren. De Brillemaakers hebben met regt, reeden om hun te beklaagen, dewyl de ouders, inzonderheyt de moeders, als regt aardige Kinder-Narrinnen, hunne afzetſels door de vingeren zien.

Zodanige moeders en Kindere-Narrinnen zyn geweeſt, waar van Lukas kap. XXIII. gewag maakt, wanneer hy verhaalt, dat de gezeegende Heyland wanneer hy reets met zyne, myne, en uwe, op Kalvarien geklommen was, dat is met zyn kruys, met myne, en uwe zonden, die hy torſte; zo volgde hem een groote meenigte van adelyke en burgers-vrouwen, die alle uyt weekhartigheyt en medelyden over den benaauwden Jezus bitterlyk weenden, 't welk een lofwaardige zaak zynde, zo wende onzen Heyland nogtans zyn bebloede

aan-

aagezigt na haar, en riep uyt: *Nolite flere super vos, & filios vestros*, weent niet over my, maar over u, en uwe kinderen. *Augustinus*, en andere zeggen, dat de kinderen van deze vrouwen, neffens onzen Heere liepen, met hem den spot dreeven; ja met vuyligheyt en steenen na hem wierpen, en dat de Heere Jezus aan deze moeders te kennen wilde geeven, dat het niet genoeg was, wanneer zy vroom en godsdienstig waaren; maar dat zy ook haare kinderen beter opvoeden, in een behoorlyke tugt houden, en alzo geen Kinder-Narrinnen moesten zyn. Want volgens Gods Woord, zyn de gedagten van 's menschen herte van der jeugd af, tot boosheyt geneygt. De *jeugt* en de *deugt* zyn niet veel vermaagschapt; ja de jeugd is even eens als een pot, die ras breekt; als een doorn die geern steekt; de jeugd is even eens als een kaars die graag afvliet; als de waterverf die ras verschiet; even eens als het vlees dat ras stinkt; als een schip dat haast zinkt. De jeugt loopt niet, maar springt; zy struykelt niet, maar valt; zy rookt niet, maar brand; zy rolt niet, maar stort plotzeling van boven neer; zy stort in alle zonden, als de verlooren Zoon; brand in alle ontugt als Ammon; zy vervalt tot alle hoogmoed als Abzalon; zy springen in 't verderf als de kinderen van Heli. De jeugd is zo glad als de dansbaan, waar op Herodias viel; zo swak als de Kauwoerde blaaden van Jonas, die aanstonds verdorden; zo zagt als het Manna dat aanstonds verdorven wierd; daarom moet men alle mogelyke vlyt aanwenden, om de kinderen wel op te trekken.

De meeste moeders zyn alleen daar ontrent yverig, hoe zy haar kinderen best een tydelyke

welvaart zullen bezorgen; maar, ô Kinder-Narrinnen! ô dwaaze moeders! gy zult en moogt weeten, dat dit der kinderen beste erffenisse is, wanneer zy wel opgevoet worden. Wat baat het, of gy een kind nalaat, dat geldryk, maar niet zeede- nog deugden-ryk is? Wat nuttigheyt geeft het, of uw zoon tien duyzend *Daal*ders bezit, en zo veel zonden begaat, en alzo ter hellen *daal*t? Of hy dertig of meer koeyen op 't stal heeft, en zelfs een osse-kop is? of hy een kudde lammeren bezit, en zelfs een onnoozel schaap is? Was het dan niet lofwaardiger geweest, dat gy hem in deugt en weetenschap had opgevoet, die zelfs van de wereld-wyzen voor de grootste rykdom gehouden wierden? Wilt gy dan als een regt-aardige Kinder-Narrin, by God geen groote reekenschap op den hals haalen, zo tragt daar na, dat uwe kinderen door uw al te groote en zotte liefde aan hunne zaligheyt geen schipbreuk lyden. Doe even eens als de wyngaardenier, die de ranken opbind, op dat ze niet losbandig langs de aarde kruypen; bedwing zo ook de kwaade ranken van uwe lenden-vrugten; doe als de Apotheekers, die de potten digt toesluyten, op dat de balsem niet wegwaazemt; handel even eens als een liefhebber van boeken, die een boek wel binden en sluyten, op dat 'er geen vouwen inkomen. Leg u zoon of dogter een lekker beetje voor, en dit is, *Disciplina, noli à Puero subtrahere disciplinam* Spreuk. XXIII. En weert de tugt van den jongen niet, gy zult hem met de roede slaan, en zyn ziele van de helle redden. Dog zo gy in tegendeel een Kinder-Narrin blyft, alle hunne boosheyt, verkeertheit en halsstarrigheit door de vingeren ziet; uwe zoon en dogter alle moet-

wil-

willigheyt toelaat, alle boevery goed agt, dat gy hen laat handelen, wandelen, ſtaan en draaven, waar heenen en met wie zy willen, alle dansvloeren, kroegen en motwinkels laat betreden, weet dan dat God het verlies van deze dierbaare, en uwe aanbetrouwde zielen, niet alleen van u zal afvorderen, maar gy ook zelfs nog in deze wereld wegens uw agteloos opzigt,. niet anders dan ſchand, ſchimp, ſpot, jammer, elende en nood zult behalen; luyſter ten dien eynde eens, na deze verſchrikkelyke treurgeſchiedeniſſe.

Ten tyde van Konink Karel de IV, bevond zig in Vrankryk een adelyke familie (welkers naam om reden verſwegen word) dezelve woonde op een ſlot aan een ſchipryke rivier, lag een half uur van een ſchaduw-ryk bos, aan de anderen zyde voorzien met fraaye viſſcheryen tuynen en andere vermakelykheden; zo dat deze Edelluy hier een zeer genoegelyk verblyf genoten. Hun grootſte vermaak was *Fleurie* een eenige beminde dogter en erfgenaam van groote ſchatten en rykdommen, die zy na 't overlyden van haare ouderen was verwagtende; deze oogentrooſt, was met allerley gaven na lighaam en ziele verciert, behalven dat met de naalde, in zingen en ſpeelen zo wel ervaaren, dat wanneer zy ten tyde van Apollo geleeft hadde, zy de tiende Muſe zou hebben mogen genoemt werden. Deze *Fleurie* wierd van haare adelyke ouders, voornamentlyk van haar moeder, die haare hairlokken konſtig opcierde, en ik weet niet wat, voor ſwarte plekken in 't aangezigt ley, zeer teder opgevoed, zo dat deze oude vrouw beter met hairkrullen en 't hayr

poeyeren, als met een deugtzame opvoeding kon omgaan, 't geen nogtans een flegte eere is; wat *Fleurie* oyt begeerde, verkreegze; had zy luſt na een nieuw-modiſch kleed, de volgende week had zy het zelve; wilde zy eens om vermaak te ſcheppen uytgaan, was de karos aanſtonds gereet; had zy trek na 't ſpeelen, lagen de dobbelſteenen en kaarten ten eerſten klaar, had zy genegentheyt een dansje te wagen, liet men aanſtonds een paar nieuwe ſchoenen maken; kortom, men zette dezen dogter gedurig niet anders dan zuyker voor, maar zuyker maakt gal, dit heeft men aan *Fleurie* ook bevonden, wanneer 't haar het minſte niet na haar zin ging, liep de gal aanſtonds over, zy begon te ſtampvoeten, te tieren en te raſen dat zy zelfs voor haar Vader eyndelyk niet ſwigte, 't geen om meer andere redenen, een kwa voorbode, van aanſtaande gevreeſde rampen was.

Op zekeren dag by helder en fraay wêer wandelde deze vryſter *Fleurie*, met andere van haare geſpeelinnen, in 't gezeyde woud, namen tot tydverdryf de luyte mede, en begonnen op het intreden van 't bewuſte boſch, zo kunſtig op de zelve te klinken en met haare zagte en heldere ſtemmen daar by zo lieflyk te zingen, dat geen nagtegaal haar zulks zou nagedaan hebben. Of zy de geeſtelyke *Cynthia* of een ander fraay gezang van 's werelrs ydelheyt opgezongen heeft, daar twyfele ik aan; dog ik vermoede, dat zy een hoereliedje zong, dewyl deze zeer veel in ſwang gaan; altoos met zingen bezig zynde vertoonde zig van verre een jong kavalier genaamt *Luſidamor*, die de fraaye muſyk met een zonderling genoegen eenige tyd aanhoorde, en daar

op

op met *Fleurie* in zo goet vertrouwen praate, dat hy haar ten huwelyk begeerde, en dat *Fleurie* ook na geen ander man haakte; eyndelyk kwam het zo verre dat de ouders genoodzaakt wierden in deze egtverbintenisse te bewilligen, zo men anders voor de bruyloft na geen gevader wilde omzien. Zo gaat het wanneer men zulke jonge kleuters laat opwassen zo zy willen, zy laten haar dan zo ligt niet buygen, dit komt 'er van, wanneer men huwbaare dogters over al laat heenen gaan, zonder haar te laten oppassen.

Lusidamor en *Fleurie* wierden Bruidegom en Bruid, en alles wierd tot de bruyloft gereet gemaakt; dog hier mede was een Fransch Baron genaamt *Klorisande* niet te vrede, alzo hy deze schoone *Fleurie* ook voorgenomen had, ten huwelyk te nemen. 't Was wel *Lusidamors* beste vriend, dog zo weynig als twee honden die voor henen met malkander gespeelt hebben, over een been konnen over een komen; alzo weynig blyven twee hoerejagers, goede makkers, wanneer 't om een wyf te doen is. *Klorisande* zag wel dat al zyn aanslagen te vergeefs zouden zyn, zo hy voor het trouwen geen steen in de weg ley, waar over *Lusidamor* den hals brak; gaat derhalven henen, maakt een verdrag, met eenen vlegel (die wy *Audifax*, dat is een stoute waaghals zullen noemen) dat hy voor 100 kroonen by de eerste gelegentheyt *Lusidamor* een kogel door 't lyf zou jagen, waar, wanneer en op wat wyze spraken zy in 't geheym met elkander af. Wanneer alles was besloten, ging *Klorisande* na *Lusidamor* en *Fleurie*, makende *een Frans compliment*, wenste de bruydegom en bruyd met

 buygen

buygen en 't beentje agter uyt, alle geluk, en bood haar met de grootste beleeftheyt zyn geringe dienst aan, wist zig ook met alle vleyery zo meesterlyk te veynsen dat hy tot geleyder van de bruyd verzogt wierd, 't welk juyst dat gene was, dat dezen bedrieger zogt.

Weynig dagen voor de bruyloft nodigde hy hen tot een uytspanninkje uyt, waar toe het fraaye wêer hen des te meer aanlokte. Zy moesten door het zelve bos waar van wy boven spraken, hunnen weg nemen. *Klorisande* vond goed zyn duyvels voornemen als dan in 't werk te stellen, gaf daar op kennisse aan die gene die hy afgehuurt hadde, om hem in tyds aldaar te vervoegen, en op een teken dat hy hem zou geven, op *Lusidamor* los te branden, ô duyvelsen aanslag! Alles tot hunne voorgenomene reyze vaardig zynde, het paard gezadelt, de laarsen aangetrokken, de degens op zyde, de vederen op de hoet, *Fleurie* wenste hen veel geluk op de reyze, met verzoek dat zy wat vroeg zouden 't huys komen. Onderweeg zynde, voerden deze twee vertroude broeders *Lusidamor* en *Klorisande* als een andere *Pilades* en *Orestes* of liever als *Abel* en *Kain* alderhande praatjes van de vrouwlui, van koetzen en paarden, alderhande wildbraad, lekkere spyse, van pragtige klederen, balletten en danssen, die op de bruyloft mogten te pas komen; zo dat de arme *Lusidamor* niet minder dagt, als dat hy den eersten dans met de dood zou moeten doen, en dat zyn lighaam niet van een rootscharlakenze rok met goude boorden, maar met zyn eygen bloed, en kort daar na, met de wormen zoude bedekt worden, onder zodanige reden-

denvoeringen reed dit bly geſelſchap met elkander voort, tot dat men allenskens ter beſtemder moordgrave naderde. *Klorisande* reed toen een weynigje voor uyt, 't geen de verraderſche leuze was, daar op wierd'er agter hem een ſchoot gedaan die *Lusidamor* trof, zo dat hy van 't paard tuymelde en dewyl de koegel digt by 't hart inging, wierd hy aanſtonds magteloos en gaf weynig tyds daar na de geeſt, ô *Lusidamor* wat komt u over!

Klorisande taſte daar op met de dienaaren van *Lusidamor* na hun geweer, en ging boſchwaard in, zig houdende als of hy de moordenaar wilde vervolgen; dog kwam aanſtonds te rug, ſloeg de armen kruysweegs over malkander, ſchreeude, huilde, en tierde kwanſuis over zyns vriends zo haaſtigen en als onverwagte ondergang. ô Valſche Judas! wel te regte is het oude latynſche ſpreekwoord de waarheyt *fide*, *ſed cui vide*, betrouw, maar zie toe wie gy 't doet. Het vermoorde lighaam wierd van de kamerdienaaren met de aldergrootſte droefheyt na huys gebragt, dog dit gerugt dat veel monden had, kwam haaſt ter ooren van *Fleurie* die uyt hertenleed haar zelfs ook om 't leven zou gebragt hebben ingevalle haare ouderen zulks niet belet hadden, eyndelyk nam zy voor, uyt overweging van des werelts onſtandvaſtigheyt, om dezelve te verlaten, en haar tuſſchen de muuren van een Klooſter te beſluiten. ô Goede gedagten!

Maar Heere-gunſt, vrouwen liefde, haar zinnelykheyt en roozebladen, vallen af, en veranderen gelyk het weêr in de maand April.

Hier van zal ons *Fleurie* het bewys op leveren. Zy had in 't zin de werelt te verlaten,

en

en in een Klooster te gaan; maar zie eens de haastige verandering, want terwyl zy met diergelyke gedagten bezig was, kwam 'er een wonderlyk geval, waar door zy haar aan 't klooster leven niet overgaf; want alzo de moordadige Heer *Klorisande* dagt dat zyn ontrouwe en doodslag met der tyd nog eens door den dienaar *Audifax* die *Lucidamor* doorschoten had, aan den dag mogt komen, zo ontbood hy een lakkey (die ik *Davus* noeme) en gaf voor, dat *Audifax*, hem ten hoogsten beledigt had, waarom hy hem geerne aan kant zag; dog dat hy als een hoog stands persoon zynde, hem met zyn bloed niet mogt bezoedelen, derhalven zey hy, wil ik u 100 kroonen tellen, zo gy uw makker wilt vermoorden. Deze lakkey *Davus* belooft zulks uyt te voeren, ontfangt daar op vyftig kroonen op de hand, met belofte dat de 50 andere hem na het volvoeren van de moord, zouden aangetelt worden. *Klorisande* denkende dat hy nu het beste middel uyt gevonden had, om zyne moordery te bedekken, dagt niet 't geen 'er geschreven staat. *Non est consilium contra Dominum*; *dat tegen de Heere geen raadslag is uyt te voeren.*

't Gebeurden eens dat gemelde *Davus* met zynen makker *Audifax* op de jagt was, en dat de laatste uyt vermoeytheyt, onder een boom, wat lag uytrusten, zo dat *Davus* by hem zelfs dagt, noyt beter gelegentheyt te zullen krygen, om het beloofde geld te kunnen verdienen, tast daar op na zyn dolk, om *Audifax* door en door te steken, en alzo van kant te helpen; dog hier op ontwaakte zyn gewisse, 't welk hem te rug hield, zo dat hy de dolk niet alleen

op-

opſtak, maar *Audifax* ook wakker maakte en aan hem openbaarde, wat zynen heer aan hem belaſt hadde. *Audifax* van ſchrik beteutert zynde, bedankte *Davus* nogtans voor zyne getrouwheyt ten zynen opzigte dat hy de oorzaak van dit moordadig en vertwyfeld bevel zeer wel kon bedenken, en dat het nergens anders om was, dan op dat zyn bedreven moord om *Luſidamor* te doorſchieten niet aan den dag zoude komen, gaf raad aan *Davus* om zynen Heere te zeggen dat hy *Audifax* om hals gebragt hadde, en dat hy dan de vlugt moeſt nemen. *Davus* hier op alleen van de jagt t'huys komende, geeft voor dat hy *Audifax* uyt de weg geruymt hadde, en ontfing alzo de 50 overige kroonen van *Kloriſande*, dog pakte zig aanſtonds weg, om dat hy zulken moordadigen heer niet langer wilde dienen. Dog eer *Audifax* weg ging, kwam hy in het dorp alwaar *Luſidamors* kamerdienaar zig by zyn Vader ophield met wien *Audifax* een lang geſprek hield, en van hem afgaande, openbaarde hy het verraad aan zynen heere gepleegt, en dat hy uyt bevel van *Kloriſande*, *Luſidamor* doorſchoten had, waar op hy aanſtonds de vlugt nam.

De kamerling van droefheyt overkropt zynde, wiſt geen beter raad te bedenken, om deze jammerlyke moord aan zynen heere bedreeven, te wreeken, dan zulks aan de bedroefde *Fleurie* te ontdekken, deze zulken ſchrikkelyken moord naauwelyks vernomen hebbende, wierd niet weinig vergrimt, en dat zo zy *Kloriſande* voor haar gehad hadde, zy hem ongetwyffelt een mes tuſſchen de ribben zou in geſtoten hebben. Dog dit zodanig niet zynde bedagt zy een ander middel, en verzogt

zogt dat haar kamerling zou ſtilſwygen, en hem by zyn Vader ophouden, op dat zy ingeval van nood hem by der hand mogt hebben, vereerde hem onderwylen een keten met een ring, beyde ontrent 200 kroonen waardig. *Kloriſande* onkundig zynde, dat zyn verraad reets ondekt was, wagte de ſchoone *Fleurie* gedurig op, met de hoope getrooſt zynde om de uytgedoofde liefde ontrent *Luſidamor* wederom ten zynen voordeele te ontſtonken. *Fleurie* wiſt haar verkregen kundſchap wonderlyk te verbergen, en ſtelde zig ontrent *Kloriſande* zodanig aan, als of zy hem zonderling lief hadde, ja zey zelfs dat ingevalle zy wiſt dat hy haar vaſtelyk beminde, zy hem haar troubelofte toezeyde, daar op ſwoer hy by hoog en laag, dat hy onder de Zonne niemand zo lief dan *Fleurie* hadde, zy beſtemden dan zekere dag en uure, wanner hy alleen by haar in de tuyn zou komen, op dat zy met elkanderen van 't aanſtaande huwelyk in veyligheyt zouden ſpreken, ô niemand was vroolyker dan *Kloriſande*! hy bedankte haar op 't aller beleefſte voor deze gunſte, en kuſte haar hand meer dan hondert malen ô *Kloriſande*, *Kloriſande*! let 'er op ſchoon gy u vertrouwen op haar ſtelt, gy moet weten,

Dat noyt geen menſch nog heeft gegiſt
Hoe groot dat is der vrouwen liſt.

Dit niet tegenſtaande viel de tyd *Kloriſande* veel te lang; hy deed zyn klagte over de Zonne, dat zy te traag voortrende, en hem ophield om ter beſtemder tyd by zyn liefſte te komen,

en

en haare wederliefde te genieten, ô ellendeling! wagt nog maar een weinigje, de Zon zal haastig genoeg ondergaan; zie eens *Fleurie* geeft 'er den gemelden kamer dienaar kennis van, die hem in de tuyn verborg, en jagt gaaren mede nam, om dit wilt daar mede te vangen.

Wanneer de bestemde tyd gekomen was, ging *Klorisande* zig verkleed hebbende, derwaarts; *Fleurie* wagte hem op, ging hem te gemoet, ontfing hem op het allertederste; verzogt hem op een beleefde wyze, dat hy in het tuynhuys zou gaan, en een glaasje wyn tot verfrissinge drinken. *Klorisande* die liever tegen alle de x Geboden; dan tegen een regel van de beleeftheyt wilde zondigen, gehoorzaamde in alles, klimt de trap op; *quasi bos ductos ad victinam* Prov: VII. 22. als een os die ter slagtinge gaat, komt alzo in 't zomerhuysje, en nauwelyks in het midden van het zelve gekomen zynde, wierd de strik die aldaar gespannen was toegetrokken, en hy alzo gevangen. De kamerdienaar die in een hoek verborgen was, sprong aanstonds na hem toe, stopte hem den mond, op dat hy niet zou schreeuwen, hield ook zyne handen vast, op dat hy hem niet zou konnen lostrekken; dog *Fleurie* als een grimmige tyger wiens jongen ontrooft worden, liep met een scherp mes na hem toe; heb ik u hier nu (riep zy met brandende oogen, en van toorn schuymbekkende,) in myn geweld? ô wreede moordenaar! gy, die myn lieve *Lusidamor* om hals, en my in zulken droefheyt gebragt hebt? heb ik dat aan u verdient? dog de regtvaardige God heeft u in myne handen gelevert, nu zal ik u betalen, schoon 't veel eer uw verdiende loon was,

was, om door des beuls, dan door myne handen te ſterven; dus ſprekende gaf zy hem diepe ſteeken in 't aangezigt, ſchouderen en armen; en ſchoon hy zo veel hy konde om barmhertigheyd bad, ſpotte zy'er mede; bloedhond zeyze, ja gy hebt met my en myn bruydegom ook medelyden gehad, 't is immers billik, dat ik u nu ook verſchoone; heb nog maar wat gedult; 't zal 'er nog al anders gaan; hier op ſcheurde zy zyn rok los, en ſtrooyde veele brandende koolen op zyn bloote borſt, zeggende, beeſt, nu kunt gy uw geyle brand bluſſen, 't za luſtig, verkoel u nu ter dege, daar op zey dit toornige vrouwmenſch verder, wel aan, de liefde is blind, en heeft u ook zodanig 't gezigt benomen, dat gy alle betamelykheyt ter zyde gezet, en om mynent wille, myn lieve *Luſidamor* om hals gebragt hebt; op dat gy dan even eens als de liefde moogt zyn, zal ik u nu ook blind maken, dit even gezegt hebbende, ſtak zy hem beyde de oogen uyt. Eyndelyk van ſteeken moede wordende, en met bloed beſpat zynde, vond zy goet, een eynde van dit treurſpel te maken, ſneed hem de borſt op, ſcheurde het hart daar uyt, ſmeet het in 't vuur, waar op de ziel waarſchynelyk ter hellen voer.

Dit treurſpel is nog niet uyt, de aller vertwyfelſte en laatſte daad was deze, na dat *Fleurie* deze bloedige wraak volvoerd had, begon de dageraat door te breken, gaf aan den kamerling nog 200 kroonen, liet hem door de poort uyt gaan, ſloot het tuynhuys toe; begaf haar na haar kamer, vatte de pen in de hand, en ſchreef alle het voorgevallene naaukeurig op, dit gedaan zynde, nam zy een glas met water

deed

deed 'er ſterk vergif in, dronk het uyt en begaf haar aanſtonds te bed; doch dewyl zy haar wegens de pyn door 't ingenomen vergif veroorſaakt, niet ſtil kon houden, wierdſe door een der Meyden gehoort die na haar toe ging, en haar aldus vindende, gaf 'er aan haar Vader en Moeder kennis van, die haar in de klederen vonden, met de dood worſtelende, en de geſchreven brief in de hand houdende, gelyk zy ook aanſtonds den geeſt gaf. Denk eens wat een ellendige vertooninge dit voor deeze adelyke Ouders was, een adelyke Dame, een eenig kind, een aanſtaande huwelyk, na een begaane afgryſelyke moord, door haare eygene handen om 't leven gebracht en ter neder geſtort, en noch te denken datſe wel eeuwig mocht verdoemt zyn! Het ware niet vreemt geweeſt, wanneer hunne herten door weedom aan ſtukken geſpleeten waren, maar, wat is oorſake van ſulken bloedigen ſchouwſpel? mogelyk is 't de onſinnige liefde, die dikwils diergelyke rampen uytbroeyd 't Kan ſoo zyn, doch dit is 't alleen niet; deeſe liefde moet een quade wortel gehad hebben, anderſins had het geen onſinnige liefde geweeſt. Laat ons nu de brief van *Fleurie* eens openen, en de eygentlyke reden daar uyt afnemen, zy ſal ongetwyffelt van deeſen inhoud zyn geweeſt; in plaats van het opſchrift, ſtonden buyten op, deeſe weinige woorden in de Franſche tale:

Goede nacht, goede nacht lieve Ouders!

De inhoud was van deeſe of diergelyke woorden:

Vervloekte Ouders, had ik moeten ſchryven, als die de groote oorſaak van myn dood zyt. 't Is

 waar

waar, ik kon niet langer leven, dewyl men myn leven, *Lusidamor* ontrooft had; doch ik leefde noch al tot troost en heul van onse maagschap, wanneer gy my met uw al te lossen opvoeding, niet tot Minnery aangeset had, of dat ge ten minsten myne liefde binnen de palen van eerbaarheyd had weten te beperken. *Klorisande*, heeft mynen *Lusidamor* daarom benyt, ik *Klorisande*, (wiens ligchaam gy in ons tuynhuysje sult vinden) uyt wrake, en gy, hebt my omgebracht; had gy my in myne eerste jaren, soo veel niet toe gegeven, alle moetwilligheyt niet toegelaten, myn boose en wilde natuur de nek gebroken, sou 't soo verre niet gekomen zyn; wel aan dan, snyd nu af en oogst nu, in 't geene gy gezaayt hebt, namentlyk den eeuwigen vloek, die een onbedachtsaam kind, zyne ondeugende Ouders alleen kan geven, en die ik u te gelyk met duysent duyvelen toewensche. Gy huylt en kermt nu wel over my, doch uw berouw komt te laat, en alle uwe tranen kunnen het helsche vuur voor my niet uytblusschen. ô! Vervloekte Vader, en voornamentlyk gy vervloekte Moeder; wat nuttigheyt geeft my het redelyk bloedt, dat ik van u ontfangen heb, en de vrolyke dagen die gy my gegunt hebt? wat helpt nu het geselschap dat gy my beschikte, en wat vreugt heb ik nu van uw streelen, lief-kosen en door de vingeren sien? dan dat gy voor den Duyvel een kind hebt opgevoedt, tot een brandoffer van ontucht, tot een schandvlek in uw geslacht, een afgryselyke moorderesse, een vyandin van God, een erfgenaam van de Hel, een slavin van *Lucifer*, myn en uw eeuwig wee. Vervloekt zy het uur, waar in ik geboren ben; als ook het oogenblik, waar in ik *Lusidamor* de eer-

ste-

ſtemaal ſag. Vervloekt zy *Kloriſande*, als de oorſaak naaſt u, van myn verderf; verdoemt en vervloekt zyt ook gy, myn Vader en Moeder nevens my, uw booſe en qualyk opgevoede dochter tot in eeuwigheydt. Nu leg ik de pen neder, en grype na een glas met vergift, waar uyt ik u voor het laatſte eens toe brenge, met den eerſten moet gy my in de Helle daar uyt eens beſcheydt doen.

Onder aan de Brief ſtond,

Uw qualyk opgevoedde Dochter

FLEURIE.

ô Ouderen! maar voornamentlyk gy ſorgelooſe Moeders, en Kinder-zottinnen, die u ook ſoo weynig aan de opvoedinge uwer kinderen laat gelegen zyn, en met uw qualyk opgevoede kinderen zo teder omgaat, als met het beſchuydts deeg, wanneer gy mogt denken, dat dit geen ſchande is, zo ſteekt deeze brief by u, en doorlees die dikwils, overweeg ook wel wat de wyze Eccleſiaſticus, u voorpreekt: *Utilius eſt mori ſine filiis, quàm relinquere filios impios*; het is beter zonder kinderen te ſterven dan godloze na te laten, verheug u niet over godloze kinderen, ſchoon gy 'er veele hebt, maar heb hun lief, wanneer de vreeze Gods in hen is.

NEen ſtyf-kop, buyg om 't lèven niet,
En of gy ſchoon een rotting ziet
Om u de harſſen-pan te kloven,
Geen noodt, geen noodt, kraay echter boven
Volgt gy uw zin, het ſtaat u vry;
Een rotting deert geen harde key.

On-

Nder alle de dieren die van den Almachtigen God geſchapen zyn, is 'er geen eygenzinniger noch ſtyf-koppiger dan de Os: wanneer dit beeſt eens gaande word, zo helpt, noch ſchreeuwen, noch ſtooten, noch ſlaan; de Os zal gedurig een halſtarrige oſſenkop blyven, en geen ſtap verzetten: wanneer den menſch naar 't getuygeniſſe van *Ariſtoteles*, niet anders dan een verſtandig dier is, *homo eſt animal rationale*, zo kan ik met waarheyt zeggen en ſchryven, dat 'er onder deze verſtandige dieren, dat 'er onder de menſchen geen eygenzinniger noch ſtyf-koppiger dier is, dan een wyf; wanneer zulk een hertnekkige, ſtyf-koppige, en eygenzinnige zottin iets in de kop en krop krygt, zo laat zy haar daar van niet af brengen, ſchoon men haar met haar ſcherpe bek vry tienmaal tegen de wand aan ſmeet, ja zy zou haar van haare opgevatte meening niet laten afleyden, ſchoon de Beul met een uytgetrokken ſwaard agter haar ſtond, dewyl de halſtarrigheyt en hartnekkigheyt by de vrouwluy zo groot is, dat wanneer zy een zaak eenmaal voor nemen, en haar verbeelden, dan willen zy dat zulks het koſt ook wat het wil, zodanig uytvalt, ſchoon 't verſtandig of bot, wit of ſwart, recht of onrecht is: zulk eenen zal nog door de ſcharpheyt van *Demoſthenes*, nog door *Cicero* met zyn zagtheyt, nog door *Kato* met zyn ernſt, nog door *Iſocrates* met zyne overtuygende redenen, of door *Pericles* met zyne vuurige woorden, nog *Ariſtoteles* met zyne regelen, nog geen *Quintilianus* met zyne welſprekentheyt haar laten overreden, of haare halsſterrigheyt kunnen benemen, alhoewel men

vry zonneklaar, aan zodanigen zottin het tegendeel aantoont, en zy belooft van haar opgevatte meening afstand te doen, zo is het nogtans de waarheyt niet, en men mag haar woorden niet meer dan men ziet geloven, en nog zo veel te meer, wanneer haar booze natuur, tot halsterrigheyt en eygenzinnigheyt genegen is, gelyk *Hieronymus* zeyt, want wanneer men de vrouwluy bid, zo geven zy den bidder, wegens haar eygenzinnigheyt, gemeenlyk een weygerendt antwoord, en wanneer men haar niet bid, doen zy 't gemeenlyk.

Novi ingenium mulierum
Nolunt ubi velis, ubi non vis, cupiunt ultro

Ik ken der wyven aardt, zy zingen eenen zang;
Indien gy smeekt en bidt, dan zien ze stuurs en bang,
En swygt gy, 't is wel best, dan vallen ze u te voet,
Zy zyn meest averegts, en noemen 't bitter zoet.

O gy eygenzinnige, hartnekkige en halsstarrige zottin! die denkt en verbeeld, dat alles naar uw heete kop moet uytvallen, luyster eens na een fraay genees-middel, om u van uwe quade ziekte te genezen, en dat uwe Mannen de raad van een Poëet moeten gebruyken.

Nux, Asinus, mulier crebrò sine verbere cessant.

Dat is:

Steyloorige Wyven, Ezels, en Noote-bomen,
Moeten geslagen zo j'er vrugt van zult bekomen.

Van dit middel bediende zig zeker jong getrouwt Man,

Man, die mede zo een verstokte en hardnekkige kop ten deele gekregen hadt, deese hadt op sekeren tydt uyt vogelschieten geweest, en t'huys komende, bragt hy een dozyn Leeuwerikken mede, die hy gevangen had, en zey, zie daar wyf, daar hebje Leeuwerikken, die ik zelfs geschoten heb; pluk en braad die, en laat ons die met vrede opeeten. en dat we alzo daar voor dankbaarheyt mogen betoonen. Ja antwoorde de Vrouw, ik zal de Spreeuwen, en niet de Leeuwerikken gelyk gy zegt, plukken, en vervolgens braden. Ik sta verbaast, zey de Man, over uw gering verstand, en dat gy geen kennis aan deze vogels hebt; ik zegje, dat 't Leeuwerikken en geen Spreeuwen zyn: en gy, zey de vrouw, weet niet wat gy zegt, gy kent die vogelen zo wel niet als ik, en zegje nog eens, dat het Spreeuwen en geen Leeuwerikken zyn; doch ik heb nu hertelyk medelyden met uwe onwetentheyt, die te wege brengt, dat gy het geene dat een blinde zoude weten, noch niet kent. Wyf, wyf, swyg stil, gy maakt het veel te grof, houje mond toe, hoe? durft gy my voor een weet-niet uytmaken, daar gy zelfs onwetende zyt, gelyk uyt uw fraay verstand, en deftige reden-voering af te nemen is? gy verdiende wel eens braaf met een stok afgerost te worden; my met een stok afrossen, zey de vrouw; my! die wel hondertmaal van beter geslacht en afkomst ben, dan gy zyt; my! die u allereerst, tot een eerlyk en achtbaar man gemaakt heb; my! die u zo veel aangebracht heb dat gy eeten en leven kunt: Kom aan, heb het hart eens, raak my maar eens aan om my een slag te geven; de Man wierd op deze woorden zeer gramsteurig, greep

 na

na de eerste en beste stok ; namentlyk een besemsteel , en beukte haar lustig af , met een daar by voegende , halsstarrig beest ; leer , leer nu de Leeuwerikken van de Spreeuwen onderscheyden, en die geene die 't beter weten , niet tegen te spreken ; sla maar toe , jou beuls knecht , zey het hartnekkige wyf ? wat my belangt , ik zal niet ophouden . u alles quaats toe te wenschen , ja dat gy zelfs met een strop om uw hals moogt opgehangen worden , en alle menschen u aan de galg zien spartelen ; wilt gy my zo afkloppen , denk vry , dat ik noyt van die gedachte zal afstaan, dat het Spreeuwen en geen Leeuwerikken zyn, gelyk gy met uw onverstand staande houd. Vervloekt zy de dag op welke ik u eerst heb leeren kennen : vervloekt zy die geene , die 't eerste van ons huwelyk gesproken heeft ; en vervloekt de Paap die ons getrouwt heeft ; zo wilt gy dan noch evenwel , met jou vergiftige slang- en lastertong daar voor stryden , dat het Spreeuwen en geen Leeuwerikken zyn ? 't Za ! 't za ! deze stok zal het oordeel vellen , en met een begon hy op nieuws te beuken , zeggende : 't zyn Leeuwerikken en geen Spreeuwen , 't zyn Leeuwerikken en geen Spreeuwen ; doch alzo dat halsstarrige en eygenzinnige wyf , haar harde kop niet wilde laten vermurwen , maar gedurig huylde en schreeuwde , zo veel als zy kon , dat het geen Leeuwerikken maar Spreeuwen waren ; zo wierd zy van de buuren gehoort , die daar op toeliepen, en haar wel half dood , doch noch veel halsterriger als voor henen vonden , en haar uyt de handen van haren gramsteurigen Man verlosten. Op deze wyze eyndigde de eerste uytkomst van dit Treur-spel : het volgende jaar daar na, wanneer de

de Man 's avonds laat t'huys quam, vond hy zyn wyf in een hoek van 't huys zitten, huylende, dat zy 'er byna in ſteken bleef, waar op de Man haar vraagde, waarom zy weende en haar zo bedroeft aanſtelde, ik weet immers in 't allerminſte niet, zey de Man, dat ik u daar toe eenige reden gegeven heb, ja jou lichtvaardige en looze booswicht, zou je de reden daar van niet weten? denk maar, dat het dezen avond verjaart, dat gy eenige Spreeuwen t'huys bracht, die gy met gewelt tot Leeuwerikken woud maken, en daar ik die zo wel kende en u wilde leeren, dat het geen Leeuwerikken maar Spreeuwen waren, wierd gy dies tyds zo boos tegen my, en ſloeg my zodanig, dat myn rug en armen daar van noch gevoel hebben; maar ik hoope noch al evenwel dat God zulks noch eens zal wreken, en de waarheyd en myn onſchuld aan den dag brengen: Wyf, wyf, zey de Man; ik bidje, weeſt doch zo eygenzinnig niet, die vogeltjes die gy Spreeuwen noemt, waren Leeuwerikken, gelyk ik en alle andere menſchen zeer wel weten; bely tog maar dat gy 'er weynig kenniſſe van hebt: wat zegje, zey het wyf, dat ik geen verſtand heb, ik heb meer verſtand in myne voetzolen, dan gy en uwe geheele namaagſchap, in al haar herſſenen: is daar dan zo veel aan vaſt, om Spreeuwen van Leeuwerikken te onderſcheyden, of zouden wy in myn Vaders huys nooyt geen Spreeuwen gegeten hebben? of zou ik dan van zo een geſlagt zyn, waar in men niet anders dan brood en look eet, gelyk de arme bedelaars, gelyk gy en uw gantſche geſlagt zyt. Kom, kom zey de Man, jou eygenzinnig beeſt, kuntge of wilt gy nog niet begrypen dat het Leeuwerikken

en geen Spreeuwen waren, zo zal ik u die al wederom met de ſtok leeren kennen; met een ging hy 'er weer op los, en ſloeg haar in *optimâ formâ*, en zey, het zyn geen Spreeuwen maar Leeuwerikken geweeſt, het zyn geen &c.; dog, om dat dit ſtyf-koppige wyf, gedurig by haar neen bleef, en altyd ſtaande hield dat het Spreeuwen en geen Leeuwerikken waren, en de Man aanhield met haar te ſlaan, hield hy nogtans eyndelyk op, om dat zy beyde vermoeyt wierden; dog men verhaalt dat deze twiſt alle jaren op nieuws hervat wierd, zo lang zy beyde leefden.

ô! Gy halsſtarrige, eygenzinnige en hartnekkige zottinnen! begeert gy niet op even dezelve wyze gehandelt te worden? wilt gy niet dat uwe Mannen u dikwils de *ulter-marin* verf in de trony veegen, en hen van het vuyſt-regt bedienen, zo laat uw harde kop zagt worden, weeſt niet eygenzinnig, maar geeft uwe Mannen, als uwe, van God geſtelde, heeren de behoorlyke eere, en leer iets uyt deze volgende fabel.

Zeker eyken boom, wierd op een tyd van de wind zeer qualyk gehandelt, zo dat 'er veel takken ſchade leden, en van bladeren ontbloot wierden, hy zag 'er even eens uyt, als of hy in de ſlag van *Salankemen* geweeſt was, waarom hy zig over de wind ten hoogſten beklaagde; den zelven een trotze vent, en een ſtraat-rover noemende. ja hem met eenen voor een onregtvaardige quant uytmakende, uyt oorzake, om dat 'er aan zyn zyde een haſelaare boomtje ſtond, dat van de wind niets beſchadigt wierd. Wel jou beuling zey de eyke boom tot dit boomtje, gy

zyt tegen my een ſlegte miſtvink, en nergens anders goet toe, dan dat de kleyne kinderen een houten paardje van u konnen krygen, of om aan een rottigen Ezel-dryver, een ſpies-roede te verſchaffen. O! ô! zey de wind, gy zyt wel een grove kinkel, gy moet weten dat dit boomtje onbeſchadigt blyft, om dat het zig tegen my niet verzet, maar voor my buygt, en myn toorn ontwykt, daar gy een hartnekkig en weerbarſtig gezel zyt, en my gedurig wederſtaat, derhalven verwondert u niet, dat gy van my dusdanig geteyſtert word. Uyt dit haſelaare boomtje kunt gy wyven, inzonderheyt gy eygenzinnige en halsſtarrige Narrinnen, een fraaye les nemen; gebeurt het eens dat gy een toornig Man hebt, die gedurig in een onzinnige toorn uytbarſt, en binnens huys even eens als een ſtormwind woed, weeſt dan tog niet halsſtarrig nog eygenzinnig, of wederſtaat hem op generley wyze, zo gy anderzins niet wilt ondervinden wat den eyken boom over quam; wilt derhalven veel liever met de haſelaar wyken, *Reſponſio mollis frangit iram. Spreuk* XV. Een goet woord, vind een goet oort. Het ware te wenſchen, dat alle wyven zekere adelyke Dame navolgden, waar van ik de volgende geſchiedeniſſe zal voorſtellen, en die ik aan alle eygenzinnige, en ſtyf-koppige gekkinnen tot een exempel en ſpiegel zal voordragen.

Zeker voornaam Man, bezogt eens zyn ouden Oom, die korts te vooren met een voorname adelyke Dame getrouwt was, en beſpeurende dat zyn Oom de regeering van 't huys aan zyn Vrou overgegeven hadde, ſprak hy eens in vertrouwentheyt met hem op deze wyze: Heer Oom, ik verheuge my dat gy zulken voorname Dame

ten

ten huwelyk gekregen hebt, dog 't is my leet dat zy zo den baas ſpeelt, waar op zyn oude Oom dies tyds geen antwoord gaf, maar nodigde hem twee dagen daar na, om met hem eens na zyn land-goet te reyſen, om het zelve te bezien, zy gingen beyde te Paard derwaarts, en de Karos waar in zyn Ooms vrouw en 't geheele huysgezin was, quam agter aan; ondertuſſchen quamen zy by een land, waar op ettelyke van zyne Koeyen geweyd wierden: wanneer de Oom tot zynen Neef zeyde, wat dunkt u van deze jonge Merryen? wat Merryen zey de Neef? Koeyen meent gy, neen zey de Oom; gy ziet immers de veulens ſpringen? neen, neen, zey de Neef: het zyn Koeyen; wanneer zy dus met elkander overhoop lagen, quam de Karos met zyn Vrouw ook daar ter plaatſe, waar op de Oom zey: Vrouw, ik en myn Neef hebben verſchil met elkander, dewyl hy zeyt, dat dit Koeyen zyn, en ik zegge dat het Merryen zyn; wat zegt gy daar van? my dunkt zey de Vrouw (hoe wel zy zeer wel zag dat het Koeyen en geen Merryen waren) dat het Merryen en geen Koeyen zyn; waar over de Neef hem ten hoogſten verwonderde.

Ondertuſſchen reden zy verder voort, en quamen by een ander land, waar op veel Merryen waren, waar op de Oom zey, dit is immers een fraaye weyde vol Koeyen, en niet als de voorige gelyk gy van gedagten waart? neen antwoorde de Neef, dit zyn Merryen en de andere niet? Mynheer zey de Oom, dan zie ik niet ter degen, hoort gy niet hoe de Kalveren blâten? en met eenen quam de Karos weder by hen, en na dat de Oom zyn Vrouw gevraagt hadde, wie zy dagt dat

dat van beyde gelyk hadde, antwoorde de Vrouw aanstonds daar op: Ja Mynheer en lieve Gemaal; gy hebt gelyk, dit zyn Koeyen en de andere waren Merryen, hier op stond de Neef zeer verstelt, dewyl hy dit werk niet verstaan kon.

Daar na quamen zy by een Water-Molen, wanneer de Oom tegen zyn Neef zey, is dat niet wonderlyk, dat het water niet na beneden maar na de hoogte loopt? en terwyl zy hier over twisten, quam de Karos al weer, en de Oom zey: Vrouw, wat dunkt u daar van, wie heeft gelyk? deze gaf ten eersten antwoord, dat haar Man gelyk hadde, en dat het water na om hoog en niet na de laagte liep: de Neef sweeg stil, daar op quamen zy ontrent de middag op het gemelde Landhuys, waar op de Oom zey, dat het al net uytquam, zo ontrent de middernacht aan te komen, hoe middernagt zey de Neef, middag wilt gy zeggen; wel ja zey de ander, ziet gy dan niet dat de Maan schynt? het is de Zon zey de Neef, en de Maan niet. Ondertusschen quam de Vrouw, en hield staande dat haar Man gelyk hadde; na de maaltyd, nam de Oom zyn Neef ter zyde, en zey, verwonderje u niet over de geschillen die wy dezen dag gehad hebben, waar in gy gelyk hadde; ik heb maar alleen willen aantoonen of ik geen gelyk hebbe aan myn Vrouw, de heerschappy over te laten, die in liefde en willen my zoo gelykformig is, dat wanneer ik zeg, dat wit swart, en swart wit is, dat het dan zodanig zyn moet? en zy wederspreekt my niet alleen, maar zy vereenigt haar wille met de myne: derhalven is zy zo waart by my, dat ik haar de heerschappy over gelaten hebbe. De Oom had gelyk; want

zul-

zulken overeenstemming was alleen genoeg, om haar voor de allervoorzigtigste Vrouw van de werelt te houden.

ô! Zo alle Vrouwen zodanig als deze geaart waren; wanneer zy hare Mannen even eens wisten toe te geven, en niet tegen te spreken, ô wat twisten en verschillen zouden daar door in de werelt niet weggenomen worden!

De Poëten beuselen, dat *Lydia* wegens haare styf-koppigheyt van de Goden in 't diepste der helle verbannen is, alwaar zy met duysternis en dikke rook geplaagt word, dewyl zy om haare hartnekkigheyt niet waardig is gezien te worden. Begeert gy wyven dan ook niet in de eeuwige duysternisse verstoten te zyn; alwaar niet anders zal zyn dan huylen, weenen en klappertanden, zo weest tog geen eygenzinnige, styf-koppige en hartnekkige zottinnen.

DE

ALs dees' Narrin aan 't woeden raakt,
Dan is 't of alles lilt en kraakt:
De ſchotels vliegen van de wanden,
Zy neemt het alles op haar tanden;
De Droes voor 't ondier zelfs bedugt,
Verſchuylt zig, of peurdt op de vlugt.

De

DE allerwyste Koning *Zalomon*, die der wyven booze natuur, en veeler aangeborene ondeugden (*ex fundamento*) in de grond, het best verstond, zeydt wel te regte *Eccles.* xxv. 22. nog op aarden nog in de hel is geen erger Toorn, dan die der vrouwen te vinden. *Non est ira super iram mulieris:* waarom de wyze *Seneka*, in het boek, waar in hy eygentlyk van den Toorn handelt, zegt: *Ira est vitium muliebre*; de toorn is een vrouwelyk gebrek. Ja *Telemachus Lib.* 2 *Epigram.* noemt het wyf de toorn zelfs, want naar 't getuygenisse van *Aristoteles Lib.* 2. *Rhet.* heeft de toorn zyn oorsprong, uyt de menschelyke swakheyt, *maximè ob imbecillitatem nascitur ira*; dewyl niemand eer dan de swakke vertoornd word: want deze zyn bevreest, en uyt de vreeze, ontstaat toorn en wraakgierigheyt, waar uyt volgt dat de Vrouwluy, als de swakste, meerder tot toorn dan de Mannen, genegen zyn, en alzo is 'er op den geheelen aardbodem, geen vergiftiger en toorniger dier te vinden, dan een wyf, die veel afgrysselyker dan slangen, scorpioenen, spinnen en padden in haar toorn byt, gelyk zeker Poëet in deze vaarsen aantoont:

De woeste zee, baardt boose dieren,
De lugt heeft Arenden en Gieren,
Maar 't booste dier, 't geen 't Aardryk voedt,
Dat is een Toornig Wyf, dat woedt.

Zulken vertoornden en wraakgierigen zottin, is de woedende en dolle zee niet ongelyk; 't is waar, de zee is veeltyds verbittert, en vertoond zelden een zoet gezigt; dog wanneer ze ter dege vertoornt is, tiert zy haar als onzin-

zinnig; want wanneer de Zon, de Vorst van 't gesternte, zig agter een swarte voorhang der wolken verbergt, wanneer de Noorde, Ooste, Weste, en Zuyde wind, met volle kaken begint te blazen; wanneer het heldere middag-licht met een treurige nagtmantel werd omhangen, als dan beginnen de water-golven zodanig op te ryzen, als of ze tegen den Hemel in duël wilden vegten; dan begint dit Element zulken vuurigen toorn te vertoonen, dat men een baarblykelyke wrake des doods voor oogen ziet; als dan hoort men niet anders dan een erbarmelyk gewelt van de woedende baaren, dan vertoond 'er zig niet anders dan een schets en ontwerp van den Jongsten dag; men hoort, ziet en ondervind niet anders dan een verschrikkelyk suysen en bruysen, tieren en gieren, slagen en plagen, brommen en grommen, wryven en dryven; en 't geen voor al aanmerkelyk is, is dit, wanneer de Zee vertoornt is, dat ze als dan alle onreynigheyt opwerpt, allerleye stinkende azen en vuyligheyt komen dan voor den dag, zo dat de maag, van afkeer, haast omgekeert word; *fœtida vomit.*

Een vertoornde zottin, een wraakgierige *Maria*, *Marina*, *Margaretha*, is hier in, *Mare*, de Zee niet ongelyk; want zo men zulken zottin op het allerminste beleedigt, by voorbeelt, de Kok brand de bry aan, de Dienaar breekt het glas, de Meyt stoot een pot aanstukken, de Naayster doet iets verkeerdt, de Kinderen huylebalken, de Man spreekt ze voor, dan begint zy even eens als de Zee te woeden, te rasen, te tieren, te schreeuwen, als of zy rasende was, als hadt zy een Tyger tot een minne-moer gehad, als of zy in 't gebergte by de Beeren op-

gevoedt was, en alzo geheel onzinnig; ja dat nog het godloofte is, zo werpt zy even eens als de zee allerley onreynigheyt uyt, dan komen 'er fcheld, fmaad, lafter, fpot en vloekwoorden, by dozynen voor den dag, ja geheele millioenen D.... worden ten monde uytgehafpelt, even eens als of ze door een helfche *furien* vol gefponnen waren. Zulken huys-trompet en onzinnige zottin, is zy geweeft, die haar Man tot de allerbefte biegt-fpiegel verftrekte; want zo menigmalen als hy zyn biegt ter dege wilde oploffen, gaf hy eerft wat muyl-peeren, waar op zy t'elkens zo gram wierd, dat zy als rafende en geheel verwoed, aldus begon: ja hond fla maar, dat u de handen krom worden, des te beter; dan kundge zulke valfche brieven niet meer fchryven als gy gifteren nog gedaan hebt; zo fchelm fla maar: maar zeg my eens, hoe veel geld hebt gy gifteren noch verfpeelt? jou vuylyk, flaan kunt gy wel, maar zondaags kunt gy niet na de Kerk gaan, waar is dat geld gebleven dat gy de Wees-kinderen ontvreemd hebt? ik wil 't nog wel eens beleven, dat gy aan de galg raakt enz. Op zulken wyze kon hy zyn biegt zeer gemakkelyk by malkander brengen.

Zulken vagevuur en vertoornde hel-furie, had zeker getrouwt Man, deze was eens zo vergramt, om wat reden weet ik niet, dat zy als een afgryffelyk beeft, met een gefronft voorhooft, met hangende hairen, met bloed-rode en blixemende oogen, met verbleekte lippen, met fcharlaken wangen, met bevende handen, met een opgefchorte neus, zodanig raafde en woedde, dat ze knarfte met de tanden, en fchuymde uyt de mond; nemende een fchildery waar in haar Man afgefchetft

was,

was, greep de lyſt van de ſchildery die ſwart geverſt was, en beet 'er in, waar van haar mond ſwart wierd, dog de oogen vuurden, en zo geleek zy na een regte Nagt-Uyl: daar op nam ze als een vergrimde *Megera*,een kool van den haard, liep in de gang, en ſchilderde een galg aan de muur, met een jammerlyk geſchreeuw; jou dief, Kerken-dief; Kelk-dief enz. Ja zonder liegen, ſtiet zy 'er XXIV. 'er leye dieven uyt. Veele luyden die door deze trompet als gaande gemaakt wierden, quamen by een, vaſt ſtellende dat'er een Kerk-dief moeſt zyn, en 't ſcheelde weynig, dat haar Man daar door niet in de grootſte ongelegentheyd geraakte. O! ô! 't is beter te ſterven, dan by zulken vuur-h.. te leven. ô! Hoe waar, en nogmaals waar is het, wat zeker zinryk Poëet van zulke toornige zottinnen in de volgende veerſen zegt:

Wat is een toornige Vrouw?
Een blaas vol ongetoomde zinnen
Die nu dan dit, dan dat beginnen;
Een baardſter van verdriet en rouw:
Een ſnoode Scorpioen, vol quaat,
Een pyl, die door 't gebeente gaat,
Een kat die teffens ſtrookt en byt.
Die geen, by wien 't dan dus geſtelt is
En die met zulk een wyf gequelt is
Is namaals van de Hel bevrydt.

't Was daarom zeker Man niet ten eenemale ten quaadſten te duyden; wanneer deze zyne vertoornde huys-wolf door een langdurige ziekte, tot zulken onmagt verviel, dat zy zelfs van de Doctoren voor dood gehouden, en in een houten kiſt ten grave gedragen wierd, ſtieten de dragers

door onvoorzigtigheyt met de kist tegen een hoek-huys, waar door het wyf weer levendig wierdt, en stierf eerst na verloop van eenige jaaren voor goedt: doch wanneer ze nu ten grave zou gebragt worden, riep de Man de dragers ter zyden, en zey, wat voorzigtig mannen! stoot doch zo hart niet weer als laast, of zo 't gebeurt, en myn wyf weer levendig wordt? zo dompelt my in haar plaats onder de aarde.

Zeg my eens, gy domme schepzels, gy weerhanen, gy tyger-broedzels, gy buffels aard, gy brullende leeuwinnen, gy onzinnige zottinnen, gy woedende zottinnen, gy werp-narrinnen, gy slag-narrinnen, gy stoot-narrinnen, gy scheld-narrinnen, gy schreeuw-narrinnen; zeg eens, die veel erger zyt dan alle beesten, want gy bromt als een Os, brult als een Leeuw, 't zist als een Draak, byt als een Hond, maauwt als een Kat, spreek en zeg eens, zeg ik, wat nuttigheyt hebt gy van uwen onmatigen toorn? Doch, *de toorn rust in den boesem des dwasen Eccl.* VII. 9.

Iemand heeft eens een wonderbare scheut gedaan, hy ging eens op een koelen avond, met geen ander gespan dan met een gespannen roer; 't was een Student, by wien de vryheyt onder de vrye konsten getelt wierd, deze schoot te gelyk een Haas, een Visch en een Vogel; de eerste was op der aarde, de tweede in de lugt, en de derde in 't water; 't is al veel, zulke drie met een schoot te treffen: dog hy deed het nogtans, en wel op deze wyze, hy liep langs een Rivier, en zag aan de overzyde van 't water een Haas leggen, na welke hy mikte, en schoot ze; toen de scheut afging sprong 'er met een, een Vis uyt het water, die hy met een trof, wanneer 'er te gelyk een Swaluwe over 't water vloog, die hy ook wel tref-

trefte, en met dezelve ſchoot die op den Haas aangelegt was, ſchoot hy 'er drie te gelyk. Een toornige, wraakgierige Narrin, doet dit ook wel, dog valt voor haar zo gelukkig niet uyt, ſchoon zy deze drie treft; namentlyk, voor eerſt treft en beledigt zy den Allerhoogſten, ten tweden haar evennaaſten, waar op zy haar toorn uytgiet, en ten derden haar zelfs, om dat zy daar door haar lighaam en ziele de grootſte ſchade toebrengt, zo dat de toorn van een vergrimde zottin, even eens is als een lancie met drie punten, waar mede *Abſalom* vermoord wierd.

De Koning *David*, heeft op zekeren tydt zeer ernſtig tot Godt gezugt, *Pſ.* XXXI. 10. *Zyt my genadig, Heere, want my is bange: van verdriet is doorknaagt myn ooge, myne ziele ende myn buyk.* Dit is het eerſte dat ik hoore; *David* hadde pyn in de buyk, en zugte daar over geen kleyntjen, doch zet 'er de reden aanſtonds by, dat het hem van verdriet en toorn ontſtaan is. Hier uyt ziet gy, toornige zottinnen! dat de toorn niet alleen voor de ziele, maar ook voor het lighaam, ſchadelyk is, en dat zy ook wel ziektens veroorzaakt; *Sennertius* ſchryft, dat wanneer, een menſch toornig zynde, eet of drinkt, dat hem zulks zeer nadeelig is, dewyl de ſpys in de maag daar door word bedorven, en naderhand vergift in 't lighaam veroorzaakt; *Ventus eſt ira, peſtilens hominis interiora depæſcens*; daar ziet gy dan, en overweeg het vry, gy toornige zottin! wat een elende het veroorzaakt, wanneer gy zo gramſteurig word, en daar door ziektens op den hals haalt, wanneer gy als een gevilde kikvors op 't bed legt, wanneer gy kromme vingers hebt als een Schoenmakers mes, wanneer u de wangen

hangen als een geſchrompelde leeren buidel, wanneer gy uw armen, ſlap, los en kragteloos ſlingren laat, wanneer gy als een duyk-eendje met uw kop heen en weer ſchiet, wanneer gy in een krimpt als een meſſe-ſchie die nat geweeſt is, wanneer 't u in de buyk ſnyd als of 'er jonge vegters in waren, wanneer gy den geheelen nagt quaakt als een eende-jong, wanneer gy de geheele nagt tiert als een jonge wolvin, wanneer gy u met vodden en todden moet toetakelen als Heydens kinderen, wanneer de gal u door al de leden loopt, en gy 'er uytziet als een geele Jood, ja zo, dat de onverwagte dood, uw bloeyende jaren afſnyd, wie is aan dit alles ſchuldig, dan de onbetamelyke toorn? derhalven zo lief als u de welſtand uwer zielen, als ook de gezontheyt uwes lighaams is; *Deſine ab irâ & derelinque furorem, noli æmulari, ut maligneris*, *Pſ.* XXXVII. laat af van toorne, verlaat de grimmigheyt, en ontſteekt u immers niet om quaat te doen: want de toorn is niet anders dan een moordenaar der gemoederen, een verbreker van de vrede, een vergif des levens, een koppelaar des doods, een tyger van 's menſchen bloed, een uytbroeyzel der helle, een rover des verſtands, een aanſteker van tweedragt, een ſchool der zotheyt, een weg des verderfs, en een poorte van alle rampen. Daar word van een arm man verhaalt, die van 's moeders lighaam af, ſteke blind geweeſt was, zo dat hy hem van een kleyn meysje liet geleyden, om zyne aalmoeſſen hier en daar te zoeken: wanneer ze op zeker tyd een Gaar-keuken voorby gingen, gaf de vrouw aan *Madaleentje*, de geleydſter van de blinde man, een ſtukje gebraad, met gedagten, dat zy 't aan de blinde man zou

over

over geven, dog *Madaleentje* at het alleen op, de blinde zey, dat hy gebraad rook, dat kan wel wezen zey *Madaleentje*, in deze straat is 't vol Gaar-keukens, de blinde man vernam ten laatsten uyt haar knagen en smekken, dat *Madaleentje* eenig eeten in handen had, tast na dezelve, en bevind het zo, neemt derhalven zyn stok, en zingt *Madaleentje* de kloppende passie op haar bogchel: deze snô feex wierd 'er zo boos over, dat zy voor nam om dit te wreken, 't geen zy ook deed; want als zy by een huys quamen, dat met groote steenen pilaren ondersteunt wierd, zey *Madaleentje*, hier is een kuyl, wanneer de arme blinde man, een sprong deed, zo dat hy lustig tegen een der pilaren met zyn hooft stoote: de blinde man zig hier over ten hoogsten beklagende, zey deze booze *Griet*, konje het gebraad ruyken, zo moest gy de pilaar ook hebben konnen ruyken? de wraak is zodanig by de menschen ingewortelt, dat zy ook by de geringe luy plaats grypt, dog voornamentlyk zyn de vrouwluy die onderhevig, gelyk de H. *Chrysostomus*, met klare en duydelyke woorden aantoond: wanneer een wyf iets ongemakkelyks over komt, zo word zy als onzinnig en zoekt wraak; dit zelfde wil het oude spreekwoort ook te kennen geven, *plus est periculi anum lacessere, quam canem*. Het is veel gevaarlyker, een oud wyf als een hond te tergen: want,

Met haar toornig vuur, zo helpt s'er veel van kant;
Haar felle en heete vlam, treft felder als de donder
En helpt en lyf en ziel naar onder.

Ja wanneer een wyf ter deeg vertoornt is, zo houd zy niet eerder op, tot dat zy haar lust aan

die geene, die haar belediger is, gekoelt heeft, schoon ze daar over in levens gevaar mogt geraken; waarom *Esopus* niet te vergeefs zeyt: het is geen geringe zaak een toornig en wraakgierig mensch tot bedaren te brengen; derhalven wagte zig een ieder zulken kolryster te beledigen. De Poëet *Juvenal*, waarschouwt 'er ons voor, wanneer hy zingt:

——————— *Vindicata*
Nemo gaudet magis, quam fœmina.

Niemandt is vrolyker wegens de wraak als het vrouwvolk: mogt ik nu de van zyne oogen beroofde *Bellisarius* eens hooren spreken, hy zou my zonder oogen, met zyne vingeren wyzen op de wraakgierige Keyserin *Theodora*, die van gramschap als uytgelaten, uytriep: Zy wilde liever de Keyserlyke Kroon verliesen dan zig niet aan *Bellisarius* te wreken. Eenen *Chrysostomus* zou my de gulden waarheyt bekennen, dat *Eudoxia* een schadelyke wolvin geweest is, die hem ten eynde toe vervolgde. Eenen H. *Johannes den Dooper*, zou met een klinkende stem uytroepen: De ligtveerdige wraak en toorne van *Herodias* heeft my om hals gebracht; 't gaat nog by de wraakgierige Narrinnen deur, 't geen de Poëet zey:

Vindicta bonum vitâ jucundus ipsâ.

De wraakzugt zal niet ligt een Vrouwen hart begeven,
Wyl zy hen zoeter is dan 't leven.

Deze waarheyt, vinden wy in de volgende geschiedenis, veel beter dan of ze in 't koper geëtst was. Een Spaans Edelman, woonende in *Valen-*

lencia, afkomſtig uyt het voorname geſlagt van *Ventriniglia*, genaamt *Didaco*, zynde ryk, beleeft, mildadig en dapper, zo dat hy eene der voornaamſte in den lande was, deze verliefde op een ſchoone welgemaakte Juffrouw, dogter van een Goudſmit, haar naam was *Violenta*, wiens gedaante en verſtand hem zodanig geviel, dat hy geen geld nog onkoſten ſpaarde, om haar was 't mogelyk na zyn begeerte te krygen; dog hy ondervond wat moeyte hy ook in 't werk ſtelde, dat zy niet minder deugd dan ſchoonheyt bezat, en dat 'er geen deur open was om tot haar in te gaan, dan die van den Egten-ſtaat. Na dat hy vry een geruyme tyd door de liefde geplaagt was, en zag, dat de eer van *Violenta* niet om geld te koop was, nam hy voor haar te trouwen, gelyk ze hem ook door hare Ouderen belooft, en door de hand van een Dorp-Paap, in 't byzyn van haar gemelde Ouders, en van haar eene Broeder toegevoegt wierd, zo dat hy zyne geyle dorſt eyndèlyk kon leſſen. Ondertuſſchen bad *Violenta* haar egte Man, hy zou haar tog zeggen, hoe zy haar moeſt gedragen, om hem haar leven lang als een Dienſtmaagd op te paſſen, dewyl zy haar die eere dieze van hem genoodt,ten eenemaal onwaardig agte; *Didaco* zey, dat deze verootmoediging ten eenemale overtollig was, hy verzogt maar alleen van haar, dat zy het huwelyk tuſſchen hen beyde aangegaan nog wat geheym geliefde te houden, op dat het zelve hem by zyne adelyke vrinden niet nadelig mogt zyn, ten dien eynde gaf hy haar twee hondert kroonen, om ze na haar goetvinden te gebruyken, en ſtil te ſwygen, hy zou, zo veel als zyne bezigheden maar toelieten, t'elkens by haar komen, en haar voor een waar Egt-genoot

erkennen, en zo ras zyn Pleydoy uytgewezen was, zou hy haar mede na huys nemen, en ze opentlyk voor zyn vrouw verklaren. *Violenta* geloofde zyne valſche woorden, en overrede ook hare Ouderen, dat zy haar huwelyk tog geheym hielden, om alzo hunnen aanſienelyke ſwager niet te beleedigen. En ſchoon de gebuuren dezen *Didaco*, wegens zyn veelmaal gaan en komen, aan 't huys van *Violenta* verdagt hielden, dat hy haar als een Hoer onderhield, zo lieten zy zulks nogtans niet blyken, maar dagten dat *Didaco* met de Goudſmid iets te doen had, dit liep jaar en dag aan. Ondertuſſchen vangt *Didaco* een ander huwelyk met *Namiria Vigiliarantia* aan, die hem in ſtaat en rykdom gelyk was, ging 'er ook zo haaſtig mee voort, dat hy geen tyd had om van *Violenta* ontſlagen te konnen worden. *Didaco* verliet alzo zyn eerſte wyf en hing het tweede aan, waar over de Goudſmit met zyn geheele huysgezin met reden hertelyk bedroeft wierd. Een Pleyt-geding met zulken grooten Heer te beginnen, was hem niet doenlyk, zyn dogter in oneere te zien, viel hem ook onverdraaglyk, dog hy trooſte hem hier mede, dat de zaak geheym en van weynig perſoonen bekent was, en dat deze, dit niet zouden openbaren.

Maar verneem eens, hoe ver de toorn en wraakgierigheyt een wyf kan verleyden. *Violenta* had een Dienſtmeyd, genaamt *Jamba*, die haar in dit ongeval vertrooſte, en beloofde dat ze haar aan *Didaco* zou wreken. *Jamba* nu wil maar een brief aan *Didaco* geſchreven hebben, om deze eer- en egt-vergetene Man tot haar te lokken, en hem in zyn ſlaap te verworgen, dit alles vond *Violenta* goed, belovende haar de twee hon-

dert

dert kroonen, die zy van *Didaco* ontfangen hadde, ten geschenk, zo zy haar maar wilde helpen, om hem om 't leven te brengen. *Violenta* schreef dan een zeer beweeglyke klaag-brief aan *Didaco*, en betoverde hem daar mede; hy zig derhalven houdende, als of hy na eene zyner Landhuyzen wilde gaan, nam nogtans zyn weg door eenige straten, na 't huys van *Violenta*, alwaar hy den dag by haar overbrengt, met verwisseling van veele geveynsde liefdens-woorden, ja hy laat hem zelfs van zyn eerste wyf *Violenta* wys maken, dat de liefde tot hem zo diep in haar herte gewortelt was, dat zy in weerwil van zyne afkeerigheyt tot haar, hem niet konde ontbeeren, en verzogt vervolgens, hy zou haar tog een kleyn gedeelte van zyne gunst laten genieten, en tot een teken daar van, de volgende nacht by haar blyven. *Didaco* sloeg volkomen geloof aan deze woorden, en beloofde alles wat zy van hem begeerde: den avond gekomen zynde, bleef hy niet alleen by haar, maar ging ook met haar te bed. *Jamba* de Dienstmaagt, deed aanstonds de gordynen digt, nam des Ridders degen en dolk weg, en ley twee lange scherpe messen, gelyk de Koks plagten te dragen, by der hand, hield haar of zy uyt de Kamer ging, dog bleef 'er volgens afspraak in. Wat 'er tusschen *Didaco* en *Violenta* voorviel, ga ik met stilswygen voorby, dog luyster eens na den droevige uytgang van deze geschiedenisse. Wanneer *Didaco* in slaap was, had *Jamba*, aanstonds by der hand zynde, een tou agter aan de bedstede vast gebonden, 't geen den Edelman over beyde de armen heenen ging, op dat hy zig, wanneer hy wakker wierd, niet zoude verweeren, en voor de bedstede zittende, hield zy het tou met alle

kragt

kragt vast, wanneer de vergrimde *Violenta* hem de keel affneed, dog den wraakgierige met zyn dood niet te vreden zynde, liet een keers aansteken, en stak hem de oogen uyt; die haar dit ongeluk veroorzaakt hadden, de tong sneed ze uyt zyn kinnebakken, als die haar zo valschelyk toegelogen had, ja eyndelyk scheurde deze grimmige Tygerin hem het hert uyt het lighaam, als de oorzaak van de gepleegde ontrouwe, en heeft hem daar en boven nog met veele steken doorpriemt, en op het aller elendigste toegerigt.

Na dat zy *Didaco* zodanig mishandelt had, heeft ze zyn lighaam, met de oogen, de tong en het herte, door behulp van de Dienstmaagd, ten venster uytgesmeten, dewyl hy na haar gedagten niet waardig was, in zo een eerlyk huys te overnagten. Aan haar Dienstmeyt, heeft zy het beloofde gelt en kleynodien, in een kisje mede gegeven, en tot haar gezeyt, dat ze daar mede de vlugt moest nemen, gelyk zy ook deed, en ze is ook gelyk *Bandelius*, de geschietschryver verhaalt, gelukkig den dans ontsprongen. Met het aanbreken van den dageraat, vonden de voorby gaande, dit onbekende lighaam op de straat, denkende dat het van Rovers, dewyl 't in 't hembt gevonden wierd, vermoord was. Dog *Violenta* dit uyt het venster hoorende, zey dat zy de moorderesse was, en verzogt, dat ze de vrinden van *Didaco* geliefden te halen, zy zou dit treurig voorval, als dan omstandig vertellen. De Dief-leyders kregen aanstonds last, om *Violenta* in de gevankenisse te brengen, alwaar zy alles openhertig bekende, verzoekende dat zy haar tog maar uyt de werelt wilde helpen, nu ze haar wraak volvoert had, 't geen ook geschiede, en alzo is haar

haar het hooft voor de voeten gelegt. Gemelde ſchryver maakt het minſte geen gewag, of ze haar op een Chriſtelyke wyze ter dood bereyt heeft. Even zulk een monſter van een vergramt en wraakgierig dier, was ook zekere Vorſtin, die wy *Georgia* zullen noemen; deze was met *Amalor*, een Duytſch Vorſt, getrouwt, dog alzo zy reets bejaardt, een Dienareſſe, genaamt *Villehade*, mede ten Hove nam, die jonger en veel ſchooner dan deze Vorſtin was, zo verliefde deze Vorſt op haar; kortom, de Dienſtmaagt had hy lief, en zyn Gemalin haate hy, deze die als *Zara* van haar Dienſtmaagt *Hagar*, gehoont wierd, ruſte niet, tot dat zy deze hare Dienſtmaagt ten deure had uytgeſtoten, 't geen de Vorſt, wat hy ook deed, niet kon beletten. Deze wiſt het door eene van zyne Hovelingen zodanig te beſtellen, als of zy in een Dorp zou woonen. Kort daar na quam 'er tyding, als of zy ziek was, en geſtorven; ook wiert 'er een beeld van was, dat haar zeer wel geleek, begraven; deze tyding aan de Vorſtin met alle omſtandigheden ter ooren gekomen zynde, was 'er zeer vrolyk over. Ondertuſſchen wierd deze ſchoone *Villehade*, in een Jagthuys van den Vorſt gebragt, en aldaar wel onderhouden, van de Vorſt ook veelmalen bezogt, zo dat hy twee zoonen by haar teelde. De Vorſtin *Georgia* kreeg 'er eyndelyk lugt van, alzo m'er altyd ten Hove heeft, die door zulke dingen gunſte zoeken; de Vorſtin wierd hier over razende, voornemens zynde, om haar over hare vyandin *Villehade*, op een ongehoorde wyze te wreken; zy neemt de tyd waar, wanneer haar Man met Krygs bezigheden bezet was, en zo ras niet zou t'huys komen; voerdt een Beul met haar,

en onverwagt in 't Slot komende, vind zy hare Dienares met hare twee zoonen in goede gezontheyd, die zy reets lang voor dood gehouden hadde. De groote toorn, yver en wraak van deze onzinnige Narrin, leerde haar een nieuwe wyze van dooden uyt, denken. Voor eerst liet zy de twee onschuldige kinderen, voor 's moeders oogen worgen; hier op liet zy haar Dienares, de handen en voeten binden, in een zak doen, nevens haar verworgde kinderen; en alzo de levendige te gelyk met de dooden begraven. Van deze gruwzame daad, en afgryzelyke wrake, had dezen Vorst zodanigen afkeer, dat zyn gemalin haar naderhand noyt voor hem durfde vertoonen, alzo hy voorgegeven had, dat hy haar, indien hy ze magtig wierd, dezelve dood zou aandoen, die zy *Villchada* had doen onder gaan, waarom zy na haare vrinden moest vlugten, en noyt meer ten Hoove durfde komen. Hoe waarachtig is het dan, 't geen *Seneca* in zyn boek *Clementia* genaamt, schreef: De wyven hebben een woedende toorn.

Alle zodanige rasende, woedende, tierende, toornige en wraakgierige Narrinnen, die even eens zyn, als het gloeyende yzer dat van het minste waterdruppeltje 't zist, die even eens zyn als Joden-kers, dat zo ras men 't maar aanraakt, bitter word. Die zyn als de geladene stukken kanon, die zo ras men die maar wat kittelt, los gaan en vuur geven, die even eens zyn als een spiegel, die zo ras men hem maar een weynig beaasemt, aanstonds een donker gezigt vertoont, die even eens zyn als een orgel, die men naauwelyks kan aanraken of het begint te schreeuwen, die even eens gestelt zyn als het klad papier,

wan-

wanneer men met de pen daar op een kleyn druppeltje ſtort, zig aanſtonds wyt uytbreyd. Die even eens zyn als een uurwerk, dat wanneer men maar iets los maakt, zo beginnen alle raderen te loopen en te bewegen. Die daar zyn als de hanen, die wanneer ze maar een koorntje op de meſthoop vinden, aanſtonds beginnen te kraayen, dat men ze over al kan hooren. Deze alle, zeg en ſchryf ik, namentlyk deze raſende, woedende, tierende, onzinnige, toornige en wraakgierige zottinnen, een zeer bequame raad voor, want alzo zy zeer geerne voor de ſpiegel ſtaan, om haare ſchoonheyt wel te bekyken, zo moeſten zy haar na *Plato*'s meeninge, hier van voor al bedienen, inzonderheyt wanneer zy van toorn branden, want zy zullen *Minerva* ongetwyfelt navolgen, van wie verhaalt word, dat zy eens nieuwsgierig was te weten, of zy wel op de fluyt kon ſpeelen, ging daar op aan een Rivier zitten, doch zo ras zy zag dat haar aangezigt zig zo ongedaan vertoonde, wegens haar opgeblazene kaken, wierdt zy zodanig verſchrikt, dat zy de fluyt aanſtonds liet vallen. Zo ook, gy toornige en wraakgierige zottinnen, wanneer gy uwe gedaante, toornig zynde, in een ſpiegel eens bekykt, hoe afgryſſelyk gy 'er als een helſche furie uytziet, hoe gy gelyk een kettinghond de tanden laat blinken, gelyk een meſt-ſwyn na zyn aaſſem hygt; met een woord, als gy een trony hebt die 'er zeer wreed uytziet, zo zult gy uwen toorn aanſtonds laten vallen, of een afkeer van u zelven hebben, en in plaats van een onaangenaam gefluyt, by uwe Mannen, een lieflyk geluyt laten hooren.

D E

Hier draagt de Vrouw de Manne py,
En gordt den Degen op de zy,
Ja schynt den Man als uyt te dagen,
Doch Sul-oom, ang en bang voor slagen,
Verdraagt dit leet, en neemt gedult,
Wat sal hy doen? het is zyn schult.

Lhoewel de Man als het opperhooft, wegens zyne van Godt verkregene heerſchappy, geen macht nevens hem kan dulden, maar volſtrekt dient te regeeren; *& plenam, pleniorem, pleniſſimam Dominii uſurpationem re & facto*, te oeffenen, gerechtigt is, wil het vrouwelyk geſlacht nochtans op verſcheyde ſchyn-gronden, de heerſchappy met hem verdeelen.

Het eerſte bewys leyden de vrouwluy van de Schepping af; voorgevende, dat de ſtoffe waar uyt *Eva* geſchapen is, veel edeler was als die van *Adam*, dewyl *Adam* uyt het grofſte, ſwaarſte, plompſte Element, namentlyk uyt een onreyne vuyle leem- en levenlooſe aarden-klomp gevormt is, maar het wyf uyt het reyne, ſuyvere en levendige vlees, namentlyk van de Rib, die Godt de Heere uyt de zyde van de Man, digt by zyn herte genomen had, gemaakt is. Den anderen ſchyn-grond leyden zy van de Naam; want wanneer de Almachtige Godt *Eva* uyt de ribbe van *Adam* geſchapen hadde, bracht hy deſelve by *Adam*, op dat hy haar een naam zou geven; *Adam* bedagt zich niet lang daar over, maar zeyde, *Gen.* II. 23. *Zy ſal Manninne heeten, om datſe van de Man genomen is.* Van deeze tydt af willen de wyven geduurig by haar eerſte naam blyven, en Mannin heeten; met geweldt willen zy mannen zyn, en over de man heerſchen, den man niet onderdanig zyn, hem niet gehoorſamen, nooyt ſwygen, maar altydt het laatſte woordt voeren. De derde bewys-reden nemen zy, om datſe het menſchelyke Geſlacht moeten vermeerderen, dat zy altydt vermeerderaars des Ryks zyn,

en Hemel en Aarde met Echt-planten voorſien, en datſe alſoo naar haare dwaſe meening het menſchdom *in eſſe* behouden. Het vierde bewys dat zy om over de mannen te mogen heerſchen, bybrengen, is uyt de voorbeelden der oudtheit, dat voor eenige duyſent jaren, de vrouwluy de regeering reedts aangevaart hebben, en maken ſulks waarſchynelyk, met het voorbeeldt van *Penthesilea*, een Koningin der Amazonen, met de Koninginnen *Libuſca*, en *Valiſca*, in *Bohemen*. En voornamentlyk behelpen zy haar met *Semiramis*, die de beroemde ſtadt *Babel* opbouwde, en geheel *Aſien* en *Indien* onder haar geweldt en jok bedwong, twee en veertig jaren beheerſte, en door alle haare Landen en Ryken, een bevel liet uytgaan, dat de vrouwen over de mannen heerſchen, maar dat de mannen de vrouwen gehoorſaam ſouden zyn: welk mandaat de Regeerſuchtige wyven hedendaags noch in de herſſenen en herten ſtaat aangeplakt. Verder beroepen zy haar ook op *Sarma*, die de *Parthers* bedwong; als ook op *Zenobia* en *Irene*, zy behelpen haar met de Koningin *Margaretha*, in *Denemarken*, die de Sweedſche Koning *Albertus* overwon, en zyn geheele Koninkryk onder haar gebiedt bracht, en veele andere meer.

Op ſulke en diergelyke voorbeelden trotſen de regeerſuchtige Sottinnen, als de bok op ſyne hoornen, ontſeggen haare mannen alle betamelyke gehoorſaamheit, wederſpreken met een onbeſchaamde trony, een afſchuwelyk aangeſicht, en kort doordringende woorden, de rechtmatige mannen heerſchappy, en trachten alleen daar na om haar onbevoegde recht te behouden, daarom moet de huys-vrede dan nootſakelyk verwelken,

de

de huys-oorlog en twist in tegendeel noodtsakelyk bloeyen; de man moet geduurig tegen de vrouw, en de vrouw tegen de man in *actie*, en in slag-ordre staan; deese gaat met vuysten en stokken, en geene met een bos sleutels, rokken, besemstok, elkander te keer; de man heeft tot een leuse, *Tace mulier!* swyg wyf; het wyf, *Cede nulli*, ik wyk geen voetstap; zeydt de man hoey, zy zeydt foey; doedt de man zyn mondt op, zy toondt hem wat anders; dan gaat het donderend geschut op elkander los, tarat-an-tora-ra-ra, pof, pof, als dan vliegen de tonge-pylen, en dringen door 't hert heenen als turxse pylen; dan grommen en brommen de groove kogels; dan trekken de huys-legers op den anderen los, en komen *à verbis ad verbera*, *à criminibus ad crines*, van scheldwoorden tot slagen, en elkander in 't haair; als dan gaat het *tenete eum & eam*; og! og! myn baart, og! myn haair; houdt hem! houdt haar! dan gaat het wakker aan, dan is de neus in de weg, de kraag moet het ontgelden, de das is het handvatsel; en soo weinig als kat en hondt in een bestendige vrede konnen leven, soo weinig kan op deese wyse de huys-koning met zyn spinrokkens Koningin, omtrent de heerschappy overeen komen. De man beroept hem op de Goddelyke Wet en 't getuygenis van de H. Schrift: het regeersuchtige wyf, brengt *temporis præscriptionem*, *Dominii usurpationem*, & *Exempla* by: dat is, zy behelpt haar met de gewoonte, 't misbruyk en voorbeelden van sulke heerschappye; daarom blyft het *lis infinita*, en de *sententia infinita* in 't gerechte onuytgesproken, en sal buyten alle twyfel soodanig blyven tot dat de gestrenge Jonker *Mars*, die de geheele wereldt beheerscht, hen van malkander scheydt.

ô Gy

ô Gy regeerſuchtige Narrin! die gy wilt regeeren en den ſcepter voeren, ſcherp uwe ooren, en hoor eens wat de H. Schrift ſegt: *Sub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui Gen.* III. Dog op dat gy u niet verontſchuldigt, om dat gy geen Latyn verſtaat, ſal ik u het in goedt Duytſch ſeggen: (ja de Boekdrukker wordt verſogt, de volgende woorden met ſeer groote letteren te ſetten, op datſe het ſonder bril en duydelyk konnen leeſen.)

Tot uwen Man, ſal uwe begeerte zyn, ende hy ſal over u heerſchappye hebben.

Op ſoodanigen wyſe ſpreekt Godt tot de vrouwe, na dat hy de wereldt geſchapen hadde, buyten alle twyfel daarom, om dat de goede ordre die hy in de Schepping geſtelt hadde, niet in verwarring ſoude geraken, 't welk ſeer licht gebeurt wanneer het wyf de heerſchapye over den Man voert.

Hebt gy hier noch niet genoeg aan, gy Sottinnen! en denkt gy noch evenwel de heerſchappye te behouden, ſoo luyſtert eens wat de twee Prinſen der Apoſtelen, *Petrus* en *Paulus* hier van ſchryven; *Petrus* ſegt: *De Vrouwen ſullen de Mannen onderdanig zyn:* en *Paulus Epheſ.* v. ſegt; *De Man is het hooft des Wyfs.* In de oude *Canons* vinden wy, dat het wyf haar haair niet moet afſnyden, dewyl Godt ſulks aan haar ten teken van onderdanigheit gegeven heeft, waarom veele Geleerden ook beveſtigen, dat het een oudt gebruyk plagt

plagt te zyn de bruydt het hooft te bedekken, om haar alsoo te erinneren de ootmoedt en eerbiedigheit, die zy haar Man in 't toekomende moet bewysen; waarom de H. *Augustyn*, de heerschsuchtige Sottinnen, die haare mannen maar voor goê Sullen houden, dit schriftelyk nalaat: Geen moetwil, geen hoovaardy, geen eygensinnigheit, geen ongehoorsaamheit sullen uwe vrouwen mogen laten blyken; dewyle zy van Godt en de natuur, alleen om te dienen geschapen zyn. Seer voortreffelyk spreekt dierwegens ook de eerwaardige *Beda*: wanneer het wyf meester wil zyn, gaat het geheele huysgesin verlooren; in tegendeel wordt het huys wel geregeert, alwaar de Man de baas is. Wat is 'er lelyker, zeydt de genoemde *Augustyn*, dan een huyshoudinge, alwaar de vrouw meester is? In tegendeel alwaar de man regeert, en 't wyf haar in gehoorsaamheit onderwerpt, gaat alles wel: van 't selfde gevoelen is *Xenophon*, seggende: het past allesins, dat de Man last geeft, en de vrou schuldige gehoorsaamheit betoont.

De Propheet *Ezechiel*, vervoegde zich eens op Godts bevel, op een vlak en effen veldt, waar op een groote meenigte doods-beenderen verstrooyt lagen, die hy belaste met ernstige woorden datse wederom souden leven, gelykse ook aanstondts deeden, en elk verstrooydt been ging alwaar het behoorde. *Ezech.* XXXVII. De beenen gingen niet by 't hooft, maar by de knien; de heupen vervoegden haar niet by 't schouderbladt, maar elk aan syn plaats, alwaarse behoorden; soo moet ook elk mensch blyven alwaar hy is, het wyf ook alwaarse behoort; namentlyk aan haar Man onderworpen, en haar niet voor een hooft opwerpen, noch min-

der haar boven het ſelve verheffen, maar haar aan *Abrahams* deugtſame gemalin ſpiegelen, die *Abraham* niet anders dan haaren Heere noemde. Even diergelyke eere betoonde *Piantra* haaren *Hercules*, en *Penelope* haren *Ulyſſes*: gelyk ook de H. *Chryſoſtomus*, in zyn XXVI. leer-rede, over den Brief aan de *Corinthiers* ſegt: *Dat de vrouwen van oudts, haare mannen Heere noemden*, om alſoo daar door haare eerbied aan te toonen.

Wy leeſen *Luc.* XIII. deeſe Parabel of gelykeniſſe: *Het Koninkryke Godts, is gelyk een Moſtaartzaat, 't welke een menſche genomen, ende in ſyn hof geworpen heeft &c.* Item: *Het Koninkryke Godts, is gelyk een ſuurdeeſem, welke een vrouw nam &c.* In deeſe gelykeniſſen moet wel acht gegeven worden, dat de Heere *Chriſtus*, een iegelyk ſyn eygen werk toeſchryft; namentlyk: den Man de Landbouw, en de Vrouw het Huyswerk. Doen 'er drie Engelen, in de gedaante als vreemdelingen, by *Abraham* quamen, heeft hy ſyn wyf aanſtonds bevolen, om wittebroodt, of koeken te bakken; terwylen hy naar buyten by 't vee liep, een jong vet Kalf mede bracht, ſlachte en toemaakte, en alſoo verrichte een iegelyk wat ſyn ampt en beroep mede bracht: want, den man paſt het ploeg-yſer, de vrouw het haart-yſer; de man de ſtaats-rok, de vrouw het ſpinrokken; de man de ſtaf van regeering, de vrouw de beſemſtok: want het ſou niet paſſen dat een hooft van een Rib geregeert wierdt. Het gebodt dat Godt in 't Oude Teſtament *Deut* XXII. gaf, heeft als noch ſyn kracht: De vrouw ſal geen mans klederen aantrekken, noch haar de broek toe-eygenen, want het paſt niet dat een vrouw haar met het ampt van de man bemoeyt en

den

den ſcepter wil voeren, dewyl 't haar beter voegt op de pot te paſſen. Doch, wat zyn 'er ſoo veel woorden noodig? Heeft de voorſichtige natuur het onvernuftige vee niet ingegeven, dat het wyfje den man altydt onderdanig moet zyn? ja wanneer de geleerde *Plinius* daar en boven noch ſchryft, dat de woudt-Ezelin haar toegevoegde woudt-Ezel, als een lang-geoort opperhooft de voor-rang geeft: met wat reden kunt gy regeerſuchtige Sottin dan onderſtaan, om hedens-daags uwe mannen, het recht dat hen van oudts toekomt te betwiſten? dewyl gy nu het gebruyk ſelfs hebt om aan de hooger hand van uw man, als een geyt aan het toom te gaan pryken, dat een groote dwaasheit is, dat gy de natuur op ſoodanigen wyſe tegenſtreeft; bewyſt dan veel liever alle behoorlyke onderdanigheit aan uwe mannen, dan ſult gy eenen onſterffelyken lof by de wereldt behalen.

Maar foey! wat ſchande is het ook niet, dat men tegenwoordig ſoo veel mannen, of liever ſoo veel wyve-zotten vindt, die hen als een garenhaſpel, na der regeer-ſieke wyven haar welgevallen voegen, en voor haar beven en trillen als een natte bulhond; ja hoe veel zotten vindt men, die aan hunne vrouwen de regeeringe geerne over laaten, en de beſem in de handt nemen, waar door zy als ten teken van ſlaverny, hen voor de voeten van hunne vrouwen ter neder werpen; ja ſommige ſouden ſoo gek zyn datſe door een vuur ſouden gaan, wanneer hunne vrouwen ſulks begeerden. Veele mannen ſelfs hangen hunne jaarlykſe winſten aan hunne wyven te koſt. De vrouw komt als een voorname Dame te voorſchyn, en de man als een geringe Sul, ſoo dat

de luyden dikwils niet weten of het der vrouwen man, of haar knecht is. Sulke zotten wanen dat zy een ſonde van gequetſte Majeſteit begaan, wanneer zy hunne wyven iets weigeren; dag en nacht ſitten zy by haar, en likken haar de lippen af, als een Boulonoys hondje. Sommige zotten vallen op hunne knien voor hunne vrouwen neder, even eens als of zy *audientie* verſogten, kuſſen haar op ieder woordt, byna de handt, en wanneer het lieve wyfje, by daag op het bedt leydt te luyeren, trekken zy hunne ſchoenen uyt eer zy in de kamer komen, op dat zy het aangename Engeltje niet ſouden wakker maken; ſoo ras het wyf maar eens met de oogen wenkt, ſoo vliegt de gek byna als een reyſende boode, om alſoo de wil van zyn vrouw op 't ſpoedigſte te voltrekken. Ja ſommige zotten drinken niet alleen de wyn uyt glaſen, maar ook uyt pantoffels en ſchoenen; ja dat het afſchuwelykſte is, uyt nachtroemers, en dit alles alleen om die reden, op dat zy hunne vrouwen niet ongehoorſaam mogen zyn. O gy woeſte en onbeſonne beulingen! is dit ſoo fraay naar uw ſin, om op ſulken wyſe uwe regeerſuchtige wyven te behagen?

Ag myn beheerſchter! zeydt meenigen gek tot zyn huys-drommel; wiſtje eens hoe lief ik u hebbe? 't is reets in het achtſte jaar dat wy aan malkander getrouwt zyn, en nooyt, zyn wy Godt lof oneenig geweeſt; 't ſal met myn toeſtemminge in 't toekomende ook nooyt gebeuren; den Hemel laat my toch die tydt nooyt beleven dat ik u in 't allerminſte beledige, ſtel daarom maar order. Myn beheerſchter! hier zyn de ſleutels van de kas, gy hebt myn hart al over lang geroofſt, beveel en handel met het geldt na uw

wel-

welbehagen. Daar in die kamer hangen ook de fleutels van de kelder; het geheele huys-gefin, Knechten, Meyden, Koeyen en Varkens, alles is ten uwen dienfte, doe maar wat gy wilt, belaft wat gy wilt, gaa leggen flapen als gy wilt, gaa uyt als gy wilt, en ftaa op als gy wilt; fpreekt iemandt u tegen, fie daar in die hoek hangt de bulle-pees; flaa maar toe, gy moet 'er de vrees in houden. Soodanige verliefde beufelpraat, babbelt de man die in liefde verfopen leydt, en laat zich alfoo van zyn vrouw een wet voor fchryven, benadeelt alfoo zyn eygen gefag, fluyt zich felven in een gekke-huys op, en verquanfelt alfoo het opper-recht, dat alleen den man toekomt, aan het wyf, gelyk *Efau* aan zynen broeder, het recht van de eerftgeboorte voor een fchotel moes verkogt Alle deefe en diergelyke zotten, die haar van haare wyven laten beheerfchen, worden van *Baldus* en *Angelus*, geen mannen, maar goochel-mannetjes genoemt, als die hunne huys-houding niet behoorlyk voor ftaan; ja felfs kan 'er geen grooter fchande bedacht worden, dan wanneer een man zich van zyn vrouw laat beheerfchen De Wyfe Man, vermaant derhalven alle diergelyke wyve zotten, met trouwhertige woorden: *Geeft geen wyf macht over u, op dat gy naderhandt niet tot fchande wordt.*

Deefe leer van de Wyfe Man, heeft feker *Cavalier* by de Hertogin in *Pomeren* getrouwelyk opgevolgt, die hem een fchoone Adelyke Dame, ten huwelyk gegeven hadde. Deefe nieuw-getrouwde vrouw, wilde haaren Heere in 't eerfte de broek ontnemen, en als *Pluto* de fcepter in de Hel, alfoo ook in haar huys voeren,

wat muyse nesten haar by nacht ook in de bol quamen, voerde zy by daag uyt; alles wat niet na haar sin was, moest aanstondts verandert worden; van daag joeg zy de knecht, morgen de meydt de deur uyt; alle acht dagen hadt zy andere oppassers en dienst-boden. Kortom, deese regeersuchtige quel d... voerde sulk een heerschappy, dat de goede Heer bang begon te worden. Hy hadt al dikwils getracht haar op een sagte wyse te doen veranderen; doch alles wat hy op deese manier aanwende, was te vergeefs, waarom hy naderhandt dit volgende middel ter handt nam. Hy liet zyn beste Koe slachten, en gaf twee sterke dienstmeyden last, dat zy elk met een handt vol roeden in seker kamer souden gaan, waar in hy de vrouw ook door list wist te krygen; soo ras zy 'er in was, sloot hy de deur toe, en liet haar door de meyden (die door haar Heer gedreygt waren, indiense niet wakker toesloegen, dat hy se dan alle beyde hun afscheydt sou geven) lustig afoeuken; ja op 't bevel van haar Meester, wierdt zy moeder naakt uytgekleedt, en soodanig gegeesselt, dat het bloedt aan alle kanten uyt haar schoone witte lyf stroomde, waar toe zy haar alvoorens handen en voeten moesten binden. Men moest toen eens gehoort en gesien hebben, hoe zy met de voeten gehaspelt en gestampt heeft; hoe zy geschreeuwt, gehuylt, gedondert, gesmaat en gelastert heeft; doch deese *Comedie*, was hier mede noch niet ge-eyndigt. Den Heer liet de warme en eerst afgevilde koehuyt, die hy met sout liet bestrooyen, ook op de baan brengen, en het heerschsuchtige wyf daar in naayen, en alsoo kreeg zy loon na verdiensten. Eyndelyk badt zy om genade; doch haar Man kreun-

kreunde zich daar niet aan, maar ging uyt jagen; wanneer hy tegens den avondt te rug quam, riep zy en badt om Godts wille, dat hyse doch mochte laten los maken, en zy beloofde met hooge en diere woorden, dat zy soo lang zy leefde, niet meer den baas sou speelen, maar aan haaren Heere de regeering gewillig over laten, en hem in 't toekomende alle schuldige gehoorsaamheit betoonen; hy sou haar maar ditmaal alles vergeven, en haar uyt de bytende koe-huyt verlossen. Ik sal het doen zey de Heer, wanneer gy getrouwelyk wilt opvolgen, wat gy my tegenwoordig belooft hebt; doch soo gy naderhandt maar eens na 't meesterschap staat, sult gy even eens gehandelt worden, en ik sal alle dagen een Koe slachten, en u in de huyt laten in naayen; hier op liet hy de huyt los snyden. Van deese tydt af aan was zy geduurig bang, om weder in de koe huyt genaayt te worden, en de heerschsucht is haar ten eenemaal vergeten, en zy leefde voortaan met haar Echtgenoodt in een gewenste ruste en eenigheydt tot haar doodt toe.

Gy heerschsuchtige Sottinnen! Begeert gy niet dat dit middel ook aan u sal beproeft worden, soo trekt des mans broek uyt, en leg de regeerstaf uyt de handen; want gy moet denken dat het altydt de waarheit geweest is, dat het noch soo is, en in eeuwigheit de waarheit sal zyn, 't geen het spreekwoordt segt: *Vrouwen regiment, neemt nimmer goedt endt.* Denk ook vry, gy wyven, wat gy aan Godt belooft hebt; namentlyk: dat gy uwe mannen, in alle eerlyke en billyke saken soudt onderdanig en gehoorsaam zyn.

Ik mag alhier met *Salomon* wel vragen, waar sal men soodanigen wyf soeken, en waar sal men

die

die vinden? Ik antwoorde: Nergens; neemt des Heylands moeder tot een voorbeeldt, en ſie eens hoe zy *Joſeph* eerde; zy zey niet toenſe *Jeſus* in den Tempel gevonden hadt: ik en uw Vader, maar uw Vader en ik hebben u met ſmerte geſogt. Begeert gy dan met uwe Echte-mannen in liefde en eenigheit te leven, ſoo doedt watſe u ſeggen en beveelen.

De

HEt glas daar dees' Narrin voor ſtaat,
Gebruykt zy als geheyme Raadt,
En ſit daar ſtadig voor te pryken,
Om zich te poed'ren en te ſtryken;
Niet denkend' daar zy ſchyn betrouwdt,
Dat Heyntje pik de Spiegel houdt.

De

DE verwaantheit der wyven is ſoo groot, en ſoo baarblykelyk over de geheele wereldt, dat elk een, ſoo hy niet blindt, en van zyne inwendige en uytwendige oogen berooft is, ſonder vergroot-glas, het ſelve duydelyk kan ſien en met handen taſten; alſoo het vrouw-volk zich byna nergens mede beſig houden, dan alleen met wereldtſche wel-luſten, met ſtrikken en quikken, met haair-krul-len en poeyeren, met de trony te waſſchen en te wryven. Och! wat een dierbaare tydt wordt 'er verquiſt van deeſe ſtoute muyl-apen, met pley-ſtertjes op haar geſprenkelt aangeſicht te plakken. Deeſe wenkt met de oogen voor de ſpiegel, om alſoo te leeren hoe zy iemandt beſt ſal bedriegen; een andere maakt trotſe gebaarden, om haaren Minnaar alſoo vrees en eerbiedigheit in te boeſe-men; wederom een andere lacht vriendelyk; deeſe pronkt haar aangeſicht op met ſwarte plek-ken, als of 't een Chryſtallyne Hemel was, daar 't nochtans niet anders is dan een hak-blok vol rimpels; dan ſmeertſe haar met allerley pap en ſalve, om alſoo de leelykheit, ware het mogelyk te bedekken. Een ander buygt de lippen voor de ſpiegel, hoeſe die groote tuyn-ſtaken, of die open-ſtaande gaten beſt ſal bedekken, om alſoo de ver-mindering van haare ſchoonheit beſt te bedekken. Veele andere dwaasheden ſal ik nu voorby gaan, die de vrouwluy aan de verwaantheit als vaſt ge-hegt, voor den ſpiegel uytvoeren.

Maar ſeg my eens, gy Spiegel-Narrinnen en verwaande wereldt-kinderen! ſeg my eens, met wat oogmerk en tot wat eynde meent gy dat den Spiegel bedacht en uytgevonden is? Wel ja; mo-

gelyk

gelyk u alleen ten dienſte, op dat gy in dit wederſtralend glas, op uwe vergankelyke ſchoonheit, en beſmeerde en gepolyſte ape-tronyen mogt verlieven? Neen, neen, de Spiegels zyn ten algemeenen nutte en dienſt, en voor alle menſchen bedacht en gemaakt, niet om deſelve tot ydelheit en hovaardy te gebruyken; maar op dat een ieder daar door ſou ſien, hoe mooy of leelyk hy 'er uyt ſiet, en wat hem aan ſyne gebeerden en kleedinge, wel of qualyk, loflyk of ſchandelyk ſtaat; en daarom is de Spiegel, een getrouwe en onvervalſte waarſegger, die voor niemandt de waarheit ontveynſt of verbergt, maar opentlyk voorſtelt, wat 'er aan een menſch te pryſen of te verachten is. De Roomſche Zede-leeraar *Seneca* ſegt: Gelyk het oog een ſpiegel van de natuur is, waar door de menſch alles aan zyn naaſten ſiet, wat goedt of quaadt toeſchynt; ſoo is in tegendeel de Spiegel, een oog der kunſt te noemen, waar door den menſch ſelfs bekykt en begluurt, wat hem qualyk of wel aanſtaat: waarom ook van oudts, voorname en wereldt-wyſe mannen, zich niet geſchaamt hebben, den ſpiegel voor haar leermeeſter te houden, of aan andere den ſpiegel voor hunnen leeraar en onderwyſer voor te ſtellen.

De groote Redenaar *Demoſthenes*, eer dat hy een openbare Oratie voor zyne *Athenienſers* deedt, ſtondt een lange tydt voor de ſpiegel, en keek daar in of zyne bewegingen cierlyk, fraay, en met den aardt van 't geene hy te ſeggen hadt, overeen quamen. De wereldt-wyſe *Socrates*, hing ook een groote ſpiegel in zyn ſchool op, en vermaande zyne leerlingen, dat zy daar in dagelyks moeſten ſien, en haar ſchoon bevindende, daar mede over-een-komſtig moeſten leven, en niets

doen

doen dat de uyterlyke ſchoonheit kon benevelen; in tegendeel, wanneer iemandt iets leelyks in de ſpiegel van zich ſelfs ſag, dat hy dan met zyne goede zeden en deugdtſaam leven 't ſelve moeſt trachten te verbeteren, en alſoo te vergoeden wat de natuur verſuymt hadde.

Gy Spiegel-Narrinnen! gy gekke wereldt-apen! waarom beſiet gy u ſoo dikwils in den ſpiegel? mogelyk daarom, om dat gy uwe ſchoonheit des ligchaams, met ſchandelyke ondeugden niet ſoudt bevlekken, of anders ſoo ge leelyk zyt, het uyterlyke door het inwendige te verbeteren? Niet minder als dit; maar daarom beſiet gy uw gedaante ſoo dikwils in den ſpiegel, om ſe mooyer te maken en voor de ydele wereldt op te tooyen. De ſpiegels dienen de meeſte tydt ter opciering van de vrouwluy; ten dien eynde hebben zy ook in alle hoeken ſpiegels hangen. Een ſpiegel in de kamer; een ſpiegel in 't ſecreet; een ſpiegel op 't bedt; een ſpiegel tot de muyl; een ſpiegel tot de fontangie; ja, ſoo weinig als een deur ſonder ſlot, een bedelaar ſonder pot, een paardt ſonder toom, melk ſonder room, een vogel ſonder vleugel zyn kan; alſoo weinig kan ook een wyf ſonder ſpiegel zyn. Ja 't is hedensdaags ſelfs ſoo ver gekomen, dat ſommige vrouwluy in hunne Kerk-boeken een ſpiegel laten binden, om al te mets eens te ſien of haare fontangies, of gekkinneneſten, en haare gekrulde en gepoeyerde hairlokken, noch wel in haar plooy ſtaan.

Selfs zyn de oude wyven hoovaardige ſchepſelen; ja ſulke oude wyven, ſulke gryſe kolryſters, inſonderheit wanneer zy geerne willen trouwen, maken dikmaals overleg met een ſpiegel; bekyken haar ſelfs dikwils en lang in

den

den ſpiegel ; alle vlekken en ſproeten die zy in haar ouwerwetſche trony vinden , ontdekken zy door de ſpiegel. Willen zy haar grÿſe hairen uyt haar wink-brauwen pluyſen, ſoo bekyken zy haar in den ſpiegel ; ſtaan zy van het bedt op , ſoo is het allereerſte , waarom zy haar in den ſpiegel bekyken, mogelyk, om te ſien of het oude leer de voorgaande nacht niet jonger geworden is ; ſoo zy haar aankleden, kyken zy in de ſpiegel , of die opgekleede tuynſtaak 'er noch wat goelykjes uytſiet. Seker man hadt zyn vrouw eens een brave oorvyg gegeven , wanneerſe in de ſpiegel keek: Wanneer ik *Fortunatus* wens-beursje hadt,wenſchte ik alle ſulke oude totebellen en ſpiegel-kykſters, het ſelve loon.

Sulken Spiegel-Narrin , was eene *Acca* ; deeſe oude bes was gek van liefde , en of zy noch eens mocht trouwen , wilde zy in de ſpiegel eens beproeven , of haar oude rappige huyt noch bequaam was, om een mans perſoon tegen haar in liefde te ontvlammen ; doch na dat zy haar trony ſoo mooy als een honde-vel , ſoo glat als een vleys-blok , en ſoo vriendelyk als een moordtbrander bevonden hadt, is zy van ontſteltenis tot raſernye vervallen ; daar op hadt deeſe oude, doch niet koude bes , haar gedaante in de ſpiegel aangeſproken , en een buyten gewoone t'ſamenſpraak met deſelve gehouden , zy hadt toen wonderlyke grimmatſen met die koddige Madame in de ſpiegel gemaakt ; ja, dewyl deeſe oude Civitkat als een wangedrocht van de natuur , een trony in de ſpiegel vertoonde , als een Nacht-Uyl, en de ſpiegel ſulken mooyen vertooning aan haar te rug kaatſte , wierdt zy ſoo gramſteurig dat zy de ſpiegel aanſtondts ter neder ſmeet, en tot gruys trapte. *Cælius lib*, 17.

Gy oude Spiegel-Narrinnen! ſeg my eens, wat doedt een blinde met een ſpiegel? zo ook, wat doedt een oudt wyf daar mede? Niet anders, dan wanneer zy haar ſelfs daar in bekykt, ſoo ſiet zy een oude en leelyke zottin, en ſoo de ſpiegel kon ſpreken, ſou hy ſulk een oudt, ſtout en leelyk afbeeldtſel haarer dochter wakker beſtraffen.

Exod. XXXVIII. heeft *Moſes* een was-vat gemaakt, van de ſpiegelen der te hoop komende vrouwen; de vraag is, wat ſpiegels dit geweeſt zyn? *Kajetanus* meent dat het was-vaten in den Tempel ſelfs geweeſt zyn, die ſoo glat gepolyſt en geſlepen waren, dat men 'er zich in konde ſpiegelen. *Abulenſis* is van gedachten, dat deeſe was-vaten alleen met ſulke ſpiegels ingeſet waren, gelyk men kriſtal in goudt en ſilver, of goudt en ſilver in kriſtal plag te doen. Doch de LXX. Overſetters zyn van gedachten, dat het ſtale en metale ſpiegels geweeſt zyn, die *Plinius* voor de beſte houdt. 't Zy daar mede ook hoe 't wil, *Moſes* begeerde niet dat de vrouwluy ſpiegels ſouden gebruyken, maar datſe die aan Godt ſouden opofferen.

Och! wie heeft tegenwoordig herts genoeg, om die opgepronkte poppen de ſpiegels af te eyſſchen? Wilt gy mannen een *Moſes* zyn, en de ſpiegels van uwe wyven of dochters ontnemen, ſoo kan ik u verſekeren dat gy in uwe huyſen een groot *penſioen*, ja een groot kapitaal ſult opleggen: want twee uuren ſullen wyf en dochter alle voormiddagen meer arbeyden, en 's namiddags ook twee uuren, die zy anders met opſmukken en ſmeeren voor de ſpiegel verquiſten. Veel beter gekookt eeten ſult gy als dan ook eeten, op veel ſagter bedden ſlapen, eenige hondert ellen lin-

linnen, ſult gy als dan ook in uwe kaſſen bekomen, gy ſult haar ook vroeger na de Kerk kunnen geleyden.

ô Gy Spiegel-Narrinnen! gy die geduurig voor den ſpiegel ſtaat, heeft Godt u daarom geſchapen, om u voor deeſen glaſen Richter, als een Meerkat te lekken, te ſtryken en op te ſmukken? Denkt gy dan dat de ſpiegel u het licht der hemelſche glory ſal toonen? Meent gy dat de ſpiegel u de tafel ſal dekken, en het broodt ſnyden, om dat gy ſe ſoo neerſtig begluurt? Meent gy dat de ſpiegel uw lange neus korter ſal maken; uw groote mondt beſnoeyen, de ſwarte tanden witter maken, uw geele Smouſe koleur in aangenaam purper doen veranderen; of dat uwe geſwellen, bloedt-vinnen en puyſten, karbonkelen of Robynen ſullen worden. Voor ſulke Spiegel-kykſters en Narrinnen, ſal men by 't middag- en avondtmaal, een groote ſpiegel in een paſtey voorſetten, en haar daar van laten eeten: want *Paulus* zeydt; *die niet werkt* (gelyk de ſpiegel zottinnen; die de meeſte tydt voor de ſpiegel ſtaan,) *ſal niet eeten.* Gy Spiegel-Narrin! (holla! ik wil ſeggen) ſpiegel-begluurſter, zyt gy begeerig na een ſpiegel? Denk aan deeſe, die men u op uw doodbedde voor den mondt ſal houden, om daar door te meer te ſoeken, of uwe ziele uyt gevaren is of niet Gy Spiegel-Narrinnen! wilt gy in een ſpiegel kyken? Neemt een doods-hooft in uw handt; bekyk die oog-gaten, neuſen en ooren, die ſullen 't u ſeggen; bekyk en overweeg my maar ter deege, dat gy ook ſulken doodts-hooft ſult worden; ſonder haair, ſonder vlees, ſonder leven: Luyſter eens wereldts-kindt! na een geſchiedenis van een Spiegel-Narrin, en beneerſtig u om het ſelve na te volgen.

Een beroemt Prediker uyt de Dominikaner Ordre, ging in de Vasten, van *Parys* in de nabygelegene Steden en Dorpen prediken, en het Woordt Godts verkondigen: wanneer hy na *Parys* te rug ging, en van een adelyke Dame, die de wereldt vry lief hadde, afscheydt nam; een vrouw-mensch dat dagelyks veele uuren voor de spiegel doorbracht, om haar te vercieren, te smeeren en op te smukken. Deese *Matroon* badt de Pater seer ernstig, dat hy by zyn wederkomst, tog een fraaye Parysche spiegel wilde mede brengen. De *Pater* belooft het haar: weinig maanden daar na, quam de *Pater* aldaar; hy gaat by de Dame, versoekt dat zy haar geheele huys-gesin en alle bediendens byeen sou roepen, alsoo hy de versochte Parysche spiegel nu mede bracht, hy sou deselve aan haar alle vertoonen, dewylse besiens waardig was. De Dame verheugde haar over deese woorden tenhoogsten, en riep het geheele huys-gesin byeen, om dit mooys te bekyken. Wanneer zy alle by malkander waren, haalt de *Pater* de spiegel voor den dag en vertoondt deselve; maar wat was het? Een oudt doodts-hooft, en daar by voegende: Sie eens *Madame*! gy hadt een begeerte, om een Parysche spiegel te sien, daar sult gy die sien, spiegel u daar nu in soo veel gy kunt; siet hier aan zyn twee schoone roode wangen geweest, doch nu is 'er geen vleesch meer aan; daar hebben twee heldere blinkende oogen gestaan, die als sterren flonkerden, maar nu hebben de wormen die uytgeholt; over de tanden waren twee purper roode lippen, gelyk twee roosen, tegenwoordig staan de tanden sonder vleesch, alles is tegenwoordig weg: en gelyk dit doodts-hooft wel eer even eens geweest is, gelyk het uwe, tegenwoordig,

dig is, ſoo ſal nochtans, het uwe even eens worden als dit jegenwoordig is. Weg, weg met deeſe ſpiegel, begoſten zy alle te ſchreeuwen, voornamentlyk deeſe Adelyke Dame, en van die tydt af aan, begon zy des wereldts ydelheit te verfoeyen, en een ootmoedig leven te leyden. *Kiſelius*, *Serm.* 20. §. 2.

Verſchrikkelyk is het, wat *Paulus Berti* van een ſekere Italiaanſche Juffer verhaalt. Deeſe Spiegel-Narrin, eens volgens gewoonte gantſch nieuwsgierig in den ſpiegel kykende, ſag in de plaats van haare mooye en aanminnelyke gedaante, haar dorre doodts-hooft; op welk geſicht zy ſoodanig verſchrikte, datſe in ſwym ter aarden viel, en weinig dagen daar na dit vertoonde hooft gelyk wierdt. ô! Indien tegenwoordig noch meenigen ydele Wereld-Pop en opgepronkte wyvekop, zich ſelfs met ſulken doodtverf op de lippen ſag, hoe dra ſoude haar het nieuwsgierige ſpiegel-gapen tegen ſtaan, en ſe ſoude liever in wat anders kyken?

Ik geloove wel dat deeſe doodſche ſpiegel meenig dertel Juffertje niet wel behagen ſal; dierhalven vertoon ik hier aan hen eenen anderen, namentlyk ſoodanigen, als op ſekere tydt *Hypolitus*, een vroom Priſter aan een wereld-kindt, dat aan alle ydelheit overgegeven was, vertoonde, en om zich daar in te beſien, over gaf. *Joh. Rhoo* ſchryft: dat tot *Florenſe*, een ſekere jonge Adelyke dochter was, een rechte ſlavin van alle wereldſche ydelheden, en daar aan ſoodanig toegedaan, datſe dagelyks meer tydt beſtede, om haar wurmen-aas en maden-ſak, voor de ſpiegel dertel op te ſchikken, als haare ziele met deugden te vercieren. Dit dertelgatje en opgepronkte Paauwin,

ſtondt dagelyks ettelyke uuren voor haaren Chriſtallynen Raad-gever, en vergaapte zich aan het verſilverde glas, verwonderende zich over derſelver ſchoonheit, ja wierdt dikwils in deeſe aanmerking gelyk als opgetogen. *Hypolitus Galatinus*, een vroom eerwaardig Prieſter, welke tegens over het huys van dit ydele wereld-kindt woonde, ſag dagelyks met ſonderlinge ſmerten, het altyd-duurende ſpiegel-gapen van deeſe hovaardige dochter door het venſter, en hoeſe zich voor den ſpiegel op-pronkte en ſchikte, om daar door zich ſelfs en andere met deeſe ydele beeſigheit in 't eeuwige verderf te lokken. Dierhalven wierdt hy te raadt om haar eenen anderen ſpiegel te vertoonen, en haar daar door de ſondige nieuwsgierigheit te verdryven, en dit geſchiede aldus: *Hypolitus* opende een venſter in ſyn vertrek, ging in het ſelve heen en weer, ſtondt dikwils voor een ſekere ſchildery, dat digte by het venſter ſtondt, ſtil, even als of hy zich voor een ſpiegel ſtondt te bekyken, kamde ſyn haair, veegde den baardt, en ſchikte de plooyen van ſyn kleedt in order, niet anders als of hy ſyn perſoon, ten gevalle van andere, heel netjes op wilde doen en vercieren. Dit alles ſag deeſe ydele pop, en konde zich over diergelyken ergerlyke ydelheit, deeſes anderſints ſoo vroomen en voorbeeldelyken Prieſters, niet genoegſaam verwonderen. Om hem dan daar over te beſpotten, begon zy op ſekeren dag, wanneer *Hypolitus* wederom voor ſynen ſpiegel ſtondt, hardt overluyt te lagchen, en hem uyt haar venſter met deeſe woorden toe te roepen: Mynheer *Hypolitus*! waarom ſpiegelt gy u doch? Ey lieve weeſt ſoo goedt en leent my uwen ſpiegel, op dat ik my
mede

mede ſien en ſpiegelen mag, hoe fraay en opgeſchikt ik ben, miſſchien is uw ſpiegel daar bequamer toe voor my, als de myne. Wel ſoo! dagte *Hypolitus*, nu is het vogeltjen in de ſtrik en ik moet het net overhalen; dit ſeggende haaſte hy zich om by haar in huys te komen, en toonde haar de gewaanden ſpiegel. Maar ach! wat vreeſlyk geſicht! Het was maar eene geſchilderde afbeelding van *Chriſtus*; met een hooge geſpitſte doorne kroon, met weenende oogen, blaauwe belookene lippen, met een gantſch bloedig opgeſwollen beſpogen aangeſicht, en verder in een ſoodanige beklaaglyke ſtaat ontworpen, dat het byna geen menſch geleek. Siet daar! zeyde *Hypolitus*, myn nieuwsgierige dochter! hier hebt gy den verlangden ſpiegel, waar in ik my, en gy u, en wy ons alle de tydt onſes levens beſchouwen mogen. Indien u deeſe ſpiegel uwes Verloſſers *Jeſu*, de oogen niet opent, en het herte tot ernſtige bekeering uwer ſondigen ziele roert, ſoo is alles aan u eeuwig verlooren. Daar ſpiegelt u in dit allerheyligſte aangeſicht, en denkt wat uw Verloſſer om uwe ydele dertelheit, en dertele ſpiegel-gaping heeft moeten lyden. Daar ſiet gy 'er een voor oogen, voor wien gy eens hier namaals, als uwen allerſtrengſten Rechter ſult ſtaan, en de edele en voor den ſpiegel verſpilde tydt, en alle de ſoodanige onnoſele herten en zielen die zich in meenigte aan u geërgert hebben, met de allerſwaarſte rekenſchap ſult te verantwoorden hebben. Dus ſprak *Hypolitus*, vol yver des geeſtes, en met deeſe redenen, ſloeg hy deeſe hoovaardige wereldt dochter, als een donder op het herte; waar op zy aanſtondts voor hem en ſyn voorgehoudene afbeelding *Chriſti*, op de grondt

 ſeeg,

ſeeg, en bitterlyk begon te weenen, betuygende leetweſen over het ſondig leven, datſe tot nu toe gevoert hadde, verſaakte van dat uur af aan alle ydelheit der wereldt, en heeft zich ook de gantſche tydt haares levens in deeſen ſpiegel haares met doornen gekroonden Heylandts geſpiegelt, als eenen, welken zy ſoo langen tydt door haar ydelheit en ſondig ſpiegel-kyken, een ſpitſe doorn en ſpies in de oogen geweeſt hadde. Soodanigen ſpiegel rade ik u mede ter handt te nemen, ô! gy Spiegel-Narrinnen; ô! wat heerlyke deugden ſult gy in deeſen ſpiegel ſien en merken? Want, ſegt de H. *Thomas Aquinas*: wilt gy in deeſen ſpiegel na ſyne gehoorſaamheit tegen Godt ſien? ſoo is hy hem gehoorſaam geweeſt tot in den doodt. Wilt gy ſyne gehoorſaamheit tegens de menſchen ſien? ſoo is hy byna 18 jaar lang aan *Maria* en *Joſeph* tot *Nazareth* gehoorſaam geweeſt. Begeert gy in deeſen ſpiegel ſyne kindelyke liefde tegens ſyne Ouders te ſien? ſoo was hy, ſelfs doen hy aan het kruys hing, noch ſorgvuldig voor ſyne Moeder, en bevalſe aan *Johannes* ſynen beminden diſcipel. Wilt gy de liefde tegens zynen even-naaſten ſien? ſoo heeft hy immers ſynen hemelſchen Vader ſelfs voor ſyne vyanden gebeden. Wilt gy ſyne gedult ſien? ſoo heeft hy voor het Gerecht ſtil geſwegen en gantſch onſchuldig zynde, zich niet willen verantwoorden. Wilt gy ſyne ſagtmoedigheit ſien? ſoo is hy geworden, gelyk een Lam dat ter ſlachtinge geleydt is, als een Lam dat zich vangen en binden laat, ſonder geluydt te maken. Gaat, gaat voor deeſen ſpiegel ſtaan, en ſpiegelt u den gantſchen dag; ſulk ſpiegelen ſal u niet ſchaden, noch aan ziele, noch aan ligchaam; ja deeſe

ſpie-

ſpiegel ſal beter voor u weſen als alle ſpiegels van *Venetien* of *Berlyn*.

Marius Mutius, ſchryft van een ſekere dertele vrouws-perſoon tot *Bergamo*, *Eliſabeth* genaamt; dat wanneerſe eens voor een ſpiegel ſtondt, en zich volgens het ydele gebruyk braaf bekeek, ſag zy vier Duyvels van een afgryſſelyke gedaante in den ſelve, welkers haairen vol adderen en ſlangen waren, die malkander beeten; uyt haare oogen quamen vuur-vlammen, en met de handen grepen zy uyt den ſpiegel na haar. Doenſe dit ſag, vielſe door ſchrik achter over, en kon een tyd lang naauwlyks adem haalen, veel min ſpreken; maar wanneerſe wat bedaarde, namſe den ſpiegel, brak hem in duyſent ſtukken, wierp de ydele vercierſelen van zich, en begaf zich tot ootmoedigheit en Godtvreſentheit.

Een andere is 'er geweeſt, welke, wanneerſe om haare kuyf recht te ſetten, een tyd lang voor de ſpiegel ſtondt, eene koude handt voelde, die haar achter in de nek aanraakte: 't welke zy nochtans niet achte, maar haar ydelheit vervolgde; en vermits zich haar *fontangie* gantſch niet na haar ſin wilde ſchikken, begonſe vervaarlyk te vloekken, waar op de koude handt noch tweemaal tikte; wanneerſe eyndelyk om ſag, en een vervaarlyk ſpook met een *fontangie* op het hooft achter zich ſag, is zy over dit onverwacht geſicht ſoodanig verſchrikt, datſe op de grondt ſeeg, en in haar vertrek half doodt en ſpraakloos gevonden wierdt.

Godſchalk Holen verhaalt, dat op een ſeker hoog feeſt, een voorname vrouw aan haar kamenier belaſte, datſe des morgens vroeg uyt haar bedt ſoude opſtaan, en haar helpen aankleden en op-

ſchikken. Ja Mevrouw, antwoorde zy: *Ik ſal maken morgen eerſt op te zyn.* 's Morgens voor douw en voor dag, quam de levendige Duyvel in de gedaante van de Kamenier, en wekte de Mevrouw; deeſe ſtondt op en liep aanſtondts voor den ſpiegel, om zich daar in te beſien. Middelerwyl verrichte deeſe helſche Kamenier, haar Ampt ſeer wel, ſmokte de Mevrouw op het aller ſotſte op, en ſette alles averechts en verkeert, ſoo dat 'er geen Vaſten-avonds gek handwater by hadde. De elendige Mevrouw wiſt niets in de wereldt hier van, want ſoo dikwils als zy in de ſpiegel keek, ſagſe altydt een wel opgeſmokte tronie. Ondertuſſchen ontwaakte de rechte Kamenier, ſprong uyt het bedt, vermits het al helder dag was, en wilde de Mevrouw opwekken, maar ſoo als zy door een andere kamer komt loopen, ſag zy de helſche Kamenierſter, welke op het yverigſte met het opſchikken der Mevrouw beeſig was; waarom zy vervaarlyk ſchrikte, en overluydt begon te ſchreeuwen: *Jeſus*, wat is dit? Mevrouw hoe ſiet gy 'er ſoo uyt? De Duyvel verdween daar op, en de Mevrouw ging voor den ſpiegel ſtaan, alwaarſe ſelfs ſag hoe geklyk zy van den Duyvel toegetakelt was; en van dit uur af aan heeftſe het overige ſpiegel-kyken en opſmokken voor deſelve, vervloekt.

Siet gy wel, gy Spiegel-Narrinnen en jonge aapen-kinderen, die altydt in de ſpiegel ſtaat te gapen, hoe dat u de Duyvel ſelfs hoont, beſpot en uytlacht, ja ſelfs voor zottinnen houdt. Spiegelt u dierhalven niet anders als in den ſpiegel der verhaalde voorbeelden, en mydt alle dertele en nieuwsgierige ſpiegel-kykerey. Voor het overige dient u het woordt *Spiegel*, door een letter-

keer

keer verſet zynde, ſelfs tot waarſchouwing; want indien gy u ſoodanig draagt als de hier boven gemelde en andere gedaan hebben, dan ſult gy ſekerlyk een *Giſpel* of geeſel tot loon krygen, daarom bedenkt dat *hy zich ſagt ſpiegelt, die 't aan een ander doedt.*

BEtrouw dees' loofe Feexe niet,
Zy is heel anders als ze fiet;
Zy fchynt de woonfteê van de kuyfch-heydt,
Maar 't is een ander die 'er t'huys leydt;
Het valfch bedrog, woondt in haar hart,
Voor is ze wit, van achter fwart.

Lie-

Iever wilde ik de ſterren tellen die Godt de Heer aan *Abraham* vertoonde; liever wilde ik de droppelen waters tellen, waar in *Jonas* die ſwemmende herberg drie dagen genoot; liever wilde ik de bladeren der boomen, van het wydt en beroemdt gebergte *Libanons* tellen; liever al de koorntjes van der *Philiſtynen* velden, die *Samſon* met brandende voſſe ſtaarten in de aſſche ley; als dat ik alle de bedriegery-rauken en valſch-heden ſoude willen optellen, waar mede de harten der vrouwluy behebt en beſet zyn, 't geen den Dichter ook in de volgende veerſen aantoont:

Cuncta ſub aſtrigero regnantia crimina Cœlo
Nutrit in æternos fœmina nata dolos.
Sydera non tot habet cœlum, nec flumina piſces,
Quot ſcelerata gerit fœmina mente dolos.
Aëre quot volucres inſant, quot littore conchæ,
Tot mala, tot fraudes mens muliebris habet.

Den Dichter wil ſoo veel ſeggen, als: dat alle bedrog en ſchelmſtukken, die 'er onder de ſonne bedacht worden, in een wyve hart zyn; ja dat den Hemel ſoo veel vaſte noch dwaal-ſterren, het water ſoo veel viſch, de lucht ſoo veel vogelen niet hebben, of de vrouwluy beſitten noch veel meer bedrog en valſch-heit; en ſulks blykt niet alleen, uyt ſoo veele meenigte getuygeniſſen van Poeëten, Philoſophen en Rechts-geleerden, maar ook uyt dagelykſe voorbeelden en voorvallen, ſoo dat deeſe bedriegelyke zottinnen, den geheelen dag niet anders betrachten, dan hoe zy iemand

iemand mogen bedriegen en bedotten, al soude selfs eer en achting ja het heyl der zielen daar aan gewaagt worden.

Adam! wat betekent het sweet in uw aangesicht? de graaf in de handen? het schaaps-vel om het lyf? de honger in de maag? de tranen in de oogen? de suchten in de mondt? de sorgen op de bogchel? Wat betekent deese uwe melankolie of triestheydt? Ik docht niet anders of gy waardt een Edelman, en nu sie ik eerst dat gy een arbeyds-man zyt? Ach Godt! segt *Adam*; een Vrouw, en dat noch myn eygene, heeft my bedrogen en in dit ongeluk gebracht.

Fraaye jongman *Joseph*! wat doedt gy in 't gevangenhuys? daar gy immers van rechts wegen op 't Raadhuys paste? Waarom zyt gy met kettingen geboeyt, daar gy immers niet als goude verdiendt hebt? Waarom hebt gy geenen mantel om, daar gy het kleedt der onnoselheit draagt? Waarom woont gy by onordentelyke persoonen. Myn Godt! segt *Joseph*, *Potiphaars* wyf heeft my dit door haar bedrog en valsch-heit gebrouwen.

Salomon! gy zyt immers de geene., welke van Godt almachtig, groote, ja veel grooter als andere, ja selfs de aller grootste wysheit ontfangen heeft? Alle natuuren en eygenschappen der Vogelen in de lugt: Alle natuuren en eygenschappen der Visschen in het water: Alle natuuren en eygenschappen der dieren op aarde: Alle natuuren en eygenschappen der kruyden hebt gy geweten? Gy waardt de beste Godtgeleerde; de beste Wereldtwyse; de beste Rechts-geleerde, en de beste Arts: maar nu zyt gy puur stapel gek, en soo dwaas, dat gy steene, houte en goude beelden aan-

aanbidt. Ach! zeydt *Salomon:* de wyven, de wyven hebben my bedrogen, en byna ziel en ligchaam doen verliesen.

Adam, Samsonem, Loth, Davidem en Salomonem
Fœmina decepit; quis modo tutus erit?

Dat is:

't Was Vader Adam, en daar na was 't Vader Lot,
Doe Simson, die door list van Vrouwen wierdt bedot:
Doe gold het Davidt, en zyn meer dan wyslyk kindt;
Soo dat noch kracht, noch macht, zich voor haar
veylig vindt.

Indien 'er ooyt iemandt was, welke de valschheit eener bedriegelyken Sottin gewaar wierdt, soo is het de gemelde *Simson* geweest. Maar is dit wat nieuws?

Ejus ego vellem viventis noscere nomen,
Qui non fœmineâ lusus ab arte foret.

Of

En wie, wie noemt my een? wie is 'er die my zeydt?
Hier is de Man, die van geen Vrouw ooyt is misleydt.

Deese *Samson* soude altydt *Galant* gebleven zyn, indien hy geen *Gallant* geworden was; hy was sulk een starken heldt, dat hy alleen met zyne handen een Leeuw verscheurde. *Samson* was sulk een stark man, dat hy geheele Stadspoorten uyt de hengsels trok en 'er mede bergwaarts opstapte. *Samson* was sulk een dapper mensch, dat hy met een Ezels kinnebakken duysent Philisteynen ter neder bonsde. *Samson* was ten

ten eenemale *animos* ; *Samſon* was ten eenemale *generos* ; *Samſon* was ten eenemale *bellicos* ; *Samſon* was ten eenemale *glorios*, en is nochtans door een wyf bedrogen en om hals gebracht.

Samſon hadde in 't dal *Sorek* een lieſte , wiens naam was *Delila* , die hy dikwils beſogt , gelyk de Philiſteynen zyne geſwooren vyanden ook in acht namen , waarom zy hen ook by deeſe fraaye juffer vervoegden , haar een goede ſomme geldts beloovende , wanneer zy uyt haar lieſte *Samſon* wiſt uyt te vorſchen , waar in zyne ſterkte beſtondt ; de Philiſteynen ſpraken *Delila* dan met deeſe woorden aan : *Bedrieg hem en verneem &c.* want deeſe quanten wiſten ſeer wel, dat'er geen valſcher noch bedriegelyker dier op aarden is, dan een wyf. *Delila* liet haar bepraten , en volvoert de wil van deeſe luyden ; zy levert hem eenmaal , 't was noch niet genoeg ; zy levert hem tweemal , 't was niet genoeg ; zy levert hem ten derdenmaal , in de handen zyner vyanden ; doch *Samſon* wiſt zich t'elkens los en vry te maken. Wel *Samſon*, beſpeurt gy dan noch het bedrog van dit valſche wyf niet ? zyt gy dan blindt dat ge niet ſiet , hoe deeſe lichte-kooy met u om ſpringt ? Een Ezel kan men maar eens op 't ys krygen , ey ! laatje dan niet meer van deeſe bedriegelyke zottin verleyden. *Delila* houdt noch des te yveriger aan , verſmaadt hem , laat de lip hangen ; dat men haar byna een muyl in de mondt kon gooyen , begint te huyle balken , kykt dwars van *Samſon* af ; ja, ja, dat zyn de rechte ; *Samſon*, geeft haar een paar oorvygen, geeft haar in plaats van een mooye ſtuyver , die de Philiſtynen haar belooven , een klap voor de neus ; geeft haar in plaats van een drink-penning , een bittere dronk ,

en

en neemt 'er dan u affcheidt van, gy fult by dit bedriegelyke vel weinig eere behalen; want foo gy haar ontdekt, waar in uwe fterkte beftaat, foo is het feker, datfe u die fal ontnemen, u op een valfche wyfe aan uwe vyanden overgeven, en foo fult gy in plaats van fulken wereldt beroemden man, een elendige fwerver worden; doch alles is te vergeefs gepreekt. *Samfon* betrouwt de bedriegelyke *Delila*, waar door het ook gebeurde, dat deefe fterke heldt, door deefe d.... in, door deefe vergiftige vergift-doos, door deefe huyskat, door deefe met fneeuw overdekte mefthoop, door dit *Satans* lok-aas, door deefe muyfe-val, door deefe hel-fuyker, door deefe *Afmodæifche* zeylfteen, door deefe vifch-angel, door deefe opgefmukte val-brug, te weten, door deefe valfche *Delila*, bedrogen en tot de uyterfte elende gebracht is. *Samfon* die voor henen met een dor been duyfent *Philiftynen* den nek brak, wierdt van dit fnode kanalje om 't leven gebracht. *Samfon* die voor henen metalen poorten op zyne fchouderen torfte, is van dit olyke vrouw-menfch overwonnen. *Samfon* die voor henen op foo wonderbare wyfe de *Philiftynfe* koorn-velden in brandt ftak, is van dit onkruydt aangeftoken; ja de quaadtaardigheit van de bedriegelyke *Delila*, is foo verre uytgeborften, dat zy *Samfon* aan zyne vyanden over gaf, die hem beyde zyne oogen uytftaken; dat was het loon, om dat hy hem aan deefe feex vertrouwde.

Met wat recht zey *Euripides* al in zynen tydt: Het vrouwvolk is feer liftig in 't uytvinden van bedriegeryen; want een bedriegelyk wyf legt haare valftrikken over al, om den armen man te betoveren en te bedriegen. Valftrikken wanneer hy

ſlaapt; valſtrikken wanneer hy waakt; valſtrikken wanneer hy ryk; valſtrikken wanneer hy arm is; valſtrikken wanneer hy vaſt; valſtrikken wanneer hy eet; valſtrikken wanneer hy in eere is; valſtrikken wanneer hy vernedert is; valſtrikken wanneer hy ſpreekt; valſtrikken wanneer hy ſwygt; valſtrikken wanneer hy by de menſchen is; valſtrikken wanneer hy alleen is; valſtrikken wanneer hy geeſtelyk; valſtrikken wanneer hy vleeſchelyk is; valſtrikken wanneer hy arbeydt; valſtrikken wanneer hy ruſt; valſtrikken wanneer hy een der Overheden; valſtrikken wanneer hy een der Onderdanen is; valſtrikken wanneer hy jong; valſtrikken wanneer hy oudt is; valſtrikken wanneer hy vrolyk; valſtrikken wanneer hy treurig is &c. Een bedriegelyke zottin kykt den geheelen tydt als een luys, gaat ſoo ſtil daar heenen als een muys; zy luyſtert als een kat, is ſoo veerdig als een rat; zy heygt als een Swaan, zy waakt als een Haan; wat zy denkt zeydt zy half, zy ſuygt als een kalf; &c. zy ruſt nooyt, zy verſchoont nooyt, zy ſlaapt nooyt, zy vergeet nooyt, zy verſuymt nooyt; kortom, haar grootſte kunſt beſtaat in bedrog.

Potihpaars wyf was een hooftbedriegſter. Koning *Pharao* in *Egypten*, hadt een Kamer-dienaar, die met eenen ook een Veldt-overſte was, genaamt *Potiphar*; doch men hadt hem met meer recht *Putanifer* mogen noemen, want hy hadt een vrouw die naar zyn dwaſe meening de eerlykſte was, doch haar herte was vol bedrog en valſch-heit, waar na zy haar ook meeſterlyk wiſt te voegen. Na dat deeſe haare oogen op de fraaye gedaante van *Joſeph*, die in haar dienſt was, geworpen hadde, verworp zy de kuysheit met eenen,

nen, daarom moeten de eerlyke vrouwluy even eens zyn als de arme luy haar foppen, die weinig oogen hebben. Dit wyf ruſte niet, maar ſogt op allerley wyſe haar quaadt voornemen te voltrekken; ja, zy vuurde uyt haar ooge, na dat de modtwillige *Cupido* haar aan brandt geſteken hadde. Wanneer 'er op ſeker tydt een Feeſt voorviel, en myn goede heer *Potiphar*, de Koninklyke ſtaatſie na den Tempel vergeſelde, bleef zyn vrouw t'huys, zy klaagde geweldig over de tandtpyn die zy moeſt lyden, ja dat zy de geheele nacht geen oogen hadt konnen toe doen, en derhalven dat het onmogelyk voor haar was, om in de ſcherpe lucht te konnen gaan. Och dat zyn ſmerten! (ja, in u ondeugendt herte;) zeyſe; och wat leyde ik al! 't behoefde niemandt vreemt te doen, dat ik myn kop niet tegen de wandt aanſtoote. (ja aan de wandt die in de bedtſtede is.) Loop aanſtondts na de Apotheek, en haal wat gebrande Hertshoorn; (myn arme *Potiphar*, kunt gy noch geen lont ruyken?) Kortom, haar Man en Heer hadt groot medelyden met haar, en wegens zyne te verrichtene dienſt, kon hy niet by 't lieve wyfje blyven, maar gaf ſcherpe laſt aan zyne bediendens, dat zy op zyne vrouw ſouden paſſen en haar op de beſte wyſe bedienen. ô Neen, myn ſchat! zey zy, ik was daar over altydt ten hoogſten ſcrupuleus (ô ſcrupuleuſe Sottin!) wanneer ik de dienſtboden niet na de Kerk liet gaan; 't ſal genoeg zyn wanneer *Joſeph* maar t'huys blyft, die is toch van ons geloof niet; ſoo geſeydt, ſoo gedaan. De Heer gaat uyt, de bedienden ook, en de tandtpyn is ook uyt: Madame, die onbeſchaamde &c. &c. begeert van *Joſeph* 't geen de eerbaarheit en vreele Godts niet konnen toelaten; dog dewyl zy een

ſlecht beſcheydt op haar verſoek-ſchrift verkreeg, veranderde de liefde aanſtondts in haat, zy vertoont den mantel aan haar man, die de vluchtende *Joſeph* in haare handen gelaten hadt en begon te huylebalken dat de tanden op malkander ſloegen. ô *Potiphar*! gelooft haar niet, want gy moet weten:

Wanneer een Vrouw begint te weenen,
Dan is 't pas op! dan raapt zy ſteenen,
Dan heeft zy een bedrog in 't zin;
Haar tranen zyn daar van 't begin,
En veinſt, dat die niet zyn te ſtillen;
Maar wyven, huylen als zy willen.

Want met weenende oogen gaf deeſe Hoer voor, hoe dat de vermetene en lichtveerdige huys-houder, haar geweld hadde willen aan doen; waar op *Potiphar* ſonder rype overweging en verder onderſoek, den onſchuldigen Jongeling in yſere banden klonk, en in een duyſter gat liet ſmyten. Toen moeſt men eens gehoort hebben, hoe lofwaardig en hoe roemwaardig hy over al van zyn vrouw ſprak, voornamentlyk deedt hy ten Hoove, de trouw van zyn vrouw klinken; *Lucretia* was 'er ſelfs niet eens by te vergelyken; ô hy was ſoo gelukkig dat hy ſulken eerlyken vrouw bekomen hadt.

ô *Monſieur Simpel*! weetje dan niet, *falſitas cujus generis*? Eenvoudige ſul, gy behoorde dit wel te weten. Och! was 't *Potiphar* alleen maar die van zyn valſche wyf, deeſe bedriegelyke zottin bedrogen was! Maar leyder, ontelbare mannen worden 'er gevonden, die gelooven dat hunne wyven de aller oprechtſte, de aller redelykſte,

de

de aller getrouwste zyn, die maar alleen met hen onder 't hoedtje speelen. Dog voorbeelden leeren best.

Seker vrouw, die gantsch de beste niet was, maar een t'samen-rapinge van alle valsch-heit, gaf een seer snedig antwooordt: want haar Man vernemende, dat deese en geene fraaye erffenissen verkregen, zey, dat zy hier in soo ongelukkig was; ja dat hy geloofde, wanneer al de Ossen in *Brabant* sturven, dat hy geen paar hoornen sou erven; waar op de vrouw antwoorde: Myn waarde schat! hebben wy 'er reedts niet genoeg? (denkende om de hoornen waar mede zy hem reedts gekroont hadde;) laat ons met deese maar vergenoegt zyn. Doch de goê *Cornelius* verstondt de streken van dit boose wyf niet.

Op sulken leest was ook seker wyf geschoeyt, die een man hadde die veel schulden hadt, en weinig t'huys was, op dat hy van de schuldteysschers niet overvallen sou worden. Ondertusschen quamen 'er in zyn afwesentheit andere, die met deese feex schandelyk huys hielden. Op seker avondt, was 'er sulken ongebeden gast by zyn vrouw; hy quam laat te huys en klopte aan; de ongetrouwe en bedriegelyke vrouw ging aanstondts na de deur, liet hem stilletjes in komen, en zey met een valsch hert: Myn lieve man! wat wilje hier tog maken, soo aanstondts zyn de stadts Dienaaren hier geweest, hebben na u gesogt en willen weder komen. Wie was 'er ooyt benauwder dan deesen armen *Simplicius*? hy vraagt zyn vrouw, vol vreese zynde, op wie hy kasteelen dagt te konnen bouwen, wat hy tog doen sou, om de stadts Dienaars te ontgaan? Het bedriegelyke wyf gaf hem den raadt, hy sou in 't duyve-

hok klimmen, aldaar ſou hy het aller veyligſte zyn. Deeſe eenvoudige knevel gehoorſaamt haar, en klimt in 't duyve-hok, het wyf ſloot het ſelve toe, nam de ladder weg, en maakte alſoo van 't duyve-hok, een gekke hok; doch zy ging in huys, en gaf haar man tydt om in 't duyvehok jonge uyt te broeyen.

Een geloofwaardig Schryver verhaalt, dat 'er in *Pruyſſen*, een jong en ſchoon vrouw-menſch, met een oudt man, tegen haaren wille getrouwt wierdt; aanſtondts na haar huwelyk, begon zy ſoo opentlyk met een jong katel om te gaan, dat de man haar in zyn ſlaapkamer by elkander betrapte; waar over den jongeling ſoo benouwt wierdt, dat hy in een openſtaande kas kroop, en de deur achter hem digt toe haalde, denkende dat deeſe bejaarde oogen-glaſen, die niet eens geſien ſouden hebben; doch die oude Paay, die noch katte oogen hadt, ſmeet de kas aan 't ſlot, met een oogmerk om na de Overigheit en de vrinden van de vrouw te gaan, en alſoo met dit wildtbraadt aan te toonen, zyn vrouws trouwloosheit aan te wyſen; waar op hy zyn mantel om de ooren ſloeg, zyn acteonſche hoornen met den hoedt bedekte, en ſoo de naaſte weg in ſloeg, om zyn voorneemen werkſtellig te maken. Wie was 'er benaauwder als het ongetrouwe wyf, dewyl zy vreesde, dat haar bedrog en valsheit nu aan den dag ſou komen? Zy denkt dan na middelen, hoe zy deeſen Jongeling uyt zyne onverwachte gevankenis ſal verloſſen, en hem voor grootere ſchande bevryen. Zy loopt na haar vertrouwde baur-wyf, wiens man een ſlootemaker was, klaagt aan haar over 't aanſtaande gevaar; haar baur-wyf neemt aanſtondts de ſleutel-raaks, gaat met

met de Raadt-zoekſter na haar huys, ſluyt de kas op, laat 'er de jongeling uyt gaan, en ſet een Bok die op 't ſtal by 't Paardt ſtondt, in de plaats.

De Jongeling ook een geyle bok zynde, maakt vlugge ſchreden, het buurwyf gaat aanſtondts weg, het bedriegelyke wyf lagt in haar vuyſt, verwacht met een overſchrokken gemoedt haar man, benevens de Rechter en haare vrinden, die wel haaſt quamen aanſtappen; waar op de oude gryſſaardt niet naliet, zyn wyf in 't byzyn van de andere op te eyſſchen, haar gepleegde ontrouwe te verwyten, als ook wat hy met zyn eygene oogen geſien hadt. Doch wat doedt deeſe bedriegelyke feex? zy ontkent alles met ſtyve kaken, dat haar ongelyk geſchiede, dat zyne inbeeldingen maar loutere beuſelingen waren, waar mede deeſe oude grillevoogdt beſwangert ging. Wat! zey de man, ſult gy nu ontkennen 't geen ik met myne eygene oogen geſien, en met myne eygene handen (om ſoo te ſeggen) getaſt heb. ô Heeren en Vrouwen! zey hy, hem na de kas toe keerende, hier, ja hier leyt de ſchat van haare ontrouw begraven; hier is het eerlyk juweel in verborgen, waar mede myn lichtveerdige Hoer mooy weer geſpeelt heeft. Het ſtoute wyf bleef by haare voorgaande hertnekkigheit, ſtyfſinnig beweerende dat haar boosaardige man ſulks in eeuwigheit niet ſou konnen bewyſen. Den ouden grysbaart vol toorn zynde, loopt na de kas, om deeſe booſe feex in aller tegenwoordigheit te overtuygen, en opent deſelve; doch ſie eens, zyn baardtachtige ſwager ſpringt uyt deſelve, waar op de Rechter en de bywesende vrinden tot een groot gelach uytborſten: doch hebben aanſtondts geſamentlyk den ouden man gedwongen, dat hy voor zyn vrouw

moeſt te voet vallen, en voor haar allen belyden, dat hy niets anders van haar dan alle eere, liefde en deugdt wiſt; ja de Rechter beſloeg hem als een openbaar laſteraar in een brave geldt-boete. Kan 'er dan wel iets valſcher en bedriegelyker in de wereldt zyn dan een wyf? Seker niet: want ik ben ſelfs van gedachten, dat 'er in de geheele Openbaringe van *Johannes*, geen erger dier word beſchreven dan een wyf.

Duyſendt kunſtjes, valsheden en bedriegeryen ſou men noch konnen bybrengen, die van de vrouwluy daaglyks gepleegt worden; doch alſoo diergelyke geſchiedeniſſen de wyven, (die van natuur tot alle quaadt genegen zyn,) eerder tot een quade onderrechting, dan tot een heylſame leering mogen dienen, ſullen wy deſelve met ſtilſwygentheit bedekken; ondertuſſchen wil ik elk een met den Dichter gewaarſchouwt hebben, wanneer hy ſegt:

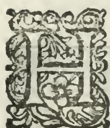
Daar 's een kruydtje Mulier,
Wacht u daar voor Semper,
Want zy doedt Fallaciter,
Dat zeg ik Veraciter.

DE

WEg huys-zorg, vuyge ſlaverny!
Ik leef, wanneer ik gaa ten rey
By 't jong gezelſchap; dan aan 't zingen
Aan 't banketteren, danſſen, ſpringen......
'tGaat wel Mejuffertje, 't is puyk;
Maar wat is 't eynde? een dikke buyk.

Oe wenſchelyk waar het, dat by ons Chriſtenen die wet noch plaats hadde, die *Lycurgus* in zynen tydt aan de *Lacedemoniers* gaf. Deeſe wet verboodt, onder groote ſtraffe, dat de mannen hunne wyven tog niet uyt den huyſe en onder 't volk ſouden laten gaan, ten zy dan dat 'er een groot Feeſt was. De wyven hebben nergens iets te doen, alleen moeten zy ter Kerke gaan, en ras na huys gaan, om op haare kinderen en huyshoudinge te paſſen. Gelyk dan ook de groote *Kato Cenſorinus* belaſte, dat geen eene Roomſche *Matroon*, haar by dag of nacht in een geſelſchap mocht begeven, ten zy de hoogſte noodt ſulks vorderde; en byaldien ſulks noch al geſchiede, ſoo moeſt de man of de naaſte vrinden t'elkens haar leydsman zyn; ja de *Romeynen* hebben in voorige tyden ſulken uythuyſigen wyf, dat als een moedtwillig Paardt rondom ſwierde, en in alle geſelſchappen zich liet bevinden, met vingeren nagewesen, en voor een Hoer of Echtbreekſter gerekent; gelyk *Donatus* aldus ſpreekt: De reyſende en overal ſwervende wyven, zyn gemeenlyk verdacht. Daarom heeft de Oudtvader *Gregorius Nazianzenus*, alle vrouwluy, inſonderheit de Vryſters, een nutte les gegeven, met vermaning dat zy t' huys ſtil en geruſt ſullen zyn, het geſelſchap myden, en by 't ſpinrokken blyven. De H. *Hieronymus* aan de Vryſter *Demetriades* ſchryvende, vermaande haar in huys te blyven, en met naayen en wolſpinnen te geneeren; waarom ik ook alle Vrouwen en Vryſters, edele en onedele vermane, indienſe niet voor lichtveerdig willen gerekent zyn, alle verdagte geſelſchappen en t'ſamen-

kom-

komften te myden, en neerftig t'huys te blyven, dewyl dit de vrouwlüy fonderling paft; ja ik ben van gevoelen, dat de vrouwlüy daarom geen baardt krygen, op dat zy t'huys mogen blyven, dewyl zy anders gevaar loopen, dat haar witte vel door de fomer fwart mogt worden.

Doch 't zy nu ook hoe 't wil, in deefe tegenwoordige verkeerde wereldt-loop, laten de gefelfchap-lievende zottinnen, infonderheit het vrouw-volk, daar onder de adelyke, die haar inbeelden, dat zy meer vryheit tot fondigen hebben dan de gemeene lüy, haar daar van niet afraden, waar door het gebeurt, dat in fulken gefelfchap, meenigen onfchuldigen ziel door fulke *Sireenen* foetelyk in flaap gewiegt en foo verleydt word; voornamentlyk wanneer de blinde boef *Cupido* in fulken gefelfchap influypt en 't felve vergefelt; doch feg eens gy gefellige Narrinnen! waar van daan komen deefe gefelfchappen? kunt gy fe wel anders dan van den Duyvel afleyden? dewyl de liefde in *optima formâ* aldaar uytgevoert wordt, waar door veele vroome harten ge-ergert, tot het quade aangefet en verleydt worden, infonderheit wanneer het mannelyk geflacht zich daar by voegt. ô Wiftje eens wat mishagen den Opperheer in fulke gefelfchappen hadt.

Van het vrouwtje in 't Evangely leeft men, hoe zy een penning verloor, een kaars aanftak, de befem in de handt nam, het geheele huys uytveegde, om defelve was 't mogelyk te vinden. Met verlof vrouwtje, waarom foekt gy de penning binnens huys? mogelyk hebt gy defelve op ftraat verlooren, mogelyk op de markt, mogelyk in een gefelfchap, alwaar men de tong in

'tOcto-

't October-ſap laat dryven? Neen, neen, ſoo niet; dit wyf was van een eenſame aardt, die men niet dan ſelden buytens huys of in een geſelſchap ſag, want zy wiſt wel dat het buytens huys met een wyf ras verhuyſt is; want een vrouw buytens huys, is als een ſpiegel ſonder lyſt; een wyf buytens huys, is als een kaars buyten de lantaren: een wyf buytens huys, is als een ooftboom buyten de heyning: buyten de heyning ſal de ooftboom van 't geboefte laſt lyden; buyten de lantaren gaat een kaars ras uyt; buyten de lyſt loopt een ſpiegel groot gevaar van te breken. *Dina*, *Jacobs* fyne dochter, heeft dit nevens veele andere ondervonden; want was dit ſoete liefje te huys gebleven, hadt zy haar eer bewaart. Een Vryſter, die alle dagen op den tril, by 't danſſen en in geſelſchappen is, wordt een meysje met dertel vleysje; want de vrouwluy zyn ſwakke ſchepſels, en by de minſte gelegentheit ſtorten zy overhoop, waarom de *Egyptenaren*, volgens 't verhaal van *Plutarchus*, ordre gaven dat hunne vrouwen barvoets moeſten gaan, op dat zy een afſchrik van de harde ſteenen met haar teere voeten te moeten bewandelen, kregen, en alſoo liever mogten t'huys blyven, dewylſe wel wiſten, dat 'er niet gevaarlyker voor de vrouwluy is, om haar eer te verlieſen, dan de geſelſchappen.

Godt de Heer heeft onder anderen het Hebreeuwſche volk ook dit bevel gegeven, dat alles wat manlyk is, driemaal in 't jaar tempelwaarts na *Jeruſalem* moeſt gaan. Hier uyt ontſtondt een vraag, waarom Godt aan de vrouwluy niet belaſte, om ſulks te verrichten? Eenige Leeraren zyn van gevoelen, dat de Almachtige dit bevel aan 't vrouw-volk niet gaf, om datſe even-

evenwel Godts-dienſtig genoeg ſouden zyn, dog dat de manluy dikwils ſulken goeden maag hebbende, dat zy een geheele maandt ſondet gebedt konnen leven, dit ſcherp bevel van nooden hadde. Andere zyn van gevoelen,waar onder *Oleaſter* is, dat de goeddadige Godt dit bevel aan de wyven niet gaf, om dat Godt ſag, dat de weg na *Jeruſalem* ſeer verre, en ſulken reys voor 't ſwakke vrouw-volk te ſwaar ſou vallen, waarom hy haar uyt medelyden daar van ontſloeg; doch my dunkt dat Godt voornamentlyk dit van de vrouwluy niet eyſchte, om dat dit geſlachte niets beter dan de eenſaamheit paſt; waarom de vrouwluy by haar eernamen gemeenlyk een IN hebben; gelyk Koningin, Gravin, Vorſtin, &c. om alſoo aan te wyſen datſe in huys behooren; 't is dan beſt dat zy even als de ſlakken altydt t'huys blyven. O gy geſelſchaps-zottinnen! die ſoo meenigen geſelſchap beſoekt, weet gy dan niet wat het gemeene ſpreekwoordt zeydt:

Een rotten appel kan wel maken,
Dat and're mede aan 't rotten raken.

Onſen lieven Heere vernam de tyding dat *Lazarus* een broeder van *Martha* en *Magdalena*, doodt was; over deeſe tyding ontſette hy zich ten allerminſte niet, maar wanneer hy by 't graf van *Lazarus* quam, weende hy bitterlyk. Waarom dat? daarom, let 'er op, geſelſchap-zottin, een ſaak die voor oogen is beweegt meer als die 'er ver af is. Nu geef ik het aan uw eygen oordeel over, wat de tegenwoordigheit en 't geſelſchap der mannen te weeg kan brengen. De Duyvel aan wie niets verdrietiger is dan het vaſ-
ten,

ten, heeft *Christus* in de Woestyne versogt. In de Woestyne wierdt *Christus* dan versogt, en u zottin sou hy in het geselschap niet versoeken, alwaar men overal sonder eenige beweginge van 't gemoedt, alles den vryen teugel viert? Is het aldus met u gestelt, soo zyt gy soo goedt als de sonnestralen, die door de drek heenen dringen, sonder datse besoedelt worden.

Gy Geselschap-zieke Sottin! sult immers niet heyliger zyn als sekere Kluysenaar, welke veele jaren in een woeste wildernis een onbesproken leven geleydt hadde, maar eyndelyk van de Vorst der duysternis om den thuyn geleydt wierdt. Op sekeren tydt verscheen de Duyvel deesen Kluysenaar in de gedaante van een ouden gryssen Heremyt, en vraagde hem hoe hy al voer? De goede Bosch-broeder klaagde syne noodt, en dat hy onder andere ontbeeringen geen uurwyser hadt, gevolglyk nooyt wist hoe laat het was, en alsoo syne bede-stonden niet al te wel verdeelen konde. Wel dat is immers licht te verhelpen zeyde de vermomde Heremyt, siet maar datje een Haan krygt, dat is de allersekerste uurwyser. De eenvoudige Kluysenaar volgde deesen raadt. Eenigen tydt daar na quam de oude boef wederom, en vroeg hoe hy nu voer? Byna slechter als van te vooren, gaf hy tot antwoordt; want de Haan blyft nooyt by huys, en ik vrees derhalven dat my de eene of andere Vos dat orlogie eens sal opwinden. Wel dat is immers licht te verhelpen, zeyde de vermomde *Sathan*; ik geloof dat den Haan de tydt wat lang valt, gy moet 'er Hennen by sien te krygen, dan sal hy het uytvliegen wel nalaten. De Bosch-broeder dede als hem geraden was, en versorgde een Henne tot gesel-

geselschap van den Haan. Ondertusschen heeft de Haan met de Hen soo veele kuykens voortgeteelt, dat de goede Broeder, wegens het altydtduurende gepiep: *Pi-pi-pi*, byna nooyt rust hadde, en zich eyndelyk by den ouden Vader, namentlyk de Duyvel, die hem meermalen besogt, geen kleintjen daar over beklaagde. Waar op den Ouden riep, dat hy om het gebedt dies te yveriger te konnen waarnemen, een dienstmaagdt soude sien te krygen, welke op dit jonge gebroedsel paste, 't welke ook geschiede; maar het duurde niet lang, of het *Pi-pi-pi* lag den broeder soo veel niet in den sin, dan het *Pu-pu-puella* (het Meysjen); hy dacht meerder op de Deern, als op de hoenders; wierdt een Loer, en maakte de dochter tot een Hoer; en dit is geen wonder, want gelegentheit maakt genegentheit, en soodanig geselschap maakt iemandt tot een dief. Siet gy wel geselschap Sottin! heylige mannen zyn daar door verleydt, en gy soudt by moetwillige *vocativis*, die *generis masculini* zyn, konnen verkeeren, sonder aan den *genitivum* te denken, en gy soudt in het geselschap der mannen of adelyke persoonen, altydt *Jovialisch* zyn, en nooyt sou u de *Dies veneris* in gedachten komen: neen, neen, ik geloove het niet, maar veel liever 't geen de wyse *Salomon* segt, *Spreuk.* VII. Deese was woelachtig en wederstrevig, haare voeten bleven in haar huys niet, nu buyten dan op de straten, en by alle hoeken loerende. Seker Duytsch Dichter bevestigt het ook met dit vers:

Een Vrouw, gestadig op den tril,
Is, of s' haar eer verkopen wil.

Uyt hondert bewysen neem dit eene staaltje. In seker

ſeker vermaarde ſtadt aan den *Donauw*, woonde een ryk Heer, die wy *Rachold* ſullen noemen. Deeſe was reedts vry oudt en ſwak; doch *Bellina* zyn gemalin, noch fris, jong en ſchoon; en dewyl zy van de gryſe jaren, van haaren Echtgenoot een afgryſen hadde, ſogt zy ander geſelſchap, waarom zy haar in alle geſelſchappen vervoegde, alwaar een Bal, een Danſſereytje of iets anders van dien aardt gehouden wierdt, daar de mooye *Bellina* ook tegenwoordig was; die met haar aangename gebaarden, de liefde en genegentheit van veele adelyke jongelingen, die zich in haar geſelſchap bevonden, tot haar kon lokken; waarom ieder een zich gelukkig achte, die met wederliefde van haar begunſtigt wierdt. Het ware te wenſchen, dat de Swaluwen veele luyden blindt maakten, gelyk de oude *Tobias* over quam, dewyl de oogen twee kriſtallyne koppelaars zyn, die het herte verleyden; de oogen zyn twee venſters, waar door de doodt plagt in te komen; de oogen zyn twee fakkels die dikwils een vuur aanſteken, 't welk meenigmaal niet uyt te bluſſchen is; de oogen zyn twee wyſers die dikwils aantoonen, hoe laat het in 't herte is. De appel in 't Paradys, veroorſaakte een groot verderf; dog de oog-appels van den menſch zyn ook ſeer ſchadelyk. Hadt *Davidt* zyne oogen niet op de mooye *Bathzeba* geworpen, was 'er geen overſpel en doodtſlag op gevolgt; 't ſelve quam *Bellina* ook over want deeſe wierp onder andere haare verliefde oogen op een welgemaakt adelyk jongeling, die ook te lichter ſtruykelde, om dat hy reedts voor heenen aan de ſchoone *Bellina* zyn harte hadt opgeoffert, ſoo dat zy nu dikwils by malkander quamen, en ſoo gemeen wierden, dat *Rachold* haaren Echte-man,

reden

reden hadt om 'er jalours over te zyn , voornamentlyk toen hy gewaar wierdt dat deesen jongeling veelmalen om zyn huys swierde , na zyn vensters keek , en na alle waarschynelykheit hoorens voor hem te koop veylde ; doch dewyl hy hier van niet versekert was , moest hy stilswygen tot dat hy 'er ten vollen van versekert was.

Dit zyn vermoeden , gaf *Rachold* aan zyn Hofmeester te kennen , hem smekende , daar in aan hem de behulpsame handt te bieden , gelyk hy ook beloofde. Wanneer *Bellina* op sekere tydt van haar liefste t'huys gebracht wierdt , twyfelde *Rachold* daar niet aan , of den Echt-breker was 'er ook ingeslopen ; gaf daar op aan zyn Hofmeester last, dat hy voor de kamerdeur de wacht sou houden : want dewyl 'er in de kamer geen andere uytgang was , verhoopte hy zyne Echtbreekster te sullen betrappen , en haar vervolgens loon na verdienste te geven. *Bellina* lont ruykende , gaf aan haar Man en alle zyne Dienaren, een sterk slaap-drankje, soo dat zy uyt het bedt en over den ronkenden Hofmeester voor de deur heenen stapte, haare sondige begeerte met den jongeling voldeedt, en daar op wederom na het bedt by haar Man ging , gelyk sulks langen tydt daar na door een oude kamer-meydt uytlekte. Sie eens gy geselschaps-zottinnen! sulken groote sonde broeyt het geselschap uyt ; maar luyster eens na den beklagelyken uytgang.

Na dat hy dit langen tydt gepleegt , de sonde maat vervult hadde , en de straftydt voor handen was , gebeurde het dat de jongeling in *Bellina*'s kamer was , en onvoorsiens van den Hofmeester betrapt wierdt. *Rachold* dit vernemende, loopt aanstondts in grammen moedt derwaardts,

en ſiet niemand als zyn gemalin, keerde derhalven wederom te rug en vraagt 'er de Hofmeeſter na; deeſe beveſtigt zyn gezeyde meening, en dat hy verborgen of ten venſter uytgeſprongen was. Hier op gaat *Rachold* op nieuws in de kamer, voelt met zyn hand of hy zich ook achter de tapyten verborgen had, en ter plaatſe komende, alwaar hy was, ſtiet hy hem met zyn dolk dwars door 't lyf, en maakte ſulks aanſtondts aan zyn Keyſerlyke Majeſteit bekendt, die hem op eene genadige wyſe hoorde, en zyne gepleegde wrake als onſtrafbaar aanmerkte. Doch hoe ſeer *Bellina* verſchrikte, wanneer zy haar liefſte ter aarden ſag neder rollen, ſonder een eenig woord te ſpreken, valt licht te denken; zy ging aanſtondts ook op de vlucht, wierdt door 't Gerecht, van haar Man afgeſcheyden, en ſtierf niet lang daar na van hartſeer aan de teering.

Veele andere geſchiedeniſſen van gelyken aardt, gaa ik met ſtilſwygen voorby, waar uyt men ſou kunnen ſien, wat ſonden, rampen en ongelukken dikwils uyt het geſelſchap ontſtaan, en dat veel vrouwluy, zy mogen edel of onedel zyn, als de kuyſche *Lucretia*, haar tot het geſelſchap begeven, en als de ontuchtige en onkuyſche *Helena*, weder te rug keeren. Derhalven moet een vrouwmenſch als een Swaluwe zyn, die haar neſt in huys maakt; zy moet zyn als een duyk-Eendje, dat zich geduurig verbergt; zy moet zyn als de palm-Ezel, die maar eens in 't jaar te voorſchyn komt; zy moet zyn als een Slek, die zich gaarn in een rottig logement huysveſt; zy moet zyn als een Nacht-Uyl, die weinig in 't dag-licht komt; doch voornamentlyk moet een recht deugdtſaam vrouwmenſch, getrouwt of ongetrouwt,

trouwt, als een Schildpadt zyn, die altydt t'huys is, dewylſe haar huys met haar omdraagt; ſoo moet het vrouwvolk haar ook de meeſte tydt binnens huys houden: want gelyk het goede zaat van de Evangeliſche Akker, naar dat het op de weg viel, van de vogelen verteert wierdt, alſoo zyn ook de eerbare Vryſters en Vrouwen, die geduurig op weg en op de ſtraat zyn, van de aardts-vogels niet ſeker. Gy Echte mannen! begeert gy ook dat uwe vrouwen u getrouw blyven, ſoo houdt haar t'huys, verbiedt haar de geſelſchappen en dat heen en weder trentelen, anderſints ſult gy waar bevinden, wat ſeker Dichter al voor langen tydt opſong, namentlyk,

Fœmina molle genus, turpes proclivis ad actus,
Ni vir ſit cuſtos, ni pudor, atque metus.

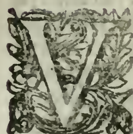
Dat is:

Pas op, ô Manshooft! ſlaat wel acht
Op uwe Vrouwtjes, dit geſlacht
Is week en teer, maar ſonder ſchaamt,
Op dingen die het niet betaamt
Verzot, en 't volgt zyn drift en luſt;
Des ſtel u niet te licht geruſt.

WAar d'Argwaan, die vervloekte peſt,
Voor eens haar zetel heeft geveſt,
Daar is noch luſt noch ruſt te hoopen;
Daar gaat een wyden Schouwburg open,
Van Moordt, van Ramp, van Razerny,
En duyzendt gruwelen op een rey.

Van

VAn den prachtigen Tempel *Salomons* is het wereldtkundig, hoe trots en aanſienlyk die gebouwt was:'t ſeventig duyſendt dagwerkens waren 'er by deſelve; de Metſelaars maakten een getal van tagtentig duyſent uyt; drie duyſent Hooftluyden &c. moeſten by dit gebouw zyn; de onkoſten van dit aanſienlyk gevaarte, beliep vry eenige duyſendt Centenaren goudt en ſilver; het was een werk, waar aan men veele jaren gearbeydt hadde, ſoo dat een konſtige *Apelles*, moeyte ſoude gehadt hebben, om het ſelve met het Penſeel te ontwerpen; de lengte, de breette, de hoogte, de diepte, het uytwendige, het inwendige, het bovenſte, het onderſte, het houtwerk en het ſteenwerk, was ſoo konſtig in malkander, op malkander, over elkander en onder malkander, als of het van de Engelen gemaakt was; doch het aller wonderlykſte in dit gebouw was, dat men geduurende den opbouw, geen hamerſlag hoorde; dat is een wonderwerk! Eenige Leeraars zyn van gevoelen, dat het door Goddelyke byſtandt was, dat de ſteenen ſoo wel op elkander voegden. Andere vermoeden, dat de wyſe Koning *Salomon*, bloedt van ſekere beeſten heeft weten te bekomen, waar door de hardſte ſteenen geſpleten konden worden, ſoo datſe daarom geen hamer noch yſer nodig hadden. 'tZy dan ook ſoo 't wil, 't is nochtans wonderlyk dat 'er by ſulken beroemden gebouw, geen hamer gehoort is.

Dit aanſienelyke Huys Godts, gelykt ſeer natuurlyk na 't huys van twee lieve Echtgenoten, alwaar men geen kloppen verneemt, maar alles

op 't beste te samen voegt; haare twee herten zyn als in de selfde vorm gegoten, hunne twee gemoederen over de selve leest geslagen, hunne twee willen na een regel gemeten; ik spreeke qualyk, in haar is niets verdeelt, maar alles is een; dag noch nacht hoort men geen geschil; sulken huwelyk is een wyser die altydt op een staat; sulk een huwelyk is een thuyn, waar in niets anders dan liefde-kruyt was; sulk een huwelyk is een *Grammatica*, waar in men niet anders dan *Amo conjugeert*, en *Rixa declineert*; 't is een gouden ring, wiens edelste gesteente *Unio* de eenigheit is; ja sulken huwelyk is een Almanak, waar in de grootste heyligen *S. Pacifius* en *S. Concordia* zyn. In sulken huwelyk is niet dan zegen te vinden, en alsoo de hemel-dauw alleen plag te vallen, wanneer het stil is, soo valt ook de hemel-zegen op sulke Echte luyden, wanneer 'er stilte en ruste is.

Het is seer opmerkelyk, ja waardig om in het *Protocol* van alle rechte Echte luyden met goudt te schryven, wat *Fulgosus* aanmerkt. In het Koninkryk *Napels*, was een eerlyk man, die digt aan Zee woonde: wanneer hy nu eens van huys moest zyn, quamen de Zeerovers aldaar landen, namen zyn Echte vrouw en eenige goederen mede. De man spoedig t'huys komende, vernam dit, en sag het schip noch digt op de kust zynde, sprong daar op in Zee, swom na het schip toe, geduurig roepende: Gy berooft my myn allerliefste Echtgenoodt, zyt my in uwe tyranny doch genadig, en neem my tog met haar mede! waar over de Zeerovers hen ten hoogsten verwonderden, haalden hem op, en te *Tunis* komende, wierdt dit aan den Koning vertelt, die sulken

echte-

echtelyken liefde en trouwe niet alleen prees, maar hen ook in vryheit ſtelde.

Hedendaags, men moet het bekennen, ſiet men geen meer mannen hunne vrouwen naſwemmen; ja ſchoon men met *Petrus* op 't water kon treden, ſou men ſulks om die reden evenwel niet veel ſien; doch dat 'er nochtans niet veele Echte luyden gevonden ſouden worden, die met harte kaarten lieſſt ſpeelen, daar valt niet aan te twyfelen, want waar het anders toegaat, verſpilt en verſpeelt men alles. Tuſſchen *Boas* en *Ruth*, tuſſchen *Ahaſuerus* en *Eſther*, tuſſchen *Eſau* en *Rebecca*, tuſſchen *Jacob* en *Rachel*, tuſſchen *Mauſolus* en *Arthemiſia*, tuſſchen *Klodoveus* en *Clotildis*, tuſſchen *Moſes* en *Zippora*, en tuſſchen veele andere, is ſulken eenigheit gevonden, en ſiet men noch wel, dat hunnen Echten-ſtaat, liever een Eere-ſtaat hadt moeten en konnen genoemt worden.

't Is alle opmerkinge waardig, na dat den Engel *Loth* met zyn wyf en kinderen, uyt de ſondige ſtadt *Sodom* leyde, hy *Loth* alleen aanſprak, dat hy niet ſou omkyken, en dewyl ſulken bevel het wyf ook aanging, wel waarom heeft den Engel tot haar ook niet geſegt: Sie niet om? De geleerde *Silveira* antwoord hier op, en ſegt: dat de lieve Engel van gedachten was, dat deeſe twee Echte luyden ſulken loffelyken en lieffelyken eenigheit hadden, als of zy maar een eenige waren. Seker, de Echte luyden moeten dusdanig vereenigt zyn, maar men beſpeurt in tegendeel, dat veele Echte-lieden even eens zyn als *Samſons* voſſe-ſtaarten, die den eenen na 't Ooſten en den anderen na 't Weſten gebonden waren; en ſulks veroorſaakt gemeenlyk de yverſugt, waar mede

de vrouwluy, na 't getuygenis van *Galenus*, wegens haar koudt *temperament*, meer dan de mannen behebt zyn. ô! Wat ramp gevallen ontſtaan 'er niet uyt de yverſugt van ſoodanige Sottinnen? Want voor eerſt ontſtaat 'er een quaadt vermoeden en achterdogt uyt, als ook haat en nydt, en daar uyt moordt, doodtſlag en alles quaadts.

Sulk een yverſuchtige zottin is *Procris* geweeſt. De Poeëten verzieren van *Cephalus* een Jager, die zyn vermaak in jagen en ſchieten hadde; zyn jaloerſche wyf hieldt hem verdacht, dat hy zich geerne in de boſſchen onthieldt, om alſoo beter gelegentheit tot Echtbreuk te hebben. Op ſeker dag, wanneer haar man *Cephalus* wederom uyt jagen was, verſchool zy haar in het boſch achter de ſtruyken: wanneer *Cephalus* moede en mat zynde, in het boſch quam, begeerde hy van de goden een koel windeken, herhaalde derhalven deeſe woorden dikwils; *Aura veni*! *aura veni*! ô Lugje kom! ô Lugje kom! De jaloerſche zottin verſtondt, dat hy in plaats van *aura*, *Laura*, en alſoo na een Meysje riep. *Procris* ſtaat op in de ſtruyken, om eens te ſien of *Laura* by hem quam, en maakte met haar opſtaan een beweging en geruys in de ſtruyken; *Cephalus* haar man dagt, dat aldaar een Hart verborgen lag, neemt een pyl en ſchiet die af, vermoedende dat hy wildt getroffen hadt, ſag hy dat het zyn eygen wyf, de jaloerſche *Procris* was, die hy doorſchoten hadt. Sie eens hoe de ontrouw zyn meeſter treft, en wat nuttigheit deeſe zottin van haar jaloersheit hadt?

Eutropius en *Cornelius Tacitus* ſchryven: dat wanneer *Agrippina*, een jaloerſche zottin over haar man argwaan opgevat hadt, klaagde zy *Cal-*

phu-

phurinam, een adelyke Dame, over een onbetamelyke daadt aan, op geen andere grondt, dan alleen dat haar man *Claudius* niet uyt geyle hitte, maar in redenvoering haar ſchoonheit prees; 't geen nochtans een oorſake by dit jaloerſche wyf was, waar door veele adelyke Dames aan kant raakten, even als of zy alle met haar man op een onbetamelyke wyſe geleeft hadden, gelyk zy eyndelyk haar eygen man hierom het leven liet benemen. *Lucilla*, Keyſer *Antonius* gemalin, was ook een jaloerſche zottin, deeſe wierdt (om dat hy alleen met *Fabia* in vriendtſchap geleeft hadt) van zyn vrouw met een dolk in 't hart geſtoken. *Laodicea* van jaloersheit tegen haar man *Antiochus* beſeten, doode *Berenice*, die by haar verdagt was.

Apulejus ſchryft van een Boerin, die ſoo jaloers was, dat zy vol raſernye zynde, haar eygen huys met alles wat 'er in was, aan de vlam opofferde, en haar ſelfs naderhandt uyt mismoedigheit verhing. *Auſonius* verhaalt van een vrouw, die uyt jaloersheit voor nam om haar man door vergift om den hals te helpen; doch dewyl zy met ſulke ſchadelyke Medicynen ſag, dat het haar Man niet beſchadigde, bekeek zy het eens met quikſilver; doch dewyl het ſelve uyt zyn natuur nā om hoog klimt, nam dit het andere vergift ook weg, ſoo dat de Man hier door geen nadeel leed, en zy daar door te ſchande wierdt. ô Hoe is het niet dan al te waar, 't geen de wyſe *Eccleſiaſtes* zey, *cap.* XXVI. Smerte en verdriet brengt een jaloerſche vrouw te wege; haar tonge is een geeſſel die niemandt verſchoont. *Hoog.* VIII. De yver is hart als het graf. Eene jaloerſche zottin, laat haar eens opgevatte inbeelding niet vaaren, ſchoon

men haar vry troofte, en van de waarheit onderrechte; men openbare haar vry de valfche ergwaan; men wyfe haar de oorblafers aan, zy laat haar nooyt paayen, maar wil hartnekkig en een jaloerfche zottin blyven; daarom even gelyk die geene die een fterk vergift in neemt, byna niet genefen kan worden, en fchoon het gebeurt, blyft 'er nochtans altydt eenige quaadtaardigheit in 't lyf, dan is hy eens feer fwak, dan bleek in zyn trony, dan valt hy eens in onmacht, geen *Theriakel* is foo krachtig, die het vergift tot de grondt toe kan uytdryven; even eens is het met de jaloersheit gelegen: want alhoewel men diergelyken zottin klaar aanwyft, dat het geenfins foodanig gelegen is, gelyk zy haar verbeeldt en gelyk het in haar herffen-vat dwarrelt, foo blyft 'er evenwel altydt een vonkje van argwaan over. De H. *Chryfoftomus* fegt: wanneer man en vrouw jaloers is, foo glooft elk van een ander, wat zy maar hooren, en alhoewel het niet eens waardig is te gelooven, brengt de jaloersheit nochtans te weeg dat zy het voor waarheit aannemen.

Een jaloerfche zottin was het in allerley opfichten; fekere vrouw, die alhoewelfe een vroom, Godtvrefendt en onfchuldig man hadt, gaf zy haar evenwel aan de jaloersheit over, en hieldt haar man deswegens verdagt. Deefe hadt voor een gebruyk dat hy dagelyks uyt een boek een gebedt deedt; de nieuwsgierige vrouw was begeerig te weten wat hy dagelyks badt; eyndelyk vindt zy het boek eens open leggen, alwaar zy de feven Boet-Pfalmen fag; en dewyl deefe bladeren meer dan alle andere befmeurt waren, vermoede zy dat hy de gemelde Boet-Pfalmen veelmalen badt:

waar uyt zy deese gedachten opvatte; wel holla! *Davidt* heeft deese Psalmen gedicht, na dat hy Echtbreuk begaan hadde: Myn man volgt in het bidden *Davidt* hier in na, dienvolgens heeft hy ook met andere te doen gehadt: want soo hy hem met *Davidt* in het gebedt vergelykt, sal hy ook deel aan deselve sonden hebben. Na dat zy met deese gedachten beset was, gaat zy by haar buurwyf, dat een onrustige feex was, zy klaagt haar noodt aan haar, zy schreyt, weent en huylt. Deese *Sathans* blaas-balg maakte de saak noch grooter en sekerder, seggende: Het kan tog niet anders zyn, want gaat dat vast dat hy met *Davidt* die Psalmen bidt, soo sal hy ook sekerlyk deel aan deselve sonden hebben; maar wat was het gevolg hier van: de jaloersheit quelde haar soodanig, dat zy niet langer konde te recht komen, en haar eygen selfs eyndelyk om 't leven bracht. *Theodoretus* segt: Wat sal 'er dan langer seker zyn, by de jaloersche gekkinnen, wanneer selfs de vromigheit van geen achterdogt vry is?

Ik kan alhier ook met geen stilswygen voorby gaan, sekere oude tandt- en toomloose Besjes, die als rechte werktuygen des *Sathans*, door haar snappen en klappen, het zaadt der jaloersheit in de harten der lichtgeloovige vrouwluy zaayen, waar uyt niet anders dan alle quaadt en onheyl opwast, en waar door veele vreedsame huwelyken verstoort en aan flarden raken; ja 't geen de Duyvel als een gesworen vyandt, van het huwelyk niet vermag, brengt dikwils sulken ouden snapster te wege, seggende: Kunt gy dat verdragen, dat uw man in dat geselschap veel eer met deese als met geene danste? Ik vreese seker dat deese dans op uw voorhooft een *kapriool* sal ver-

veroorſaken. Vrouw, ſegt een oude Totebel, uw man maakt groote *reverentien* voor uw buurwyf; onder *reverentie*, ik vreeſe dat ſulks op een qua moêr leydt. Vrouw, ſegt een afgeleeft Raven-aas, uw man heeft onlangs aan Juffrouw *Roſina* noch een mooye bloem ruykertje vereert, ik vreeſe dat het na wat quaadts ruykt. Vrouw, ſegt een gryſe Snapſter, uw man heeft reedts eenige malen met de Meydt in de Koeſtal ſoo aangenaam gepraat, ik geloove dat 'er wel een Kalf van kon komen. Door ſulke en diergelyke inblaſingen, die deeſe oude zever-monden, de achterdogtige wyven mede opvullen, wordt veel quaadts in goede en vreedſame huwelyken gebrouwen: Luyſter eens, om dit te bewyſen, na deeſe geſchiedenis, waar door de gouden hals-keten van de Egtsverbintenisſe, door een oude *Hexametron* van een geſcheurt wierdt.

Seker Koopman leefde in eenigheit en goedt verſtandt met zyn Echtgenoot: wanneer een oude Bes by des Koopmans vrouw quam, en haar alleen vindende, zeyde zy: Myn lieve buurwyf, wel te rechte vinde ik u hier ſoo alleen; ik heb u iets van veel belang te ſeggen, en u voor een groot ongeluk te waarſchouwen. Hoe dan? zey de andere, wat is 'er te doen? Wat ſou 't weſen zey die oude Feex, uw Man is niet getrouw ontrent u, wat hy tegen u ſegt of doedt, is maar uyt ſchyn en geveynſtheit; u heeft hy in de mondt, maar een ander in 't hart; 't is my waarlyk van herten leet, ik dagt in 't geheel niet dat uw Man met dit euvel beſmet was. Doch de goede vrouw haar geen geloof willende geven: zey, weg! weg! met ſulke tyding; ik weet wel dat myn Man ſulks niet in 't ſin heeft. Ey! ey! zey deeſe Toverhex,
ge-

geloofje dit niet? ik hebſe ſelfs by malkander geſien, en met myne ooren gehoort, dat hy haar een kleedt belooft heeft van wat ſtoffe of coleur zy ſelfs begeerde; ten dien eynde ſal zy morgen in de Winkel komen, en van uw Man het beloofde ontfangen; ſoudt gy ſulks niet gelooven, wanneer gy het met uwe eygene oogen ſiet? Even daar na ſogt die helſche afgezante gelegentheit om de Man ook een radt voor de oogen te drayen, en hem alleen vindende, zey zy: Myn lieve buurman, ik ſou u geerne iets ſeggen, doch ik vreeſe dat gy ſulken tyding niet geern ſult aanhooren, gy ſoudt 'er u ook over bedroeven, dog het is niet dan al te waar? Wel wat is het dan, zey hy, ſeg het maar? 't Is niet anders, zey zy, dan dat uw huysvrouw, die anderſints een bidtſuſter ſchynt te weſen, met onkuyſſche liefde ontrent de Koſter ſchynt ingenomen te zyn, want ik hebſe in 't geheym met elkander ſien praten, ſoo als ik achter een pilaar in de Kerk ſtondt, en ik heb met myn eygene ooren gehoort, wat zy in 't ſin hebben, namentlyk dat uw vrouw het beſte goedt ſal inpakken, en dan daar mede met de Koſter weg gaan. Dit is my een wonderlyke tyding, zey de Man, nooyt heb ik van myn vrouw iets anders dan alle eer en deugt gehoort. Wel zey de oude Kol, wilt gy my dan niet gelooven, ſchoon gy het ſelfs ſiet; morgen vroeg omtrent deeſe tydt, en omtrent deeſe plaats zyn zy met elkander afgeſproken, om by malkander te komen.

Op deeſe woorden nam zy afſcheidt van haar buurman en ſogt na het vrouwmenſch, waar van zy met de Koopmans-vrouw geſproken hadde; en waar op haar Man ſou verlieſt zyn, en zy be-

lafte haar felve in de Winkel te gaan, om een rok te haalen van foodanigen coleur als haar behaagde. Des Koopmans vrouw het gefegde niet konde geloven, was nochtans een weinig achterdogtig, en let 'er op, of dat vrouwmenfch ter gezeyder tydt niet quam; zy bevondt dit foo, en was 'er feer bedroeft over, foo dat zy den geheelen dag van droefheit niet konde eeten noch drinken: de man begon ook jaloursheit op te vatten, denkende het mogt uyt haar gedrag de waarheit wel zyn, wat hy van haar gehoort hadde, om dat zy hem geen liefde betoonde, maar datfe die alleen voor de Kofter fpaarde. Deefe eerfte aanflag van deefe Feex wel geflaagt zynde, ging zy na de Kerk, byde gemelde Kofter, en zey hem dat deefe vrouw hem geerne eens fou willen fpreken, en zynen raadt verfoeken, zy fou omtrent die tydt in de Kerk komen, en op foo een plaats te vinden zyn. Wanneer zy by de Kofter van daan ging, liep zy na den meergenoemden Koopman, en zey, hy moeft na die Kerk gaan, en zich achter die Pylaar begeven, daar fou hy fien dat zy met elkander fpraken; 't geen hy ook deedt en fag, waar op de goê man alles geloovende wat hem deefe ondeugende vodt gefegt hadde, wierdt hy feer bedroeft. Wanneer des Koopmans vrouw uyt de Kerk na huys ging, wachte deefe feex haar op, en begintfe al wederom van haar man af te fcheuren; geloofje my nu niet, zeyze, in 't geen ik u gefegt hebbe? uw Man moet krachtig op die Meydt verlieft zyn, om dat hy haar fulk een ftuk ftof tot een kleedt vereert heeft; nu fult gy geen goê dagen met malkander meer hebben; doch wanneer gy mynen raadt wilt opvolgen, foo wift ik wel een middel, dat ik felfs eens in 't werk geftelt

heb

heb, wanneer myn Man zaliger mede op een lichtveerdig vrouwmensch verlieft was, en heb 'er soo veel mede uytgerecht, dat hy aanstondts van haar moest afwyken, en naderhandt heeft hy my tot zyn doodt toe seer lief gehadt.

Deese goede vrouw geloofde dit alles, wat deese quaadtaardige blaas-balg haar inblies, en vroeg haar na een middel om dit uyt te werken? zy kreeg ten antwoordt: wanneer u man slaapt, soo neemt een scheermes en sny daar mede drie haairen uyt zyn baardt, knipse fyn, vermengtse onder de spys en geeft hem die te eeten, ik verseker u hy sal 't gesegde vrouwmensch laten varen en u alleen liefhebben. De jaloersche vrouw nam deese raadt aan, en beloofde den volgende nacht dit middel in 't werk te stellen, en hier op ging deese duyvelsche Raadgeefster van haar weg. Daar op sogt zy gelegentheit om by den Koopman te komen, en na dat zy die alleen gevonden hadt, zey zy in stilte, dat zyn vrouw met de Koster in de Kerk sprekende, van hem raadt kreeg, om haar man wanneer hy 's nachts in zyn beste slaap lag, met een scheermes de keel af te snyden, daar op het beste in te pakken en soo weg te gaan; doch op dat u soo goeden Heer sulken ramp niet wedervaar, heb ik u willen waarschouwen, en op dat haar boose voornemen aan den dag kome en ontdekt worde, soo gaat t'avondt soo ras gy gegeten hebt na 't bedt toe, maar wachtje dat gy niet in slaap raakt, doch houdt u even eens als of gy slaapt; wanneer u vrouw met het scheermes in haar handt dan by u komt, soo tast na haar handen, roept het huysgesin byeen, op dat zy alle mogen sien, hoe zy 't in sin hadde om u te vermoorden. De Koopman

man liet hem dit diets maken, doch bedroefde zich niet weinig over de ontrouwe van zyn huysvrouw, soo dat hy seer treurig en stil na huys ging, at byna niet en ging vroeg na 't bedt, en hieldt zich aanstondts als of hy vast in slaap was. Zyn huysvrouw haar van deese gelegentheit willende bedienen, ging na 't bedt toe, met het scheermes in de handt, grypt hem in zyn baardt, doch hy vat haar aanstondts aan, schreeuwt overluyt na het huysgesin, die aankomen en licht aan steken, om eens te sien wat 'er te doen was; in de kamer zynde, toondt hy hoe zyn vrouw een scheermes in haar handt hadde, met daar by te voegen, hoe zyn moordt-dadige vrouw in 't sin hadde om hem de strot af te snyden. Soo ras het opgaande morgen-root de swarte nacht verdreef, sondt hy iemandt na haare Ouders en naaste bloedtverwanten, als ook aan de Prioor van het Klooster, met wiens Koster zy te doen sou hebben, klaagt en vertelt aan haar wat zyn wyf in 't sin hadde, hoe zy hem 's nachts hadt willen vermoorden, en het selve met zyn geheele huysgesin bewysende. De goede vrouw die haar aan sulken boosen daadt of voornemen in geenen deele schuldig vondt, stondt seer onnosel te kyken, tot soo lang dat zy van de Prioor haar biegt-vader, (die aan haar onschuldt niet twyfelde, dewyl haar deugdtsame wandel aan hem bekendt was,) ondervraagt wierdt, wanneerse aan hem het geheele beloop van deesen wonderbaren handel vertelde; waar op deese Duyvels-briefdraagster naauwkeurig ondervraagt, en op haar eygen bekentenis tot een eeuwige gevankenis verwesen wierdt, daar zy nochtans veel beter een houten bedt (ik meen de galg) verdiendt hadt. De twee Echte luyden

den hebben naderhandt in eenigheit en vrede als voorhenen geleeft.

Zie eens gy Echte luyden, insonderheit gy jaloersche Sottinnen! wat quaadt de tweedracht en oneenigheit kan uytbroeyen, en wat een grooten quaadt de jaloersheit is; gelooft dierhalven niet wat andere luy seggen, of wat een oude totebel u in de ooren wil luysteren; want soo gy alles gelooft, wordt gy lichtelyk bedrogen. *Eccl.* XIX. Volg liever den raadt van *Tiranquellus* seggende: *Gy Echte Vrouwen, vliedt de jaloersheit als de aller ysselykste, aller schadelykste en verderffelykste pest.*

JA Ligthart, *salueert Madam*,
Zy is gereedt om uwe vlam,
Betaal slechts wel, terstondt te blusschen;
Zy zal u stroken, streelen, kussen:
Maar dwase! die op schyn betrouwdt,
Zy kuscht uw mondt, maar meendt uw goudt.

De

DE elendige val van den beroemden *Samſon*, is waarlyk te betreuren, als die van de hoogſte eere trap, ſoo plotſeling in de groeve des uyterſten verderf's ter neder plofte, wanneer hy in de handen zyner vyanden geraakte. *Samſon* een blinkende ſon van 't Iſraëlitiſche volk, wierdt ſoo onverwacht met een bloedige duyſternis overdekt. *Samſon* die voorſichtige Arent van de *Iſraëliters*, wierdt ſoo belagchelyk in een blinde Mol verandert, ſoo dat hem beyde de oogen wierden uytgeſtoken. Wel *Samſon*, zyn dan deeſe aan ketenen gebondene handen, deſelve, die met een Ezels kinne-bakken, met ſulken geringen Arkadiſchen zabel, duyſent *Philiſtynen* ter neder gevelt hebben? Wel *Samſon*, zyn dan deeſe door ſlagen verwonde ſchouderen, deſelve, die geheele Stadts-Poorten weg droegen? ô *Samſon*! waar zyn nu die hairen, die duyſent ketenen maar voor een hairtje rekenden, en niet een haair vrees hadden, en die ieder haairtje voor duyſent ketenen beſtaan konden? ſouden dan deeſe vaſt gebondene handen de ſelfde zyn, die Leeuwen het leven benamen, en die na haar doodt noch tot een levendige ſpys-kelder behieldt? Wel *Samſon*, giſteren heeft ieder een zyn oogen op u ſoo dapperen heldt geworpen, heden hebt gy ſelfs geen oogen meer. Giſteren hebt gy noch bepurperde handen van het bloedt uwer vyanden gehadt, heden zyt gy bloedt-roodt van ſchaamte in uwe trony, en bloedt-roodt aan uw doorwonde lyf. Wel *Samſon*, giſteren is u het water uyt een Ezels-kinnebakken ſoo wonderbaarlyk geloopen, heden ſtroomt het bittere tranen water

langs u eygen wangen. Och! wat is dit een onverwachte val! *Samson*, gisteren hieldt men u voor een sterke *Nazirener*, heden houd elk een u voor een verachte *Tagarener*; gisteren hebt gy getriompheert en getroeft, heden is alles verdomineert en verspeelt, en 't geluk laat u steken. O elendige val! *Quam subitò apud te summa infimis coæquntur*, dat is: Hoe schielyk wordt gy met de aller laagste gelyk gestelt? By *Simson* heeft het waarlyk wel mogen heeten:

't Fortuyn staat nimmer stil,
't Verkiest die geen die 't wil;
Die eer zo ryk als Cræsus waar,
Verandert in een Bellizaar.

't Is dan wel waar dat de ongelukkige val van *Samson* te betreuren is; maar noch meer is het te betreuren, ja met bloedige tranen te beweenen, de elendige val, die een *Et cætera*, een lichtveerdige *Delila*, een hoerachtige zottin, die om gewin haar Eer en schaamte verkoopt, en aan elk haar lyf aanbiedt, aan een Jongeling te weeg brengt.

De wyse op welke dit geschiedt, en hoedanig sulken schaamteloosen schepsel, de onbedagte jeugt verlokt, wordt ons van den wysen Koning *Salomon*, *Spreuk*. VII. 7—23. seer levendig afgeschildert: *Ik* segt *Salomon*, *merkte onder de jonge Gesellen, eenen verstandeloose jongelink, voorby gaande op de straate, neffens haaren hoek, ende hy tradt op den weg van haar huys, in de schemeringe, in den avondt des daags, in den swarten nacht ende de donkerheit: Ende siet eene vrouwe ontmoete hem in hoeren vercierfel, ende met het herte*

herte op haar hoede, deese was woelachtig ende wederstrevig: haare voeten en bleven in haar huys niet, nu buyten dan op de straten zynde, ende by alle hoeken loerende. Ende zy greep hem aan ende kuste hem: zy sterkte haar aangesichte en zeyde tot hem: Dank-offeren zyn by my: ik hebbe heden myne geloften betaalt. Daarom ben ik uytgegaan, u te gemoete, om uw aangesickte neerstelyk te soeken, ende ik hebbe u gevonden. Ik hebbe myne bedtstede met Tapyt-cieraadt toegemaakt, met uytgehouwene werken, met fyn linnen van Egypten. Ik hebbe myn leger met Myrrhe, Aloë, ende Canneel welriekende gemaakt. Komt, laat ons dronken worden van minnen, tot den morgen toe; laat ons ons vrolyk maken in groote liefde: want de man en is niet in syn huys, hy is eenen verren weg getoogen; hy heeft eenen bundel geldts in syne handt genomen: ten bestemden dage sal hy na syn huys komen. Zy beweegde hem door de veelheit van haar onderricht: zy dreef hem aan door de vleyinge haarer lippen. Hy ging haar straks achter na, gelyk een Os ter slachtinge gaat, ende gelyk een dwaas tot de tuchtinge der boeyen: tot dat hem de pyl de lever doorsneedt, gelyk een vogel zich haastet na den strik, ende niet en weet dat deselve tegen syn leven is, waar mede *Salomon* niet anders wil te kennen geven, als dat soodanig eene niet ten onrechte voor een Hoer gerekent mag worden, die haar wooning op straat optimmert, de stadt op en neer loopt, en in alle hoeken en hoolen insluypt; die een snapachtige tonge en vleyachtige lippen heeft; die een onmatige begeerte heeft, en die met haar gebaarden en bewegingen, het inwendige van haar geylheit te kennen geeft; die alleen liefde voor de spiegel, voor strikken en quikken, kussen en lik-

 ken,

ken, over heeft; die haar Kamer met tapyten opciert, en met kostelyke reuk-kruyden vervult; die alleen van dansseryen en nacht-byeen-komsten droomt; sulk eene wil *Salomon* seggen, is een hoerachtige zottin, dewyl sulk een geyle vod niet anders soekt als den onnoselen jongeling te bedriegen, en van lyf, ziel, eer en goedt te berooven, gelyk sulks seker verstandig man met deese woorden uytdrukt: Een geyle Hoer hangt een man aan als klim-op een boom; en wanneerse hem maar eens berykt heeft, laatse niet af om hem vroeg en spâ, het bloedt, murg, geldt, goedt, ja alles wat hy heeft af te suygen. De verlooren soon is 'er een voorbeeldt van: Deese slordige quant, na dat hy zyn erfdeel door geduurig aanhouden en twisten, na zich getrokken hadde, gaf hy zyne neygingen den vollen toom, soo dat hy, dewyl 't in zyne Almanak niet anders dan volle Maan was, op het spoedigste de naaste weg uyt Vreetlandt na Hongerlandt reysde; ja selfs soo verre, dat hy wegens zyn gedistelleerde geldtmiddelen, tot sulken noodt en armoede geraakte, dat hy voor Varkens-hoeder moest ageeren, in welke *Charge* hem niet alleen door de groote duurte de nodige levens-middelen ontbraken, maar dat het selfs soo verre liep, dat hy by de Verkens een kost-ganger wierdt; ja hy klaagde daar noch over, dat deese gemuylde *Convictores*, hem geen genoegsame draf lieten toekomen: *Tam citò fit Porcus, qui modo Procus erat*; in plaats van een silveren beker waar uyt hy plag te drinken, moest hy het *porceleyn* van een Varkenszoog voor lief opnemen; en daar hy voorhenen op een sagt swanendons lag te ronken, moest hy nu op Verkens-veeren slapen; maar wat een ver-

an-

andering? Wel beuling, wie heeft u buul dus ydel gemaakt? wie was de oorſake van deeſe ellende, dat gy u ſoo met de Verkens moeſt ter koſt beſtellen? Antwoordt maar: Het wellustige leven, de Latynſche vrydag, heeft my ſulk vaſten te weeg gebracht; deeſe is de oorſaak dat ik van honger dus uytgemergelt ben, en ſoo weinig vleeſch hebbe, als *Samſons* gebruykte Ezels-kinnebakken: De *Dies veneris*, heeft my myn ſatyne en zyde klederen uytgetrokken, en deeſe is de oorſaak dat ik van 't hooft tot de voeten met Elend-leder bekleedt ben, en ſoo een geſcheurt hemt en broek draage, dat negen katten daar in geen een muys ſouden konnen vangen: ontrent de verlooren Soon is waarheit bevonden, 't geen de Poeët ſegt:

Dives eram dudum, fecerunt me tria nudum:
Alea, vina, venus, tribus his ſum factus egenus.

Drie W. W. W. wyf, waagſpel en wyn, beroofden hem van 't zyn: want een *Kater* is ſoo ſchadelyk niet als ſulken *Katryn*. De *Barbaren* zyn ſoo nadeelig niet als ſulken *Barbara*. De *Saracenen* doen ſoo veel quaadt niet, als deeſe *Sara*. *Strobæus* ſegt: Gelyk de Zeylſteen het yſer trekt, ſoo trekken de lichtveerdige vrouwluy en de hoerachtige Narrinnen, het goudt en ſilver na haar. *Dato fæmineis*, ſtaat'er in de *Grammatica*: *Wyve kleeren, beroven de veeren. Vocativos oculos, ablativos loculos, habet muliercula*; daarom moet men ſulke geldtvretende ſlenters, ten uyterſten myden en vlieden. Hier van waarſchuuwt ſeker Poeët alle Jongmans en Vryers, ſeer trouwhertig met het volgende veersjen:

Wagt u voor Hoeren, Jongezel!
Zy zyn voor uwe ziel een Hel,
Een Vagevuur van uw vermogen,
En ſlechts een Paradys voor d'oogen.

Men verciert dat 'er eens een Goude Tor of vlieg en een Paarde-vlieg, malkander te gemoedt quamen, de laatſte zey welkom; welkom myn lieve heer broeder! Ik, zey de Goude Tor, ben uw broeder niet, dewyl gy my niet gelykt, gy moet weten, zey de Paarde-vlieg, dat myn vrouw geſtorven is, en daarom gaa ik in de rouw, ſoo ras die ten eynde is, ſal ik al ſoo mooy voor den dag komen als gy, waar op de Paarde-vlieg de Goude Tor ter maaltydt nooyde, 't geen deeſe uyt beleeftheit niet wilde afſlaan; tog toen hy bemerkte, dat het Geregt, alleen in Paardeſtr... beſtondt, zey hy: de droes haal dat middagmaal! gy moogt andere verkens-narren hier op nodigen, ik ſal 'er niet nydig om zyn, voor my, ik heb een beter tafel, en ging hier op na een thuyn, en ging op een wyde uytgeſtrekte roos ſitten, 't geen hem wel ſmaakte. Dat 'er hedendaags diergelyke Goude Torren, ik meene deugtſame Maagden, wiens kuyſche gemoederen alleen de ſchaamachtige rooſen der tucht en eerbaarheit benemen, in de wereldt niet gevonden ſouden worden, kan men niet ontkennen; doch het is met eenen ook waar en onlogenbaar, dat 'er veel meer woeſte Paarde-vliegen gevonden worden, welkers eenige vermaak in vuyligheit en ontucht beſtaat.

Sulk eene was *Lais* in *Corinthen*: deeſe gelyk de Philoſophen van haar getuygen, was een opeen ſtapeling van ſchoonheit; haare hairen waren als

als gevlochtene goudt-draden ; zy had een voorhooft , waar by het albafter maar by duyvefteen mocht vergeleken worden ; zy had fulke fchoone oogen , dat zy met de diamanten na een prys dongen ; zy had fulken fchoonen welgemaakte neus, dat de grootfte Konftenaar *Praxiteles*, die niet beter fou hebben konnen affchetfen ; zy had fulke mooye wangen , dat de fneeuw felfs foo wit niet was , al hadde fe fevenmaal in 't badt geweeft , het purper was met haar fagte vel foodanig vermengt , als of *Aurora* door een witte fluyer keek; zy had fulke fchoone lippen , als waren zy naafte bloedtverwanten van den koftelyke robynfteen ; zy had fulke fraaye tanden , als of de Oofterfche peerlen daar toe het haare bygebracht hadden ; kortom , alle de fchoonheit van de Korintifche vrouwen , was maar een ruwe vergelyking , tegen de fchoonheit van *Lais*; doch deefe *Lais* was een *Lurida*, van buyten als een Engel , van binnen als een bengel , een rechte foey-lelik , dewyl zy alle haare hoedanigheden misbruykte en dewyl zy een *Extract* en *Origineel* van alle hoeren was ; 't is waar , zy boodt haar niet aan om een gering maar om groot geldt aan alle Venus-boeven , waarom men ook van den welfprekenden *Demosthenes* leeft , dat wanneer hy eens ten huyfe van deefe lichtveerdige *Lais* intradt , en zy voor eens byflapen 10000 kroonen van hem afeyfchte , dat de verftandige wysgeer hier op ten antwoordt gaf : neen , 't luft my niet het berouw foo duur te kopen.

Phrine was fulken grooten en onbefchaamden Hoer , dat zy aanboodt om voor 't gewin van haar ligchaam , de muuren van *Thebis* te laten opbouwen , welke ftadt hondert poorten in haar

omtrek hadde, ſonder dat zy 'er iets anders voor begeerde, indien 'er de *Thebaners* het volgende opſchrift maar wilden ſetten: *Quos Alexander everterat, Phrine amica excitavit*; dat is: wat *Alexander* verſtoort heeft, heeft *Phrine* wederom doen opbouwen. Als wilde deeſe ſtinkende Feex daar mede te kennen geven (gelyk *Franciſcus Serdonati* vermoed) dat haar even gelyke roem en glory, als den onoverwinnelyken heldt *Alexander* toequam; ja datſe ſoo veel meer eere waardig was, als het opbouwen, het ter neder vellen, in waardye te boven gaat.

Wat ſal ik van de Egyptiſche Hoer *Rhadope* ſeggen? die by *Herodotus* roemt, dat zy door het misbruyken van haar ligchaam, een prachtige en aanſienlyke Pyramide opbouwde. Wat ſal ik van *Timandra* gewag maken? die haar by *Plutarchus* laat verluyden, dat zy met haar qualyk gewonnen geldt, een Koninklyk Graf voor haaren geliefden *Alcibiades* kon bouwen? Wat ſal ik van die Venetiaanſche Hoer melden, die door hoere-winſt ſoo ryk wierdt, dat zy na haar bekeering een Kapel bouwde, die 60000 kroonen koſte, en die daar en boven noch voor Gaſthuyſen, Weduwen en Weeſen noch 30000 kroonen naliet? ik ſwyge noch van *Arcanaſſa*, *Stella*, *Aſpaſia*, *Metanira*, *Gliceria*, *Antivia*, *Leontia*, *Galidena*, *Nicareta*, *Mirchina*, *Cleſpidra*. *Criteide*, *Antiope*, *Luſcina*, *Leſbia*, *Cornia*, *Relea*, *Cinthia*, *Ariadna*, *Meliſia*, *Leucaſte*, *Licoris*, *Chione*, *Diodema*, *Philina*, *Niſſa*, *Phocaide*, *Agathoclea*, *Meduſa*, *Dorciba*, *Lamoa*, *Meſtalina*, *Facula*, *Flora*, *Martia*, *Gonoria*, *Tigris*, *Thais*, *Lais &c.* en ſoo veel duyſent andere Hoerachtige-Narrinnen, enkele *Et cetera* en enkele Paarde-vliegen, die haar ver-

vermaak alleen in drek en vuyligheit ſogten ; ravens die op ſtinkende krengen aasden ; enkele *putanen*, welk woordt van *puteo*, ik ſtinke, afkomt : waarom de H. *Philippus Nereus*, voor diergelyke ſlet-vinken de neus digt hieldt.

Het ſoude een onnoemelyke moeyte zyn, alle Hoerachtige-Narrinnen, haar onreyne leven, valsheit, bedrog, argliſtigheit, oogwenken, ontuchtige woorden, verliefde gebaarden, gemaakte veynſery, haar vals lagchen, haar diepe eerbewysingen en haar vriendelyk nodigen te beſchryven ; 't is genoeg wanneer ik ſegge, dat 'er geen ſchadelyker peſt in de wereldt dan de Hoeren is, die ſoo veel duyſenden reedts van lyf, ziel, eer en goedt berooft hebben.

Corpus, opes, animam, conſortia, fœdera, famam.
Debitat, perdit, necat, odit, deſtruit, aufert.

Dat ſoo veel ſeggen wil, als:

Uw lyf en ziel, uw eer en goedt,
De luſt en ruſt van uw gemoedt,
Zal eene ſnoode Hoer verſtooren,
Leendt gy aan haar gevley uw ooren.

Daarom hebben de ſoodanige die hen aan dit geſlachte ten roof overgeven, verſtandt noch kenniſſe : wie een Hoer aanhangt, wordt een lichaam met haar ; daarom moet men ſulke vodden nergens dulden, maar ſulke ondeugende ſchepſels over al weg ruymen, op dat de jeugt door haare vergiftige vleyery niet na ziel en ligchaam ter doodt mag overgegeven worden.

Doch de Hoeren zyn niet alleen een gruwel en tot

tot afgryſen in de oogen van de Eer- en tucht-lievende menſchen , maar voornamentlyk ook in de oogen van Godt , gelyk uyt zyn H. Woordt blykt. Dit bewyſen ook veele duyſendt geſchiedeniſſen, die ſonne-klaar aanwyſen, dat het hoereleven , ſelden, ja ſelden een goedt eynde neemt, maar veelmalen hier en daar na vreeslyk geſtraft wordt; de volgende geſchiedeniſſe ſal ons dit aan wyſen.

Een *Milaans* Edelman, hadt zich ſoodanig aan de ontucht overgegeven , dat hy 'er in zyn ſestigſte jaar noch niet van bevrydt was , maar zich noch dagelyks van een *Matres* en *Concubyn* bediende. Deeſe Edelman hadde twee ſoonen, die hy by zyn overleden vrouw geteeldt hadt, en waar van de oudtſte zyn twintigſte jaar reedts bereykt hadt ; en ſchoon hy in zyns Vaders ergerlyk leven een groot misnoegen hadde, alſoo hy dit geyle vrouwmenſch en deeſe lichtvaardige Hoer dagelyks voor zyn oogen ſien , ja noch vreeſen en eeren moeſt, ſoo durfde hy evenwel zyn Vader , als zyn ſoon zynde , hier van niet afraden , vreſende niet alleen dat hy weinig ſou uytrechten, maar ook met ſlagen betaalt worden. Dit onbeſchaamde vrouwenſch wierdt de oude Jagthondt moede , hadt derhalven begeerte na ſoo eenen die harder loopen kon ; derhalven wierp zy haare hoerachtige oogen op den oudſten ſoon , die een ſchoon en ſterk jongeling was ; dit haar voornemen gaf zy in 't eerſt met haare oogen, naderhandt met haare tong , en by gelegentheit met haare daden , genoegſaam te kennen , doch wierdt t'elkens door hem afgeſlagen ; doch eyndelyk denkende als of zy hem in de val hadt , belaſte zy haar Meydt , hem in de ſlaapkamer te brengen ;

doch

doch zy kon niets met hem uytrechten. De Vader eens van huys gaande, quam deese Wolvin selfs in des Jongelings kam.r, denkende haar met menschen-vleesch te versadigen, doch de beschaamde Jongeling nam (gelyk *Joseph* by *Potiphaars* vrouw) de vlucht, 't geen ook te weeg bracht, dat haar liefde in haat veranderde, uyt vreese hy mogt dit aan zyn Vader bekent maken, en zy daarom ten huyse uytgestoten worden; hierom bedagt zy een list, als *Potiphaars* schandvlek deedt, en klaagde aan den ouden Vader soo ras hy t'huys quam, dat zyn oudtste soon haar in zyn afwesen lastig gevallen was, waar in de Meydt haar hielp. De Vader geloofde deese twee valsche tongen, grypt het geweer in de vuyst, gaat na zyn soon toe, die hem by de trap te gemoedt komende, te rug wykt en van boven neder tuymelt, zyn hersen-pan te pletter vallende aanstondts den geest gaf. Aanstondts krygt 'er de Vader groot berouw van, denkende dat hy om een Hoer, hem van zyn eygen soon berooft hadt, en nu ook door de Overigheit sou gestraft worden, waar op hy zich selfs ook doorstiet. De Hoer ook voor de Magistraat vresende, springt in een naby gelegen Put, om aldaar haar onreyne ziel uyt te braken, en wanneer de Rechters te *Milanen* van dit alles bericht kregen, lieten zy de Dienstmeydt gevangen nemen, pynigen, en naderhandt worgen.

Verschrikkelyk is het 't geen eens te *Romen* is voorgevallen. Seker Heere Dienaar, hadt langen tydt een openbare Hoer, genaamt *Maria*, nagelopen, kreeg 'er eyndelyk een tegenfin in, en ging by eene die *Katryn* genoemt wierdt. Deese wel wetende dat hy soo lang by *Maria*

ver-

verkeert hadde, wilde hem geen gehoor geven eer hy haar beloofde het beste kleedt van *Maria*, zyn voorgaande karonje, aan haar te vereeren. De Dienaar geeft 'er zyn jawoordt op; doch wat deedt hy om dit te volvoeren? hy gaat na zyn oude *Matres*, en versoekt haar dat zy t'samen de 7 Kerken mochten besoeken; onderweeg zynde siet hy 'er gelegentheit toe en pleegt ontucht met haar, en grypt met eenen een mes en snydt haar de keel af, ontkleedt haar en bracht daar op alle de klederen aan zyn nieuwe Hoer *Catharina*; waar de ziel van deese *Maria* gebleven is, is lichtelyk te denken, ongetwyfelt uyt de geyle in de helsche vlam: want de straffe van 't onkuysche vleesch, is vuur. Uyt dit helsche vuur nu, roept u, ô onbeschaamde Hoeren! de onkuysche *Maria*, met de volgende nadenklyke woorden toe:

Wee my! wat heb ik aangevangen?
Dat ik de wellust heb gezogt,
En ging verderffelyke gangen;
ô Venus! hatelyk gedrocht,
Hoe hebben uw verleydende oogen,
Eylaas! myn arme ziel bedrogen?
ô Menschen spiegelt u aan my,
En wil door snoô wellustigheden,
Uyt de een naar d'and're hel niet treden,
Bedenkt, bedenkt slechts wat ik ly!

Laat u ter navolging dienen, gy verhoerde Sottinnen! 't geene *Abraham Bzovius* schryft, namentlyk: Dat eens tot *Romen*, seker jong vrouwspersoon, *Catharina* genaamt, leefde, welke van wegens haare fraaye gedaante, met de bynaam van mooye *Katryn*, bekent was, alhoewel-

welſe anderſints een quade naam hadde. In een fraay en cierlyk opgeſchikt ligchaam, droegſe een vuyle en beſmette ziel, en was om kort te gaan, een openbare Hoer, welke ieder voor hoeren-woeker haar ligchaam aanboodt. O hoe waarachtig is het, 't geene *Salomon Prov.* XXIII. 27, 28. ſegt: *Een Hoere is een diepe gracht: ende eene vreemde vrouwe is een enge put: Ook loert zy als een rover: ende zy vermeenigvuldigt de trouwlooſe onder de menſchen.* Een ſoodanige Zielenmoordares was deeſe *Cathrina*, vermits zy met flik-flooyen, lief-koſen en aanhalen, veele onnoſele zielen tot zich lokte, en van haar eere, goede naam en faam, ja tydelyk en eeuwig wel-zyn troonde. Haare ſtemme en woorden, hadden de kracht eener Meerminne, welke met haare ſoetluydende ſtem en geſang de toehoorders in ſlaap wiegde, of gelyk als de Meer-minne, al liefkoſende, doode. Een ſoodanige was deeſe *Catharina*, geboortig tot *Sazis* in *Italien*, van adelyke Ouders; maar hadde zich nochtans al met het ſeventiende jaar haares ouderdoms tot de hovaardy en lichtveerdigheit overgegeven; voornamentlyk wanneerſe te *Romen* quam, alwaarſe ſeer veel zielen, door haren dertelen opſchik en lichtveerdige ſinnen, tot een ſondig leven verleyde, en na de ziele doode. *Gregorius* de XIII. welke doenmaals de Pauſelyken zetel beſat, konde dit geyl en aanſtotelyke leven van deeſe juffer *Catharina*, niet langer met goede oogen aanſien, beval haar dierhalven datſe zich ten eerſten in den Houwelyken-ſtaat hadde te begeven, of datſe in een Klooſter ſoude gaan om boete te doen, of datſe anders *Romen* ſoude ruymen. Waar op zy den Paus beſpottelyk liet antwoorden: Datſe geenſint

ſints door dwang tot bekeering wilde gebracht zyn ; maar datſe een vry leven gewendt was ; en reysde dierhalven wederom na haar Vaderlandt *Siona* , alwaarſe als van te vooren een dertel , lichtveerdig en zielen verderflyk leven vervolgde.

Op ſekeren avondt quam haar een boven-maten ſchoon Jongman beſoeken, welken zy met groote liefde-betuyging ontfing , en een heerlyk Avondtmaal voor hem toeſtelde. Maar , ô wonder! Alle ſpyſen die op tafel geſet wierden, waren ſoodanig met bloedt beſpat, dat men afkerig daar van wierdt ; nochtans ontſette zy zich ſoo veel daar voor niet, datſe betere gedachten tot Godt ſoude gekregen hebben, maar was ſoo ſtout , datſe alle ſpyſen weg liet brengen , en den Jongman in een ander vertrek leyde, alwaarſe hem met vleyen en lief-koſingen op het dertelſte aanhaalde , om met haar aan de Goddinne *Venus* een offerhande te verrichten. Maar , ſiet wederom een wonder! op deſelfde plaats, alwaarſe voor deeſen de ſchandelyke ondeugdt van hoererey verrichte , en gewoon was zich in onkuyſch-heit te beſondigen, veranderde zich de fraaye Jongman ſoodanig in een oogenblik , dat hy , die onſe Heylandt ſelfs was, voor haar ſtondt , met een ligchaam vol bloedige wonden. Alle deeſe wonden, en alle deeſe bloedt-druppelen waren niet als enkelde tongen , welke de ontuchtige *Catharina* beſchuldigden, datſe oorſaak daar van was, en hem ſoodanig toegeſtelt hadde. Daar en boven heeft haar *Chriſtus* tot boete vermaant , om daar door vergevinge der ſonden van hem te verwerven ; want, zeyde hy tegens deeſe ſondares *Catharina*: wat nuttigheit en genot ſal u myn vergoten bloedt aanbrengen , daar gy het ſelve door u onkuyſch en

en lichtveerdig leven, vry en moedtwillens aan u wilt laten verderven? waar op de Heylandt voor haare oogen verdween. Hier over heeft zich de ſware ſondares *Catharina* ſoodanig ontſet, datſe in een ſware ſiekte viel; en even gelyk als *Jonas* eerſt doenmaals onder 't kruys wilde buygen, doen hem de Allerhoogſte in Zee hadde laten werpen, en van de Walviſch opſlokken; even ſoo deedt *Cathrina* mede, zy ſoudt in deeſe haare geeſtelyke ſiekte na een Geeſtelyke, om haare ſonden te biegten, en om het H. Sacrament te ontfangen; ja ter betuyging haares ernſtigen voornemens, tot verbetering haares boetveerdigen levens, heeft ſe aanſtondts bevolen, om alle haare verleydende opſchik te verbranden, in de tegenwoordigheit van de Geeſtelyke, en haare paarlen en juweelen te verkopen, en 't geldt onder de armen uyt te deelen; maar zy, wanneerſe volkomen geneſen was, is in een Klooſter gegaan, heeft daar in ſeer ſtreng geleeft, en is met grooten roem van heyligheit daar in geſtorven.

Daarom gy onbeſchaamde en vuyle *Venus*-kinderen, gy moetwillige en onbeſonnene vleeſchſakken, die tot dus lang toe niet anders dan wilde ſwynen geleeft hebt, en u in alle drek en vuyligheit wentelt; ſpiegelt u aan deeſe ſondares, leſcht u geyle brandt met de overdenkinge van 't eeuwige en helſche vuur, waar in gy onfeylbaar, eeuwig ſult moeten branden en braden, indien gy van uwen ergerlyken wandel geen afſtandt doedt; derhalven is 't een goedt middel de *Venus*-vlammen te dempen, tranen van berouw en leetweſen uyt te ſtorten, en dikwils aan de helſche pyn en eeuwige quelling te gedenken, gelyk ſeker Poeët in 't volgende veersjen aantoont:

Als 't vleesch uw ziel op wellust noodt,
En noopt tot geyle dertelheden;
Zo denk alleen, hoe na de doodt
In 't duyst're ryk, uw dertle leden,
Eens in een onverterent vuur,
En sonder eynde sullen branden!
Gewis de prikkels der natuur,
Wanneer se u komen aan te randen,
Die zullen, denkende om die pyn,
Niet lang meer uw vervolgers zyn.

DE

VAar voort Mejuffer, ſtrykt en ſmeert
Uw mooye bakhuys; pomadeert
Het wel, en zet het in zyn plooyen,
De lipjes, koontjes uyt den rooyen,
'tStaat ſchoon, 't is fraay en hups, maar let!
Natuurlyk ſchoon hoeft geen blanket.

XSonus, een Bisschop te *Antiochie*, gelyk *Jacobus Diakonus*, in 't leven van *Pelagius* verhaalt; wanneer hy in die stadt eens een vrouw ontmoete, die oneerlyk en quaadtaardig, doch met eenen seer mooy opgesmukt was, en die haar aangesichte seer kostelyk geblanket hadt, bekeek hy haar niet alleen, maar bleef 'er op staan ster-oogen, ja begon bitter te schreyen en overvloedige tranen te storten, soo dat zyne bediendens en medegesellen hem vraagden: waarom hy na 't soo naauwkeurig bekyken van dit onkuysche vrouwmensch, soo bitter begon te weenen? waar op *Xsonus* ten antwoordt gaf: *daarom sal en moet ik bitter schreyen, dewyl ik, noch niemandt sulken grooten neerstigheit aanwende, om myn arme ziele met deugden op te pronken, als dit sorgvuldige vrouwmensch wel besig is om haar snode lyf te vercieren.*

Wanneer deesen man in deese verkeerde en omgekeerde weereldt nu eens sag, hoe de trotse en bedorvene wyven haar benaarstigen, om haar verdorven vel te polysten; ô wat bittere en bloedige tranen sou hy over sulken ydelen dwaasheit niet moeten uytstorten! Want, wat gaat 'er by de van hovaardy-stinkende wyven en geadelde madesakken hedendaags meer in swang, dan deese sondige smeerkunst; ja een arme sloof wanneer zy met spinnen en naayen ses stuyvers gewonnen heeft, geeft zy 'er wederom vier voor blanketsel uyt, en lydt daar by sulken grooten gebrek, dat haar de honger ten oogen uytkykt. O zottinnen boven alle zottinnen! die meer achting hebben voor het blanketsel dan voor de roode verw der schoone schaamte. O zottinnen boven alle zottinnen

tinnen! die voor het ruykende hair-poeder op de kop meer achting hebben, als dat zy de ftoffe en affche van der menfchen nietigheit fouden overwegen. O zottinnen boven alle zottinnen! die den ydelen opfmuk des ligchaams meerder achten dan den optooy der zielen.

Herodotus fchryft, dat de *Romeynen* in de twaalf tafelen een wet hadden, dat geen vrouwmenfch haar van blanketfel mogt bedienen, noch het haair van het hooft, noch van de wangen mogt laten weg doen. Ach! hoe gelukkig fouden de vrouwen tegenwoordig zyn, wanneer zy deefe Roomfche wet hedendaags in acht namen, ik ben verfekert zy fouden in foo veel fchande en fmaadt niet vervallen, en geen oorfaak van foo veel rampen zyn, en dat noch meer is, zy fouden als dan met foo veel vryheit als nu, niet kunnen fondigen, dewyl men aan deefe rappige zottinnen, tegenwoordig byna niet anders fiet, dan dat zy overleggen hoe zy haar beft fullen optooyen; zy bekyken haar aangeficht voor den fpiegel tot dat het wit wordt; zy beftryken het voorhooft met allerhande zalven tot dat het glad wordt, daar toe ontfienfe geen geldt; men maakt geheele Apotheken ledig, daar toe moet men hebben, fpiegels, gebrande en ongebrande aluyn, terpentyn, zoutfteen, kikvors beentjes, flekke-poeder &c: ja op dat zy doorfichtig als kriftal, en blinkende als kriftal mogen worden, wryven zy haar met zemel, met gedifteleerden azyn, met boon-water, met groen fop, dat gemeenlyk op de Offe-drek legt, om haar vlees week en fagt te maken, befmeeren zy 't met bitter amandel-water, bedienen haar van lamoen-fop, roos-water en verfcheydenerley wyn, felfs het koftelyke druyve-vogt,

moet hier ten dienfte ftaan, om de vuyligheden te fuyveren, die meenigen Juffer in haar tronie en aan 't lichaam draagt; dan heet het geduurig wryff! wryff! wryff! tot dat de vuyligheyt wykt, en de huydt foo wit als fneeuw wordt.

Wat fal ik eerft feggen van haar gekronkelden toorn die fy op haar kop dragen? Die fy met gommen en dragant foodanig verfterken, als of fy daar mede een gat in den hemel wilden boren. Dog op dat deefe rappige Vogels een goede loog moogen hebben, om haar hair goutgeel te maken, nemen fy kwee-pitten, mengen defelve met geftooten aluyn, ongeblufte kalk en fwavel, en dan ftaan defe muylapen onbeweeglyk voor den fpiegel met kammen en doofen, met zalfpotjes, flesjes en doosjes, met glaasjes vol fmering en gekheyt, alleen voor haar felfs eygene inbeelding gereet gemaakt. Aan de andere zyde op de kleyne tafel ftaat, welriekend water, blanketfel, civet en ander diergelyken tuyg in ordere gereet.

Niet minder feldfaam en gedenkwaardig is het dat *Galenus* van *Phrine* verhaalt. Defe was in haar tydt de allerfchoonfte; wanneer zy nu eens in een gefelfchap, kwam waar in verfcheyde andere vrouwluy waren, die alle feer fraay opgefchikt en verciert waren, foo dat elk van haar geloofde twee pond en drie lood, ja wel duyfent gulden mooyer te zyn als de andere. De fchoone *Phrine* rook aanftonds wel wat'er gaande was, dewyl fy wel fag hoe fe alle befmeert waren, en de natuur te hulp gekomen waren, begint fy een fpeltje te fpeelen, waar in de verliefer moet nadoen, waar in een ander hem voorgaat. 't Saa luftig, fey *Phrine*, wat gy fiet dat ik doe, dat moet gy my alle nadoen. Dit gefeyt hebbende, liet fy aan-

ftonds

ſtonds putwater by haar komen, wieſch haar aangename aangezigt daar meede, waardoor ſy veel mooyer wierd, en de andere opgeſmukte Civetkatten haar ſchoonheyt vaarwel moeſten ſeggen, en hadden haar tronys de gedaante van een oude leeren emmer, waar over *Phrine* ſeer wel te vreden was, dat ſy dus de mooyſte bleef. Wanneer 'er hedensdaags ook ſoo een waſſchery van Vrouwe-tronyen aangerigt wierd, wat zouden'er niet allerleye koleuren voor den dag komen; wat zou meenigen geſchilderden meſtvink niet ellendig ſtaan te kyken; hoe ſou meenigen apen-ſnavel met valſche tanden pronken, en haare wangen als nat leer laten hangen? Meenigen totebel zou ten ſpot en ſchande ſtaan, wanneer het klare fonteyn-water haar rappige vel ongeſmukt ſou vertoonen, dat voorheenen onder dik beſmeerde verw begraaven lag.

Doch wat denkje, ſtoute en trotſe Sottinnen! ſie en denkje niet dat ſulke vergiftige ſmeerery en verwe in plaats van op te cieren, u vel ſullen afbyten? Sy verſwakken de maag, en veroorſaken mond en tand vervuyling; doch om't ſelve te verdryven, gebruyken ſy geſtotene koralen en draken bloed, waar uyt naderhand een ſtinkenden aaſſem, een bleek aangeſigt en verdikking der vogten ontſtaan, die het geheele lichaam ontſtellen en bederven. Ja die rotte wyven denken niet eens, dat ſy met dat wryven en ſtryken, palleeren en ſmeeren, haar natuurlyke ſchoonheyt verlieſen, want dat gedurig waſſchen en krabben, de verandering van de ſwarte pleyſtertjes, die zy *moesjes* noemen, die dan eens op de neus geplakt, en morgen op het voorhooft, en overmorgen op de wangen gelymt worden; alle dit ondeugende

tuyg bederft de levendige verw , en die vergiftige ſmeeringen en ſalven dooden het vleeſch ſoodanig, dat de rooſen van de wangen afvallen, en de aangenaame ſchoonheyt vergaat; derhalven is'er niets hooger te agten dan de ongemengde ſchoonheyt die van de natuur door middel van de nettigheyt haar glans ontleent; doch niet met vlekken en een gladgemaakt voorhooft, waarop een geheel boſch vol hair geſtaan heeft. Sulken opgeſmukten, geſmeerden, en gepolyſten Narrin, word van *Auguſtyn* ſeer vinnig met deeſe woorden aangeſprooken : *Wat een groote onbeſchaamtheyt is het, wanneer men het waare origineel der natuur met vreemde verwen tragt te veranderen ; waarom de ſonde van overſpel byna verdraagelyker is , alſoo daar in alleen de ſchaamte , en hier in de natuur ſelfs ſchipbreuk lyd.* Wat my belangt , ik ſegge met de H. Leeraaren: dat het blanketten der Vrouluy een groote ſonde is , wanneer ſulks uyt geylheyt of uyt veragting van de Goddelyke Majeſteyt geſchiet. Doch ſoo dit uyt een geringe ligtveerdigheyt geſchiet , dat het wel een minder ſonde zy ; maar ik weet ſulken kleynen ligtvaardigheyt niet, die de ſonden ſou verminderen die hier in te vinden is, dewyl de Vrouwluy ſchoon ſy uyt nieusgierigheyt of geylheyt haar opſmukkende , nochtans in gevaar ſtaan om tot een kwade ſonde te vervallen , uyt oorſaake van haar groote ſwakheyt, gelegentheyt van perſonen , plaatſen, tyd en gewoonte; van dit gevoelen is S^t^. *Tomas* over het III. Hooftſtuk van *Jeſaias.* Daar is geen ding in de weerelt dat ſoo veel als het vlas moet uytſtaan; vooreerſt word het arme vlas in de aarde begraven, en ſelfs in het open veld als of het *geexcommuniceert* was ; nauwlyks ſteekt het ſyn hooft
weer

weer booven, en dat het gelooft in een goede ſtaat te zyn, of het gevoelt een tyranniſche handt die het met lyf en ziel uyt ſyn vaderland verdryft; kort daarna maakt men een ſweetbad voor het zelve gereet, eveneens of het de Spaanſche pokken had; wanneer het nu mager geworden is, moet het gebeukt en geſlaagen worden, wanneer het ſyn huyt moet agter laaten, alleen het hair overig blyvende; ſelfs word een Boer van een Schout ſodanig niet gehandelt. Na ſulken ongehoorden *ſtrapata*, koomen de oude tandelooſe Beſſen aan, met ſcherpe tanden, en haalen het ſelve luſtig over den hekel, dat het te beklaagen is; daar op bind men dit hair aan bondels, en wel ſoo vaſt of het de grootſte ſchelmſtukken bedreven had, daar op houden de oude wyven 't ſelve in haar mond, maar niet om het te kuſſen, maar die woeſte preyen ſpuwen het ſelve in ſyn trony. Daarop word het op 't rad gelegt, even eens of dit arme wigt ſyn vader of moeder vermoord had; nauwlyks heeft het dit uytgeſtaan, of men doet het met een ſcherpe loog den kop waſſchen. Hier by blyft het noch niet, maar de wyven binden en hangen het tuſſchen twee boomen, even als of het de galg verdiend had. Na dat het van de Wever ſoo veel kruys uytgeſtaan heeft, dewyl die 't kruyswys door malkander ſlaat, ſoo geraakt het na de uytgeſtaane bleek, (ik geloof dat het uyt enkele vrees dus bleek word,) weer in de handen van 't vrouwvolk, en onder de waſchters, die ſoo onbarmhertig met het ſelve omgaan, dat het allerley ſtokſlagen moet lyden; na dat het wederom veel dieswegens uytgeſtaan heeft, word het ſelve wederom opgehangen, en 't is geen wonder dat 'er druppelen langs de

wangen ſtroomen, dewyl 't zyn elendt niet genoeg kan betreuren. Eydelyk komt de Snyer of naayſter, ſnyd, ſlaat en klopt het, trekt en rekt het, dat men 'er meedelyden mede moet hebben; zo veel moet het arme vlas uytſtaan.

Wanneer ik hedensdaags het hair van de opgeſmukte wyven bekyke, zo mag, zo kan, zo wil ik zeggen dat het nog meer dan het vlas te lyden heeft, dewyl het niet meer over de kam, als het vlas over den hekel word getrokken, zo lang tot dat zy 'er goudraat van kunnen ſpinnen; hier toe werdt welriekende waters, ſcherpe loog van aluyn, aſch, eyerſchillen, ſwavel en diergelyke tuyg gebezigt. En het is te verwonderen, met wat voorſorg deze in dertelheyt begravene zottinnen na der Zonnen opgang wagten, wat een droefheyt zy hebben, wanneer zy haar gouden hairlokken met duyſtere wolken zien overtrokken; als dan beginnen zy als een hond, die by nagt de maan ziet, te bellen, wanneer zy maar zien dat een opkomende ſwarte wolk het zonneligt met duyſternis dreygt; maar wanneer de zon haar vergulden hooft ten golven uytſteekt, en met haare goudene ſtralen over 't gebergte henen ſcheynt, als dan zyn de herten der vrouluy vol vreugde, om dat den hemel haar begunſtigt, en zy haar hair konnen bleyken, want 't is voor deze Zottinnen geen moeyte om vyf of zes uuren in de grootſte hitte te ſtaan, 't zelve niet agtende, al moeſten zy als waſch verſmelten, dat is de peyne voor haar wel waardig, als zy maar ſchoon hair kunnen bekomen.

Dog wat doen zulke Zottinnen die weynig of geen hair op de kop hebben, en die 'er uytzien als geſturvene kalfskoppen? Deze alzo zy wel weten dat

dat de ſchoone hairen de vrouwluy tot cieraad van haar trony zyn, bedienen haar van zulk hair, dat na haar genoegen geverſt is, ja zelf de ſnouſe wyven helpen haar, dewyl die altyd met hair boſſen verzien zyn. In tegendeel die gene, die van naturen hair-ryk zyn, og hoe veel tyd verkwiſten zy met het hair krullen? daar moet een hair lokje krom zyn, het twede nog krommer, en het derde alter kromſt; hier moet veel, daar weynig hair zyn, daar moet het in de hoogte ſtaan, als een Reyger-boſch; daar moet het regt uyt ſtaan, als 't agtereynd van een kwikſtaart; daar moet het hangen als nat hooy in een boerenſchuyt; daar moet het ruyg, hier glat, gints gemengt zyn; kortom deze trony-apen konnen het gene dat zy menen haar kwalyk aan te ſtaan, zo konſtig verbergen en bedekken, dat niemant die haar gebreken voor henen niet geweten heeft, dezelve zien zal.

Maar myn lieve a la modiſche vrouw! leg tog eens zo veel ydelheden af; ſnyd van u weg uwe ontleende, getormenteerde, getrokkene, gebleekte, gekruyſte en gebrande hairen, want ik vreeze anders om dat gy uwe hairen zo met de kam beult, en zo even eens als ſchoven voor de Spiegel te zamen bind, dat 'er een muys in de ſchuur zal komen, die het koorn zal op eeten, en niet anders als de ſtoppels over-laten. Ik vermaane de jonge, maar nog meer de oude en geſchrimpelde narrinnen, die van ſchrik mogten barſten, wanneer zy haare handen voor de Spiegel gebruyken, haar gryze en ezel vervige hairen, ſwarte en bleeke ja half doode wangen, rood, en haar gerimpelde voorhooft, met de ploeg des ouderdoms beploegt, haar rappige

ruwe,

ruwe, en ongelyke hooft wederom glat te maken en op te helderen, waar van dan te recht kan gesegt worden:

Ik weet geen averegtſer zaken,
Als, dat een oud verſcorompeldt vel,
Een afgeleefde Totebel,
Door ſmeeren, zich weer jong wil maken.

En dewyl deze oude Totebellen weten dat het ſwarte hair van de ouden niet alleen hoog geſchat wierd, maar ook van den H. Geeſt zelfs als iets fraays aangemerkt word, wanneer hy de hemelſche Bruydegom wegens zyn ſwarte hair ſchoon noemt. Hoogel: XV. zyne hairlokken zyn ſwarter als een raven. Zo wenden zy ook alle neerſtigheyt aan, om haar oude ſchimmel kop in een raven te veranderen,

Maar zeg my eens, gy ſtoute wyven, gy gepolyſte, geſmeerde, gladde, weeke, zagte, gezalfde geverwde, opgeſmukte, glansagtige en glinſterende Zottinnen! die met het van Godt en de natuur u meede gedeelde, niet te vrede zyt, zeg my eens wat is uw Blanketten, en hairverwen anders, dan te bedekken, te veranderen, en te willen verbeteren, het aangezigte dat God uw gegeven heeft? ô wat een dwaasheyt is dat, om te veranderen wat de Almagtige met zo veel wysheyt, op zyn regte plaats gezet heeft; ô gy hoovaardige vrouwluy (zegt *Joannes Chriſoſtomus*) zyt gy dan met de vorm en gedaante niet te vrede, die gy van Godt ontfangen hebt; hy had uw na zyn beeld geſchapen, en uw met het ligt van zyn aanſchyn beſtraalt, en gy onderneemt met uw Egtbreekſters verw, het werk Gods, als een

wak-

wakkere bazin te verbeteren, en door allerley vermenginge het duyvels beeld daar by te voegen. ô Godlooſe roekeloosheyt der wyven! *De hoveerdige Wyven, welke een hovaardige Couleur verandering en blanketſel in haare tronien gebruyken, die ſpuwen, even als de roekelooſe Joden, haaren Godt en Heere in het Aangeſigt;* ſegt *Aloyſius Novarinus in C. 26. Math.*

ô Gy ſlykhoopen, gy meſtvinken, gy blinkende aardbrokken! gy glinſterende majen zak, gy geſchilderde verkens trony, gy overtrokkene bosſponſen, gy gepolyſte kreng, gy gezuykert aas, gy bemaskerde jammerhuyt, gy verzilverde etterbuylen! (uw meen ik blankettende en opppronkende Zottinnen;) die gy met het maakzel van de Godlyke Almagt niet tevreden zynde, alle middelen in 't werk ſtelt, om het zelve te verbeteren; Gy behoorde uw te ſpiegelen aan het wonder doende *Maria* beeld aan de *Nekkar*, 't welke ſoo als de *Atlas Marian: tom: 2 fol.* 134. getuygt, benevens veel andere ontelbaare Mirakalen, dit meede bezit, dat het zich door geen ſchilder, ſoo als dikwils bezogt is, laat vernieuwen, of een andere couleur geven, maar behoudt altydt ſyne eygene verf. Ziet toe! maakt gy uw maar in uw blanketſel rood, de Duyvel zal u te zyner tyd ſwart genoeg maken, gelyk in *Iſabel* te zien is. Deze was een gemalin van koning *Achab*, een ligtveerdig vrouwmens, en voornamentlyk aan hoogmoed en ſtinkende hovaardy overgegeven, zo dat zy zelfs in een baarblykelyk doods gevaar, haar aangezigt met blanketzel beſtreek; *Iſabel* geblanket zynde, keek ten venſter uyt, 't geen den allerhooſten der maten mishaagde, dat hy haar door *Jehu*, van boven neder dede ſtooten; en alhoewel zy van voor-

namen

namen huyze en ſtamme was, heeft God nogtangs niet willen toelaten, dat haar verdoemde ligchaam, eerlyk zou begraven worden, maar door zyn Godelyke toelatinge, hebben de honden dit geblankette vlees gebeten en verſcheurt; zo dat 'er maar alleen eenige beenderen overbleven. Hoe Godt Almachtig de Pronkerey en de Blanket-beminnende Sottinnen haat, en op het ſchrikkelykſte ſtraft, heeft ook ſeekere hovaardige Vrouwsperſoon, met haaren eeuwigen ondergang ervaaren. Deeſe was gewoon, om byna alle daagen haar aangeſigt met vreemde verwen te beſchilderen; en al ſchoon ſe dikwils vermaant was, deeſe ydelheit en vervloekte gewoonte te laaten vaaren, heeft het nogtans niet moogen helpen, maar deeſe hovaardige hoff-pop heeft zich daaren boven noch ſtoutmoedig laten hooren: dat haar ſoo veel niet aan Godts aangeſicht geleegen was, als aan haar eygen. ô Beeſt! nadatſe nu overleden was, is zy buyten twyffel wegens haare voornaame vrienden, op een goede plaats begraven geworden; maar de aarde, die anders geene vuyligheit weigert, wilde dit aas niet in haaren ſchoot ontvangen, maar heeft het met alle kracht van zich geworpen. Haar Vader, doenmals noch in 't leven, heeftſe aan ſtrant laaten brengen, om zo in 't Zand te laten wellen; maar dit wilde meede tot geen dekmantel van dit beeſt verſtrekken. Na dat dan den ouden man ſag, dat deeſe zyne ongelukkige Dogter geen graft waardig was, is hy eyndelyk in deeſe woorden uytgeborſten: Heeft de Duyvel de Ziel, ſoo mag hy het Ligchaam ook met zig nemen; waar op in de tegenwoordigheit van veelen, het verderdoemde Lichaam verdween, en buyten twyffel

fel

fel van de helsche spooken weggesleept is. *Pagat:* 10 : 2. *fol.* 508. *n.* 16. ô hoe waaragtig is het, 't geen de Zalige Martelaar *Cyprianus* uyt overweging van de eeuwige gloet, die de opgesmukte Vrouluy sonder eynde sullen moeten uyt staan, ons opgeeft: De gestrenge Regter zal eens seggen, dit is myn werk nog myn beeld niet, gy hebt u 't huys met valsch blanketsel bedekt; uw hair met Egtbreeksters verf verandert; uw trony ziet 'er anders uyt, uw gedaante is verdorven, uw persoon is mismaakter, daarom kunt, nog verdient gy niet Gods aangezigte te aanschouwen; deze oogen zyn die niet, die God u gegeven heeft, maar des Duyvels, die u verblind heeft. Dog dewyl gy hem aangehangen en glinsterende slangen oogen aangenoomen hebt, en ten gevalle van uw vyand pronkagtig opgeschikt zyt, soo ga, en pak u van myn aangesigt in het eeuwige vuur weg. ô Gy slordige madenzaken, gy D... schilderinnen, die u met allerley koleuren opschikt, drukt deze Spreuk van *Cyprianus* in u herte, en wanneer gy daar door van gedrag verandert, en gelyk ik niet twyffele, begeerte hebt om in eeuwigheyt Gods aangezigte te zien, soo smukt u tronyen niet meer op, maar staat af van uwe sondelyke smeereryen en salvingen, en bevlytig u om uwe onsterffelyke Zielen met deugden op te pronken, want het voornaamste cieraad van een vroumensch, is na 't getuygenisse van *Chrisostomus*, *Pudicitia est castitas*, kuysheit en suyverheit.

't Staat de Vrouluy vry om haar net en zuyver te kleden, 't zelve is ook loflyk; maar dat onmatig oppronken, stryken, wryven, rekken, en trekken, smeeren en palleren van haar trony, is verfoeyelyk. Elk zy dan wie ze zy, volge op 't geene de digter zeyt.

Non

Non pulchrum, ſed cor tibi reddito cultum.

Dat is :

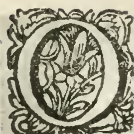
Laat het vercieren van uw aangezigt vry ſteeken,
En beeterdt in uw hert, veel eer, de Zielsgebreeken.

Hier

HIer ziet men 't regte tweede deel,
Van 't voorige opgeſmukt Juweel:
Zy wil door Balſemen en vryven
Haar ſtank, haar vunſe lugt verdryven,
Maar 't is vergeefs, naar ik het meen,
Want, 'k ruykze door haar ſmeerſels heen.:

Ydelheit der ydelheden! der kwaadaardige wyven ydelheit en hovaardy klimt zo hoog, dat deze ſtinkende Zottinnen niet te vrede zyn met haare gladde voorhoofden op te ſmukken, en haare tronyen, die anders als out leer zyn, te beſchilderen; maar ô ſotheyt boven alle ſotheden, haare ſtink-brokken, ik meene haar lyf, moeten ook van muskusbalſem en amber ruyken als een Civetkat; ſulken Hofpop en gebalſemde zottin, moet balſem hebben om haar ſlykſak daar mede te beſmeeren, en welriekende te maken: Ja zy ſou ſelfs de balſem van Koning *Zalomon* wel afkopen; balſem-reuk moet ſulk een Zottin hebben.

ô Zotinnen! wat ſal een oude koe met muſkaat doen, zy paſt beter een handje vol hoy; een andere Balſem was voor uw ſtinkende balg nutter, waar mede een boer te *Venetie* gebalſemt wierd. Ik ſalt je vertellen; te *Venetie* ging eens een boer voor by een Apothekers winkel, en alſoo hy de ſterke en welriekende kruyden in zyne neusgaten niet konde verdragen, viel hy plotzeling in onmagt. Den Apotheker loopt met zyne knegts toe om den ſwerver te helpen, en beſtreken hem derhalven met allerhande koſtelyke en heylſame wateren, dog de goede *Menalkas* kreeg door die koſtelyke wateren geen baat, waar op een andere boer onder 't volk kwam toelopen, die hem liet verluyden, dat hy aanſtonds een middel zou in 't werk ſtellen, waar door hy wederom tot bedaren ſou komen, gelyk hy ook aanſtonds wat verkens ſuyker uyt een naaſtbygelegene verkens ſtal haalde, en de ſelve den boer onder

de

de neus wreef, waar op de levens geeſten weder begonden te werken, en de boer aanſtonds beter wierd. Ik denk wel dat deſe kwalykruykende balſem menigen Vrouwmenſch wel in haar neus zal kittelen; dog 't zy ſoo 't wil, ſe is den gebalſemden Zottinnen gants niet aangenaam, hoewel zy haar daar door konden te binnen brengen, hoe dat haare ſterffelyke lighaamen, die zy op een ydele wyſe met welriekende Jaſmynoly, Amber, Zivet, hair-poeyer, en andere lieflyke reuken ſodanig beſmeeren, dat ſe even eens zyn als ſtinkende aſen, varkens en ſlyktroggen, en een ſpyſe voor wormen en maden.

De groote man *Elias* ſag op ſekere tyd een kleyn wolkje uyt de Zee opkomen, 't welk al gaande hooger en eyndelyk ſoo groot wierd, dat 'er den geheelen Hemel door bedekt wierd. Ik en gy, en hy, wy en zy hebben dikwils met onſe oogen gezien, dat een gemeen menſch hoog geklommen is, dat een knegt een heer, een toornwagter een ſlotvoogd wierd, maar hebben ook wel bevonden, dat de eeren iemandt verkeeren. *Martha* zey eens tot den Heere *Kriſtus*, wanneer men ſprak van haren verſtorven broeder *Lazarus*: Hy ſtinkt al. Ik ſeg'er van, en klaag ook, ſoo ras ſlegte menſchen wat hooger klimmen, ſtinken zy aanſtonds van hovaardy. Menigen burgers of boeren dogter, raakt door 't geluk van de burger of boeren ſtaat ten Hove, de Zottin ſtinkt aanſtonds van balſem en amber, en die te voren van look ſtonk, moet ten Hove van civet en amber ruyken; die te vooren haar handen in een moeras en meſtput moeſt waſſchen, daar is tegenwoordig vers rooſe of lavendel water niet goet genoeg toe; die te voren de koeyen heeft

moeten melken, en na meſt rook, zo eene durft een Officier tegenwoordig niet opwagten, die tobak ſnuyft of rookt. ô Zottin zeg eens hoe ſtonkje wel toen gy de varkensſtallen moeſt ſchoonmaken? qualyk; hoe ſtonkje, toen gy de kleyne kinderen moeſt bakeren? qualyk; wel hebje voor henen ſoo geſtonken, waarom wordje nu qualyk, wanneer gy een arm menſch ſiet die niet van poeyer ruykt? ô ſtinkende Zottin.

Daar word van een groote en magtige Vorſtin verhaalt, die'er van natuuren ſeer ongedaan uytſag, ſoo dat alle draajers genoeg te doen zouden gehad hebben, om haar trony effen te maken, die uyt haar mond ſtonk als een rottige kaas, en die haar werk maakte om haar door allerhande olyen en blanketſels op te tooyen, waar toe alle Apothekers haar wetenſchap en verſtand moeſten in 't werk ſtellen, ſoo zy by deſe Vorſtin in agting wilden blyven. 't Gebeurde eens dat een voorname Graaf onverwagt in haar kamer kwam, wanneer deſe Vorſtin nog niet opgetooyt was, waar over zy over haar bediendens ſoo vertoornt wierd, dat zy deſelve aanſtonds wegjaagde, om dat haar leelykheit toen geſien wierd.

Daar zyn wel meer Vrouluy, inſonderheit onder den Adel, (want arme gemeene luy weten van geen ſalve;) die ſoo ſot zyn dat haare bediendens in ongenade om diergelyken reden zouden vervallen; ô hoe veel ſtinkender over haar geheele lichaam, die door haar ruykende kleederen zulks verbergen, dat veele Kavalliers door het ſweet van zulken ſtinkenden etterbuyl uyt de kamer zouden moeten gaan.

ô Ja gebalſemde Zottin! *Spreuk* XXVII waarom heeft uw harte vermaak aan de zalve en allerhande reuk.

reukwerk? waarom zyn uwe ſchoenen vol reuk? uwe hairen en handſchoenen vol geur? waarom zyn uwe kuyven, uwe fontanjes vol reuk? weetje wel waarom? daarom, gy zyt een van de beſte, te weten looſe feex, want de hoeren ruyken van koſtelyke zalve. Ik zegge het niet, maar de verſtandige *Lapide* over *Spreu.* VII. 17. ſegt: daarom dragen de hoeren reukwerk by haar, op dat zy haren ſtank zouden bedekken, dewyl zy ſtinken en kwalyk ruyken. Op de zelfde toon ſlaat ook *Chryſoſt.mus*: het welriekende lichaam en de kleederen geven te kennen, dat'er een onreyne Ziele verborgen is. Ja van zulken miſthoop vol ſtank, van zulken ſtinkenden kwikſtaart, van zulken balſemagtigen Zottin mag men wel zeggen;

Zulk eene ruykt niet wel, die altyd wel ruykt.

Claudia wierd anderſins voor de kuyſte *Veſtaalſche* maagt gehouden, dog alſoo ze te veel opgepronkt was, en te veel reuk by haar hadde, begon men haar te verdenken als of ze onkuyſch was. Van haar zeyde *Ovidius*:

Caſta quidem, ſed non eſt credita, rumor iniquus
Læſerat & falſi criminis acta rea eſt,
Cultus & ornatos oleo fudiſſe capillos
Obfuit, ad rigidos linguaque prompta ſonos.

Zy was de kuyſchte die mogt leven,
Maar 't wierdt van weynige gelooft,
Het dertel hullen van haar hooft,
Heeft haar een quade naam gegeven.

Plinius schryft, dat de Krokodillen op deze wyze gevangen worden: Men brengt stinkend verrot vlees by een rivier, soo ras de Krokodil zulks ruykt, springt hy uyt het water, en word alsoo gevangen en gedood. Een Vroumensch doet haar stinkende maden zak besmeeren, dat ook regt verrot vleesch is, zy gaat op straten of wegen, voorsiet se haar van balsem, amber, civet poeyer, en andere ruykende stoffen, en alle neusen rakender vol van, waarom? daarom, om de onbedagtsame jongelingen, even als de Krokodillen gedaan word, te vangen en te dooden. De Heeren Doctores *medicinæ* weet men, dat de balsem gebruyken om de wonden te genesen, dewylse dienstig is om de wonden te zuyveren. Maar een Vroumensch gebruyktse voor spiessen en swaarden, die haar, en andere haare Zielen verwonden. Is dat niet zot?

Sulke welruykende Sottinnen, stinken voor Godt en syne Engelen, erger als 't alleraffschouwelykste Aas.

De H. *Antonius part.* 4. *c.* 6. verhaalt uyt het leven der H. Aardsvaders, dat op sekeren tydt een Engel in Menschelyke gedaante met een vroome Kluysenaar over landt reysde, en wanneerse onderwegen een stinkendt Aas aantroffen, heeft de Kluysenaar wegens den onverdraagelyken stank de neus toegehouden, maar den Engel niet. Een poosjen daarna ontmoeteden zy eenen Jongman, boven maten schoon, en met welruykende kleeren uytgedost, en hier voor hieldt den Engel de neus toe. De Kluysenaar was daar over verwondert, en vroeg den Engel waarom hy nu voor deesen mooyen, en na Balsem en Amber welruykenden Jongman, de neus toehieldt? en

zich

zich ſoo afkeerig toonde? daar hy te vooren by het ſtinkende kreng niet diergelyx hadde laaten blyken? De Engel antwoorde: Gy menſchen ruykt alleen den ſtank des lichaams, en gy hebt alleen een afkeerigheit daar van en voor het uyterlyke; maar wy Engelen, als Hemelſche Geeſten, ruyken den ſtank der ſondigen Zielen, en ſien de binnenſte afſchouwelykheit en leelykheit der Menſchen die met ſonden belaſt zyn: en of ſchoon nu deeſen Menſch, uyterlyk aan te ſien een ſeer ſchoon, en van Muskes en Amber welruykende Jongman geleek, ſoo was hy nochtans van binnen vol hovaardy: en de daar uytſpruytende ondeugt van ontuchtigheit, was de oorſaak dat hy my veel leelyker, ſtinkende en grouwſaamer voorquam, als u het ſtinkende Aas, waar voor gy u neus en oogen toegehouden hebt. Fuy ſtinkende Muskes Sottinnen! hoe leelyk ſtinkt gy voor Godt en ſyne Heylige Engelen? *Een doode half verrotte hondt, en een doodt ſtinkendt Aas, kan de Menſchen ſoo grouwſaam niet voorkomen, als een ſondige en van hovaardy ſtinkende Ziele, Godt en ſyne H. Engelen mishaagt*; ſegt de H. *Anſelmus.*

Kragtige Balſemreuk en van andere koſtelyke ſalven, hebben veel Menſchen in groote rampen gebragt. *Mulcaſſes* een Koning te *Tunis*, oorloogde tegen zyn zoon *Amidam*, om zyn Koninkryk dat zyn zoon hem ontnomen had, weder te krygen, dog de ſlag verlieſende en de vlugt neemende, was hy door de vuyligheit in 't bloed onbekent, zyn zoon nogtans uyt de kragtige reuk te weten komende wie hy was, deed hem gevangen nemen, en ſtak hem met een gloeyend mesje beyde zyne oogen uyt.

Seker jongeling die een lieflyke reuk van balſem van hem gaf, wilde Keyſer *Veſpaſianus* wegens eene verkregene Keyſerlyke gunſt bedanken, dog toen de Keyſer de kragtige reuk beſpeurde, zag hy den gebalmſenden jongeling zeer vertoornt aan, en zeyde: Ik had liever dat gy van knoflook ſtonkt; belaſte hem aanſtonds weg te gaan, en ontnam hem weer, 't geen hy hem gegeven had.

Is 't'er dan ſoo gelegen, riekende Civetkatten, krygje'er ſchade en ſchande door hier op de Werelt, 't zal je hier na ook ſuur opbreken. ô Gy tot aan de ooren toe gebalſemde Vrouluy, wat zalve, balſem, welriekende watertjes, en poeyer meenje dat u in de andere Werelt, in die lange en breede eeuwigheit zullen toegereykt worden. Ag! gy zult niet ten loon hebben, dan 't geen'er ſtaat Jeſ. III. 24. *dat'er voor ſpecerye ſtank zal zyn.* In dat ſwavel-vuur zult gy tot ſtraffe van uw reukwerk met helſche ſtank, damp en rook eeuwig, ja eeuwig geplaagt worden.

Een afgryzelyk voorbeeld zien wy ook, dat de Goddelyke geregtigheit eens aan zekere voorname Vrouw betoont heeft, tot een ſchrik van alle pronkende en ruykende wyven. *Petrus Damianus* en *Sabellius* ſchryven dit volgende: Een griekſche *Dame* troude den Hertog van *Venetie*, haar naam was *Gielva*; deſe was een opgeſmukte pop, dewyl zy ſoo trots was, dat ze haar madenſak ſoo koſtelyk optooyde, dat haar geen natuurlyk ding goet genoeg was; met gemeen water wilde zy haar niet waſſchen, den daauw moeſt men voor haar vlytig opſamelen, en haare witte handjes oordeelde zy te goet om ſpyſe mede aan te raken, maar gebruykte daar een gouden vork toe. Haar ſlaapkamer moeſt ruyken van balſem

zalve

zalve en civet; zy roemde als de Hoer *Spreuk.* VII. 17. *Ik hebbe myn leger met myrrhe, aloé, en kaneel, welriekende gemaakt.* In de gemeene lugt aaſſem te halen, was haar niet goet genoeg, de zelve moeſt met Arabiſche zoetigheit vermengt zyn. Kortom alles wat zy tot haar lighaams onderhoud gebruykte, tafel, bed, klederen, huysraad, alles moeſt kragtig ruyken, en veel beter zyn, als God het zelve gemaakt hadde; dog God die dit dertele Vroumenſch eenige tyd verſchoont had, ſtrafte deſe zottin eyndelyk op het allerſchrikkelykſte, want zy begon levendig te verrotten, en ſoo vergiftig te ſtinken, dat niemand zonder in flaaute te vallen, by haar kon komen; de Hertog haar man, haare kinderen en bediendens, verlieten haar alle, en een eenige oude meyd had nog ſoo veel moed, dat zy haar tweemaal s'daags ſpyſe bragt, dog op deſe wyſe, zy ſtopte haar neus, hield de mond digt toe, beſtreek die met azyn, keerde haar aangezigte om, en liep ſoo ras uyt en in, dat ze in een ademhaling van de deur tot het bed, en wederom van het bed tot de deur liep; toen hielp nog roepen, ſchreeuwen, huylen, weenen, nog jammerklagen, en alſoo moeſt deſe hovaardige, en voorhenen ligtekooy, in haar eygen ſtank en onreynigheit ſterven, zonder van iemand meer te konnen geholpen worden, moeſt alſoo aan lyf en Ziel verderven, en eerder verrotten als zy geſtorven was. Die haar voorhenen inbeelde dat de aardbodem niet waardig was, dat ze die met haar adelyke voeten betrad, deſe agte het lieve aardryk niet weerdig, dat haar lighaam gelyk dat van andere daar in zoude verrotten; die voorhenen van zalf en amber rook als een Civetkat, die ſtonk nu erger dan het afſchuwelykſte raven aas.

In het leven van de Outvaders word gewag gemaakt van een Godvreesende Kluysenaar, die groote bekooring had wegens een schoon Vrouwmensch, dat hem gedurig in de zin lag, hoewel se reets dood en begraven was. Om deese aanvegting te verdryven, en hem voor de zonden stank te hoeden, ging hy na haar graf, deed het selve open, nam en stuk van het lynwaat dat met etter vervult was, hield het onder zyn neus, en verdreef op soodanigen wyse den zondenstank.

ô Wellustige teerneusen, ô ydele Vrouwluy! gy die u meer gelegen laat zyn aan de uyterlyke reuk van een sterffelyk lighaam deeses leemenhuys, van dit wormsteekelige blok, als van de inwendige reuk van die kostelyke en onsterffelyke Ziele, overweeg om Gods wille, die stinkende poel, die brand van vuur en zulfer; soo gy nog maar een aasje verstand overig hebt, en niet ten eenemaale zot zyt, of zyn wilt, onthoud u tog van de ydele wellust deeser riekende dingen, en beneerstigt u veel meer te zyn *Bonus odor Christi* een goede reuk Christi, en niet des Duyvels.

'T Gaat wel, ô! dertele Wereldt Pop;
'T Za luſtig ſpeelman; ſtryk maar op,
En ſpeeldt deez Juffer na de voeten,
Uw arbeydt, zal haar loon, verzoeten,
Het danſſen paſt haar, ſe is noch jong;
Zy denkt niet aan de laaſte ſprong.

Aar van daan het wellustig danssen zyn oorsprong en begin eygentlyk heeft, daar ontrent zyn seer veel gevoelens. Wanneer men de digters geloof mag gunnen, sou desselfs uytvindster, en dienvolgens de eerste dansnarrin, de zang-godin *Erate* geweest zyn.

Eenige zyn van gevoelen, dat de dans van onze eerste Moeder *Eva* afkomstig is; zy seggen dat het in 't Paradys soodanig gestelt was, dat alle ooftbomen soo beleeft waren, dat appelen, peeren en andere vrugten, *Adam* en *Eva* in den mond vielen, behalven die van de verboden boom, die ook wat hoger was, soo dat *Eva* de selve niet wel konde bereyken, waarom de slang, die van de Duyvel reets beseten was, sig om de voeten van *Eva* sou gestrengelt, en haar alsoo sou geholpen hebben, dat zy om hoog sprong en een appel kon krygen. Indien dit soodanig is, soo geloof ik dat de Vrouwluy haar danssen van *Eva* geërft hebben, dewyl haar het gehoorsaamen seer swaar valt, uytgesondert in 't danssen, waar in zy niet alleen geern, maar al te graag besig zyn, en op 't pypen en speelen van de speelluy, konnen de voeten der vrouwen al soo weynig stil zyn, als een opgewonden uurwerk.

Een dansserin aller dansserinnen, was de danssende Zottin *Salome*, die ondeugende dogter van *Herodes*; want als Koning *Herodes* gelyk wy *Markus VI.* lesen, op zyn jaarlykse geboorte dag, een deftige maaltyd gaf, alwaar een groote menigte schotels vol aangename spyse opgedist wierden, en de glasen lustig over tafel galoppeerden, toen stond gemelde *Salome* van de tafel op, en begon

begon kunſtig en koſtelyk, ligt en ligtveerdig, en als een geyte bok heen en weer, op en neer te ſpringen , en allerhande geuren en galjaartjes te maken , op welk danſſen de volle en dolle Koning haar het halve Koninkryk aanbood. Dog deeſe trippelende kwikſtaart, begeerde op het aanraden van haar geile moeder, het hooft van *Johannes* den Dooper ; ſulke Reliquien waren ook nog wat meer dan het halve Koninkryk waardig ; op dit ſpringen van deeſe ligtveerdige danſſerin, is het hooft van *Johannes* ook over de kling in de ſchotel geſprongen. ô Vervloekt danſſen ! wat al onheylen, kwaad en ongelukken, hebt ge in alle plaatſen aangeregt, ſoo dat *St. Efrem* niet ten onregte zeyde : *alwaar het ſnaren ſpel het danſſen en de klappingen der handen geſchieden , aldaar is duyſternis der mannen , de ondergang der vrouwen, de treurigheit der Engelen , en het feeſt der Duyvelen.* De *dans* verteert alle *ſubſtans* ; de dans, is der hoeren *finans* ; de dans is des Duyvels glans.

ô Gy danſſende Zottinnen , gy huppelende ſprinkhanen , die u in het ydele danſſen ſodanig vermaakt, dat gy dag en nagt nergens anders van droomt, dan van fioelen, en krioelen, van ſpringen en ſingen , van hippelen en trippelen , van muſiceeren en galantiſeeren , van ſpeelen en luyten, van pypen en fluyten ; ja die uyt liefde tot het danſſen en ſpringen, dikwils den Godsdienſt agterlaat: ſeg eens wat zyn uwe danſſeryen ? Gy ſult my antwoorden, het danſſen is een loffelyke, roemwaardige , en inſonderheit voor de vrouwluy een betamelyk ſaak , waar door men niet alleen een fraaye geſtalte des lighaams , maar ook ſulke ſchoone gebaarden leert, als of men in handen

den en voeten een levendig uurwerk had, daar in tegendeel iemand die van geen danſſen weet even eens ſtaat als een houten man. Dog ik ſegge geheel anders, dat de dans niet anders is, dan een ſchool der onmatigheit, een pleging der onbetamelykheit, een voorbeeld der oneerbaarheit, een verkwiſting van den edelen tyd, een vreugde des Duyvels. Met een woord, de danſſeryen zyn niet anders dan toebereydingen tot alle geylheit en ontugt. Want ſulke huppelende en ſpringende vleesklompen zyn in den dans geheel losbandig, in den dans uytgelaten, in den dans ten eenemaal onbeſchaamt, in den dans geheel geil, in den dans geheel ſtout, in den dans verhit, in den dans openhartig, in den dans hoeragtig. *Petrarcha* zeyt'er dit van: het danſſen is veelen tot een oorſake van ſchand en ſpot geweeſt, dikwils heeft een eerlyke Matroon hier by haar lang behoudene eer verlooren; dikwils heeft een ongelukkige maagd by het danſſen geleert, 't geen beter geweeſt was, dat zy'er onkundig van gebleven was.

In 't jaar 1521. kwam Sultan *Zoliman* de Turkſchen Keyſer, met een magtig leger af, om tegen Lodewyk Koning van Hongaryen te oorlogen; hy belegerden *Griekswyſſenburg*, de ſleutel van dit gantſche Koninkryk, en dewyl deeſe bloed-egel de ſtad met ſtormen, ſchieten, en ondergraven ſonder ophouden benaude, ging ſe den XII. September, dewyl'er geen ontſet kwam, over. Ondertuſſchen waren de Hongaren te *Offen* op de bruyloft van Koning Lodewyk, met danſſen en ſpringen luſtig vrolyk. Waarom men naderhand ook tot een ſpreekwoord gebruykt heeft: nooyt is'er een Koninkryk met grooter

vreugde verlooren, dan Hongaryen. Nog dwaſer handelen de danſſende en huppelende vrouwluy, want wanneer zy met danſſen en ſpringen, huppelen en ſingen allervrolykſt zyn, verlieſen zy haar eer, haar maagdelyke ſchat, en dikwils het Koninkryke Gods. ô Groote dwaasheit! Hoe veel kuyſche maagden zyn door het danſſen tot ligtvaardigheit verleyt, en van haar Eer berooft, hoe menigen Fransje, heeft in een dansje, verkwiſt haar kransje. Vraag *Dina*, de dochter van den Aartsvader *Jakob* maar. Deeſe gelyk *Joſephus* ſchryft, ging uyt nieusgierigheyt na de *Sichimitiſche* vrouwluy, en alſoo deeſe aan 't danſſen waren, ſprong zy mede luſtig in 't ronde; waar door de Vorſt der Sichemiten op deeſe hupſche danſerin verliefde, en ſe van haar Eer beroofde, waar uyt ook de ondergang van dat geſlagt volgde *Gen.* XXXIV. Gelyk het met *Dina* ging, gaat het te deeſer uure nog met ſeer veele maagden en vrouwluy. Zy gaan ſomtyds, niets quaats in 't ſin hebbende, ten dans, maar keeren te rug na huys met een hooft vol booſe gedagten, alſoo 't haar gedurig in 't oor klinkt, 't geene zy onbetamelyks gehoort en geſien hebben; ja ſe zyn'er eyndelyk, om dat zy 't gewoon worden, niet meer beſchaamt over, waarom de maagden veeltyds ſoo reyn, en de vrouwen ſoo kuys niet na huys gaan, dewyl men van *Danswyk* wel na *Weenen* gaat, en men ſomtyds wel bevind, dat de eer door het danſſen en ſpringen over hoop ſtort.

Loffelyk hebben de Romeynen gehandelt, die wanneerſe in wysheyt en aanſien toenamen, onder andere misbruyken ook de danſſeryen, als ſeer ſchadelyk zynde, hebben afgeſchaft en verworpen. ô Wanneer'er in ons lieve duytſche

Va-

Vaderland, alwaar dat ſchadelyk danſſen en ſpringen nu over al in ſwang gaat, ook ſulken gebod uytging, wat ſonden en ſchanden, hoerery, egtbreuk, moord, en doodſlag ſouden daar door niet agterweeg blyven. Het ware te wenſchen, dat alle vrouwluy dien de ſpeelluy nagt en dag in de gedagten zyn, nakwamen, 't geen *Hieronymus* in zyn brief aan *Læta* ſchryft: uw Dogter ſal voor de ſchalmeyen en cyters haar ooren ſtoppen, ja zy behoort niet te weten, waar toe die ſpeeltuygen dienſtig zyn; de wyſe Prediker waarſchout ook alle jongelingen, dat zy de dansvloeren als gevaarlyke ſchipbruggen der Zielen ſullen vlieden, en met de danſſende Zottinnen geen gemeenſchap houden, by aldien zy door haar ſmeeken en vleyen, en liefkoſende gebeerden, niet gevangen en in het tydelyk en eeuwig verderf willen ter nedergeſtort worden. *Exod.* IX. 4. Ga weynig met een danſeres om, op dat zy u niet te onderbrengt.

Danſſende, lachchende, en zingende vrouwen,
Moet een voorzigtige, nimmer vertrouwen.

De vleyende danſſereſſen zyn gewoon, om onder het danſſen te ſingen, op datſe ſoo wel met haaren ſang als dans, even als de Meereminnen, de gemoederen der Jongelingen onſinnig moogen maaken, en by haar lokken. Zegt *Cornelius à Lapide*, *ſuper Marc. c.* 6. Want het ligtveerdige danſſen, het lieffelyke ſingen en het bedriegelyke lachchen der vrouwsperſoonen, betoovert de jongelingen op veelderhande manieren, en doet onvoorſichtige *Ulyſſeſſen* het waſch in de ooren ſmelten, waar door naderhandt een gevaarlyke brandt ontſtaat,
gelyk

gelyk ſulks veele duyſende onnooſele Jongelingen, ſoo wel tot ſchaade haares Lichaam, als der Ziele, zyn gewaar geworden, welke van ſulke danſſende Sottinnen en liefelyk ſingende *Syrenen*, in ſlaap gewiegt, en in de Zee eenes tydelyken en eeuwigen ondergangs geſtort zyn; gelyk ſulks de Poëet in de volgende veerſen aantoont.

Een Danſſeres legt niet als ſtrikken,
Die op uw Lyf en Leven mikken,
Ach! blyſter niet in hangen,
Want als zy Lacht, en Lokt, en Lonkt,
En dit haar doen, uw hart onvonkt,
Zyt gy alreets gevangen.

Wat een groot mishagen de Goddelyke Majeſteyt in het danſſen heeft, blykt uyt veele plaatſen van de H. Schriftuur. Wanneer *Moſes* van den berg *Zinai* afklom, en zyn volk rondom het gulden kalf zag danſſen, ſmeet hy de ſteene tafelen, waar op Gods geboden geſchreven waren, ter aarde, dewyl hy wel wiſt, dat de geboden van Godt, in het danſſen verbroken en vertrapt worden; ja Godt heeft deſe belagchelyke dwaasheit, ook op het allerſchrikkelykſte geſtraft, ſoo dat 'er dien zelven dag veel duyſſent Zielen van deſe danſſers wierden omgebragt. *Exod.* XXXII. En op dien zelven dag wierden ontrent 23000. menſchen verſlagen. Godt de Heere dreygt zelfs door de Mond van *Ezechiel*, velerley ſtraffen en nederlagen, wegens het danſſen, aan het Joodſche volk. *Ezech.* XXV. 6. 7. *Om dat gy met de handt geklapt en met de voet geſtampt hebt, ende van herten verblydt geweeſt zyt in alle uwe plonderingen over 't Landt Iſraëls; daarom ziet ik zal myne hand tegen u uytſtrekken,*

en u den heydenen ten buyte geven, en zal u uyt de volkeren uytroeyen.

Job de Vorſt der *Huſſiten* en Konſtige Dansmeeſter, nademaal hy in alles na Godts wille danſte, maakt van een wonderlyke ſprong gewag, die de danſſende Zottinnen eens zullen moeten ſpringen. *Job.* XXI: VI. *Zy heffen op met de trommel ende de harpe, en zy verblyden zig op het geluyt des Orgels, in 't goede verſlyten zy hare dagen, en in een oogenblik dalen zy in 't graf.* ô ſchrikkelyke Sprong!

Een ſoodanigen ongelukkigen ſprong heeft gedaan, ſeekere danſſende Sottin, van welke *Thomas Cantipratanus* de volgende geſchiedenis verhaalt, welke in ſynen tydt gebeurt is. In zeeker Dorp in Brabandt was een dertele en ydele Vrouw, welke met haar doen en laaten genoegſaam betuygde, datſe weinig om het heyl haarer armen Ziel bekommert was, voornamentlyk lag haar het danſſen en ſpringen ſeer na aan het hert, en ſe hieldt dit voor haare grootſte gelukzaligheit. Wanneer der ergens gedanſt wierdt, was zy altydt een der eerſten; en ſchoon haar yverige Zielſorger ernſtig tegens dit onkriſtelyke misbruyk Predikte, ſoo achtede zy het ſelve nogtans niet, ja ſpotte ſelfs daar meede. Zy was voornamentlyk gewoon op Son- en feeſtdagen, gelyk Eylacie! heedendaagſch noch veel geſchiet, te danſſen, en liep van huys tot huys, om geſelſchap tot deeſe ydelheit op te ſoeken; zy beſtelde de ſpeelluy, zy riep de jonge Maats, zy vergaderde de jonge Dochters, en maakte allen toeſtel. Wanneerſe maar een Speelman hoorde, juychte haar herte, en haare voeten begonnen te huppelen. Zy begon ook altydt den Dans, ſprong aller eerſt,

eerst, en maakte wonderlyke fratsen, veroorsaakende daar door groote ergernis by de teere Jeugdt. Deese roekeloosheit duurde eenige Jaaren, en de Heere verwachte met lankmoedigheit haare beterschap; maar nademaal deselfde niet volgde, en de dertele dansseres de maat der sonden van dag tot dag, hoe langer hoe meer ophoopte, soo wierdt eyndelyk in 't Goddelyke Raadbesluyt het vonnis des tydelyken en eeuwigen doodts tegens haar uyt gesproken. Op sekeren tydt hadt zy volgens haare gewoonte, een deel danssende by malkander vergadert, en was de eerste, welke den anderen met de allergrootste vreugdt des hertens voordanste, op de selve plaats, daar onder anderen een deel Jongens by malkander gekomen, waren om te kolven; tot welken eynde een van hen een vlierstok in de handen hadde, welken hy tot een kolf gesnippert hadde: met deesen meende hy uyt al zyn macht een bal te treffen, maar door 't hemels besluyt, ontglipte hem de stok, en trof deese Hooft-dansseres tegens den slaap van 't hooft, dat se duysselig wierdt, en op de grondt in swym viel. Hier door nam het danssen een eynde, en de Viöol raakte onklaar. Men liep toe omse op te tillen, en te troosten, maar 't was gedaan met Kaatje, zy deedt niets als eenige maalen asem scheppen, en gaf daar op ongelukkelyk den Geest, sonder eenig teyken van boetvaardigheit. Hier op sag men hoe de andere verschrikten, en de vlucht naamen: Jeder moest het rechtveerdige Vonnis Godts prysen, en dit voor een ontwyffelbare en boven natuurlyke straffe houden. De Vrienden droegen het doode Lichaam naar huys, leyden het op de doodt baar, en nademaal zy van de voornaamste uyt het dorp waaren,

ren, ſo verſochten zy den Paſtoor aldaar, om benevens andere Geeſtelyke te komen, en de Vigilien der Zielen te bidden. De Paſtoor, dien het ergerlyke gevoerde leven deeſer ligtveerdigen Vrouw en dertele danſſeres wel bekent was, deedt dit ongaarne, egter om ruſt en vreede met de vrienden te hebben, kwam hy met andere Geeſtelyke in huys. Maar Godt wilde deeſe dertele danſſeres na haar doodt zelfs niet vergunnen, dat 'er eenig gebedt by haar Lichaam ſoude gedaan worden. Wanneer derhalven de Paſtoor met de Geeſtelyke naar het huys ging, volgde haar kort op de hakken een grouwſaame Pikſwarte Stier, 't welk de levendige Duyvel ſelfs was. Hy brulde vreeſlyk, drong in het huys, kwam in aller yl by de doodbaar, wierpſe overhoop, ſtiet met de hoorens in het Lichaam, en wierp het als een Kaatsbal in de lugt. Het was verſchrikkelyk te ſien, hoe dit helſche hoornbeeſt het Lichaam handelde, het ſelve doorboorde, en met voeten vertradt: ſelfs ſcheurde hy de darmen der danſſeres uyt het Lichaam, ſlingerdeſe in 't huys heen en weer, en veroorſaakte een ſulken onverdraagelyken ſtank, dat alle die 'er tegenwoordig waaren, de vlucht moeſten neemen, en niemandt de gantſche volgende nacht in het huys dorſt komen. s'Anderendaags, waagden het eyndelyk eenige haarer goede vrienden, vonden het deerelyke Lichaam vervaarlyk verſcheurt, en begroeven het ſtilletjes buyten het Kerkhof in ongewyde aarde. *Thomas Cantipratanus Lib: 2. apum c. 49. parte ſec.* §. 13.

Niet verre van de ſtadt *Freyburg* geſchiede het eens dat een party jong Volkjen op ſeekere tydt onder den blaauwe Hemel eenen Dans hielden, gelyk

gelyk het daar de gewoonte is; alles was vol gejuych en vreugde, en de Speellieden deeden haar best, soo dat dit Boeren Musyk door het gantsche dal klonk. Eyndelyk wierdt aan de Danssende gesegt, dat de Pastoor met het Sacrament zo aanstonds daar voorby soude komen, om een sieke te besoeken, ja dat men het klokjen al konde hooren. Klokjen of geen klokjen! Zeyde een der Dansseressen, myn Vader heeft veel Vee, dat diergelyke klokjes draagt! waar over een groot gerucht en lacherey ontstondt, gedurende het welke zy haar danssen vervolgden. Maar siet eens de straffe Gods! De Hemel die doenmaals helder en klaar was, wierdt aanstondts en als in een oogenblik met swarte wolken overtrokken, welke lucht midden zich van malkander verdeelde, en het gantsche vruchtbare Dal met een soodanigen slag reegen overstroomde, dat Menschen en Vee, en voornamentlyk de Danssers en Dansseressen elendig om het leven kwamen. *Spondanus in annal. Eccel.* 1348.

Verschrikkelyk is 't, het geene *Tympius* beschryft, op den dag van *St. Jan* den Dooper gebeurt te zyn. Tot *Ostern* in 't Hertogdom van *Meklenburg*, woonde een Dansseres, welke te gelyk van Echtbreuk betigt wierdt. Deese was gewoon Danssereyen aan te stellen, voor te Danssen, en zomtydts schrikkelyk daar onder te vloeken. Godt wachte veele Jaaren op haare boete en beterschap, doch daar kwam niet af, want zy voer in haar oude leven en vloeken voort. Op het Feest van *St. Jan*, danste en was zy volgens gewoonte, Feytjen de voorste, en toonde voor de Jeugdt veele aanstootelyke manieren, ja tierde zich soodanig aan, als of haar de *Satan* bezeten hadt, om

de jeugt te verleyden. Hier op verscheen op de Dans plaats voor 't oog van al het volk, een afschouwelyke Duyvel, welke zich na deese Godtloose Dansseres spoede, en se met Lichaam en Ziele in de Lugt voerde. Hoe hyse aldaar verwelkomde en onthaalde, sulks betuygde haar vreeslyk schreeuwen en roepen; want de duyvel voerdese verscheyde maalen rondom het dorp, en ging soo duyvelsch met haar om, dat sommige menschen dier plaatse van schrik half doodt ter aarde vielen, tot dat haar deese grimmige Helhondt voor 't oog van al het volk in vier stukken scheurde, en tot een elendig spectakel op de vier hoeken van het Dorp hing. Hier meede niet vernoegt zynde, nam hy haar ingewandt, en wierp het met groote grimmigheyt op een Tafel, waar aan de Schout en andere van de voornaamste des Dorps saten, schreeuwende daar by met een vreeslyke stemme: Hoorje wel Schout! sulke spyssen sulje moeten vreeten, en sulken afgryselyken doodt sterven, als deese Dansseres en Echtbreekster, byaldien gy het danssen niet belet, en uw Godslastering en verdrukking der Armen na laat! De Machtige, sullen geweldige pyne lyden! Waar op de Duyvel verdween; en zich met haare Ziele na den Afgrondt spoede. *Math: Tympius verbo Voluptas.*

Gave Godt! dat alle danssende Sottinnen seekere Dansseres nadansten, van welke *Roaz fol.* 124. meldt. Deese kwam eens op seekeren tydt by een seer verstandig Biegt-Vader biechten, hem te gelyk ontdekkende, datse onder anderen geen grooter vermaak op aarde hadde, als in het danssen en springen; datse selfs tot nu toe daar nooyt moe van geworden was, ja se soude dag en nacht,

eeten,

eeten, drinken en alles laaten, als zy maar eens haar bekomſt mogte danſſen. De verſtandige Biegtvader was geneegen dit dwaalende ſchaapjen op eenen beteren weg te brengen, en van deeſe ydelheit af te trekken, dierhalven ſtelde hy haar op een aangenanaame wyſe in ſagt ſinnigheit deeſe vraag voor: Indien, zeyde hy, u myn kindt! de keur gegeven wierdt, eenen dag niet te danſſen, op dat u mogt toegelaaten worden, hier namaals deeſe vreeugde een gantſch jaar te genieten; of indien u de keur gegeven wierdt, een gantſch jaar niet te danſſen, op dat gy hier namaals deeſe vreugt u gantſche leven lang genieten mogt, wat ſoudt gy doen? Ik *Pater*, zeyde zy, ik wilde dit vermaak dan gaarne een jaar laaten, wanneer ik daarna al myn leven dit vermaak mogt genieten. Noch eens: Indien gy, zeyde de verſtandige Biechtvader, eeuwig, eeuwig en in alle Eeuwigheit in de andere Wereldt danſſen mogt, ſoudet gy niet gaarne in dit korte leven, alle Danſſereyen willen opſchorten? Ach *Pater*! zeydeſe, dat is ſeeker, dat ik op aarde geen grooter vermaak als in het danſſen vinde: Echter indien ik wiſt en verſeekert was, dat men in den Heemel meede danſte, ſoo ſoude ik u *Pater* beloven, deeſe vreeugde te laaten vaaren, en die van myn leven nooyt meer te oeffenen. De *Pater* was blyde, dat hy ſyn biegteling hier toe gebragt hadt, en zeyde: dat ſal ik u ligtelyk en ſonder moeyte bewyſen en aantoonen, dat men in den Hemel Danſt. Spreekt niet de Phropheet *Jeremias* van het Hemelſche *Jeruſalem* alſoo: *Gy ſult weder verciert zyn met uwe Trommelen, ende uytgaan met den rey der Speelenden. cap:* XXXI. 4. Segt *David* niet Pſ. LXVIII. 26. *De Sangers gingen voor,*

 de

de Speellieden achter , in het midden de Trommelende Maagden ? Singt niet ook de Christelyke Kerke van *Christo : Waar gy heen gaat , daar volgen u de Juffers na , zy loven u , selfs singende en danssende , en Musiceeren seer soete Liederen* ! Hoe veele andere Texten der Goddelyke Schriftuur soude ik konnen aanhaalen , en van den Hemelschen dans uytleggen ? Maar waar toe is het noodig ? Het Hemelsche dans-werk is een onophoudelyke vreugdt, maar het Aardsche veeltydts, ongeneugdt. De Heyligen danssen sonder, maar de Wereldtskinderen met groote moeyte, en matten zich soodanig af, datse s'anderendaags op hunne voeten niet konnen staan. Het Danssen der uytverkoorenen, en Engelen, overtreft het danssen deeser Wereldt soo veel, als de Hemel de Hell, als het licht de duystenis , als de Muskus, de drek, en als het Leven den doodt. Met een woordt gesegt, de Hemelsche Dans heeft eene blydschap by zich, die onuytspreekelyk is , wylse geen oog gesien , geen oor gehoort , en in geenes Menschen herte gekomen is. enz. ! Door deese en andere diergelyke woorden , ontstak de yverige *Pater* soo grooten vuur der Liefde tot den Hemelschen Dans in het herte deeser Dansseres, datse aanstondts een belofte deedt, om nimmer meer te danssen , op datse in het andere Leven eeuwig danssen mogte. Vier jaaren daar na raakte deese Vrouw door een swaare siekte op haar doodt bedde, en merkende, dat haar laatste uur genaakte, bevalse terstondt, deesen Biegtvader te roepen. Soo draa hy verscheen, keek se hem met vriendelyke oogen aan, en zey tot hem met een lagchende mondt: Myn *Pater* ! na de maal gy my welmeenende geraaden hebt, het tyde

lyke

lyke danſſen en ſpringen te laaten, en belooft dat ik in het andere Leven, eeuwig ſoude danſſen, en ik myn belofte aan u gedaan, getrouwelyk gehouden hebbe; ſoo ontſlaa ik u nu van de borgtogt die gy my gedaan hebt; want een groote meenigte heylige Juffrouwen hebben voor myn bedt eenen ſchoonen dans gedaan, terwylen my myn Hemelſche Bruydegom en ſyne beminde Moeder meede daar toe noodeden, met verſeekering van deeſe vreugde eeuwig te ſullen genieten. enz! Met deeſe woorden beſloot het Godtzaalige Meysjen haare reeden en te gelyk het Leven; zynde buyten twyffel daar heen gevaaren, daar men eenen Ingang ſonder uytgang, Vreugde zonder ongeneugt, en een Leeven ſonder doodt vindt.

Danſt, huppelt, ſpringt en volgt deeſe Juffrouwen na, gy danſſende Sottinnen! en verwagt dan een eeuwigdurende toejuyching en handt geklap. Want Godt gelyk *Chryſoſtomus* leeraart, heeft u de voeten niet tot danſſen gegeven, maar op dat gy eerbaar zoud wandelen, en niet onbeſchaamt als een kameel ſpringen; want niet alleen het Vrouwvolk, maar ook de kamelen, ſpringen op een ſchandelyke wyze, en daar het lichaam, (gaat deſe H. Leeraar voort) zo afſchuwelyk door het onbeſchaamde danſſen word, hoe veel te meer moeten wy denken dat de Ziel hier door beſmet wordt. Wy moeten, zegt *Ambroſius*, wel een dans doen, dog zodanig een niet, die in een geſwindheit des ligchaams, maar in het gelove beſtaat; want gelyk een danſſer hem van de aarde in de hoogte op heft, zo moet een geeſtelyke danſſer ook door het gelove in de hoogte opſteygen, en aldaar

met heylige gedagten en overwegingen het hemelſche Paleys door wandelen.

Gelukzalig zyn de geene welke op ſulk een maat danſſen, want zy zullen zeekerlyk op deſe wyſe een Heemel ſprong doen; in tegendeel zyn ongelukzalig, ja meer als ongelukzalig, alle ſoodanige Sottinnen, welke zich aan het ydele en ligtveerdige danſſen overgeven; want deeſe ſullen niet alleen gelyk de Hooggeleerde *Diſcipulus* in zyn *Promtuario* ſchryft, in de vuurige gevankeniſſe der Helle op ſeer groote ſpitze Nagelen, barvoets in onuytſpreekelyke ſmerten, met de aller afſchouwelykſte Duyvelen in alle Eeuwigheit moeten ſpringen en Danſſen, maar ook haare armen en handen, met welke zy by het danſſen malkander geleydt, gedrukt en getaſt hebben, ſullen door vreeſelyke draaken met ongeloovelyke pyn gebeeten en vergiftigt worden; want:

Vrouwen ſtaag verzot op danſſen,
Zyn als ſteden zonder Schanſſen,
Ganſch ontbloot van tegenweer,
Lagchende om hun eygen Eer,
Die van Goudt en Zilver blinken;
Maar, na asmodeus ſtinken,

De

DE Gierigheit bezit myn hart
Myn holle buyk en maag, lydt ſmart,
Vermits, naar 't geen ik zaam kan ſchraapen,
Myn hongerige zakken gaapen;
Dees vul ik, en onthoudt myn darm,
En ben met al myn rykdom arm.

Et is wel waar, dat 'er onder het manvolk duyzenden gevonden worden, welker zin op gewin werkt, en die uyt enkele gierigheyt, liever als het onvernuftige vee leven, ja honger zouden lyden als een hondt, en gras eeten als een Os, dan geld uytgeven. Zulk eenen was sekere gierigen vrek, die meer dan zeventig duysent guldens in gereden gelde naliet, en evenwel uyt gierigheit zig niet betrouwde zyn bekomst te eeten, maar die stukken brood van de schoyers om weynig geld kogt. Na zyn doodt vond men een paar schoenen, waar in men vyf-en twintig yzere nagels kon tellen, anders zegt men *den schoen uyt, en na de hel toe*! dese gek had se nog wel mede willen nemen.

Veel diergelyke vrekken, *Mammous* broeders, of geld ezels, zyn 'er altyd onder de manluy geweest, en zy zyn 'er nog wel, dog het is onlooghenbaar, dat de vrouwluy gemeenlyk nog meer met gierigheit behebt zyn, dan de mannen; want dewyl de gierigheit als een onverzadelyke en onordentelyke begeerlykheit, niet waardig is om in Adelyke en dappere gemoederen huysvesting te neemen, maar alleen in de slegte en onvernuftige plaats kan vinnen, en dat 'er na de getuygenis van *Aristoteles* niet onadelyker, slegter, verachtelyker nog onverstandiger op de Wereldt te vinden is, dan het vrouwlyk geslagt, zo kan gemelde zonde nergens bekwamer huysvesting hebben, dan in de vrouwluy, gelyk *Cicero* de welsprekende redenaar onder de Romeynen getuygt, wanner hy zegt: *het Vrouwelyk geslagt is gierig.* Ja de hooggeleerde *Accursius* vergroot dit nog veel meer, dewyl 't hem

hem dagt te gering gezeyd te zyn, *Mulierum genus est avarum*, wanneer hy in *Superlativo* uytroept: *Mulierum genus est avarissimum* : Het vrouwelyk geslagt is het aller gierigste. Op de zelve toon slaat *Basilius*, met bekragtiging dat de vrouwluy onverzadelyk, ja byna dul na geldt zyn.

ô Wee de boeren, zey 'er een, alwaar de Papen barvoets loopen! dog ik segge: ô wee de dienstboden, alwaar de Vrouw zelf honger lyd!

By des verloorenen Zoons Vader is 't nog wel te dienen geweest, want dit heeft die ellendige swerver zelfs nog bekent, wanneer hem het water aan zyne lippen kwam, *hoe veele huurlingen mynes vaders hebben overvloed van brood.* Wanneer zyn moeder nogtans een gierige zottin geweest was, en onder het gierige Susterschap hadt behoort, zouden dese bediendens zekerlyk zo wel niet getracteert zyn geworden, want diergelyke gekkinnen plagten het broodt op te sluyten, op dat de muysen daar mede niet mogten weg loopen. Tegenwoordig gaat het by de arme dienstboden toe, dat zy gedurig zeggen en klagen, in zoo een huys is het als in den Hemel, men eet nog men drinkt 'er niet; want zommige vrouwluy zyn van dien aard, dat zo zy uyt gierigheit zelfs niet willen eeten, zo dunkt haar mogen de man en dienstboden ook wel vasten, en aan de beenen knagen. 't Gebeurdt ook wel dikwils, dat haar zulke gierige zottinnen, haare huurpenningen ook wel inhouden, en zulke ten hemel-schreuwende zonden met dezen mantel willen bedekken, als of 'er binnens huys iets verlooren was, of dewyl die schotel of dat glas, door de dienstboden gebroken is &c: ô Zottin! wat naauwkeurige rekenschap zult gy nog eens we-

wegens uwe ſchandelyke gierigheit aan den regtvaardigen Regter moeten geven. Van een koddige dienaar wordt verhaaldt, wiens Juffrouw ook zeer gierig was, dat hy eens een ſtok aan een Schotel met vleeszop vaſt bondt, en die zeer langzaam door de kamer na de keuken voorttrok, wanneer de Juffrouw vraagde: waarom hy dit deedt? gaf hy ten antwoordt: ik heb al myn leven hooren zeggen, dat men de blinde geleyden moet, en dewyl het vlees-zop zo mager is, dat men met tien brillen geen een oog daar op zou konnen vinden, zo zal ik het ter plaatſe geleyden alwaar het wezen moet. Let 'er op, gierige zottin, maak je zop in 't toekomende wat beter.

Zeker knegt hadt zyn gierige boerin eens braaf betaalt: Deze boerin belaſte aan haar knegt om na het boſch te gaan, aldaar houdt te hakken en takkeboſſen te maken. De knegt dagt by zig zelfs, ik moet van daag den geheelen dag werken, ik kome zo ras niet t'huys, en ik moet my vooral van brood wel voorzien; nam daarop een ſesponder, ſteekt 'er het mes in, met voornemen om het in 't midden door te ſnyden en de helft mede te nemen; de Boerin dit ziende; zey zagt knegt! hooger met het mes; de knegt wat minder willende afſnyden, was het de Boerin nog evenwel te veel, geduurig roepende: hou op, hou op, wat kleynder, wat kleynder! tot zo lang toe dat hy maar een dun ſtuk mogt afſnyden, en hy daar mede na 't boſch moeſt gaan; wanneer de knegt nu heenen ging, riep zy: ſlaat de byl wat hardt in het houdt, en de knegt antwoorde: zo gy my te eeten geeft, zo zal ik ook werken; dog in 't boſch komende ſtond hy ſtil, en ſmeet de byl met alle kragt door 't boſch, en dit zo lang tot dat hy 't boſch door gelo-

pen

pen hadt; nam toen zyn kleyn ſtukje brood, at het zelve op, en begaf hem tot ſlapen. Tegen den avondt ging hy na huys, en de Boerin vraagde, of hy de Byl wel in 't hout geſmeten hadde? ja zey de knegt; hebje ook takkeboſſen gemaakt? ja zey de knegt, raad eens hoe veel? een wagen vol zey de Boerin: (nu is het tydt, dagt de knegt dat ik u betale) Boerin zey hy raad wat beter; zy raade een halve wagen vol, hy herhaalde dit mede zo lang, tot dat de Boerin eyndelyk zey: wel gek hebje 'er dan geene gemaakt? dat is net geraden, zeyde hy, en met eenen zey hy zyn dienſt op. Zoo gaat het met die Spaar-brooden die haar dienſtboden onthalen als de oyevaars de voſſen. Zulk een gierige zottin komt my voor als een waterzugtige, zulk eenen ryſt het ligchaam zodanig op, dat hy wel een yzere hoepel nodig hadt, om dit water-vat by malkander te houden; aan zyne beenen paſten beter koorn ſakken dan kouſſen; de Aſem gaat door ſoo een naauwe weg in dit wyde ligchaam dat de woorden by na gearreſteert worden. *Adam* wierdt van Godt belaſt, om zyn broodt in 't ſweet zyns aanſchyns te eeten. Deſe arme ellendige ſweet aan zyn geheele ligchaam, en wint nogtans geen brood. Op ſtoelen, kiſten, kaſſen en tafel, ziet men een geheele glazemarkt, met genees dranken, waar in de witte, de rode, de blaauwe, ende geele geverwde wateren, een Regenboog vertoonen, dog zo eenen, die een toekomende regen, uyt de oogen voor ſpellen. Aan zyn zyde zit een Dokter met de hoet op zy, even als de boeren wanneer zy kooren verkoopen, en maakt een geheel vel Atlas papier met *Recepten Concepten, en Precepten klaar*; deze ellendige water burger wordt van zyne goede vrinden wel eens bezogt,
aan

aan welke hy nergens meer over klaagt, dan over den dorst, 't is al: drinken! drinken! Tapt men een kroes vol, hy zet die aan zyn mondt, en drinkt se uyt tot aan de grondt; wanneer dese ledig is, roept hy aanstondts om een ander. 't Doet my vreemt, dat hy in dese waters noodt na water haakt; wanneer 'er vuurs noot was, ging het nog heen. Hy roept alleen maar, drinken! drinken! hy denkt alleen maar om drinken, en aan zyn dorst is geen eynde. Een Egel drinkt tot dat hy vol is; maar dese, zo 't mogelyk was, dronk de Spaanse Zee wel uyt.

Even eens is 't met een gierige zottin, hoe zy meer heeft, hoe zy meer zoekt, hoe meer zy zoekt, hoe meer zy vind; hoe zy meer vind, hoe zy meer wil; hoe zy meer wil, hoe minder zy heeft; hoe minder zy heeft, hoe meer zy wil hebben.

Waarom dan seker Poeët niet onbillyk zegt:

Een gierige Zottin,
Verkeerdt in een Wolfin,
Die fellen honger plaagt;
Zy plukt, zy rukt, zy knaagt,
Verscheurende als verwoedt,
Al wat haar slegts ontmoet;
En hoe zy meerder krygt,
Hoe zy naar meerder hygt.

Ja de begeerte om geldt te krygen, is by de gierigheits bezetene wyven, zo onverzadelyk, dat zy daarom Lyf en Ziel, Eer en agting, land en volk te koop bieden. *Plutarchus* schryft in 't leven van *Romulus*, dat *Lorpeja* een Romeynsche Vrouw, uyt te grooten geldt lust, aan de *Sabynen* het *Capitolium* te *Romen* overleverde

Wat

Wat zal ik zeggen van een vrouwmensch in het diepe dal *Sorec* met name *Delila*? dit vrouwmensch beviel den sterken *Zamson* zodanig, dat hy haar, schoonse tot de Philistynen behoorde, ter vrouwe nam, en alſo *Zamson* een geswooren vyand van de Afgodische *Philistynen* was, heeft hy se over al vervolgt.

Doen nu de Vorsten der Philistynen *Delila* geldt aanboden, toen dagt dit geldgierig beest van elken Vorst elfhondert Zilverlingen te verdienen. Laat het vry een Reus, laat het vry myn Man ſyn, zeyse, het geldt heb ik liever, dat is alleen myn oogmerk, ik zal nu eens aan de werelt toonen wat het geldt vermag. Let eens hoe dese slange tong, wel niet gierig in woorden, maar van zodanigen duyvel bezeten, van haar meynedigheit een begin maakte. Myn lieve *Zamson*! zey dese geldt gierige zottin, myn gouden man! myn eenige schat! seg my eens, betoon het my, wanneer gy my lief hebt, gelyk ik u van ganscher herten beminne, ey openbaar het eens aan my swakke Vrouwmensch, waar in bestaat dog uwe zo ongemeene sterkte? ô *Zamson* hadt gy dit vosse vel, agter aan de vossen-staarten vast gebonden, en zo door der Philisteynen velden gejaagt, de Feex zou u kop zo kaal niet gemaakt hebben; 't waar beter geweest, had gy haar de kop gewasschen, met het vlietende water dat uyt het ezels kinnebakken liep, als dat gy u van dit liefkozende muyldier hadt laten scheeren. Gy waart b ter bewaart geweest in de muylen der Leeuwen, die gy verscheurt hebt, waar in gy ook honing-zeem hebt gevonden, als in de schoot van de vleyende *Delila*, alwaar gy den doodt hebt aan getroffen; want dit voddige Vrouwmensch, ruste niet eer, om haar vervlock-

te geldtdorſt te leſſchen, tot dat zy den armen *Zamſon*, met liſt betrapte, met woorden ving, en met vleyen vaſt bond, dus van alle ſterkte beroofde, en alzo aan de Philiſtynen overleverde. En alzo is deſe anders onoverwinnelyke Heldt, van deſe geldtgierige zottin verkogt, verraden, gevangen, beſpot, en eyndelyk van't leven berooft geworden. ô Geldt hoe meenigen vrouwmens hebt gy in de Werelt verleyt, en doet het nog daagelyks? ô Vervloekt en vedoemdt geldt, hoe vervoert gy de van gierigheit en van geldt bezetene vrouwluy! *O rabies omni fine careas! O peſtis dæmone ſævior!*

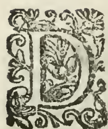
ô Helſche gierigheit! die nimmer zyt verzaadt,
Gy zyt de bron van alle kwaadt,
En, ondert Hemelſche gewelf,
Veel ſlimmer als de Duyvel zelf.

Zoo

ZOo 't flegts met bidden was te doen,
Den Hemel kon, naar myn vermoên,
Deez fyne, Prevel-zus, niet missen;
Nu zal zy, vast, haar zelfs vergissen,
Want bidden, niet te regt gedaan,
Is slimmer als te laten staan.

Aar zyn veel agterklappers, die veel kwaat van de vrouwluy ſpreken, en haar laſter tongen aan de zelve ſpitſen, daar men nogtans in tegendeel bevind, dat de zelve veel Godsdienſtiger en vroomer zyn dan de mannen; in zonderheit zynſe meer tot het gebedt genegen, en dit is niet alleen loffelyk, maar ook in de oogen van Godt welgevallig, dewyl 'er geſchreven ſtaat: *Opporet ſemper orare*, men moet bidden zonder ophouden. *Lukas* XVIII.

Maar het is zeer onvoorſigtig gehandelt, wanneer men door het bidden de huyshouding, het werk, de opvoeding der kinderen, het bevel des mans, en 't opſigt over het huysgeſin verwaarlooſt; want Godt heeft niet bevolen, dat men door het Vaderons den akker zal bouwen, de zoppe koken, of den arbeyt ſal verrigten, maar zyn goddelyke wille is, dat men de handt aan de ploeg zal ſlaan; byaldien *Gideon* door bidden het koorn hadt konnen uytdorſſen, ſou hy de dorſch vlegel wel hebben laten leggen. Byaldien *Zara* de Gemalin van de Patriarch *Abraham*, haare gaſten met bidden hadt konnen onthalen, ſoo hadt zy geen koks lepel, ſchotels nog pannen van noden gehadt. Derhalven verdienen die vrouwluy, die anders niet doen dan bidden, bidden, en daar door de huyshoudinge aan de nagel ophangen, geen ander *Predikaat*, dan dat zy met een groote N. zullen benoemt worden; want zal het gebedt van eenige nuttigheit zyn, ſoo moet het met den arbeydt vergeſelt gaan, even eens als de twee Jongelingen na *Emaus*. Het gebedt moet met de arbeydt verzuſtert zyn als *Magdalena* en *Martha*. Het gebedt moet met de arbeydt verwiſſelen, als Zon en Maan aan den

Hemel.

Hemel. Het gebedt moet aan de arbeyt vast zyn, als een byl aan de steel; dit wyst de H. Leeraar *Hyoronimus* genoeg aan, wanneer hy onder andere segt: zy moet niet altydt in alle kerken loopen, en de tydt met enkel bidden doorbrengen, maar het vrouwvolk moet ook arbeyden, spinnen, en naayen. De wyse *Ecclesiasticus* segt: wie de wet onderhoudt, zyn ampt verrigt, en de arbeydt waarneemt, doet zo veel als of hy badt.

Andere bid-zusters, loopen en draven niet alleen den geheelen dag in de kerken, maar knopen 'er ook de geheele nagt aan, soo dat het byna nodig is, dat de Koster haar uyt de kerk jaagt, gelyk *Jesus* de Smousen; want dese zottinnen zyn van die dwaze mening, wanneer zy niet in de kerken bidden, dat hunne gebeden by Godt niet gelden nog vermogen, en dat sulken gebedt dat buyten de kerken geschiet, niet anders is dan een noot sonder pit, een boom sonder vrugt, een put sonder water, een lyf sonder Ziel, een bloem sonder reuk, een boek sonder schrift, een toorn sonder klokken, ja als een zop sonder brokken, ô Zottinnen!

Na dat *Jonas* tegen de wette en het bevel Gods na *Tharsis* wilde zeylen, en wegens sulken ongehoorzaamheit, de ongestuymige Zee hem buyten het Schip smeet, wierdt hy van een groote Walvis ingeslokt, die na het schryven der meeste geleerden *Carcaria* genoemt wierdt, en sou dese zo een groote en wyde mondt hebben, dat hy groote ossen kan inswelgen; soo ras de Propheet in dese swemmende herberg kwam, begon hy te bidden, en wel met groten yver. Zie eens Zottin, *Jonas* heeft in den buyk van den Visch gebeden, waar uyt volgt dat 'er geen plaats is, waar in men

niet kan bidden en Godt aanroepen, en dien volgens dat het gebedt buyten de kerken alſoo aangenaam is, als of het in de kerken geſchiet. 't Is wel waar, dat een kerk Godt den Heere toegeweydt is, om hem daar in te bidden, Godt aan te roepen, te pryſen en te loven, maar uwe beſigheden laten het altydt niet toe, om gedurig in de kerk te zyn; maakt daarom alle plaatſen tot een bidthuys; want Godt ſiet niet de plaats, maar het gemoedt aan.

Jeremias de Propheet, lag in een diepe kuyl in ſlyk en vuyligheit, en evenwel was zyn gebedt Godt aldaar aangenamer dan goud en Edelgeſteente. *Job* heeft zyn yverig gebedt op de meſthoop verrigt, en 't klom nogtans tot Godt als een geurige wierook op. Het gebedt van *Daniel* in der Leeuwen kuyl, waar in niet dan doode krengen lagen, is van den Almachtigen, met genoegen aangenomen. Koning *Ezechias* lag in 't pluymbedt, en nogtans hadt zyn gebedt ſulke goede vleugelen, dat het ſelve Hemelwaarts voor Gods troon kwam. Wanneer de Boer ter bekwamer tydt zyn handen aan de ploeg ſlaat, en zyn herte na Godt keert, is het even eens als of hy in de kerk, de handen in 't gebedt hemelwaards ſteekt. Het klateren van den wagenaar langs ſtraat, verhindert niet, dat zyn hart tot Godt kan roepen. Even eens myne Godtsdienſtige wyven! kunt gy wanneer gy u in de keuken bevindt, daar van wel een kerkje maken, wanneer gy maar met uw gemoed tot Godt zugt.

Daar wordt verhaalt van een ſeker vroom dienaar Godts, welke boven de gewoone daagelykſe getyden en Pſalmen, overal gewent was te bidden. Doen deſe, gelyk wy Menſchen alle

dit

dit ongemak onderworpen zyn, eens op een heymelyke plaats was, en aldaar badt; is hem de Duyvel verscheenen, en heeft hem niet sonder harde woorden verweten, waarom hy op een soo vuylen plaats ondernam met Godt te spreeken en te bidden? Waar op hem dese antwoorde: dat het geene in reynheit uyt zyn mondt ging, Godt behoorde; maar het geene anderwaarts uytgang nam, ten zynen dienst was. Dit verdroot desen Hovaardigen Duyvel soodanig, dat hy niet sonder tieren en raasen verdween. *Valerian in Prato Fiorido Part 2. c: 69.*

De kuysche *Joseph* wanneer hy op een onschuldige wyse in de gevangenis wierdt gesmeten, heeft zyn gebedt nogtans niet nagelaten, maar van 't gevangenhuys een Godtshuys gemaakt. Wanneer gy belet hebt om uw gebedt in de kerk te verrigten, kondt gy midden op de markt, op het veldt, op den akker, op het landt, in de kamer, in de keuken en in de stal bidden, en dit als de beste waar aan Godt schenken; gelyk ook *Judith* in de kamer, *Zusanna* in de tuyn en andere elders gedaan hebben.

Na dat onsen Heer en Heylandt, met zo weynig brooden, soo veel duysendt persoonen versadigt hadt, en dat 'er nog twaalf korven vol brokken overbleven (want alwaar Godt by de huyshoudinge is, valt geen verminderinge;) toen heeft de Heere de Apostelen nog op den selven laten avondt gedwongen, dat zy in een Schip over Zee moesten varen. Ondertusschen ging hy op een berg, alwaar hy zyn gebedt van alle menschen afgesondert, verrigte. Ontrent de middernagt ontstont 'er een stormwindt, soo dat het Apostel-Schip in het uyterste gevaar geraakte, wanneer

den Heere op de Zee wandelde, en ſig hieldt als of hy voorby wilde gaan, waarom zy hem voor een Spookſel hielden, denkende ſoo het een menſch was, zou hy in ſulken noodt medelyden met hen gehadt hebben (ô hoe veel Spookſels zyn 'er in de werelt). Eyndelyk openbaarde de Heere wie hy was, waar op *Petrus* aanſtondts uytriep: Heere zeyt gy het, ſoo geef laſt dat ik over het water by u kome, en hy zeyde: kom. *Petrus* tradt dan uyt het Schip, en liep over het water als over een Kriſtalynen bodem, dog als een nieuwe opſtaande windt hem vreeſe aanjaagde, begon hy eerſt te ſinken doen hy al digt by *Chriſtus* was, die hem ook de handt toerykte *Mat.* XIV. 30.

't Geen *Petrus* by nagt overkwam, gebeurt by veele wyven by daag. *Petrus* digt by den Heere zynde, begon te ſinken: Wie is digter by onſen Heylandt, dan deſe bid-zuſters, die ſig gedurig in de kerk bevinden, alwaar onſe verloſſer tegenwoordig is, en evenwel beginnen te ſinken, en te zondigen. ô Hoe veele vrouwluy gaan onder ſchyn van Godsdienſt na de kerk, dog niet om ter regter tydt te bidden, maar om nieuwe tydingen te hooren. Veele gaan te kerk niet om Godt te begroeten, maar andere te groeten. Veele beſoeken het Godshuys, niet om haar aldaar voor Godt te buygen, maar om andere eerbewyſingen te doen. Veele komen in de kerk, niet om de oogen op den Heylandt te wenden, maar op heylloſe menſchen werpen zy haare oogen. ô Hoe veele zyn 'er die onder den dekmantel van ernſtig in haar boek te bidden, ondertuſſchen na haar Minnaars, die de hoet half voor de oogen houden, gluuren. Veele zyn 'er die in plaats van hun aandagt in de kerken te plegen, andere veragten,

dan

dan dese haar kleding, en andere haare gebaarden te hekelen, waar uyt dan volgt, dat sulke schyn Godsdienstige Zottinnen met minder sonden in de kerk komen, als zy 'er uytgaan. Een schoone Godsdienst pleging!

ô Gy Zottinnen die zich in alle kerken, dan eens by de *Jesuiten*, dan eens by de *Karmeliten*, dan eens by de *Augustynen*, dan eens by de *Benedictynen*, dan eens by de *Dominikanen*, dan eens by de *Franciskanen* bevinden, daar nogtans meer ergernisse als Godsdienst mede gepleegt wordt. Weet gy dan niet wat de H. *Chrisostomus* zegt? namentlyk: dat de oude Christenen, soo aandagtig in de kerken plagten te wesen, dat wanneer een vader of zoon, moeder of dogter, die lang van huys geweest hadden, elkanderen aldaar ontmoetten, zy elkander niet eens gegroet hebben, maar hunne woorden spaarden, tot dat de Godsdienst geeyndigt en zy buyten de kerk waren. ô Hoe veel is de Godsvrugt der vrouwluy vermindert, dat die tegenwoordig van de kerken snap-markten maken, wat wonder is het dan, wanneer de regtvaardige Godt sulke bid-susters op het aller schrikkelykste straft?

Dese Goddelyke straffe heeft ondervonden de suster des Konings *Kenelmi Merciorum*. Dese was een voorbeeldt van alle Bidsusters en over devotige Sottinnen; men moest haar alle daagen eenen gantschen sak vol gebeede boeken in de kerke na dragen, welken zy uytleyde, als een Almanaks kramer zyne waar; dan soende se eens dit, en dan weer dat gebeede boek, soo dat de blaaden soo smeerig wierden, ale eenes slaagers schorteldoek; zy hoorde seer veele missen, welke zy altydt met gebogene knien bywoonde; zy

 ver-

verdraayde de oogen, als een ſtier die gekeelt wordt; zy beweegde den mondt, als een viſch die half doodt is, en na het water hygt; zy beweegde de handen ſoodanig, als of ſe Godt en alle zyne Heyligen van den Hemel wilde neêr trekken; zy ſloeg op de borſt, of ſe haar hert wilde vermorſelen; zy ſugte als een Tortelduyf; zy boog haar Ligchaam, als een Spaanſche kling, ja ſe ſtelde ſich ſoodanig aan, dat ieder haar voor een Godtvreeſende, en H. Matroon hieldt; ja wel terdege heylig! en daar ontbrak haar niets, als het goude ſchynſel rondom haar hooft. Maar Godt die de herten kendt, heeft deſe al te devote Sottin, en ſchynheylige bidſuſter geſtraft. Want, wanneerſe zich by de begraffenis haares gemelden Broeders den Koning *Kenelmi*, welken zy ſelfs vermoordt hadde, heel aandachtig vertoonde en den CIX. *Pſalm: ô Godt mynes lofs, en ſwygt niet*, onder het vergieten van veele traanen, heel aandachtig opzeyde, heeft zy geduurende deſe gegewaande aandacht, het geſigt verlooren, en den loop gekreegen, ſoo dat de bloedige merkteekenen noch te zien zyn in het Pſalm boek waar uyt ſe badt. *Renulphus lib. 15. cap. 29.*

Godt bewaarſe voor de welverdiende ſtraffe! ô hoe veele wyven ſouden 'er anders wel blindt worden, en 't geſigt verlieſen? want de meeſte verſchynen tegenwoordig by den Godsdienſt, om dat het ſoo de manier is; om dat het andere doen; ten gevalle van deſen en geenen; ook wel uyt nieuwsgierigheit; of om de tydt te verdryven; of om de prachtigheit haarer kleeren, en kerk boeken te vertoonen; of om een beminde voorwerp op te ſoeken; of wel om haar zelve te koop te veylen. ô Wat aandachtige Sottinnen!

De

De H. Paus *Gregorius* ſchryft ſelfs met ſyne geloofwaardige penne, dat 'er ſeeker Vrouwsperſoon geweeſt is, welke onder ſchyn van aandacht, de H. Plaatſen, welke door Wonderdaaden vermaart zyn, geduurig beſogt, en daar door by het gemeene volk ſoodanig vermaart wierdt, datſe byna van ieder voor een heylige gehouden wierdt. Ondertuſſchen brachte zy daar door eenen grooten ſchat van geldt by malkander, en haare verbloemde aandacht ſtrekte alleen daar heen, om veel geldt by een te ſchraapen, en haare onverſaadelyke gierigheyt daar mede te ſpyſten. Na datſe nu veele jaaren lang, de verdoemde geldtſugt achter het gordyn van Heyligheit verborgen, en eyndelyk dit tydelyke leven verlaaten hadde, heeftſe kort van te vooren, haaren gantſchen ſchat in de grondt, maar haare Ziele voor eeuwig in de helle begraven. De goede gedachten van haare uyterlyke Heyligheit hebben te weeg gebracht, dat ſe ſeer deftig met verſelling van ſeer veel volk ter aarde beſtelt wierdt. Maar Godt Almachtig wilde niet gedogen, dat ſoodanigen Lichaam in een eerlyk graff ſoude ruſten, waar van de Ziele al in het eeuwige vuur brande, waarom men dan uyt haar graf met een vreeſlyke ſtemme, deſe woorden heeft hooren roepen: Ik brande! ik brande! Eyndelyk heeft men het graf geopent, en de doodt kiſt beſigtigdt, waar in men ſag, dat een duyvelſch Spook doende was, om haar geſmolten geldt in den bek te gieten, 't welke de reeden geweeſt is, datſe naderhandt wederom uyt dit eerlyke Graf genomen is. *In Dialog.* ô Hoe waar is het! 't gene de voorgemelde H. *Gregorius* ſegt: *Veele wyven zyn 'er welke ſchynen te vaſten, even*

als

als Paulus; zy schynen te waaken en te bidden, als Petrus, maar op het eynde sullen alle haare werken geopenbaart en ontdekt worden.

Al sulke heylige Spook kraameressen, welke gewoon zyn, zich op duysenderley wysen soo aandachtig aan te stellen, en haare verduyvelde boosheit soo aardig weeten te verbloemen, dat zy levendige Engelen schynen, zyn nogtans ondertusschen niets anders als levendige Duyvels, gelyk sulks seeker Poëet aantoont:

Een Vrouw in zeedig schyngewaadt,
Schyndt, kerkwaarts gaande langs de straat,
Somtydts een Engel, maar 't is schyn,
Wyl veele, veeltyds duyvels zyn.

Het eynde deser kwaataardige wyven en schynheylige Bidsusters, beschryft de geduldige *Job* met weinig woorden: *cap.* XIII. 16. *Een Huychelaar en sal voor syn aangesichte niet komen.*

Hier

HIer doen 'er twee malkander aan;
Wie van hun beyde voor ſal gaan;
Voor my, 'k ſtel my niet tuſſchen beyden,
Een kap met bellen mag haar ſcheyden,
Het poinct is my te delicaat,
Des ik haar diſputeren laat.

Regt

Egt aardige moeders kinderen zyn de vrouwluy, en aarden na haar eerste moeder *Eva*; want na dat dese van de arglistige slang vernomen hadt, dat 'er een seeker ooft in 't Paradys was, dat haar tot een godin kon maken, *Gen.* III. zo was zy de eerste die 'er een beet in deed, om alsoo een godin te werden. Dus danigen eersugt hebben de vrouwluy alle van dese haare moeder *Eva* in gesogen, dewyl zy met *Eva* geen liever boom willen schudden, dan waar aan Eere wast. Daarom segt *Frising*: de vrouwluy zyn van natuure eergierig. En gelyk de vrouwluy van natuur een hooge stem hebben, soo konnen zy ook niet laag singen, want uyt duysenden is 'er geen een die de *Bas* kan houden, maar zy singen op hooge toonen; en dus zyn zy niet alleen ontrent de stem, maar ook met de geest; zy dragen geern hooge Schoenen, een hooge Kuyf en een hoog gemoedt. Daarom zeydt *Chisostomus* ook: de vrouwluy hebben als eersugtige zottinnen een innerlyke drift tot ydele eer, en by aldien den mensch na 't getuygenis der *Filosophen* uyt de vier Elementen te zamen gestelt is, soo kan ik wel schryven en zeggen, dat by de vrouwluy het vuur, nog het water, nog de aarde, maar de lugt de voorrang heeft, en de voorrang behoudt, dewyl 'er weynige te vinden zyn die niet van eergierigheit worden opgeblasen.

De ondervinding leert ons, dat wanneer men met de pen op klad papier een punt maakt, dat men als dan bevindt, hoe die punt rondom loopt, van sig beyt, en van een tittel een kladt wordt. Dog by de vrouwluy als eersuchtige Zottinnen,

vloeyt het *punctum honoris* nog al meer herwaarts en derwaarts, en onder haar zyn 'er veel die eveneens als de Scholieren doen, welker gedagten alleen *ad ascensum*, of om hoog te gaan, steygeren. Te *Jerusalem* was wel eer een bad, waar na toe veele kranke en gebrekkelyke persoonen hun begaven, dewyl de eerste die by de roeringe des Engels in 't water daalde, van alle gebreken geholpen wierdt. *Joh.* v. Het was een wonder om aan te sien, hoe elk de eerste wilde zyn. Aan sulken sugt zyn de meeste wyven ook vast, namentlyk aan de eerzugt, dewyl elk den anderen wil voorgaan 't zy in afkomste, rykdommen, schoonheyt en klederpronk; ja de vrouwluy zyn regte kruyt Zottinnen, dog verstaat my wel; ten tyde van de groote man *Eliza*, gingen 'er eenige van de Propheeten kinderen in 't veldt, en hadden kruyden gezogt, om daar mede hunnen honger te stillen, dewyl 'er een gtoote duurte in 't landt was, maar in plaats van goed hadt hy kwaat kruyt t' huys gebragt. Dit valt in 't trouwen, dikwils voor. Zulke kruyt Zottinnen zyn ook de vrouwluy, als een zonderlinge trek na kruyt hebbende, om alsoo haar honger met kruyt te stillen; maar wat kruyt is dit? mogelyk zuur of zoet kruyt? neen, maar het kruyt na welke zy soo veel lust hebben, is niet anders dan *Eerenprys* en *Majoran* na dit kruyd happen en snappen, waaken en haaken zy; om dit kruyd lyden en myden zy, wryven en schryven zy; elk van haar wil eenen prys of het *Majoraat* hebben, dat is: *Major*, edeler, grooter, hooger en voornamer zyn dan andere; ô Zottinnen! Hoort eens hoe seeker Poëet daar van singt:

Zulke een wyf, dat dag en nagt,
Niet als slegts naar gloirie tragt,
En zich wil met Titien c'eren,
Past als Phébus Lauerieren,
Eene Zotskap tot een huyf;
Beter als de beste kuyf.

Men verziert hoe dat 't gedierte eens een Ryksdag hieldt, om een Koning onder hen te verkiesen, en de keure viel aanstonds op de Leeuw. Na dat dese koning zyne onder hebbende onderdanen besigtigt hadde, zag hy onder anderen een dier op een boom, dat by hem onbekent was; hy zond 'er de hondt na toe, om te vragen wat dier dit was? de hondt daar by komende, soo maakte dit dier een hooge rug, dewyl 't een kat was Wie zyt gy? zey de hondt; Maau! maau! antwoorde de kat; dat versta ik niet, zey de hondt spreek duyts, ik versta geen Fransch; eyndelyk zey de kat: Ik ben een kameel. De hondt bragt dese boodschap aanstondts na de Leeuw, en zey, *Sire!* 't is een kameel; dog het regte kameel niet verre van de Leeuw afstaande, *protesteerde* hier tegen, en zey: 't is een kat en geen kameel; van die tydt af zyn de honden geswoorene vyanden van de katten geweest; dog dese om dat zy haar grooter maakte dan zy in der daadt was, wierdt van de Leeuw ten straffe opgeleyt, om haar meeste tydt met likken door te brengen.

De vrouluy zyn van den zelven aard als dese katen, zy maken haar uyt Eerzugt altydt grooter dan zy in der daadt zyn. Soo men maar eens op haare sottigheden en dwaasheyt let, wanneer zy malkander op straat aantreffen, hoe dese

eer-

eersugtige Zottinnen om den rang en voorrang met elkander krygen en ſtryden; ja wat meer is, wanneer zy in de Kerk iets ſullen offeren, dan wil de eene Zottin voor de andere niet wyken; Wel hoe, ſeggen zy, ſal deeſe Advokaats vrouw my voorgaan? zy is maar een wynkopers dogter; is haar man een Dokter, dat is tot daar aan toe. ô Zottin! Wel, zeydt een andere, ik ben Adelyk, zy is maar een Burgermeeſters vrouw, en ſou zy voorgaan? neen, neen, ik kan het regt van myn man en van zyn geſlagt, ſoo niet weg geven. ô Zottin! ja het wyf van een ambagtsman, en een ſchoolmeeſters vrouw, ſtryden om de voorrang, en dikwils op ſulken ongeſtuymigen wyſe, datſe niet alleen haar ongewaſſchene monden, tot ergerniſſe van andere openen; maar ook als de katten op elkander aanvallen, elkander ter nederſmyten, en het hayr met handen vol uytkammen. 't Is onlangs nog voorgevallen, dat ſulken eerſugtigen Zottin, 's morgens na haar gewoonte te laat in de Kerk kwam, en wyl'er niemand die na de Predikaatſien luyſterde, voor haar wilde opſtaan, of haar met eene diepe buyginge, eerbiedigheyt bewyſen, waar over zy ſoo vergramt wierd, dat zy'er veele in de kuyf en fontanje vatte, en deſelve van de kop ſcheurde; 't geen ſulken gelag in de Kerk veroorſaakte, dat men meer na haar keek, dan na de Prediker luyſterde, ô Zottin! Wat heb ik niet al te ſeggen van der wyven dwaſe eerſugt, omtrent eernamen. Edele, wel-edele, eer-en deugdryke, en diergelyke titels, zyn nu al oud-bakken. Hedensdaags moet het Hoog-en welgeboorene, Edel-geboorene, haar Excellentie, genadige, of geſtrenge vrouw zyn. 't Is alleen jammer, dat

elk zyn titel niet op zyn fontansje laat vast heg-ten, op dat wanneer zy sedert gisteren een Baronesse geworden is, de dienstboden haar de behoorlyke titel mogen geven. Zulken *Decreet* komt'er nauwelyks in huys, dat de Vader een genadige Heer geworden is, of men stiert het dogtertje aan-stonds in de keuken, om haar bedienden te, seggen dat Me-vrouw haar moeder haar genadigste is. Daar op ontbied men den schilder, om 't wapen te veranderen, dan moet'er een beer in een rood veld, dan een geyt in 't blauw geschildert wor-den. Ja de eersugt heeft hedensdaags sodanig de overhand genomen, dat ieder *Madame* haar genadigste, ja gestrenge vrouw wil genaamt wor-den. Juffrouw *Isabella*, die voor een jaar nog suring verkogt, wil nu al *Mademoiselle* genoemt worden. ô Zottin! Veele hoogmoedige gekken hebben ook die geuren, dat wanneer zy voor-henen aan een genadig of gestreng Heer getrout geweest zyn, dat zy naderhand geensins aan een eer-lyk of ryk burger man willen trouwen, om alsoo de genaden tytel niet te verliesen; de dienstboden seggen wel, dat zy haar genadigste geerne de naam van Exellencie willen geven, wanneer zy de spys maar niet al te dikwils liet opwarmen; en datse wat meer dan een hasenoots groote boter in de spyse deed; dog daar is niet by kas, het braadspit begint te roesten, de boter haalt men voor een stuyver te gelyk; ô hoe dwaas is de Werelt! Wel te regt heeft seeker digter dan gesegt.

Titel, eer, en Naam Narrinnen,
En die yd'len Roem beminnen
Zyn thans talryk en gemeen;
Spuwt pas door een venster been,

'k Wed

'k Wed dat gy'er een ſult raken,
Die zig ſelven kan vermaken,
Met een Titel byſter groot,
Schoon 't haar i'huys ontbreekt aan broodt:
Maar Narrinnen, wil wat bab'len
En aan weytſe namen knab'len
Van genade of van Merrouw,
Als 't den honger ſtillen wouw,
'k Stondt 't uw toe, en 't zou my ſmaken,
Maar nu kan 't my niet vermaken.

Eerſugtig was *Salome*, de Moeder van *Johannes* en *Jakobus*; want na dat deeſe beſpeurt had, dat *Chriſtus* wegens zyne gewrogte wonderwerken, zeer in de gunſte van het volk was, ſoo dagt zy: Hy ſal ongetwyfelt voor een Koning uytgeroepen worden; ging derhalven na onſen Heere, en recommandeerde haare twee zoonen ſoo goet als zy kon, biddende en ſmeekende: Hy wilde tog den eenen aan zyn Regter, en de anderen ter Linkerhand in zyn Ryk zetten. *Hugo Cardinalis* zeydt, dat dit wyf in een geſond lighaam een ſekere ſugt had, namentlyk de Eerſugt, want zy dagt, wanneer haare twee zoonen groote Heeren aan 't Hof ſouden zyn, dat men haar dan ook weytſe titels ſou geven. Mooglyk heeft zy in haar zelfs geprevelt: wanneer myn *Jan* en myn *Jakob* boven aan zitten, ſal ik buyten twyfel ook meer gelden; tegenwoordig noemen de luy my alleen *Salome*, en dan ſal 't genadige vrouw *Salome* zyn; tegenwoordig draag ik maar een gemeene keurs, dan ſal ik in zyde en zatyn pronken; nu noemen de luy my alleen Zebedeetje, dan ſal 't vrouwe van Zebedehoven zyn; ô eerſugtige Zottin!

Rebecca een heylige vrouw, en een wyf van den grooten Patriarch *Isaak*, was van deese sugt ook niet ten eenemaale vry. Deese vrouw had haar lieve zoontje, haar soete *Jakobje* soo hertelyk lief, dat zy van eerzugt bezeten wordende, kortom wilde hebben, dat hy Koning en Heer over zyne broeders sou zyn; dat hy den ouden man soude bedriegen, en hem blindt doeken, en toezien dat hy voor zyn oudste broeder *Ezou* de Vaderlyke segen verkreeg; *Jakob* was soo vroom en Conscientieus, dat hy zeyde: *Genes.* XXVII. wel moeder wat denkje wel? gy weet immers dat myn broeder *Ezou* een ruyg en hayrig mensch is, maar ik ben glat en hups, de Vader sal denken, ik hem bespotte, en in de plaats van den Vaderlyken segen, sal ik een vloek over my halen; neen dat doe ik niet. Hoor eens hoe deese Eersugtigen praat; zey de Moeder: Ik sal de vloek en de sonde op my nemen, en ik sal dit verantwoorden: wilde *Jakob* nu ruste hebben, soo moest hy een Geytebokske halen, en in de keuken helpen zyn hand en hals met zagt bondwerk bewinden, en welriekende klederen aantrekken, om alsoo den Vaderlyken segen te erlangen.

Wat een Eersugtigen Zottin was *Agrippina*, de Moeder van Keyzer *Nero*; aan deese wierdt voorzeydt: dat haar lieve *Nero* Keyzer sou worden, maar dat hy haar in zyn regeering van 't leven sou beroven; dewyl nu de Eersugt in het herte van *Agrippina* de overhand genomen had, zey deese zotte Moeder: Wat leven, daar vraag ik niet na, schoon hy my om hals brengt, wanneer hy maar Keyzer word, dat is my genoeg; wanneer ik dat maar beleve, dan wil ik met vreugde sterven; wanneer myne oogen alleen maar gesien

sullen

ſullen hebben, dat de Keyzerlyke Kroon op het hooft van myn zoon pronkt; wanneer ik maar eens op zynen Keyzerlyken Troon geſeten heb, mag hy my vry opſnyden, en 't hert daar uyt nemen. Dat was een regtſchapen afbeeldſel van een eergierige Zottin, die de eer van haar zoon tot Keyzer te ſien verheven, hoger dan haar eygen leven ſchatte.

Wat groote eerſugt beſat *Roſana*, de Gemalinne van den grooten *Alexander*! Van deeſe vertelt *Plutarchus*, dat zy na des Konings dood, met geen minder eere van de *Macedoniers* wilde geëert zyn, waarom ſe haare onmatige eerſugt in een wreede natuur veranderde, dewyl zy door valſche brieven *Statira*, Gemalin van Koning *Darius*, die in groot aanſien was, ontbood, deſelve doode, en haar lighaam in een diepe put liet werpen. ô Zottin! Wat tong ſou ook konnen uytſpreeken, de eerſugt van *Talia*, die haar man en jongere zuſter na 't leven ſtond, alleen met dit oogmerk, om dat zy onverhindert met haar Neef *Tarquinius* in huwelyk kon treden. ô Zottin!

Wat pen kan ſonder gramſchap de ſtoute daad van de eerſugtige *Semiramis* beſchryven, aan welker ſchoone gedaante zich *Ninus* Koning van *Aſſyrien* dermate vergaapte, dat hy haar niettegenſtaande zy van geringen huyſe, ja van boeren afkomſt was, met groot genoegen trouwde. Deeſe *Semiramis* wanneer zy beſpeurde, dat zy wegens haar ongemeene ſchoonheyt als een Afgodsbeeld in de gedagten van *Ninus* geëerbied wierd, overheerde haar de eerſugt en begeerte tot heerſchen ſoodanig dat zy van haar gouden ſchat (namentlyk *Ninus*) met veel ſmeeken en vleyen een gunſt begeerde,

 om

om maar een eenige dag de regeering aan haar over te laten. *Ninus* die eén regte *Asinus* was, stondt dit toe, denkende wat is een dag? 't Is maar een korte tyd. Wat gebeurt'er? Soo ras dit versoek aan *Semiramis* ingewilligt wierd, gaf zy aanstonds last, om sonder vertoeven haar Gemaal *Ninus* de kop voor de voeten te leggen, 't geen ook geschiede; waar door dit eersugtige wyf het geheele Ryk vermeesterde, ô eersugtige Zottin!

De eersuchtige Vorstinne *Elfrida* gaf meede genoegsaame blyken, dat de eergierigheyt en woedende driften, de wyven van kennis en verstandt berooft; wantse wilde dat *Elterédus* zyn Heer Vader in het Ryk soude opvolgen, om dat hy haar soon was, en niet *Eduardus*, wien het als eerstgeboorene van rechts wegen toequam. Maar nademaal zy sulks op geenderhande maniere, en door geene middelen of geweldt konde doordringen, gebruykte deese eersuchtige Zottin verradery, en gaf aan *Eduardt* een Bokaal over om te drinken, stootende hem te gelyk eenen Ponjert in 't lyf, waar door de armzaalige Prins door de selfde wonde te gelyk bloedt en wyn quyt raakte, en doodt ter aarde viel. Dit geschiede A°. 981. waar van men met meerder omstandigheeden het leven van den Heyligen *Eduardus* naleesen kan.

Met wat raasende eersugt was niet ingenoomen de Gemallin van *Tarquinius*, welke eene dogter van Koning *Servius* was? Deese met de onsinnige eersucht bezeten, bepraate haar man, met aan een kant setting van alle kinderlyke liefde, daartoe, dat hy haaren Vader van het lichaam en Ryk beroofde; hooger schattende, een Koninginne, als eenes Konings Dochter te zyn. *Livius.*

ô Eer-

ô Eersugtig wyve geslagt! ô gy dolle Zottinnen! die u aan het roemvuur soodanig gebrant, van de lof luysen dermaten gebeten, en van de eerworm soodanig gestoken zyt; weet gy dan niet wat de Poëten van *Icarus* seggen? Deese om dat hy met zyne wasse vleugelen te hoog vloog, gebeurde het, dat zy door de heete Zonne los smolten en hy uyt de hoogte in de diepe Zee ter neder plofte, en jammerlyk versoop. 't Is seker soo de vrouwluy vleugelen hadden, sou geen vogel soo hoog vliegen als zy, dog gelyk het met *Icarus* toeging, sou het ook met haar gaan; hoe hooger zy met haare wasse vleugelen van eersugt stygen, hoe dieper zy ook in de Zee van veragting ter nederstorten. Dit heeft de Heylige *Propheet Hoseas* aan deese eersugtige Zottinnen al overlang voorzeydt seggende: Haare eere sal ik in schande veranderen.

Dit heeft ook *Irena*, een eersugtig vrouwmensch, ondervonden, waar van de volgende beweeglyke, nogtans waaragtige geschiedenisse verhaalt word. In 't jaar 1453. kwam de Turksche Keyzer *Mahomet* de twede, met een onnoemelyk getal Krygsvolk voor de stad *Konstantinopolen*, bestormde deselve met soo veel gewelt, dat hy de stad binnen korten tyd bemagtigde, en op den Pinksterdag innam; de bloedstortinge was soo groot, dat alle de stads straten van bloed stroomden, want het getal van vrouwen en kinderen dat'er ter nedergezabelt wierden, beliep alleen 40000, en dat der gevangenen by de 60000. menschen. Onder deese laatste bevond zig een maagd, welker name *Irena* was, van Kristen ouderen afkomstig, uyt de stad *Mitilene*, in *Griekenland* geboortig, dies tyds XVII. jaren out, zynde

ſeer ſchoon, en de welgemaakſte van alle de gevangene vrouwluy, dewylſe met Roſen op haar ſchoone wangen, met Narciſſen op haar witte voorhooft, met Lelien op haare handen, en met Hyacinthen in haare oogen praalde; wie eens de peerlen in haare witte tanden, het goud in haar geele hayren, de koralen op haar rode lippen, het alabaſter aan haar witte hals, de robynen op haar roode wangen, de karbonkel in haare oogen geſien had, ſou geſworen hebben, dat *Irena* een byeenverzamelde ſchat van den geheelen Aardbodem was. Haar trony vertoonde de ſterren in haar oogen, haar voorhooft de Zonne, haar hayr geleek na de ſtralen, haare wangen verbeelden het morgenroot, derhalven mogt zy wel de Hemelſche *Irena* genoemt worden. Deeſe ſchoone Dame, waar aan de natuur een meeſterſtuk betoond had, wierd aan den Turkſchen Keyzer vertoont en geſchonken, over welker ongemeene ſchoone gedaante deeſe anderſins onkuyſche man, dermaten ontvlamt wierd, dat hy dag nog nagt, nergens anders om dagt, dan om de ſchoone *Irena*, ja een vierendeel uurs viel hem te lang, wanneer zy niet by hem was. Drie geheele jaaren pleegde hy vleeſchelyke gemeenſchap met haar, en liet aan zyne hovelingen de Ryks regeeringe ten eenemaal over, waar over het gemeene volk begon te morren, zeggende: dat het geenzins aan een Keyzer paſte, dat hy op een vreemt vrouwmenſch dermate verliefde, dat hy zyne eygene onderdanen daar door vergat. De Janitſers, het beſte Krygsvolk by de Turken, begonnen daar mede opentlyk den ſpot te dryven. Het ſchynt wel, zeyden zy, dat *Venus* by den Keyzer meer dan *Bellona* geagt is, om dat hy hem

hem ſoo geerne door liefde pylen laat verwonden, &c: Dog dewyl'er onder de Hovelingen niemand was, die dit aan den Keyzer durfde ſeggen, hebben zy *Muſtapha* Rykskancelier daar toe bewogen, dewyl hy van jongs op met den Keyzer opgevoed was. *Muſtapha* gaat daar op na *Mahomet*, en ſtelt hem het groot gevaar, waar in zyn perſoon zig bevond, voor oogen, dat het Ryks wel weſen verminderde, de onderdanen tegen hem verbitterden, de zoldaten tot opſtand genegen waren, en zyn Majeſteyt veragt wierd, om dat hy hem ſoo ver met een Griekſe Maagd van kriſten afkomſt inliet, dat ſulks tegen zyn hoog reſpect aanliep, en de gloryryke daden van zyne voorouderen daar door verdonkert wierden. Over deeſe en diergelyke woorden begon het herte van den Keyzer als te zieden, hy gaf aan *Muſtapha* een ſtraf antwoord met een vergrimde trony, hoe hy ſoo vry met hem dorſt ſpreken, dog uyt aanmerkinge van zyne getrouwe dienſten, en dewyl hy van kindsbeen af met hem opgevoet was, was het hem vergeven, met eenen ook belovende, dat hy eerlang aan hem, en 't geheele ryk ſou toonen, dat hy een heerſcher over zyne driften was.

Ondertuſſchen heeft de onkuyſche *Tyran* zyne beeſtagtige luſten by zyn liefſte langs hoe meer volbragt, om dat'er tuſſchen haar leven en dood een kort verloop van tyd was; en dewyl hy haar op een onvoorziene wys ter dood wilde brengen, gaf hy bevel, dat zy haar op ſeker dag op het allerkoſtelykſte ſou uytdoſſen, met zyden ſtrikken opcieren, met paarlen behangen, met zilver, goud, en koſtelyke geſteentens oppronken, gelyk een Keyzerlyke Bruyt paſte. Wie was vro-

lyker dan de eersugtige *Irena*, die van een gevangene en verlatene Kristen dogter, tot een Turkse Keyzerin sou verheven worden. Deese eersugtige Zottin had haar ligtelyk konnen inbeelden, dat sulks niet goeds beduyde, want wanneer'er by de Heydenen een Os met zyden strikken opgepronkt is, is sulks een teken, dat hy ter slagtbank gevoert, en ter eere van de Afgoden sal opgeoffert worden. Maar haar harte was met eergierieghcyt beset, *Irena* wilde hooger vliegen, haar staat was te gering, en zy wilde hooger stygen. Ten bestemden dage moesten eenige regimenten *Janitsers* haar voor het Keyzerlyk Paleys by 't stellagie plaatsen, 't geen tot een bloedig treurspel was opgeregt. Keyzer *Mahomet* komt seer *Majesteits* aanstappen, en nevens hem ter linker zyde ging de ongelukkige *Irena*, die van zilver goud en edele gesteentens dermate glinsterde, dat alle aanschouwers in verwonderinge wierden opgetrokken. Hy gaat met haar op het stellagie alle het volk deed diepe eerbewysingen, daar op ging hy op zyn Throon zitten, en kykt het gesamentlyke volk met trotse oogen aan, en vraagt: Wie is'er onder alle de aanschouwers, die het my kwalyk kan afnemen, dat ik op sulken ongemeenen schoonheit verlieft geweest ben? (met eenen op *Irena* wyzende) Alle de hovelingen gaven hem gelyk, en verontschuldigden hem. Hier op zey hy verder, heden sal ik eens toonen, dat ik myn harte soo verre tot geen liefde laat vervoeren, dat daar door de *Ottomannische* naam, en de glory van myne voorvaderen een schandvlek zouden krygen. Hier op keerde hy zig met een vriendelyke trony na *Irena*, en sprak haar aldus aan: Liefste van myn hart! is het u welgevallig,

vallig, om u met my in een echtelyk Contract in te laten, wiltge myn egte vrouw wel worden? Ik wil wel, zey zy; Begeert gy, zeyde hy verder, dat wy u ten opperhooft over alle Turksche wyven stellen, wegens uwe onvergelykelyke schoonheyt? Ik wil wel, zey de eersugtige, ten tweedenmaale: Sult gy 't voor goed keuren, 't geen wy vrywillig by ons besloten hebben, om u in vryheit te stellen, uw hooft met een *Ottomannische* Tulband en met een gouden Rykskroon te doen pronken; den Aardbodem die gy met uwe voeten betreed sal uw huwelyks goed zyn, wilt gy? gy kunt. Ja, ja, ik wil, ik wil; gaf zy al wederom ten antwoord. Op deese woorden staat hy van zynen Throon op, vat haar met zyn linkerhand by haare opgebondene hairlokken, grypt met de regterhandt na zyn Zabel, trekt van leer, en slaat haar met een slag den kop af, strykt de bloedige Zabel aan haare klederen, en wischt'er het bloed mede af, stoot het doode lighaam met de voeten van hem weg, en vertoont de afgehakte kop met deese volgende woorden: Dit nu levenloose hooft, sal u nu de ergwaan benemen, de mond stoppen, en alle ongerustheit wegnemen, 't zy ook tot een teken, dat wy nog al raad weten om onse begeerlykheden in toom te houden, en Meester van onse driften te zyn. Toen hy met spreken geeyndigt had, ging hy van 't stellagie na zyn Paleys, en gaf last, om het hooft aan de hoogste Toorn tot een schouspel op te hangen. ô *Irena*! Wat heeft u tog tot deese schandelyke eergierigheit aangeset? daar door hebt gy u Maagdelyke eerekrans verlooren, uw eer-

eerlyke naam, uw goet geweten, en alles, alles hebt gy verlooren, en neffens u leven God en de Zaligheit. ô Rampſalige Zottin!

Diergelyke ongeluk is een adelyke vrouw genaamt *Arduina* ook overgekomen. Zy was geboortig uyt *Weſtfalen*, en gaf in haar kindsheit reets blyken van een voortreffelyke ſchoonheit, welkers voltooying met de aanwaſſende jaren niet ſonder verwondering volgde. *Leopard*, een ſeker Edelman, bad deeſe Zonne al vroeg aan, en wierd niet alleen van haar, maar ook van alle haare Adelyke vrinden in zyne bede verhoort, en zyne ſtandvaſtigheit wierd door een huwelyk met haar beloont. *Adelhard* een voornaam Heer, verliefde alvoorens ook op deeſe Bruyd, en dewyl hy een geheel ander perſoon was dan *Leopard*, wierd hy van haare vrinden met eerbiedigheit ontfangen, en *Arduina* aan hem belooft, met hoope dat *Leopard* als een arm Edelman zynde, afſtand ſoude doen; *Arduina* wilde nogtans haare volſtandigheit hier in betoonen, en alſoo ging het huwelyk met *Leopard* voort. Wanneer men met een brandende liefde trout, blyft het huwelyk zelden lang beſtendig, en men heeft in deeſe groote hoop op meer omſtandigheden te letten, dan alleen op de genegentheit. *Adelhard* ſiende dat *Arduina* hem niet gunſtig was, liet toe dat *Leopard* de Bruyd weg voerde. *Arduina* had wel haaſt haar genoegen van haar man, en hief als een eerſugtige Zottin haare oogen op tot de bergen, die de donderſlagen onderworpen zyn, en waar van men ligtelyk van boven neer kan tuymelen. Zy overwoog dat zy een groote Mevrouw had konnen

zyn, wanneer zy met *Adelhard* getrout was: Ik, zey deese Zottin, by haar selven, was alle myne speelnoten voorby gestreeft, en pragtiger gekleed geworden; ik had meer vreugde by *Adelhard*, dan by deesen tegenwoordigen man konnen hebben, en ik Zottin heb nu sulken kwaden keure gedaan. Onder deese gedagten trok zy haare liefde van *Leopard* haar egte man af, en wierp die op *Adelhard*, wenste haar mans dood, en hem tot een man te hebben; dog zy hield haar kuys en deugtsaam, wel wetende dat de egtbreuk meer haat dan liefde veroorsaakt. Kortom *Arduina* wierd van de eerlugt dermate beseten, dat zy haar man *Leopard* door vergift om hals bragt, en hoewel deese zonde voor 't ooge der Menschen door de aarde bedekt wierd, liet God nogtans niet na, om deselve ter regter tyd te straffen. Eer het rouw jaar verloopen was, vryde *Adelhard* na de Weeuw, en alsoo kreeg zy hem ten egten man, in welk huwelyk deese eergierige Zottin haar soo onbesonnen droeg, en haar man soo veel misnoegen gaf, dat hy selfs begon te vreesen, of zy hem ook wel van kant mogt helpen, gelyk zy haar eerste man gedaan had. *Arduina* siende zyn liefde verkoelen, tragte deselve door liefkosingen op te wekken, dog hier door vermeerderde zyn agterdocht, als bewust zynde dat deese slangen nooyt meer te dugten zyn, dan wanneerse haar om iemants lighaam kronkelen. *Adelhard* kreeg hoe langer hoe meer een afkeer van *Arduina*, soo dat hy se niet langer onder zyne oogen sien mogt, hieldt
haar

haar derhalven op een zyner Hofſteden, daar zy tyd genoeg had, om berouw te toonen over den Moord dien zy aan haar vroome man uyt eergierigheit gepleegt hadde. De eenſaamheit en treurigheit boeſemde deeſe overgegeevene allerleye booſe gedagten in, onder dewelke zy deeſe tragte in 't werk te ſtellen, namelyk om *Adelbard* jaloers te maken, om hem alſoo weder tot haar te trekken. Hier toe gebruykte zy *Mellin*, een Edelman die niet verre van haar af woonde, die zy ook in haare netten lokte, en met veele beweeglyke woorden ſogt te bewegen, hoewel zy nooyt tot dadelykheit kwamen, en alles maar in ſchyn toeging. Dit verſterkte *Adelbard* nogtans in zyn opgevatte meening, en dagt dat het ſeker was, dat zyn vrouw een egtbreekſter, en hem alſoo ontrouw was geworden. Derhalven liet hy haar en *Mellin* gevangen ſetten, en haar naauwkeurig ondervragen, dog dewyl zy niets kwaats met elkander bedreven hadden, wierden zy deſwegen onſchuldig verklaart. *Arduina* bragt nogtans tegen haar man in, dat hy haar overreed hadde, om haar eerſte man met vergift om te brengen, en nu wilde zy ook geerne aan kant weſen. Hier over wierd zy nader ondervraagt, en men bevond, dat zy buyten weten, en ſonder het aanraden van *Adelbard*, *Leopard* vergeven en om 't leven gebragt hadde, waarom zy ook ter dood veroordeelt, en haar hooft door de Beul van 't lighaam afgeſcheyden wierd. Ziet, dit was het ongelukkig eynde van deeſe eerſugtige Zottin! toen wierd be-

waar-

waarheyt : Ik ſal haare eere in ſchande veranderen. De duytſche digter ſingt'er aldus van;

Eer is teer en vol gevaar,
Eer is teer en ſlegte waar,
Want ze duurt pas weynig jaar.

DAar moet gekuyert, dat ſtaat vaſt,
Maar 't eyndt draagt in 't gemeen de laſt;
Ga Juffer, ga vry uyt ſpanceeren,
En wil u wand'lendt diverteeren,
Ik ben voor 't kuyeren ganſch niet ſchuw,
Maar 't geldt, dat kuyerdt ook met uw.

Zeer

Eer veel gebeurden 'er by de heerlyke intrede van *Christus* na *Jerusalem*, die op den xx. Maart op een Sondag voorviel Onder anderen wordt verhaalt, dat hy op een Ezelin en deszelfs veulen henen reedt, na 't gevoelen van veele, dan eens op den eenen, en dan op den anderen rydende; maar waarom dat? dewyl *Jerusalem* niet ver-van *Bathania* af lag, hadt de Ezelin dit immers alleen konnen doen: zeer wel! maar de Heere had medelyden met het arme dier, daarom wilde hy het zelve niet te veel belasten.

Vermits ons menschelyke lighaam, na de getuygenis van *Pachomius* niet anders dan een Ezel is, die zig tot den dienst van Godt laat gebruyken; zo is't ook billyk dat wy het selve adem laten halen, ja 't is ook noodsakelyk dat wy het zelve ook eenige rust en vermaak gunnen. Gaat een hondt zomtyds nederleggen en steekt zyne vier beenen van malkander, wanneer hy eenigen tydt met en voor zyn meester gelopen heeft, waarom zal dan een vernuftig dier, den mensche meen ik, zig ook niet eenige rust vergunnen?

Dewyl 'er op zekere tydt een groote dierte was, zo moest *Isaak* noodzakelyk na een ander landt trekken, waar op hy zig dan na *Gerar*, tot *Abimelech* begaf; dog dewyl zyn Egte vrouw *Rebekka* een schoon vrouwmens was, gaf hy haar voor zyn zuster uyt, uyt vreese waanneer hy se voor zyn wyf uytgaf, dat den een of den anderen kwant hem de restmogt geven, om haar naderhandt tot een wyf te krygen. Wat is 'er al met een wyf te doen? is zy leelyk soo heeft men een afkeer van zulken totebel; is zy mooy en fraay van gedaante, soo is zy

voor de *Accessisten* niet zeker. Ondertusschen dat *Isaak* hem een geruyme tyd te *Cerar* ophieldt, keek *Abimelech* ten venster uyt, en bespeurde, dat *Isaak* met *Rebekka* wat jokte, *Gen.* XXVI. *Lyranus* trekt uyt dese geschiedenisse een geestelyke leere, en zegt, dat door *Isaak*, de geest of de ziel, maar door *Rebekka*, *Caro* het vleesch of het lighaam kan verstaan worden, om dat lyf en ziel by malkander behooren, en alsoo zy gelyk *Isaak* en *Rebekka* met malkander moeten verkeeren, soo gaat het ook wel, wanneer geest en ligchaam gelyk *Isaak* en *Rebekka*, met elkanderen wat lief koosen, 't geen door een betamelyke uytspanninge kan geschieden. *Ambrosius* verdient den naam van een aangenaam Leeraar; *Bernardus* de naam van een honing zoet Leeraar; *Bonaventura* den naam van een waardig Leeraar; *Chrysostomus* van een gulden mondt; *Thomas* noemen wy een Engelsche Leeraar; en dese zeyde: het is geoorlooft, en niet verboden, en 't kan ook met een goed geweten bestaan, dat men zomtyds eene eerlyke uytspattinge neemt; gelyk ook het oude spreekwoordt luyt: vrolyk met eeren, kan niemandt deeren, maar in Eere; let wel!

Onder andere eerlyke vermaken en uytspanningen, die een mensch tot gezontheyt van zyn ligchaam mag gebruyken, is niet het mieste de wandeling en het ryzen; want wat is 'er aangenamer voor den mensch, dan wanneer hy voornamentlyk in de Lente, wanneer de aarde wederom een kleedt aantrekt, dat soo lange van de grove winter tot het hemt toe uytgeschut was: Wanneer de bloemen in zulken grooten menigte, en met onderscheydene kleuren te voorschyn komen, even al eens als of de Regenboog de schoone verwe

verwe aan haar geſchonken hadt: Wanneer de boomen en gewaſſen; die van vermoeytheyt als verbleekt waaren, wederom bladeren en bloeyſels te voorſchyn brengen, ſoo dat ſe door de aanblaſing van de aangename *Zephirus* van vreugde als opſpringen: Wanneer de vogelen in de lugt, die een geruyme tydt haar gekweel inhielden, haar voorige muſyk beginnen op te deunen, alle ooren der menſchen beginnen te vermaken, en alle ſchepſelen in 't gemeen tot een vrolyke dans uytnodigen; wat kan 'er, zeg ik, vermakelyker en voor den menſche aangenamer en tot geſondtheit van zyn Ligchaam dienſtiger zyn, dan in zulken aangenamen tydt, wanneer de lugt door krachtige Zoneſtraalen van alle aardſche dampen gereynigt is, een kuyertje te doen, of eens om te ryden, om in de tuynen en velden een friſſe lugt te ſcheppen, en in 't aangename groen met een eerlyk geſelſchap de tydt kortswylig door te brengen.

't Is zeker, wanneer iemandt tot deſe uytſpanninge genegen is, zo zyn het de eer-lof en liefdens behoeftige vrouluy en't is hen ook wel toe te geven, wanneer zy daar in maar niet al te veel *circumflexos*, en *ambitus*, ja te veel *circulos vitioſos* maakten. In voorige tyden was het uytgaan, 't zy te voet of rydende, zo als *Plutarchus* ons verhaalt, te *Romen* onder de vrouwluy zeer gemeen; de Karoſſen en wagens maakten door de geheele ſtadt zulken geraas, dat men byna geen woordt kon ſpreeken, of geen voet verſetten, door het gedurig ryden: Ja't liep zelfs zo verre, dat de Romeynen genoodſaakt waaren daar tegen een wet te ſtellen; dog dit verbodt rook de plaiſier Juffertjes zodanig in de neus en maakte haar ſoo boos, dat zy t'zamen ſpanden en

ſwoeren van haare mannen te willen afgaan, om was 't mogelyk haar op deſe wyſe te wreken: Hier door wierden de Romeynen gedwongen, deſe zaak te veranderen, en dit verbodt weg te nemen. Dat deſe vrouwen liſt hedensdaags nog in ſwang gaat, weten zodanige mannen beſt, die voor hunne vrouwen altydt eenige paarden gereet houden, om deſe ſlaplendens langs ſtraat te ſlepen; wanneer zy anders geen hangende lip, inplaats van aangename Zonne blikken, van haar aanbiddelyke ſchoonheden thuys willen afwagten, of haar geſtrenge wraak gevoelen, gelyk de Roomſche wyven tegen haare mannen oeffenden. Ja op dat deſe zotten haar by haar aangename wyfjes en apegeſigten des te aangenamer mogen maken, zo denken deſe beulingen dag en nagt na nieuwe wyſen van Koetſen en Karoſſen, waar mede zy aan de Wagenaars en Radenmakers dag en nagt werk geven; dan moet het eens een hangende, dan een vierkante, dan een ronde, dan met en dan ſonder Swanenhals, dan halve, dan geheele opene of bedekte wagens zyn. Koetſen, Karoſſen, Kaleſſen, Chaiſen, alle moeten 'er zyn; deſe hebben Frans loofwerk, andere zyn met eenige duyſent kopere nageltjes geſpikkeldt. Dog die arm zyn, blyven by de oude mode; deſe ſpannen voor haare leere Kasjen, twee paarden als magere katten, en daar mede rydt Heer *Uriaan* met zyne *Charabella* over de ſteenen dat het ronſelt, maakt met zyne oude Zandkar zulken gewelt, als of een beere Schout zyne leere broek langs de trappen ſmeedt. By zulke is het niet nodig, dat de koetſier zyn keel heerſch ſchreeuwt, om de voorbygangers voor 't gevaar te waarſchouwen, dewyl de paarden van zulke Zottinnen door ſlegte koſt

kost zodanig uytgemergeldt zyn, dat zy op de wegen by na geen sprinkhaan zouden doodt trappen. ô Zottinnen!

Veel manluy zyn 'er die hen inbeelden, wanneer zy een jonge kermis pop aan haar zyde mogen hebben, en daar mede een kapitaaltje van eenige duysent guldens komen te behuwelyken, datse al gelukkige gekken op de wereldt zyn; maar hier door worden zy maar slaven van hunne vrouwen: want naauwelyks is 'er een week na de bruyloft voorby, of de tydt valt het lieve wyfje thuys te lang; zy haakt 'er na om in het wyde veldt in de groente haar te vermaken; zy zugt na de oude bekenden, en wordt swaarmoedig: de man ziet die geuren wel, maar wat doedt de gek niet al uyt liefde? hy laat het paardt inspannen, het weer is zo mooy, de aangename Lente lokt hun uyt; dan rydt men eens na den *Overtoom*, dan na 't huys te *Halfwegen*, dan eens na *Ouderkerk.* Dan komen de jonge wyfjes by elkander (terwyl de manliefjes eens tiktakken) en vertellen hoe se van haare mannen onthaalt worden. De eene zeydt: Ik heb het Godt dank met myn man wel getroffen, hy geeft my alles, hy koopt my alles, hy beschikt my alles, hy schenkt my alles, hy laat alles voor my maken, al wat hy maar aan myne oogen ziet, dat vergunt hy my: Maar Speelnoodje, hoe gaat het met de uwe? my dunkt het is een regte Zemelknoper? ja, segt de andere, myn man is een gorten telder, een regte beuling; hy zal my geen slet geven, ja geen een el kant kopen; hy gaat nooyt met my in een geselschap, en ik weet niet wat dien botterik nu overgekomen is, dat hy met my eens uytgaat; ag! dat het maar een teyken van zyn doodt was, op dat ik 'er

tog eens van ontſlagen mogt worden; ô hy is geen eerlyk wyf waardig! Zie zulke praatjes voeren de vrouwluy, wanneer zy om plaiſier eens na buyten gaan, waar uyt ook niet anders dan moeyelykheyt tegen haare mannen ontſtaat. Verzoekt de vrouw zo ras zy getrouwt is, iets van de man; ſoo verzoekt zy 't over XIV. dagen weder, over drie weeken ook, in een maandt ook, in zes weeken ook, over een vierendeel jaars ook, en zo door het geheele jaar. 't Is maar om een eenig weygerendt antwoordt te doen, dan is de zop te dun, de bry aangebrandt, en by de eerſte gelegentheyt zal de vrouw haar aan de man wreeken. Ja ſelfs met dit voor plaiſier uytgaan is 'er gelegenheyt genoeg, om de wyve-gekken met hoornen te bekroonen; in 't velt, word dit beſtelt. ô Gy Egte mannen geef agt op uwe vrouwen, wanneer gy buyten zeyt.

Gebeurdt het eens, dat iemandt die als Practiſyn gegradeert is, nauwelyks de Zotskap op heeft, dat 's mis, de Docters kap meen ik, ſoo hy reyſt na *Duytſlandt*, maakt aldaar *Galanterie* en *partie*; en dewyl hy een *Mademoiſſelle*, met een ſtuyvertje trouwt, moet hy aanſtonds paard en wagen houden, ja in de huwelykſe voorwaarde wordt alles, ſoo wel paarden Koets en Koetſiers, al netjes geſtelt; ey, zeggen ſomtyds zulke plaiſier Dames: Myn ſchat! gy reydt ſtraks na den raadt, zendt my de koets en de Lakey weder om na huys, ik wil van daag na de kerk eens ryden; en ondertuſſchen rydt de vrouw de ſtadt eens rondt, of na de galantery winkel de vergulde Zon.

Daar kooptſe Goudt of Zilver Laken,
Om nieuwe plunjen van te maken;

Of

Of linten van een vreemde ſnof,
Of kanten, of een ſwierig ſtof
Tot voêr van Tabbert: en Zamaren;
En had dan van den Snyder gaaren
Dit alles tegen: Sondag klaar:
Pas op me vriendt en helpt 'er maar,
Zy zal de naalden dapper ſmeeren;
Zy moet, zy moet 'er me Spanceren.

Wanneer nu de Fontangie, de Sluyer, de Zamaar en boven Rok, op de naaſte Son-of Feeſtdag op Snyders poſttydt s'morgens ten 9. uuren aankomt, dan Palleert en ſchikt zich Mevrouw tot 12. uuren op; treedt met haaren breeden hoepel Rok met een grootſche deftigheit in de koetſch, terwyl de geſnedene en gekorvene lappen van haar gat wayen! als de vlaggen en winpels van een Oorlog-Schip. Dus uytgeſtreeken, meent deeſe Mevrouw een wondere baaſin te zyn, en rydt met twee magere Merrien, en een Koetzier in een luyperts vel, ô Sottin! de ſtadt op en neêr.

Een andere Zottin die het Spelemeyen ſoo gewoon is, zegt tot haar man: myn Engel! 't is nu mooy weêr, 't zou jammer zyn dat wy nu in 't hoekje van den haardt zouden blyven zitten; ey gaan wy eens om plaiſier uyt! De man die haar voor een godin houdt, geeft ten antwoordt: myn kindt! al wat gy wilt, dat wil ik ook; daar op gaat men te werk, en men rydt na de een of andere vermakelyke buyten plaats, gaat daar in een Prieeltjen zitten,

En dan, te midden in het groen,
Aan een gebraden Haan of Hoen
Aan 't bikken likken en aan 't ſmullen,

Men laat de glaasjens schuymendt vullen,
Met lekkere Rinse of roden wyn:
Als dan buykjes rontjes zyn,
Zo brengt men wat versnaperigen,
En dan aan 't speelen of aan 't zingen, enz.

De mooye vrouw *Klorinda* is regt vrolyk op dese togt, en soo is zy alle dagen; de volgende week is 'er een Feestdag, dan valt het wederom voor; in de hondsdaagen kan men wegens de groote hitte niet arbeyden, dan doet men 't ook. Ondertusschen ziet de man zyn Schryf almanak eens na, en rekent het gelt uyt, dat hy voor een huur Koets betaalt heeft; de waart komt met een rekening die vergeten was, en die beloopt 7 gl: 19. st.; de man kan het hem niet verbeelden, hoe hy in korten tydt soo veel geldt heeft uytgegeven; hy zegt tot zyn vrouw, wy moeten anders te werk gaan, dat dagelyks uytgaan doet geen goedt, men weet hoe de muysen huyshouden, wanneer de kat niet t'huys is, wat potten 'er al gebroken worden, de groote vlees schotel heeft de keuken meydt gisteren nog aan stukken gebroken, de schuldenaars plagen ons aan alle kanten &c. Dit klagen staat de vrouw kwalyk aan, zy laat de lip hangen, de eerste liefde neemt de vlugt, zy zoekt vreemde liefde: hier op komt de kamermeydt by de vrouw, zy loopt op en neêr met *audientien*, *licentien*, *Correspondentien* &c. de vroeg mis is het *pretext*, daar komt men by een, van de kerk tot het werk, in het koor, leent men 't oor, van daar gaat men in de tuyn, daar staat de hoerejager te wagten, en in 't eerste jaar wassen des mans hoornen al wakker uyt: En gelyk *Acteon* een jager, van *Diana* met een paar hoornen gekroont

kroont wierdt, ſoo wordt ook hedensdaags menig eerlyk man van zyn onkuyſche *Putana* buyten weten en tegen zyn wille, met een oſſeparuyk beſchonken. Op ſoodanige wyve Narren, welke haare wyven dit wandelen en plaiſieren inwilligen, waar door hunne middelen verteeren, en zich veeltyts tot vrywillige hoorendragers maaken, heeft ſeeker Poëet dit volgende veersjen toegepaſt:

Nare Narren, die in 't touwtje
Zyt gekomen, en een vrouwtje
Met de luy hebt opgedaan,
Zou je niet uyt kuyeren gaan?
Ja gewis, men moet Spanceeren:
t' Wyf je, hupsjes in de kleêren,
Alles proper, net en kant,
En dan daaglyx aan de trant,
O! dat zyn de regte wegen,
En ofſchoon de zakken legen;
En het Huwelyks goedtje ſlyt
Met behulp van knegt en meydt,
Die daar thuys, mee toe haar beſt doen,
En u mooytjes uyt het neſt broén;
Stoor, ey ſtoor u daar niet aan!
Wil maar uyt 't Spanceeren gaan,
Rydt en roſt, gaat uyt vermeyen,
Wandelen, en piereweyen
Met uw gepalleerde pop.
't Zal haaſt weezen O. P. op
Met twee Hoorens op je kop.

HOe dus bedroeft, wat ſchorter an
Myn Zoete ſloof? Eylaas! een Man.
Wel voor een vryſter, dat heeft rede,
Maar in 't verſchiet, wat ſchort die tweede?
Die, is haar man pas overleên,
En nu, nu huyltſe weer om een.

O Mur-

Murwe, malſe, malle, Man zottinnen! Billik en te regte wordt de maagt onder de twaalf Hemels tekenen tusſchen de Leeuw en de waag geplaatſt; de waag betekent hoe men den koſtelyken ſchat van de maagdelyken reynigheit wel zal wegen: De Leeuw die met opene oogen ſlaapt, geeft te kennen, hoe waakzaam men ontrent dit dierbaar kleynnood zyn moet, dewyl 'er in de werelt niets koſtelyker is, dan de maagdom. *Daar is geen ding van ſulken gewichte, dat weerdig is de Kuyſche Ziele eenes Wyfs. Eccleſ:* XXVI. 16.

Dit zelve wil ſeker Poëet met deeſe verſen te kennen geven.

Virginitas, animi murus, victoria carnis,
Pectus honeſtatis, ſancta pudicitia eſt.

dat is:

De Maagdom is een muur, voor 't zuyv're gemoedt,
Een zeegepraal des Vleeſchs, een duurſaam Heylig goedt.

Een ander zegt.

Sat Dotata venit, quæ benè caſta venit.

Dat zo veel is, als

Een Bruydtje met een hups gemoedt,
Behoeft geen meerder Huwelyks goedt.

Zulk een kuyſche vryſter was die geene waar van *Thomas Cantipratanus* ſchryft. Zy diende na de doodt van haare ouderen, als een weeskindt by een Zoldaat, voornemens zynde om haar

haar maagdom, haar leven lang te bewaren: allerhande praatjes en 't geene na hoerery ſweemde, vermyde zy met mans perſonen. Eens keek een Zoldaat zyn voordeel af, zo als zy peper ſtampte, kwam haar van agteren by, en gaf haar een kus: dog zy zo geſwindt als de windt haar omkeerende, ſmeet hem met de ſtamper na zyn trony, dat het rode ſweet daar uyt zyperde; jou beeſt! zey hy, waarom ſlaje my zo, daar ik u nimmer geen kwaat doe? ja, ja, zeyſe, dat paſt 'er op wanneer men een eerlyke meysje een onkuyſche kus geeft. Deſe daadt heeft haar eyndelyk aan het *Engelſche* Hof in eeren gebragt.

Voor eenige jaaren gebeurden het, dat een eerlyke boere-dogter op 't velt bezig zynde, van een onbeſchaamde Ruyter met alle magt aangetaſt wierd; dewyl nu deſe onnoſele maagt geen kans zag om deſe onverlaſt tegenſtandt te konnen bieden, zo bedagt zy een liſt, namentlyk, zy hieldt haar als of zy niet onwillig was om zyn begeerte te voldoen, en bad hem zeer beleeft, hy wilde tog alvorens, dewyl hy laarſen aan hadde, haare andere kleederen aan de overſyde van de beek halen, zy zou onderwyle zyn paart vaſthouden; wanneer nu de verliefde Zot door 't water gegaan was, kykt zy haar kans af, ſpringt op het paardt, en rent na het naaſte dorp, alwaar zy by de heeren Officieren niet alleen een groot gelag veroorſaakte, maar ook by elk een een groote lof behaalde.

Zekere eerlyke en deugtzame maagd, heeft een bokachtige kwant, die onbetamelyk op haar verlieft was, ook eens loffelyk betaalt. Deſe *Amaſius* plagt haar dag en nagt te volgen, en deſe Edele lely was voor zulken woeſten vlegel ner-

nergens bewaart. Altydt zong hy voor haar venſter allerley hoereliedjes, die een eerbaar oor met regt voor een Duyvels muzyk konde houden; en alſoo zy al te veel van deeſen Kerel geplaagt wierd, belaſte zy haare huysgenooten, dat zy dit verdrietige menſch tog wilden verdryven. Deeſe hebben haar ook ſeer geerne tot deeſe ſaak laten gebruyken, en haar tot dien eynde braaf met ſteenen by 't venſter voorſien. Doen deeſe *Amoureuſe* kwant, eens in het donker gelyk meermalen, zyn *Venus* geſang opkweelde, zyn hem eyndelyk de ſteenen by hoopen op het hooft gevlogen, die hem de kop dermaten verpletterden, dat hy na een Barbier moeſt gaan, aan wie hy de ſaak ſeer beklaaglyk verhaalde, waar op de Barbier hem ten antwoord gaf: dat het niet te verwonderen was, dewyl'er op een groote hitte gemeenlyk een groote hagelbuy volgde.

Alle ſoodanige eer en tugt lievende dogters, die niet anders zyn als het witte ſneeuw, die de wittigheit uyt de hoogte krygt; die niet anders zyn dan kriſtal, dat helder is overal; welke zyn als de lelien, die haare kleur behouden: Alle deeſe ſpreek ik, zeg ik, en ſchryve ik, verdienen den lof en den onſterffelyken prys, dat men hare deugden en daden met goud moeſt beſchryven, en aan de nakomelingen tot een eeuwige en lofweerdige gedagteniſſe voorſtellen; maar eylaci! deeſe hoog eedele deugt, is van de manlievende en manbegeerige vrouwluy drie mylen agter *Kalicuth* verbannen, alwaar zy haar leven in groote ellende moet doorbrengen. Want de man-ſugt heeft by deeſe manbegeerige vrouwluy, in deeſe tegenwoordige omgekeerde Wereld, ſoodanig de overhand genomen, dat

ſeven

ſeven vrouwen om een mans broek vegten. Ja alle vrouwluy konnen tegenwoordig met regt op 't Hebreeuwſch *Almanach*, of liever *allen mannen na* genoemt worden, dewyl zy dag nog nagt geen tyd verſuymen, om hen na te loopen, haar ſtinkende madenſak aan deſelve aan te bieden, en met haar Maagdom, die hen meer dan hondert ponden te ſwaar is, veyl zyn. ô Regte manſugtige, en manbegeerige Zottinnen! gy die de Maagdom ſoo lief hebt als de Joden het ſpek, over u klaagt de Poëet niet te onregt in de volgende reegels:

O, Ed'le zuyverheydt! ô ſchat!
Hoe weynig eer werdt u beweezen,
Van vrouwen, die ontzien noch vreezen!
Hoe werdt uw held're glans bekladt?
Men ſpuwt uw in het aangezigt,
En laat niet af, u aan te randen,
Tot dat gy ſchuw voor hunne handen,
De vlugt neemt, en uw bielen ligt.

Manlievend was de ſchoone *Rebekka*, want na dat *Eliezer* op bevel van zynen Heere *Abraham*, voor *Iſaak* een Bruyt ſogt, en deſwegens na een vreemt land reyſde, en daar op van *Laban*, *Rebekka*, die hy by de fonteyn gevonden had, tot een Bruyd begeerde, toen heeft *Laban* en de moeder ten antwoord gegeven, dat ſe tegen het huwelyk wel niets hadden, maar zy ſouden haar dogter *Rebekka* dieſwegens eens vragen, of 't met haar ſin wel overeenkwam. Zy roepen *Rebekka* dan by haar, en ſeggen: Wilt gy met deeſen man na *Iſaak* reyſen? Ja, zey zy, aanſtonds, ja, ja, ik wil reyſen; maar ſagt eens *Rebekka*! gy kent den Bruydegom immers

mers niet, gy weet niet wat *Humeur* hy heeft, bedenkje nog eenige dagen! ik wil, ik wil nu reysen; *Humeur*, of geen *Humeur*, ik ga, ik ga. *Gen.* xxiv. Hier uyt blykt het, dat de vrouwluy mansugtig en tot de mannen genegen zyn.

De aangename *Rachel* was ook met manneluſt behebt. Wanneer *Ruben* voor zyn Moeder *Lea* eens eenig *Dudaim* t' huys gebragt hadde, versogt *Rachel*, dat zy de helft daar van mogt hebben. *Dioscorides* en *Theophrastus* zyn van gevoelen, dat de *Dudaim*, wanneer se met iets anders vermengt, en de manluy ingegeven word, dat se die werking heeft, dat een man zyn vrouw moet liefhebben; waar uyt dan volgt, dat *Rachel* ook mansugtig was. ô Hoe veel mansugtige Zottinnen zyn'er hedendaags, die, wanneer se niet anders kunnen, eenige liefdedrankjes of liefde brokjes gereet maken, om hem daar door tot liefde te verwekken, gelyk de ervarentheit ons niet dan al te veel geleert heeft.

Zulk een mansugtige Zottin is seker meysje geweest. Op deese verliefde een jonge kwant soodanig, dat hy om haar by haare ouders door verscheydene persoonen liet aanhouden. De Vader bedankte haar voor de eere, die men hem en zyn dogter aandeed, en bleef 't weigeren. Onder andere redenen zeyde hy tot hen, zyn dogter was nog veel te jong om te trouwen, dewyl zy nog maar XIV. jaaren out was, de luy souden 't hem ten kwaadsten duyden, wanneer hy haar soo vroeg afzette. Het mansugtig meysje, dat toen juyst een schotel op tafel bragt, dit hoorende, liet dit niet onbeantwoord, maar zeyt myne lieve Vader! weetje wel dat gy zegt! dat ik

ik maar XIV. jaren oud ſou zyn, ik ben immers ouder, namentlyk XIV. jaren, en XIV. dagen. De Vader zyn dogter ſulken taal hoorende voeren, dagt *Holla*! Nu is het tyd, weg met uw, eer ik voor de trouwdag om een vroetwyf moet loopen, en verloofde haar nog dien ſelven avond. Zulk een manſugtige Zottin was ook ſeekere jonge dogter, die aan haar Vader ſeer aanhouwende verſogt, hy ſou haar dog geven, wat hy niet hadde, niet hebben kon, en haar nogtans geven mogt. Wel zey de Vader wat is dat? Een man, zey zy; ô Zottin!

Manſugtige Zottinnen zyn'er veele, en voornamentlyk onder de Weduwen, die als de oude geyten nog geerne zout lekken, en daar in de jonge meysjes nog de loef afſteeken. Van *Valeria*, een Roomſche vrouw, leeſt men, dat zy na 't overlyden van haare egte man, gevraagt wierd: waarom, en om wat reden zy niet meer wilde trouwen? Waar op zy ten antwoord gaf: daarom, om dat myn hartelyk geliefde man nog in myn harte leeft, en gedurig in myne gedagteniſſe nog by my is. Hedenſdaags zyn de weduwen geheel anders geaard, dewyl ſe nu ook ſoo manſugtig zyn, dat *Hieronymus* geen ſchroom had, om van haar te ſchryven: Nauwelyks is de man kout en doodt; nauwelyks word hy buyten's huys gedragen, of deeſe manſugtige Zottin denkt reeds om een ander: Dat mag wel de naam hebben, van 't Kerkhof voor de Preekſtoel. Ja veele zyn met de manſugt ſoodanig behebt, dat zy haar reeds aan een ander verloven, eer haar man nog eens geſtorven is, en wanneer men haar na de begraveniſſe wil vertrooſten, ſeggen zy: *Ag ik weene niet om dat hy dood is, maar om dat hy niet*

reets

reets voor eenige jaren gestorven is, toen ik nog jonger, frisser, en mooyer was.

Zulk een Zottin was sekere Weduw; deese stelde haar na de dood van haar man soo treurig aan, als of zy wanhopende was, niet tegenstaande haar buurwyf, dat een doorslepen vrouw was, haar zeyde, zy moest niet al te veel treuren, 't sou sig wel schikken; na veele redenen over en weder gewisselt te hebben, zey de Weduw: myn lieve buurvrouw! praat maar soo veel gy wilt, wyve troost deugt niet, daar moet mannetroost zyn; na dat haar man begraven was, schreyde deese Weduw soodanig, dat elk medelyden met haar hadde; eyndelyk gaat'er een goed vrind by haar, en zey: lieve vrouw, schrey soo niet, gy sult wel weder een andere man krygen; heb je geen sin in deese, of in die? en noemde'er een by zyn naam; ja, ja zey se, die gevalt my wel, ik heb ook al om hem gedagt, soo ras myn man gestorven was. ô Mansugtige Zottin! Het word voor een ware geschiedenisse verhaalt, dat'er in sekere stad een oud burger man van groot vermogen woonde, die een jong meysje ten huwelyk genomen, en eenige jaren met haar vredig huys gehouden hadde; dog met'er tyd verschil krygende, gelyk het veelmalen gebeurt, dat de oude mannen knorrig en jaloers zyn, wanneer se jonge mooye wyven bekomen; viel hy eyndelyk in een zware siekte, en wierd watersugtig, waar aan hy ook stief. Niemand was droeviger over dit geval, dan zyn jonge wyf, zy begon soo bitter te schreyen, dat se selfs steenen bewoog. Og my! klaagde zy, wat komt my nu nog over, myn waarde schat, ja myn twede leven dus quyt te raken. Ag! Hoe sal 't met my arme

verlatene Weduw nu nog gaan? men ſiet daaglyks wel hoe zy overal veragt en verſmaad worden. ô Wereldt, Wereldt, met regt zyt gy een dal der tranen, en een Zee van alle verdriet. Og! dit is het eynde van alle Wereldſche vreugde; 't is ellende, kruys, ſmerte, en lyden, wanneer twee verliefde van elkander moeten ſcheyden. ô Wanneer ik maar ſoo gelukkig was geweeſt, dat ik voor myn lieve gemaal had mogen ſterven, en hem niet overleeft hadde, om alſoo myne dagen in een gedurige droefheyt, en in herte leed over te brengen. ô Dood kom maar, kom maar, neem my ook weg, op dat ik in de andere Wereldt, tog by myn waarde ſchat mag zyn. Deeſe en diergelyke hartbreekende woorden, bragt zy ſoo bedroeft voort, dat elk tot ſchreyen bewogen wierd.

Na dat men haar man ten grave gedragen had, moeſt men eens geſien hebben, hoe deeſe vrouw tierde, ja elke ſugt ſou by na een mand hakſel in de hoogte geblaaſen hebben; zy rukte het hayr uyt de kop, dat het rontom haar vloog als pluymen; men had genoeg te doen om haar vaſt te houden, dat ſe niet in 't graf ſprong, en haar levendig met haar man liet begraven. Een jonge vreyer, die mede al eenige middelen had, ging de droefheit van deeſe jonge Weduwe ſodanig te herten, dat hy by haar ging, haar trooſte, en met deeſe woorden aanſprak: lieve vrouwtje! houd tog op met weenen en huylen, met de doode kunt gy immers niet meer huyshouden; derhalven ſoo myn perſoon u niet te gering is, biede ik my aan om met u te trouwen, en ik belove u, dat ik u ſoo vrindelyk ſal handelen, als gy ooyt van uw eerſte man gedaan zyt. De weduwe gaf ten antwoord:

woord; myn Heer! ik bedank u voor u gegeven trooſt, en de aanbieding van uwen dienſt. Wat het toekomende huwelyk betreft, gy moet weten dat ik my dien dag, toen myn man geſtorven is, aan een ander verlooft heb; indien dit niet geſchiet was, ſou u perſoon my ſeer wel gevallen. Na dat nu dit lieve wyfje van de begraffenis 't huys quam, was alle het leetweeſen datſe uyterlyk betoont hadde, te gelyk met de man begraaven, en de ſinnen en gedagten op niets anders geveſtigt, als op haaren toekomenden Egte man. De tydt viel haar lang en bang, ſoo datſe niet alleen weeken en dagen, maar ſelfs de uuren en minuten telde, of de tydt van de rouw daar door verkorten mogt, en zy den tweeden Echtenſtaat beginnen; zy trootſte zich dikwils by haar ſelven, en innerlyk verheugt zynde, ſongſe veeltydts het volgende Liedjen:

Ey wat noodt, Ey wat noodt!
Myn knorrepot is doodt,
Myn mans-hooft overlede;
Nu ben ik weder los en vry
Is 's eerſte bruyloft feeſt voorby?
Ik hoop vaſt op het tweede.

Dat ik treur, dat ik treur,
Geſchiedt ſlegts om de ſleur,
Men moet de Wereldt blinden;
Maar zag'er iemandt door dit ſwart,
In 't Kabinetje van myn hart,
Hy zou geen droefheyt vinden.

Fris van moedt, fris van moedt,

Dan op den ouden voet,
Weer netten uytgeſpannen;
Op nieuw gelacht, gelokt, gelonkt
Geſpildt geſpeeldt en opgepronkt,
Zo vangt men weder mannen.

ô Gy manſieke Zottinnen! Gy die ſoo begeerig en hongerig na mannen ſnapt en hapt: hoort eens wat u de H. *Hieronymus* Predikte, toen hy zeyde *in Epiſt. ad furiam*: Denkt dat gy daagelyks kunt ſterven, en als dan ſult gy niet aan 't twede huwelyk denken. Verbeeld u maar, dat u man uyt het graf u toeroept: *Hodie mihi*, *Cras tibi*, heden my, morgen dy.

Wat ſal ik ook ſeggen van ſulke manſugtige Zottinnen, en onbeſchaamde vrouluy, die ſelfs in het midden van de winter haare borſten bloot dragen, en dat geene te koop bieden, wat Godt en de natuur bedekt wil hebben; alleen doen zy het immers om de manluy hier door tot haar te lokken. Hoe ſmeeren, nypen, en dwingen ſulke manſugtige en onbeſchaamde Zottinnen haar niet, om haare ſwellende borſten, in fatſoen te krygen, en haar adem door geduurig optrekken en uytſetten, tot des Duyvels blaasbalg te maken. De ſnyders kunnen de ryglyven niet genoeg uytſnyden, op dat men haar witte vel ter deeg ſou konnen beglueren, en de jongelingen op deſe *Venus* koſt te gaſt noden. ô Onbeſchaamde Zottinnen!

ô Lokaaſen des Duyvels! denk eens wat *Cornelis â Lapide* van u ſchryft: Geen eerbaare matroonen, maar hoeren, plagten haare naakte borſten te vertoonen, om alſoo de hoerejagers tot haar

te

te lokken. Og! men gebruykt nu agt of negen-entwintig ellen damaſt tot een kleed, om het lyf te bedekken; den hals omhangt men met bont; de kop voorſiet men met een fontansje en linten; de handen worden met leeren handſchoenen voorſien; maar voor de arme borſten heeft men geen een doekje over! 't Is waar, veel vrouwluy ſullen ſeggen, gy zegt te veel van ons, wy komen by na nooyt voor den dag, ſonder floers, ſluyer, of mantel, waar mede wy ons bedekken en bekleeden. Ja ſeker! Een ſchoone dekmantel des Duyvels is dit; wel ja, gy bedekt uw boosheit met floers; maar hoe? 't Gaat met u even eens, als met een ſekere vrouw te *Romen*, waar over *Plinius* die eerlievende Raatsheer zig beklaagde, ſeggende: floers of ſluyers heeft zy van ſagte zyde, of Hollands linnen, dat ſoo dun als ſpinrag is, en dit is dikwils erger, dan of men de bloote en ſwarte huyt ſelfs ſag. De H. *Bernardus* ſegt: wanneer man of vrouw haar optoyen, om daar mede de begeerte van andere op te wekken, dit ſondigen is doodelyk. Is dit ſoodanig gelegen, hoe ſchrikkelyk ſondigen dan ſulke manſugtige onbeſchaamde Zottinnen, die om kuyſche Zielen ten val te brengen, ſig niet alleen optooyen, maar haar geheel ontbloten; ſulke vrouwluy die met ſulken half bloten boeſem henen gaan, kwetſen de Ziel van hunne naaſtens, als met eenen degen; duſdanig leeraart *Tertullianus*, wanneer hy zeyt: wanneer iemand ſig aan uwe bloote boeſem ergert, en dat gy hem aanleydinge tot ſnode begeertens geeft, ſoo zyt gy hem tot een degen, waar mede zyne Ziele omgebragt, en aan den Duyvel opgeoffert word. Op ſodanige

warmaarſige, dertele, en manſieke vrouwtjes die met opene pottebanken in de Kerken verſchynen, paſt het volgende veersje.

Wat wil dit zyn Mevrouw? de boeſem bloot, en open!
Zyt gy uw lyf dan moe, wilt gy uw zelfs verkoopen?
Foy, ſchaamteloоſe pry! dek toe, dek toe, dat werk,
En maakt geen vleyshal van de Kerk.

TE ſteelen, dat's myn Element;
En ben die konſt greep ſoo gewend,
Dat ik by naar niets aan kan langen,
Of iets, blyft aan myn handen hangen;
Een ziekte, waar van 't eynde en ſlot,
Zal 't Spinhuys zyn, of het Schavot.

Et vrouwvolk ſteelt niet ligtelyk ; maar wanneer een Dame iets ziet, dat haar wel aanſtaat, neemt zy het alleen maar, en ſteekt het in haar ſak , en moeten de Vryers zulks nog al voor een eere op vatten. Dog ik noeme de zodanige nogtans dief-agtige Zottinnen, dewyl zulks tegen de liefde des naaſten aanloopt, en dewyl op dusdanigen wyze onſen even menſch van het zyne door bedrog en liſt berooft wordt, waarom 't zelve ook by Godt en de menſchen ten hoogſten geſtraft wordt : En al-hoewel, deſe zonden by de *Lacedemoniers* en *E-giptenaars* , gelyk *Gellius* zegt , ongeſtraft door-gingen, wierden ſe nogtans by andere volkeren ten hoogſten gehaat en billyk geſtraft. Waarom *Paus Pius* aanmerkt, dat die van *Korinthen* verſog-ten, dat zulken Dief ſonder eenig Proces van 't leven mogt berooft worden. *Draco*, wetgever te *Athenen*, belaſte, dat elke dieſtal met de doodt mogt geſtraft worden , hoewel deſe wet naderhandt door *Solon* wat verſagt wierdt. *Promotheus* , een *Grieks* wetgever, gaf laſt, een zulken dief aan de Jongens over te leveren , datſe daar mede na haar welgevallen mogten handelen. De *Gotten*, anderſints een Barbarſch volk, oordeelden beſt te zyn, om de dieven eerſt beyde de ooren af te ſny-den , en dan aan de galg te hangen. *Joh. Ludov: Vives* verſekert, dat het gebruyk om dieven op te hangen, van *Frederik de III.* afkomt ; waar uyt genoegſaam blykt, dat de dieſtallen by de geheele werelt en alle natien gehaat zyn ; en wel te regt , om dat het tegen het Goddelyk gebodt aanloopt , dat aldus luyt : gy en zult niet ſtee-len.

Niet

Niet tegenstaande de diefstal of het steelen in zig zelfs zo verachtelyk is, dat geen mensch waar in nog maar een vonkje eerbaarheyt glinstert, zig hier toe zal overgeven, zo zyn nogtans zommige vrouwluy, sonder eenige agting voor Goddelyke of menschelyke wetten, sulke diefagtige Zottinnen, dat zy wat zy maar met haare oogen zien, met de handen weg nemen, en wanneer zy zulks niet konnen uytvoeren, zouden zy haast van begeerte barsten; daarom ziet men soo veel huyshoudingen te grondt gaan, dewyl de getrouwde vrouwen die zomtyds met geen een man te vreede zyn, en op dat haare boelen wel gekleedt mogen zyn, en wat in de beurs hebben, soo ontvreemden zy dikwils man en kinderen wat haar toekomt. Even eens handelen ook de vrysters, zy steelen alles was zy in huys vinden, en geven 't aan de Koppelaarsters, om haare brieven over en weer te dragen. ô Wanneer de Koornzolders, of bier-en wyn banken als *Bileams* Ezelin spreeken konden, wat zouden zy zomtyds niet al vertellen? De dienstboden, die diefagtige Zottinnen gelyk de ondervinding dagelyks leert, steelen alles wat zy by een konnen rapen, 't zy mantel, Rok, tafellaken, hembden, hoeden, schoenen enz. is voor haar niet zeker, niets boven, niets onder, niets voor en niets agter, niets beneden, niets buyten, niets binnen, niets om en om is 'er zeker voor zulke diefagtige Zottinnen. Waarom *Lucianus* niet ten onregte van haar zeydt: de vrouwluy zyn tot steelen genegen, altydt gereet om te bedriegen, volsuypen en brassen, soo dat men met waarheyt kan zeggen, zulk een diefagtig wyf en steelagtige Zottin, is de ondergang van een geheele Familie.

Daar zyn veele diefagtige Narrinnen, die haar niet schroomen, by nagt wanneer haare mannen vast slapen, in haar eyge zakken te visschen, gelyk onlangs *Jan Bollemans* vrouw nog deedt: dese kroop zo stil als een muys over haar man henen, greep na zyn broek, maakte het beursje ledig, en ging weder seer onnosel te bedt. s'Morgens vroeg na de hal willende gaan, gaat se na haar man, die nog lag te ronken, wegens een roes die hy hadde, en begeerde geldt om vleesch te konnen kopen, dog de goe *Bollemau* vondt helder nog penning in zyn sak, en zey: gy beursveegster, gy hebt dese nagt myn beurs gepurgeert! dog gelyk de vrouwluy gemeenlyk alles loogchenen, schoon men haar met de handt in de sak betrapt, zo deed ook *Bollemans* vrouw, ja zy hieldt haar zeer beledigt, zeggende: *Bolleman*! *Bolleman*! maak my tot geen dief, anders zal ik u de kool zodanig stoven, dat gy 'er aan gedenken zult; het geldt zult gy gisteren ongetwyfelt in de herberg verdobbelt hebben, of anders versopen, en nu zoudt gy my uw eerlyke vrouw nog tot een dief maken, jou schelm! en met een gaf zy hem een brave slag in zyn trony, zo dat zyn neus begon te bloeden. De goe lobbes dagt (dewyl zyn vrouw zo ernstig scheen te spreeken) dat hy zyn geldt ergens gestrooyt hadde, badt derhalven zyn zoetertje om vergiffenis, en gaf haar een daalder om vlees te kopen; zy was evenwel niet te stillen, maar raasde zo lang tot dat zy ten huyse uyt was. In de hal by haar buurwyf komende, zeyse: og *Anne Marie*! van daag heb ik myn man wakker geklisteert, ik heb de kool zo gepepert, en zyn trony kaart dermaten gehavent, dat men zou zeggen dat Blauwenburg daar in de grootste stadt is; die schelm

wou

wou my tot een dief maken, om dat ik in zyn broek getaſt hebbe, dog de ſchelm kan 't my niet bewyſen, van daag zal hy niet te eeten hebben, ja ja, ik zal hem wel *Mores* leeren; lieve buurvrouw! van daag ben ik uw gaſt; zeer wel, zeyde deſe, mogelyk komt my morgen dit ook te pas, als dan zal ik tot u ook myn toevlugt nemen. s'Avonds moeſt *Bolleman* zyn vrouw nog ſmeeken, om t'huys te komen, en voor hem te koken. ô Diefagtige Zottin! weetje dan niet dat het zonde is, wanneer de wyven haar mannen broeken beſoeken, en 't geldt daar uyt nemen? Hoor eens wat *Hieronymus* zegt: wanneer men een vriendt iets ontneemt, het zy ook wat het zyn mag, zo bedryft men diefſtal. Nu zal een wyf geen aangenamer vrind hebben dan haar man, derhalven wanneer zy hem de broek plondert, kan men 't voor geen goet werk opvatten, om dat 'er zo veel toorn, haat, ſweren, vloeken en andere ongelukken uyt ontſtaan, en voornamentlyk wanneer zulken diefagtigen Zottin, nog roemt en poght, dat zy haar man bedot heeft.

Hoe gelukkig zou menigen man zig zelven agten, wanneer die wet nog plaats hadt, die *Exodus* XXII. 3. geſchreven ſtaat: Wanneer iemandt ſteelt, en 't zelve niet kan wedergeven, zo zal men den dief zelfs verkopen. ô Wanneer deſe text nog in 't werk geſtelt wierdt, hoe zou menigen man opſpringen? Hoe veel booſe diefweggen en ſteelagtige Zottinnen zouden 'er verkoft worden? hoe menig een zou zyn diefagtige helhondt met volle zeylen op de galeyen afzenden. ô Hoe zou *Neptunus* dan bevreeſt zyn, dat deſe diefweggen alle goede winden

zou-

zouden vervalschen, en tot haar hovaardy, alle koralen en peerlen uyt de Zee steelen en opvissen, ja veele *Scyllas* en *Charybdes* met haare ondoorgrondbaare loosheyt in de Zee veranderen. De donderende Hemel, zou zo veel afgrysen niet baaren, de met hagel beswangerde wolken zo veel schade niet doen, het elementaire vuur zo veel niet verteeren, en de *Syreenen* zo veele niet bedriegen, als een eenig en steelagtig wyf.

In de Jaar Boeken der Broeders Minoriten van *St Franciscus*, in de Levens Beschryving van de H. *Rosa* Ao. 1252. wordt geleesen: Dat dese Zalige Juffrouw eens een Hen verlooren hadde; welke haar haare diefgatige Zottin van een Buurvrouw ontvreemdt hadde; en al-hoewel *Rosa* haare Hen al om sogt, en selfs deese Buurvrouw daar na vroeg, soo heeft deese nogtans, volgens de gewoonte van alle diefachtige Wyven, het ronduyt geloogent en gesegt, daar niet van te weten. Maar door eene zonderlinge wonderdaadt wierdt deese Henne diefweg opentlyk te schande gemaakt, want voor 't oog van ieder zyn haar Henne veeren rondom den bek gewassen, soo dat een iegelyk, die haar aansag, uyt deesen veerachtige hoender baardt konde zien, dat se de Hen gestoolen hadde. Indien alle Wyven en diefachtige Sottinnen meede diergelyke teekens van de gestoolene saaken rondom den bek groeyden, Godt bewaart ons! met wat wonderlyke baarden souden 'er veele komen optrekken?

ô Hoe menigen man is 'er gestorven, die vry veel dukaten naliet; maar naauwlyks zyn 'er drie jaaren verloopen, of de menigte wierdt

ge-

gering; alles in huys ſoo kaal als een luys, de beurs ydel, ſoo dat de weduwe aan de *Domine* verſoekt, een aalmoeſſe voor een noodtlydent perſoon af te ſmeeken. Een der Zoonen van deſe ryke vrouw hadt in weynig weeken het zyne verſpeelt, en is te *Carthago* in 't Gaſthuys geſtorven. De andere is Koſter geworden, en moet tegenwoordig de klok trekken; Godt geve dat hy geen andere koort ten deel krygt. De dogter loopt over al geſcheurt en ſlordig, en zou het voor een zonderling geluk agten, wanneer zy een kramer van muyſevallen ten huwelyk kon krygen: og waar is al dit goet gebleven? waar is het henen?

Vraag niet, verwonder u niet waar henen? *Malè parte, malè dilabuntur*, ſoo gewonnen, ſoo geronnen; de man was een dief, het wyf een diefwegge; 't is dan geen wonder dat dit geplonderde ſoo baarblykelyk verdween, als de glory op den berg *Thabor*, want zulk diefagtig goed krygt vleugelen en vliegt weg, en niemandt weet waar heenen; het ontwrimgt als een aal uyt de handen; het verdort en verderft even als de kauwwoerde bladeren van *Jonas*, ja het verdwynt als het Quikzilver in 't vuur. Een gemeene beek wordt zomwylen met vreemt water opgevult, ſoo het ſterk regent, dog verlieſt het wederom. De Maaneſchyn ſteelt het ligt van de Zonne, dog pronkt maar een korte tydt met deſſelfs ſchyn, en wordt wederom geheel mager. Menig een ſchraapt op 't aanraden van zyn wyf, door woeker en onbehoorlyke wegen, veel gelt by malkander, dog zy genieten 't maar voor een korte tydt, dan verdwynt alles, en neemt ſelfs den regtveerdigen penning mede, waarom? om dat het diefagtig en geſtolen goet is.

De

De Poëten beuſelen, dat dewyl *Charides* van *Hercules* een koe ſtal, dat zy van *Jupiter* met de Blixem getroffen wierdt, ſoo dat zy in een wildt dier veranderde. Indien gy wyven niet ook van den hoogſten Godt, van den Godlyken Regter, meede met den fellen blixem ſlag wilt getroffen worden: Ga gy vervloekte in het eeuwige vuur! en ſoo daar mede in den diepſten afgrond der hellen ter nedergeploſt worden, ſoo weeſt geen diefagtige Zottinnen.

'k BEn Zuynig, maar men heet my vrek,
Wyl Schraal-hans, in myn kook-vertrek,
Als Gouverneur, het hoog gezag voerdt,
En Deunigheydt, al om de vlag voerdt:
Ik ſchraap, ik raap, ik pot ik ſpaar,
En houw ſchier vaſten 't ganſche Jaar?

Hoe

HOe goet was het, dat alle vrouwluy eveneens waren als *Tabitha*, die te *Joppe*, een oude ſtadt in *Iudea*, woonde, die *Japhet* een zoon van *Noach* van de grondt af, opboude, en alwaar ook een bekwame Zee-haven is, daar de Propheet *Jonas* in het Schip klom, voornemens zynde, om na *Tarſis*, te zeylen. Deſe *Tabitha* was ongemeen liberaal en mildadig, om dat zy neffens andere met haare eygene handen kleeren pleeg te maken, voor de arme nootlydende.

Weynig mildadige *Rebekka'as*, weynig zulke goedgunſtige *Tabitha's* zyn 'er hedensdaags meer onder de vrouwluy te vinden; maar men zou veel eer een ontelbare menigte onder haar aantreffen, die ſoo gierig zyn, dat ſe niet alleen zelfs niet genoeg eeten, maar ook haaren dienſtboden het broodt by 't loot toewegen, en haar alleen erweten en boonen voorzetten. ô Zottinnen!

De wakkere Hof-prediker *Daniel* liet hem geen ſlot voor de mondt ſmyten, maar wreef den *Babyloniſchen* Monarch *Nebucadnezar* zyn groote vermetelheyt wakker onder de neus, dewyl hy zig voor een Godt opwierp, verkondigende hem met eenen de grootſte ſtraf, die de goddelyke regtvaardigheit over hem zou zenden; namentlyk: dat hy van de luy zou verſtooten worden; dat zyn woonſtede onder de wilde en vernufteloze dieren zou zyn; dat hy gras met de oſſen zou eeten; &c: *Dan.* III. Dog zeyde *Daniel*, de Koning volge mynen raadt, hy geve den armen rykelyk aalmoesſen, dan zal 'er mogelyk ontkominge zyn. *Dan.* IV. Dog alles is *Nebucadnezar* deſen grooten Koning over-

overgekomen; zeven volle jaren moeſt hy op vier beenen gelyk andere dieren in 't veld loopen en gras eten; waar uyt zonne klaar blykt dat deze gierige Koning op 't aanraden van *Daniel* geen aalmoeſſen gegeven heeft, maar veel liever als een os gras heeft willen eeten, dan geld uytgeven en den armen ſpyſen: ô zot!

Zyns gelyke zyn 'er nog veel, inſonderheyt onder de vrouwluy, die als gierige zottinnen, veel liever als een os, gras en ongeolyde zalade willen eeten, dan geld uytgeven en haare dienſtboden eerlyk onthalen. Ja, ja, men ziet het wel aan de genadige Mevrouw *Dorinde* haar wangen, dat het die arme ſloof t'huys aan tafel niet wel gaat, de wangen zyn even eens gerimpeld als een oude leeren emmer, en wanneer zy op hoogtyen in de Kerk gaat, moet zy altyd twee koogels in de mond nemen, om haar trony wat volder te maken, en de lendenen zyn zo glat en effen als een ankerſtok. Wat het huysgezin belangt, de lakkeyen klagen gedurig, dat zy moeten hongerbrokken. Egter werdt'er anders, en wel op de volgende wyſe, van geoordeeldt.

Al waar men Koets en Paarden houdt,
Daar waant men is het huys vol goudt,
Of ziet men Knegts met Levereyen?
Dan eet m'er vaſt, niet als paſteyen,
Patrys, en ander kleyn gebeent.
Een andre waan-gek, denkt en meent,
Als iemant pronkt met weytze namen,
Die ligt van hier of elders quamen,
Dat daar dan ſchatten zyn by mut,
Maar lieve vrient! gy dwaalt, gy dut,
Al die figuren, die verſtrekken,
Slegts om de naaktheydt te bedekken;

't Is als men 't regt beschryven zal
Van vooren breedt, van agter smal.

O gy hoogsuynige sottinnen! die liever haver stroo soudt vreeten, als een kalf laten slagten; of liever bitteren honger wilt lyden, als geldt voor een lamsbout besteden en alles aan uw gat te kost legt: hoort eens wat seeker Poëet van u zingt:

O zeden! o bedroefde tyden?
Nu buyk en darmen moeten lyden,
Om 't hooft en lichaam dat men tooydt;
De spindt, en broodt kas blyft berooydt,
Zo dat de knab'lende muyzen
Van honger vlugten en verhuyzen,
Terwyl Mevrou, hoe wel met leedt,
A! watze schraapt en raapt besteedt,
Aan vodden, todden, lappen, kleeren,
En doet haer voor iets groots passeeren,
Schoon dat de maag van honger raast,
En zy haar schrale dienstboon aast,
Met droge korsjes rogge theunis;
En of men zegt, dat zy hoogdeun is,
En dat de buurt haar gierig hiet,
Zy kreundt zig dezen laster niet.

O gy zottinne! gy die uyt karigheyt met goede tanden kwalyk eet, en aan niemant het geringste vergunt, wat hebt gy van uwe karigheyt? niets, niets dan des Duyvels schandelyke dank. Zommige hebben door vasten 's Hemels gramschap afgeweert, dog zulke dwaze Zottinnen, zyn martelaressen des Duyvels: ô hoe veele hebben met een goede en kostelyke tafel, met lekkere en wel-

toe-

toebereyde beeten, het Hemelryk nog bereykt, maar gy karige en vrekke Sottinnen, zult met u vasten en hongerbrokken, de helze overvloed die met vuur en swavel voorzien is verdienen, en voor den duyvel vaaren. O Zottinne.

Na dat de ryke Man en welige brasser meer bescheyd, als afscheyd ontrent de wyn gedaan had, ja meerder by de welkomsten, als by de volkomene geweest had, zig liever dood gezopen als dood gelopen had, na dat deze smeerbuyk en wynsuyper, van de vlugge dood onvoorziens en snel overvallen wierd, en langs de naaste weg na de Hel en voor den Duyvel gevaren was; heeft hy zig over de groote sware, en overmatige pynen en kwalen beklaagt, en voornamentlyk kwam hem de harde en gruwzame dorst onverdraaglyk over, dewyl deze suyp en verkens nar het swelgen en gulpen ongemeen gewoon was, waarom hy tot den grooten *Abraham* om een eenige dronk riep, om zyn tonge eenigzins te verkoelen, hem op een vleyagtige wyze een Vader noemende; *Luk:* XVI. Zou *Abraham* zulken slampamper en plemper tot een zoon hebben? altoos de heylige Patriarch was zo beleeft dat hy hem een zoon noemd, myn zoon! zeyde hy, gedenckt dat gy het goede in uw leven ontfangen hebt, en dat *Lazarus* het quade ontfangen heeft, nu moet gy het kwade, en hy het goede ondergaan, als of *Abraham* wilde zeggen: twee Hemelen volgen niet op malkander, en ook niet twee Hellen.

Wat *Abraham* dies tyds aan de zelve Brasser, deze smeerbalg van slampamper voordroeg, dat kon hy met waarheyt aan zulken karigen zottin niet voorstellen, als of zy het goede in haar leven

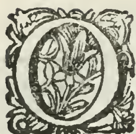
ontfangen hadde, maar hy konde met meer regt tot haar zeggen: gy Zottin! gy hebt in de werelt geleden, nu moet gy ook eeuwig lyden: gy Zottin! gy hebt zo lang gy geleeft hebt nog niet tot verzadiging toe gegeten, zo moogt gy dan nu ook, dewyl gy 't gewoon zyt eeuwig hongerbrokken.

DE

BEſchouw my deeze dronke ſlet,
De ſtraat gebruykt zy voor haar bedt,
Terwyl de ſtinkende Jenever,
Vloeydt uyt haar bek, met quyl en zeever;
En zy, te ſchaamteloos ontdekt,
Aan Jong en Oudt ten ſpot Verſtrekt.

P een goede beet, paſt een brave dronk; is een out ſpreekwoord, de vrouluy voornamentlyk bekent, als die zommige tot de Zuypſonde zodanig zyn overgegeven, dat de Mantuaanſche *Homerus* onder andere prædicatien die hy de Vrouluy toeeygent, haar niet ten onregte met deze Lof en eere titel opciert, de Vrouluy zyn dronkene en wynzugtige Zottinnen. De Hogeprieſter *Eli*, heeft de Godzalige *Hanna*, *Elkanas* Huysvrouw eens ten onregte beſchuldigt, wanneer hy haar toe riep, dat zy een Burgereſſe te kannenberg was, en dat zy de october-drank braaf ingeſwolgen had, daar deze vrome Vrouw noyt geen wyn proefde. Dog in onze tyden treft men al veele duyſenden wynbuyken aan, met lange rokken, die wegens 't drinken wel *Bibianæ*, en van 't zuypen *Potamianæ* mogen genoemt worden; *Kantje* en *Antje*, *Suyphia* en *Sophia*, zyn gemeenlyk de beſte Speelnoodjes, en hebben de Vrouluy geen liever Boel, dan den Heer *Calixtum*.

Ay my! ay my! myn lieve Moeder! hoe brand my de zode; ay my, ay my myn Dogter 't is met my geen hair beter, en even eens als of myn maag een aſyn-kroes was: myn Dogter, 't is even eens of ik nu een zout pilaar geworden ben; ik geef niemant anders de ſchuld, dan dien bedriegelyken Wyn-tapper, dien regtſchape wyn-verderver; ik geloof zeker dat hy ons giſter in plaats van een rooden Tyrolder, moer van wyn gegeven heeft; ja ja myn lieve Moeder, 't gaat daar niet regtſchape toe; onlangs veegden wy by hoſpes Klaas Joos agt pintjes, giſteren maar ſes en 't leyde ons

toen

toen zo euvel in de balg niet, als 't nu doet; of nu dit de reden ook is, om dat de wyn in een koperen kan was, want ik heb dikwils gehoort dat het niet gezond is uyt koper te drinken etc. Neen Dogter geenzins, wy hebben de wyn immers in de kopere kan niet laten ſtilſtaan, dewyl wy die op ſtaande voet leeg dronken, en aanſtonds na een andere Herberg gingen. 't Zy hoe 't zy moeder, zey de dogter, ey laat ons een pintje vyf zes uyt de vergulde Sleutel laten halen, bevaltze ons wel, laat ons daar mede onze maag ſluyten. Ja Zottin! zey de moeder 't was wel, hadden wy maar wat meer geld; geen nood, zey de dogter, ik zal wel raad ſchaffen; de dogter beſchikt wyn, zy zuypen dat de hairen op de kop kruipen, de moeder word dodderig, de dogter krygt der moeder geld-beursje, ligt 'er den aap uyt, en verborg het onder haar hairband, voornemens zynde om die naderhant op de gezontheyt van haar moeder aan wyn te verteeren; moeder de roes uytgeſlapen hebbende, ging 's anderen daags na de Kerk, en een aalmoeſſe zullende geven, taſt in haar beursje, dog konde geen geld vinden; de moeder kreeg vermoeden op haar dogter, zogt na haar en vondze; na eenige woorden wiſſelingen greep de moeder de dogter by de kuyf, taſte hare roo puyſten in haar trony met katteklauwen aan, trok haar de hairband van de kop, zo dat het geld ter aarde viel; en alzo wierd de dronke dogter van de natgierige moeder te ſchande gemaakt.

O! hoe ſchandelyken ondeugdt is de Dronkenſchap, voornamentlyk in Vrouwen; onder welke 'er gevonden werden, die van zuypen niet ophouden, voor datze puur ſteeke vol en dol, en als

een ſpons doorweekt zyn; van welk onmanierlyk drinken, deeze verſoopene Zottinnen geen andere voordeelen te verwagten hebben, als de volgende, namentlyk,

Een natte keel, en volle rop,
Een leege beurs, berooyde kop
En plunjen byſter deſolaat,
En d'azem, net als een privaat.

Enfyn:

Het al te dikwils klok, klok, klok,
Dat brengt geen eyeren in 't hok;
Het helpt de potten ſlegts aan ſcherven
En Ziel en Lichaam aan 't verderven.

Het word voor waarheyt verhaalt, dat voor eenige jaaren op het Feeſt van den Heyligen *Johannes*, de Pharheer na de gepleegde Godsdienſt in de Kerk de gewyde wyn uytdeelde en dezelve zeer lekker zynde, van eenige wyngraage Vrouwluy met zoodanigen ſmaak geproeft wierd, dat zy hier over met groote liefde tegen den H. *Johannes* ingenomen wierden, maar met eenen nog grooter agting voor dit aangename vogt kregen. Na de geeyndigde Godsdienſt vroeg eene van haar aan den Koſter, zeggende *Chriſtoffel*! by wat Kroegheer hebt gy deze wyn gehaalt? uyt de vergulde Gans, zey de Koſter; hebt dank voor uwe onderrigting, 't is fraaye wyn. Deze vertelt dit aan haar buurvrouw zeggende, willen wy nu, dewyl 't zint *Jan* is, eens in de vergulde Gans gaan, en een pintje met elkander drinken, *Kriſtyn* myn ſchoon zuſter zal ook mede gaan. Deze drie vrouw-

vrouwluy, waar van de eene zo gaarne als de andere zoop, waren daar alle toegenegen, en gingen kroegwaarts; goeden dag Heer waard! wy wenſchen u een gelukkige Feeſt-dag, ey weeſt tog zo goet en tap ons elk een pintje wyn, van dat ſlag dat gy in de Kerk gezonden hebt; wanneer dit pintje uyt was, zey de andere: tap my 'er ook een, de derde wilde ook geen hondsv.... zyn, maar zey: alle goe dingen beſtaan in drien. Wanneer zy deze drie pinten uytgepooyt hadden, wierden deze dronkene ſletten zodanig verhit, dat zy nog drie pinten veegden, zo dat zy eyndelyk zo boorde vol raakten, als de bedienden de kroeſen op de Bruyloft te Kana deeden; dat is boorde vol.

Wel Godsdienſtige Vrouwluy! wat zullen uwe Mannen hier van zeggen, dat gy zo laat uyt de Kerk komt, en het middagmaal vergeet? hier over pleegden zy ook raat hoe zy haar verontſchuldigen, en hare Mannen beſt zouden bedriegen. Eene die ſeer loos, en ſoo ſmoor dronken was, datſe op haare beenen niet ſtaan kon, zey: Suſters dit zullen wy doen, neemt gy my beyde tuſſchen uwe armen, ik ſal my ſeer ziek en ſwak aanſtellen, zeg dan dat ik in de Kerk van een kwaataardige ziekte overvallen ben, en ſoo gy my niet geholpen had, dat ik wel had konnen ſterven; dog wanneer myn Man die ongelovige *Thomas* ſulks niet wil gelooven, dan ſal ik nog eens vallen; uwe Mannen en de myne, moeten als dan te vrede zyn, ja de myne zal u nog bedanken dat gy 'er my levendig afgebragt hebt. O een goede raat! dog de Man die reets van dit Sint *Jans* drinken wiſt, was gants vertoornt, en deſe drie donke Suſtertjes ziende aankomen, zeyde hy: wat ſegje, gy olyke feexen! is ſe ziek? kom, kom, ik

ſalſe eens geſond maken ; waar op zy haer hield als offe de vallende ziekte had; de andere twee riepen, haaſtig haaſtig breng water! de man hield hem als of hy water ſou halen, dog bragt een brave knuppel mede, en zey: wanneer water goet is, ſal dit hout ook wel deugen, en beukte deſe twee dronkene ſletvinken ſoo murw, datſe naauwlyks de deur koſten krygen: deeſe weg zynde, ſtrykt hy zyn vrouw ſoodanig over de lendenen, datſe al haar leven van deſe ziekte verloſt bleef; dat was braaf! op ſulke een wond, paſt ſoodanigen pleyſter; voor ſulk een ziekte, duſdanigen genees middel.

Men verhaalt van een dronken vod, dat een weduwe was, en die derhalven haar man niets meer te vreeſen hadde; deſe ging alle dagen kroegwaarts. 's Sondags waſſe in 't ſwarte Paard, 's Maandags in de blauwe Bok, 's Dingsdag in 't vergulde Lam, 's Woensdags in 't groene Velt, 's Donderdags in de goude Son, 's Vrydags in de wilde Man, s' Saterdags onder de Linden, en alſoo liet zy haar by 't ſuypen de geheele week vinden. Dit wynbeeſt, zo wierdſe van elk een om haar onmatig zuypen genoemt, was eens boorde vol, viel voor haar deur neer, en raakte in ſlaap, wanneer het begon te regenen zo dat haar het regenwater in de mond liep, dat zy als een regte ſlok-op, inſwolg; bedarende riep zy overluyt: lieve Suſter! wat doeje, ik kan niet meer zuypen of u langer beſcheyd doen, gy zyt alle zotten dat gy my de wyn in de mond laat loopen.

Zulk een dronken ſlet was ook deze die van 't gedurig zuypen, zodanig een roo-bonde neus had, dat de bontekrayen bedrogen waren, menende datſe

een

een van hunne makkers was. Op de wyn wasſe zodanig verlieft, dat zy geen andere tandeſtoker gebruykte, dan die van wyngaarts ranken geſneden was: deze dronken Zottin liet haar verluyden, dat men na haar dood haar dood-kleed met wyngaard-bladen in plaats van bloemen moeſt beſteeken. Eens had zy haar, by haare vrindinne zodanig overladen, dat zy haare beenen niet meer kon gebruyken, maar in een nabygeleegen hennehok kroop, waar in ook eenige ganſen waren, en waar zy zodanig ſnorkte, datſe het geluyt van alle de vogelen die daar in waren, te boven ging. Wanneer zy deze roes nu uytgedampt had, en van haar leger-ſtede opgeſtaan was, heeft zy dapper aan haare makkers over haar rug en lendenen geklaagt, dog haar drink-zuſters hebben haar ſpots-wyze aangeſproken, zy moeſt zo jammerlyk niet klagen, dewyl zy op vederen geſlapen had. ô Zuyp-zottin! dat de kop van *Goliat* wee deed, toen *David* hem met een ſteen trof, valt niet aan te twyfelen, maar dat zulke Zuyp-zottinnen ook dikwils aan malkanderen over hooftwee klagen, is ook de waarheyt. ô Hoe menigen ſwyn heeft met de beenen waggelende een gat in de kop gevallen, of een been gebroken; wanneer zy dit om Gods wille gedaan had, was 't nog wel geweeſt, maar nu 't op zulken wys geſchiet is, zal *Belzebub* met haar afrekenen.

Van een oud dronken boere Besje word verhaalt, dat die alle dagen met goed in de ſtad te koop zat, dog zy was ook zo goet dat zy het geld gemeenlyk voor 't grootſte gedeelte in de ſtad uytgaf; alzo zy'er drank voor kogt. Na dat zy op zekere tyd eens een halve dag op de markt gezeten hadde, ging zy in een kroeg, ontbeide daar

daar en nam'er IV. pinten wyn by. Eyndelyk wierd zy duyzelig, en zey met een ſtamelende tong! Heer Waard: wat ben ik ſchuldig? voor 't eeten zey hy, zo veel, en verders weet gy wel wat IV. pinten wyn koſten; ô myn Heer! zeyſe, ik ben niet meer dan III. pinten wyn ſchuldig, want meer gaat'er niet in myn lyf, ik heb 't nu al zo dikwils gemeten; myn goe Besje, zey de Waard, zo'er maar III. pinten in uw lighaam gaan, is het vierde u in kop geſtegen. Deſe dronke ſlet, zey ook eens tegen haar dogter: myn lieve dogter! wanneer ik maar zo gelukkig mogt zyn dat ik met de wynkan aan myn mond mogt ſterven. ô Zuyp-zottin! ô groote dronkſchap!

Stengelius, verhaalt van een dusdanige volzuypſter, die haar geheele huysraad dat zy in veele jaren by een verſamelt had, niet in water, maar in wyn veranderde; toen mogtſe wel zeggen: de wyngod is myn God; dit dronken wyf wierd eyndelyk van haar man by den Regter aangeklaagt, die dit wyf ſcherp beſtrafte en het wyn drinken aan haar verbood. Deze wynzuypſter kon haar *Parlatorium*, en kakebeenen luſtig roeren, bragt deze en geene veronſchuldiging te voorſchyn, eyndelyk onderwierp zy haar, dog met dit beding en onder deze voorwaarde, dat zy onder 't koopmanſchappen zomtyds een glaasje ſou mogen pooyen. Deſe *Bachus*-dogter ging daar op heenen, en was zeer wel te vreden; dog dewyl 'er by na niets overig was dan een jong geytje, dat nog op ſtal ſtond, zo verkopt zy het zelve, toen had zy den eerſten dag iets te drinken: den tweden dag, kogt zy het geytje weder, en gaf iets tot rouwkoop, toen had zy wederom iets te drinken; den derden dag verkogt zy het zelve en bedong

dong iets tot wynkoop, 't geen zy op dusdanigen wyze de geheele week uythield, tot dat eyndelyk het geheele geytje in 't wynvat versmoorde.

Zeker eerlyk man had ook zulken dronken wyf, die wanneer 'er over de maaltyd telkens een groote kan met wyn kwam, by haar alleen wierd uytgedronken, en tot de bodem toe leeg gemaakt: de eenvoudige man hem hier over beklagende, vraagde: hoe zy soo onchristelyk mogt zuypen? het wyf antwoorde: lieve man! gy moet weten, dat ik geensins uyt een trek tot de wyn zodanig drinke, maar ik drincke alleen soo sterk, op dat ik het Engeltje sou konnen zien, dat op de boden der kan is. De man dagt, 't is goet ik zal daar voor dan wel raad schaffen, ging by een Tinnegieter, en liet in de plaats van een Engel, het beeltenis des Duyvels op de bodem van de kan maken; wat gebeurt 'er? nauwelyks krygt zy deze wyn-kan onder de neus, of zy drinkt hem ten eersten uyt; wat is dit te zeggen? zeyt de man, te vooren dronkje, uyt agting voor het Engeltje, maar nu zie ik wel dat gy de Duyvel ook lief hebt: neen, neen, zeyse, dat is de reden niet, maar ik ben nu nog al meer dan te vooren gedwongen om de wyn uyt te drinken, wegens de groote haat die ik tegen den Duyvel hebbe, dewyl ik hem geen een druppeltje gunne. Dit was een staaltjen van een versopen Narrin! Daarom heeft seker Poëet niet te onregt van sulk zoort dit volgende geschreven:

Het woeden van de dolle baaren,
Veroorsaakt naauw zo veel gevaren,
Noch is zo vreeslyk, als een Wyf,
't Geen woedt, en raast, met drank in 't lyf:

Foey,

Foey, ſchande! wat kan 'er tog ſchandelyker en afſchuwelyker zyn dan zulken beeſtagtigen wyf? Zulken dronken Zottin ziet 'er ſoo wild uyt als een krollende kat; haare hairen ſtaan over eyndt, als een raag-bol; zy heeft een neus die zo root is, als een heylige dag in een boere almanak; zy heeft een ſnavel die zo ſmeerig is als een keerſemakers kat; zy haſpelt met de voeten, als of zy weven wil leeren; 't leyt haar zo euvel in den balg als of zy haſpels gegeten had; zy is zo dik en vol, als of zy moet barſten; de klederen vallen haar van 't lyf als de hoepen van een oude was-tobben; ja zy leyt te wroeten in haar eygen drek als een meſt-varken.

Een Wyf, geſtaag vol zoeten wyn,
Is ſlimmer als een ſwyn.

De H. *Chriſoſtomus* ſegt: Wat kan 'er op de geheele Wereldt afſchuwelyker en leelyker zyn en gevonden worden, dan een vol geſopen wyf? die als een ſcheepje op de beweegelyke baren, of op de onbeweegelyke aarde, van de eene hoek na de andere geſchokt word, en haar opgevulde maag aan ieder een vertoont; Vorder gaat de gemelde Leeraar voort: 't Is waaragtig dat 'er niet leelyker zyn kan, dan een dronken wyf, ja zulk eene is onreyner, dan de onreynigheyt zelfs; want bezie haar kopere tronye eens, en haare kriſtalyne oogen als twee brandglaſen, zou het dan wel wonder zyn, vervolgt hy, wanneer zulke glaſene kogels, door tuſſchen komſte van een Mans vuyſt verbroken wierden, en dat 'er alſoo duyſternis in haar blauwe trony veroorſaakt wierd? Een dronken wyf veroorſaakt grooten toorn, en kan haar

haar ſmaad en ſchande niet bedekken. *Eccleſ.* XXVI. 9. Wanneer 'er nu op de ganſche wyde en breede Wereld geen woeſter dier te vinden is, dan een vol, dol, dronken en verzopen wyf, zo heeft dan *Romulus* loflyk en wel gedaan, dat hy onder andere wetten ook deze vaſt ſtelde, dat de vrouwluy de wyn, ten eenemale zou verboden zyn, en ingevalle iemand deze wet ſchond, zou zy voor een Egtbreekſter gerekent worden *Leg.* XII. *Tabularum*. *Valerius Maximus* verhaalt, dat wanneer *Metellus* zyn dronken wyf met een ſtok dood ſloeg, hy niet alleen geen ſtraf, maar zelfs geen beriſping daar over kreeg.

Maar ingevalle men in deze tydt met de dronkene wyven duſdanig te werk ging, en men ſtokken daar toe zoude gebruyken, waar zou men die genoeg konnen vinden? Men verhaalt van de H. Romeynſche *Paula* dat zy in de maand van *Julius* zeer ziek leggende, en de Genees-meeſter haar dan radende een weynigje wyn te gebruyken, ja dat *Hieronymus* en *Epiphanius*, haar dit ook belaſten, dat zy dit nogtans niet wilde opvolgen, om dat zy 't voor een verzoeking aanmerkte; deſe vroome *Paula* wiſt wel dat *Vites* en *Vitia*, zeer na vermaagſchapt zyn; dat de deugd en inſonderheyt de kuysheyt, eerder in wyn dan in water Schipbreuk lyd; dat by het wyn-vat het *Nefas* niet weg blyft en dat zo iemand Rynſche wyn drinkt, de reynigheyt in gevaar is. Want witte wyn, maakt ſwarte geweetens, voornamentlyk by de Vrouwluy. Rode wyn neemt de roode verw der ſchaamte weg, inſonderheyt by de Vrouwluy. Zoete wyn breekt iemand zuur op, voornamelyk de Vrouwluy. Duure wyn, maakt de zonde goetkoop, inſonderheyt onder de Vrouwluy. Door

de

de Zomer-regen komen padden, maar door de wynreegen ligtveerdige vodden. De wyn is by de Vrouwluy, een nodigings-brief tot allerley gruweldaden ; op geen een plaats zal men meer onkruyt vinden dan by het wynkruyt : By de kan, en by Lys, gaat het niet op de regte wys; by wyntje en Tryntje, gaat men in 't verkeerde lyntje. Na *Potare* komt geen *Putare* maar, wel *Putere*, want het gaat vast, dat de dronken vrouwluy haar eer veyl hebben, gelyk *Chrisostomus* zeyt; een vrouwmensch dat haar tot zuypen en swelgen overgeeft, is ook een ligtveerdige Hoer. *Salomon* maakte ook dit besluyt op : De wyn maakt iemand ontugtig. *Vine parunt animos veneri.* Soo verstaat het de Poëet *Ovidius* meede, wanneer hy zegt:

Et Venus in vinis, ignis in igne furit.

Gelyk als hout, een Vuur versterkt,
En doedt de vlammen hooger stygen,
Zo doedt de wyn, wanneerze werkt,
De dertele ontugt kragten krygen.

item

Wanneer de Wyn klimt in het hooft
Dan werdt het van verstandt berooft;
Daar dit, wel eer, ten Zetel zat,
Daar heerscht dan het holbollig nat,
En maakt een Vrouw tot een Narrin,
En stort haar niet, als ondeugdt in:
Haar Man, veranderdt zy den kop,
En plant'er een paar hoorens op,
Zo dat al wie de Vrient ontmoet,

Hem

Hem niet als voor een Bokje groet;
Een Vrouw, verslingerdt op den Wyn,
Kan niet wel Kuysch of Eerlyk zyn.

Op de wynstraat gaat Vrouw *Venus* tot der Vrouwen herten in; dog niet alleen brengt de wyn te wege, dat de Vrouwluy haar ligchamen tugteloos worden, maar zy maakt ook de ongewasschene monden en scherpsnydende tongen, toomeloos. Onder andere plagen die God door zyne dienaaren *Moses* en *Aaron*, aan den hartnekkigen Koning *Pharao* toevoegde, was dat van de Vorsten niet de minste, haar menigte was zo groot, dat geen plaats of hoek in 't Koninkryk meer te vinden was, alwaar die groen-koussen niet rondom huppelden, insonderheyt waren zy by 't eeten en drinken in overbloed, en nauwelyks kwam 'er een schotel op tafel, of zulk een moeras-trapper sprong 'er in: Wanneer men de lepel na de mond stak, kwam 'er aanstonds zulken grasnuytigen Kapriool-springer by. Op andere tyden plagten die schepsels in poelen en wateren haar te onthouden, maar nu onthielen zy haar aan 's Konings Tafel, de Beker was niet seker, of zulken Slykdansser sprong 'er in. In de plaats van Tafel-musyk, hoorde men geduurig dat verdrietig kork, kork. Alle redenvoeringen, en vrindelyke t'zamenspraaken, wierden door dit overlastige kork, kork verdooft. Nauwelyks kon *Pharao* een eenig woord spreken, of deze verdrietelyke panlikkers riepen kork, kork. ô Plaag boven alle plagen!

Zeg my eens waar is nu een kinder-maal, een bruyloft, een maaltyd, een traktament, alwaar de Vrouwluy tegenwoordig zyn, en waarse haar

niet als verdrietelyke Kikvorſchen laten hooren. Deze dronke Zottinnen, wanneer de wyn haar tong los maakt, ſchreeuwen wel geef agt, geef agt! maar zy geven agt op elks doen, en laten. Daarom drinken zy niet alleen Rynſche wyn, maar zy roepen ook, deze en geene voeren een onreyns leven: kortom wanneer de Vrouwluy haare tongen met wyn als bedekt zyn, maken zy dat alle verborgene onvolmaakte zeden des evennaaſten geopenbaart worden, en de kleyne gebreken maken zy groot. Dan zyn de luy in 't Beloofde Land zulke groote Reuſen, dat zy andere wel konnen opvreeten, als ten tyde van *Joſua*. Dan leggen zy de zaken verkeert uyt, en de agtergelatene mantel van *Joſef*, moeſt een teken van zyn Egtbreuk zyn. Dan word meenigen beſcheyden man, van zyn dronken Wyf voor een loutere gek gehouden, als *Simſon* by de *Philiſtynen*. Dan agt men meenig een voor een *Etcætera*, gelyk de kuyſche *Judith* by het *Aſſyriſche* Volk voor niet anders geagt wierd. Met een woord, der wyven monden en tongen, zyn noyt zo ras, dan by het glas; waarom de Ouden by den Wyn-God *Bacchus*, niet te onregte een Exter ſchilderden, om dat het een van de ſnapagtigſte vogelen is: Zelfs van 't geene hy niet verſtaat.

ô Gy dronke Zottinnen! gy die u ſomtyds zo dol en vol zuypt, dat gy zelfs niet weet, wat gy doet; laat de vermaning van *Paulus* u tog ter harten gaan, die u overluyt toeroept *Eph.* v: 18. Drinkt u niet dronken in wyn. *Luc.* XXI: 34. Wagt u dat uwe harten niet te eeniger tyd beſwaart en werden, met braſſery en dronkenſchap. 't Is waar de wyn die een gave Gods is, wordt u niet ten eenemaal verboden, maar daar

wordt

word vereyſcht dat men 't matig doe; gelyk de gemelde *Paulus*, aan *Timotheus* wegens zyn ſwakke maag toelaat, om het water aan een zyde te zetten, en een glaasje wyn te drinken. 1. *Tim.* v: 23. Men weet ook dat *Chriſtus* de Gaſten te *Kana* een goede dronk wyn gunde, en ten dien eynde het water in dit aangename vogt veranderde. Drinkt gelyk *Thimotheus*! drinkt weynig en niet te veel! gelyk ſulks ſeeker Poëet mede aanraadt, wannneer hy dus ſingt:

Drinken, drinken is te loven,
Als het ſlegts met maat geſchiedt,
Maar gaat iemandt die te boven,
Dan, dan deugdt het drinken niet.

Drinken, drinken, dat is t' agten,
Het houdt Lyf en Ziel te zaam;
Voor te veel moet elk zig wagten,
Al te veel maakt onbekwaam.

Drinkt dan, 'k zal u drinken laten
Doedt het; bid ik, ſlegts met maten.

Hier hebje een Pachteres van d' Eek;
Dees zuurmuyl, kan een gansche week,
Om eene bagatel gaan pruylen;
Haar Mans-hooft wou haar wel verruylen,
Maar niemandt wil aan 't droef postuur.
Zy ziet te bang, zy kykt te zuur.

De

E H. *Paulus*, die groote Wereld Apoftel, fchryft aan de *Corinthers* 1. *b. cap.* VII: 28. Wanneer een Maagt trouwt zy en zondigt niet, dog de zulke zullen verdrukkingen in 't vlees hebben, ende ik fpare u lieden. (Dat is zo veel als: ik mag u alle die verdrukkingen niet opnoemen.) 't Schynt wat vreemts dewyl de H. Apoftel alle verdrukkingen verhaalt, die hy hier en daar uytgeftaan heeft, wanneer hy zeyt, driemaal ben ik gegeeffelt geweeft, eens ben ik geftenigt, driemaal heb ik fchipbreuk geleden, eenen gantfchen nagt en dag heb ik in de diepte overgebragt. In 't reyfen menigmaal, in perykelen van Rivieren, in perykelen van Moordenaars, in perykelen van myn Geflagte, in perykelen van de Heydenen, in perykelen in de Stad, in perykelen in de Woeftyne, in perykelen in de Zee, in perykelen onder de valfche Broeders. In arbeyt ende moeyte, in waken menigmaal, in honger ende dorft, in vaften menigmaal, in koude ende naaktheyt, 2. *Cor.* XI: 25, 26, 27. Alle diergelyke ellenden telt *Paulus* op, maar de perykel en het elendt die men in den Egteftaat lyd, fwygt en bedekt hy. Ik fpare u: waarom dat? De Heylige en groote Kerk-vader *Auguftyn* geeft 'er deze reden van: Dat hy dit verfweeg, uyt vreefe, dat wanneer elk dit wift, niemand als dan foude willen trouwen.

Dog onder andere ellenden, die in den Egtenftaat zyn; is dit naar myn gevoelen, een van de grootfte: wanneer een eerlyk Man, met een trots en halftarrig Wyf, welker mond, als een hongerige hond gedurig hangt, geftraft word;

want men vind onder de Vrouwluy zulke trotse Zottinnen, die zulk een quade maag hebben, dat zy de minste smaad niet konnen verduwen, en wanneer hare Mannen, haar met een enkel woord beledigen, laten dese Zottinnen de lip aanstonds soodanig hangen, dat men een muyl in haar mond zou konnen smyten: ja veele konnen dikwils agt of meer dagen het *silentium* of stilswygen, uyt trotsheyt en halstarrigheyt, soodanig bewaren, dat men veel eer uyt een kegelsteen water, als uyt haar een woord sou konnen trekken. ô Trotse Zottinnen!

Zulk eene pruylende Zottin, is seker Wyf geweest; die wanneer haar Man haar maar eens dwars aankeek, menigmaal een geheele week pruylde, soo dat hy geen een woord van haar kon krygen. Op zekeren tyd klaagde de goede Man dit aan een van zyne goede vrienden, en vraagde hem om raat, wat hy tog sou beginnen, op dat zyn pruylendt Wyf wederom tot hem mogt spreeken? Dese ried hem, hy sou op den helderen middag een kaars aansteken, en in de kamer onder alle banken en in alle hoeken zoeken, als of hy iets verlooren hadde; dan sou zyn Wyf met pruylen ophouden, en wederom met hem spreken. Hy deed soo, de trotse Zottin zat aan de tafel, en naayde, vraagde aanstonds: Man wat soekt gy? hy gaf ten antwoord: Wyf ik sogt na uw tong, want ik dagt dat gy die verloren had, dog ik ben blyde, dat ik nu anders verneme. Op dusdanigen wyze, wierd zy ditmaal te regt gebragt; dog dese vriendschap was haast gedaan; want toen de Man haar zin wederom niet opvolgde, en haar wat hard toesprak, speelde zy op nieuws den stomme; de Man gaf haar wel

vrin-

vrindelyke woordjes, voornemens zynde om haar op foodanigen wyfe te regt te brengen, maar te vergeefs, zy was als een ftomme en fpraaklofe; dog dewyl de Man fag, dat alle betoonde vriendelykheyt niets vermogt, om defe pruylende Zottin te regt te brengen, bedagt hy een ander middel, om haar tong los te krygen, en de verloorene fpraak te regt te brengen; ten dien eynde gebruykte hy flag-balfem, en gaf haar fulken dreef op de kop, dat zy ter aarde ftorte, en op haar aangefigte neder viel; dog niet foo feer wegens de hardheyt van de flag, als uyt ftyfkoppigheyt: zy lag fonder handen en voeten te roeren, en hield zig, als of zy mors dood was. Dit was niemand leeder dan de Man; hy fprengde water in haar troony, beftreek haar met koftelyke balfem, riep, *Agnes*! *Agnes*! myn lieve *Agnes*! vergeef het my; dog alles hielp niet, zy wilde niet het minfte teken geven, dat zy nog leefde.

De Man hier over verfchrikt zynde, gaat by zyn Buurman dat een flager en een kortswylig Man was, aan defe klaagde hy zyn groote noot, zeggende: myn lieve Buurman wat gaat my tog aan? ik vreefe dat ik my misgrepen heb, myn wyf heeft wederom haare oude kuuren gehad, en my zo kwaat gemaakt, dat ik haar een flag aan de kop heb gegeven, waar op zy ter aarde viel, en 't is even eens of zy dood is. Ag geeft my nu tog eens raad wat ik beginnen zal? want zo zy dood is, moet ik het ontvlugten, anders zou het myn kop koften. De flager troofte de goede man zo veel als hy kon, en ging met hem na huys, dog zy vonden die foo feex nog even onbeweeglyk leggen; flapperment Buurman wat hebt gy begonnen? zey de Slager, en met een tafte

hy na haar hals, en bevond daar aan datse buyten gevaar was, en datse dit alleen uyt boosheyt deed, dewyl haare bose nukken, in die buurt over al bekent waren. Hier op dagt hem best te zyn, dese boosheyt op een boose wyze te verdryven, gaf derhalven den Man met een teken te verstaan, dat haar niets deerde, maar zey met eenen: Lieve gebuur, het is my leed dat gy sulk een sware slag gedaan hebt, gy zult nootzakelyk moeten vlugten, want uw wyf is dood. Nogtans heb ik wel gehoort, dat een wyf negen huyden heeft, waar van de eerste een stok-vis huyt is, wanneer men daar op slaat, verdragen zy 't alsoo wel als een stok-vis. De twede is een beere huyd, wanneer men daar op beukt zo brommen en knorren zy als een beer. De derde is een ganze huyt, wanneer men die treft, geven zy 't zelve geluyt als een gans. De vierde is een honds huyt, wanneer dese getroffen word, weerense zig als een kwaade Bul-hondt. De vyfde is een Haasen huydt, wanneer men dese raakt, zynse zo vlugtig en bevreest als een haas De zesde is een paarde huyt, wannneer men deze maar aanroert, slaan zy van voren en van agteren als een ongetoomt paart. De sevende is een katte huyt, wanneer deze beledigt word, vallen zy daar henen, byten en krabben als een benauwde kater. De agtste is een verkens huyt, wanneer men dese raakt zo knorren zy even eens als een swyn. De negende eyndelyk is een regte menschen huyt, wanneer men deze treft, zo worden doode wyven, zelfs levendig, ja naderhand goetaardig Daarom myn lieve Buurman (zey de Slager) geve ik u deze raad, wilt tog dit middel nog eens by der hand nemen, en eer gy het soud ontloopen, vilt haar veel liever, mogelyk sal sy dan weer levendig worden.

Ag! lieve Slager-buur, zey de Man, daar mede kan ik niet omgaan, gy ziet immers wel dat ik van angst en vreese zíddere als een vygeblad, ik bidje doe dit tog voor my. 't Is wel Buurman, zey de Slager, dat wil ik nog wel ten uwen gevalle doen, en daar op haalde hy een scherp mes voor den dag, wet het aan zyn staal, strykt haar hemt opwaarts, schraapt met de rug van 't mes op haar bloote arm, zo ras het wyf al deze toestel zag, dagt zy niet anders of 't soude louter ernst zyn, springt aanstonds op, liep de kamer uyt en riep, vilders, vilders, wyve-vilders! en alsoo kon de Slager dit doode wyf opwekken, schoon hy geen Apostel was; en van die tyd af, leefde zy zeer wel met haar Man.

Op een zagter en beter wyse, heeft seker eerlyk Man, zyn trots wyf van haar kwade toestand genesen, waar van men het volgende vertelt. Te *OEdenburg* een Stad in *Hongaryen*, was een voornaam en zeer vermogent Burger, die een Vrouw getrouwt hadde, die hem in middelen en jaren gelyk was, dog met een, een trots halstarrig Vrouwmens; het gebeurde dikwils, dat zy in drie vier ja vyf dagen geen een woord sprak, schoon de Man haar op het aller vriendelykste bejegende, alles was te vergeefs. Wat gebeurt 'er? Wanneer de Vrouw eens in XIV. dagen geen woord sprak, zo is deze Koopman (dewyl 'er geen ander middel was om dit te verhelpen) na de Parheer gegaan, versoekende dat hy een gebed zou doen voor iemand die al XIV. dagen stom geweest was; deze goede Heer van deze komedie onkundig zynde, deed dit, het zelve met veele beweeglyke woorden vergrotende, dat niemand ter dege wist wat een groote gave de spraak was, etc.

vermaande derhalven zyne toehoorderen, datſe tog voor zulken Vrouw, die hy met naam en toenaam noemde, geliefden te bidden. De Vrouw die zelfs in de Kerk was, kan men wel denken hoe ze hier over te moede was, zy begon 'er over te ſweeten, en liep, ten deele uyt ſpyt, en anders deels uyt ſchaamte de Kerk uyt, klaagende ſchrikkelyk over haar Man, dat hy haar zo ten toon geſtelt hadde. De Man na de predikaatie t' huys komende, en zulke vergramde woorden van haar hoorende, dat het haar alſoo wee deed of iemand haar met een mes in 't hert geſtoten hadde, zo viel hy op zyne knyen, Godt dankende dat hy haar menſchelyke ſtem wederom mogt hooren. Deſe Man heeft zyn wyf op eene wonderbare wyze genezen; ik ben ook van gevoelen dat men moet alle mannen raden, dat zy hunne wyven niet met ſtokſlagen zullen onthalen, dewyl de Vrouwluy geen Notebomen zyn, maar datſe deſelve behoorlyk zullen handelen; daarom zal elk Man zyn, als een Uurwerk dat wyſt, maar niet ſlaat; ik heb nog noyt gehoort, nog gezien, nog geleſen, dat de goede Herder in het *Evangelium*, met een ſtok of geeſſel-roede het gevondene Schaapje in de woeſtyne voort dreef, maar wel dat hy 't op zyne ſchouderen nam. Een Man moet de voetſtappen van de beroemde Krygs-vorſt *Joſua* opvolgen, die de ſtad *Jericho* op een zonderlinge wyſe veroverde. Toen vogt, hakte, ſtak, ſloeg, wierp, ſtiet, nog ſchoot men niet, evenwel nam men de Stad in; toen heeft men geen degen uytgerukt, geen zabel ontbloot, geen lancie uytgeſteken, geen boog geſpannen, geen muurbreker aangeleyt, geen myn gegraven, evenwel wierd de Stad verovert: Niemant is 'er gekweſt,

ge-

gewond, geslagen, getroffen of vermoord, evenwel ging de Stad over; en hoe? niet door *Arma*, maar door *Harmonia*; het *Hebreeuwsche* Volk zong en kweelde, de *Priesters* bliesen op de Bazuyne, en op soodanigen wyse vielen de muuren ter neder, en de Stad kwam in handen van *Josua Jos.* VI.

Wanneer een Man het gemoed van zyn Wyf ten eenemaal wil innemen, en haar steenharde trotse, en styve kop, en haar beenagtig harte wil bedwingen, moet hy den Krygs-vorst *Josua* hier in navolgen, geen boosheyt, maar vriendelykheyt, met geen verwoedtheyt, maar met zoetheyt daar in te werk gaan, niet met steeken, maar met het harte te weeken, iets uytvoeren. Ja men regt dikwils meer met een goed woord uyt, dan wanneer men segt, scheerje; wanneer men segt myn Engel, dan wanneer men roept gy Bengel! dikwils meer met zoete woorden, dan met schelden die 't hart doorboorden. Want een zagte wind buygt de takken, maar een swaare storm breekt se.

De *Turken* eens kennis krygende, dat het Guarnisoen van *Sigeth*, een voorname vesting in *Hongaryen*, eens uytgetrokken was; versamelden een groote manschap, voornemens zynde, dese plaats haast weg te nemen, waar toe zy ladders by de muuren opregten. De Inwoonders soo wel van volk, als wapenen ontbloot zynde, wisten niet wat zy ter hand souden nemen; tot dat 'er eyndelyk een was, die raad gaf, dat ieder een, kleyn en groot, jong en out, Mannen en Wyven, elk een byekorf souden nemen, (die 'er veel waren) en die den vyand, en opklimmende *Barbaren* over de kop souden uytschudden, dat ook geschiede

ſchiede, en een gelukkige uytſlag hadde. Want de uytgegotene honing, haar hair en baart ſoodanig deed kleven, en de oogen verblinde, dat zy niet zien konden, en den een na den anderen, van de ladder aftuymelde, en alſoo de Veſting verlieten. Wie heeft oyt zyn leefdagen gehoort dat men een Stad met honing sou beſchermen? Op ſoodanigen wyſe, moet een Man ook met zyn trotſe Wyf handelen. Hy ſal meer met ſoete woorden, met goede manieren, met honing, als met bittere gal winnen. *Si enim malè tractas, fit prior*, zey eens de beroemde Groot-kancelier *Thomas Morus* tot een Man, die een regt trots Wyf in huwelyk hadde: Soo gy, zey hy, uw Wyf grof handelt, ſal zy nog ſlimmer, erger, trotſer en godloſer worden. Een Man ſal met zyn Wyf te werk gaan, als *David* met *Saul*: wanneer Koning *Saul* van de Duyvel geplaagt wierd, en brulde als een Leeuw; wanneer hy knorde als een Varken; wanneer hy tierde als een Tyger; wanneer hy huylde als een grimmige Wolf; wanneer hy morde als een Beer; wanneer hy piepte als een Slang; wanneer hy brulde als een Os; toen heeft men hem niet in yzere banden geklonken, niet met touwen en ketenen gebonden, maar *David* heeft met de Harp geſpeelt. Eenige lieflyke ſtukjes gequeelt, waar over *Saul* ook wederom te regt kwam. Gebeurt het dat uw wyf ook raaſt en tierd, zo moet gy niet te werk gaan als *Simſon* met de *Philiſtynen*, die 'er ſoo menige met een Ezels-kinnebakken verſloeg; niet met ſcharp, maar met de harp, en als *David*, ſpeelen; ik beloove u, dat de genadige Heer *Manſuetus*, meer by haar ſal uytrigten, dan de geſtrenge Heer *Severinus*.

Want

Want het kan niet miſſen, wat ſeeker Poëet zegt:

Die te dikwils en te ſtyf,
Slaat de handen aan zyn Wyf;
Slaat ſlegts tot zyn eygen Schandt,
En giet olie in den brandt.

De Mannen moeten dan niet als Leeuwen in huys zyn; want hoor eens wat *Paulus* zegt *Col.* III: 19. *Gy Mannen hebt uwe Vrouwen lief, en wort niet verbittert tegen haar*; maar woont by haar met verſtandt.

Een Man, die als de noordewindt,
Door 't huys rinkinkt met norſe buyen,
En alles dwars en avregts vindt,
Heeft byſter weynig te beduyen;
Veel beeter agt ik dien van aardt,
Die als de Zonne, door haar ſtralen,
Met koeſterende warmte baardt,
En vrugt uyt harden grondt kan halen.
Langmoedigheydt heeft meerder kragt,
Omtrendt een Vrouw, als 't woeſte tieren;
Alenskens wordt een ſteen verzagt,
De Vrouwtjes moet men 't touw wat vieren.

Wanneer men een aarden pot by een wil binden, trekt men 'er langſaam een draad door, men gaat zo teer te werk, dat'er nauwelyks een vlo onder dood ſoude blyven, en ſulks geſchiet zeer wyslyk, want zo men daar op klopte en ſloeg, ſou de pot niet verbetert, maar aan ſtukken raken. Aarde potten, en wel degelyk broſe potten, zyn de Vrouwluy; wanneer 'er dan een gebrek in

haar voorkomt, voornamelyk, zo ſe trots zyn, is het nodig dat de Man hem beneerſtige, om haar te verbeteren, en zulke ondeugden tragten af te wennen: dog ſulks moet met geen onbeſcheydene botheyt, niet op een tyrannige, maar op eene beleefde wyze geſchieden, alzo de ervarentheyt oplevert, dat ſulken ſcherpheyt meer ſchade dan voordeel doet. Ja *Plinius* ſchryft ſelfs *Lib.* 11: *cap.* 96. Dat niet ver van *Harpeſo*, een Stadt in *Aſia*, een bovenmaaten groote ſteen gevonden wordt, welke de wonderbaare Natuur en Eygenſchap heeft, dat wanneer men hem met alle macht ſoekt te rollen of te beweegen, dan is alle vlyt, en arbeydt vrugteloos; maar hy laat zig wel met een eenige vinger regeeren. Soodanig zyn meede veele wyven, welke men mede met een goedt en vriendelyk woordt, als om den vinger kan winden, maar wanneer men ſe met ſlaan en ſmyten, dryven, en hen altydt even hardt handelen wil, dan wordenſe verhardt, koppiger, hardnekkiger, en ſteylooriger, als de Kameelen in *Africa*; welke, wanneerſe ſterk belaaden zyn, aanſtondts op den weg ſtil blyven ſtaan, ſoo dra hen een ſtok, of ſweep getoondt werdt; maar, wanneer men haar vroolyk toeſingt, gaanſe gewillig en met gemak voort.

Wanneer gy dan myn lieve Man! als het hooft; uw Vrouw wilt regeren, zo moet het wel degelyk *cor*-regeren zyn, en ſoo het nog al gebeurt dat 'er eenige hardigheyt nodig is, ſoo moet het met zoetigheyt vermengt zyn: Want ſchoon de Heyland de Duyve-verkopers ten Tempel uytjoeg, gebruykte hy hier toe geen ſtoelen of ſtokken, maar eenige t' ſamengeknoopte toutjes; die niet eens door de dikke Joden rokken henen drongen.

Gy

Gy Wyven ! in tegendeel, wanneer gy begeert en wilt van uwe Mannen op de bovengemelde wyse gehandelt zyn; soo weest geen trotse, snoevende, koppige en hardnekkige Zottinnen; maar volgt den trouwhertigen Raadt van seeker Poëet, die segt:

Wyfjes, doorgaans wat gebrekkig,
Weest steyloorig, noch hartnekkig,
Tegens uwen egten Man,
Schoon hy t'huys komt van de kan,
En hem 't hoofdt wat staat op schroeven;
't Kyven sal dan juyst niet hoeven,
Want het kopje doedt hem zeer;
Zet hem liever zagtjes neêr,
'k Wed gy zult'er meer mee winnen,
Als met altydt floers te spinnen,
Of te loopen stuurs en stil,
Als een Bul die stoten wil.

HIer zet een geyle en dert'le pop,
Haar Mans-hooft een paar hoorens op
Door Rits-aart, en 't schyndt hem te passen,
De grondt is goedt, zy sullen wassen;
Hy is te vrêen den goeyen-bloedt!
En maakt vast gaaten in zyn hoedt.

Daar is een oudt Veers, dat aldus luyd.

Getrouwheyt, wankeldt eer by Mannen,
Als by een kuysche en Egte Vrouw,
Daar werdt die deugdt niet ligt verbannen;
Een Moeder, mindt haar Kinders trouw,
Noch trouwer zal een Vrouw beminnen,
Zo gy haar hert slegts weet te winnen.

K wil wel gelooven, dat dese Veersen van ouds wel keep gehouden hebben; want het is ontwyffelbaar, dat 'er in voorige tyden, zulke egte Wyven te vinden geweest zyn, welkers trouw en liefde tegen haare Mannen en Ega's, ook met een gouden pen, niet genoeg heeft konnen, nog mogen beschreven en gepresen worden.

Sulk een lofwaardig en getrouw Wyf, is geweest *Michal*, de Dogter van Koning *Saul*; ik swyge veel hondert andere getrouwe Wyven, die uyt liefde en trouwe tegen haare lieve Egtgenoten haar niet geschroomt hebben, lyf en leven, goet en bloed, voor haar op te setten. Dog veele by andere opgenoemde, zyn oude vertellingen, die voor eenige honderden, ja duysent jaar zyn voorgevallen. Tegenwoordig ziet, en hoort men, van diergelyke niet meer; de dagelykse ervarentheyt leert, dat veel Vrouwluy nu oneerlyke dingen begaan; dat haare begeertens en onmenschelyke lust, geen ander doelwit hebben, dan de oneerbaarheyt, bloetschande, en voornamentlyk egtbreuke, dewyl zy de eere des mans, in zo verre zy alleen haar snode lusten mogen plegen, in de

wind ſlaan: ja 't nog voor een Eer rekenen, wanneer zy de ſelve een halve maan dwars op de kop konnen planten, ſoo dat hy als een gekroonde bok, by yder een aangeſien word, en dat men met vingeren na hem wyſt, en roept: zie daar komt nog een braaf Man aan, die vreemde hanen op zyn miſthoop laat krabben, en die hem van zyn lieve Wyfje, in een *Acteon* laat *metamorphiſeeren*! Zie, zie, dit is die Heer *Cornutus*, die *Durandus* op zyn voorhooft draagt. Og! wat kan een egt-lievend Man, in deſe wyde wereldt, voor een grooter oneer, ſchande en ſpot, toegevoegt worden, dan, wanneer een vreemd, ongenood en ondankbaar gaſt, een gedeelte van zyn bed in heeft? ja veele zyn 'er daar en boven, nog ſoo elendig aan, dat zy haar nog voor ingebeelde ſwagers, neygen en buygen, om hen daar mede nog te eerbieden, om alſoo 't Wyfje nog te vrind te houden. Maar ſoo hy haar, daarom ſlaat, ag! hoe gaat zy aan, hoe tiert zy, hoe loopt zy na haar liefſte? Zie eens, myn lieven Heer! zeytſe, hoe heeft myn eerlyke Man, die hondsv.... my met zyne dieffche poten gehandelt! had de D.... hem, en ik u, wy ſouden na myn genoegen gepaart zyn.

Onder 't O. T. kregen de Vrouwluy een wonderbare teug, en ſchoon meenig een over geen dorſt klaagde, moeſten zy nogtans beſcheyd doen. Want wanneer een Man maar jaloers was, moeſt hy zyn Vrouw by den Prieſter voor den Altaar brengen, die haar dan een zeker water te drinken gaf; ſoo zy onſchuldig was, deerde haar dit niet, maar ſoo zy waarlyk mooy weer geſpeelt hadden, wierden zy 'er ſoo opgeblaſen door, dat zy den geeſt gaaven. Wanneer men deſe proef

hedens-

hedensdaags, ſelfs ontrent tandelooſe wyven in 't werk ſtelde, hoe vele ſouden 'er als een hoppezak opryſen: Dewyl zy het ſevende Gebod, ſoo vaſt houden, als een aap, heete notedoppen. *Herodotus* verhaalt van de eerſte Koning in *Egipten*, dat hy een pyl, op een onbedagtſame wyſe in de gewyde Rivier de Nyl, had laten vallen, en ſoo blind wierd, dat hy na veele geſlagte offerhanden, van het Orakel ten antwoord kreeg: dat ſoo hy zyn geſigt wederom begeerde, hy een getrouwde Vrouw, die de trouw met haar Man noyt gebroken had, ſterk in de trony moeſt zien, dan ſou hy aanſtonds zyn geſigt weder krygen. Dog ſoo weynig de oſſen vliegen, ſoo weynig de katten liegen, ſoo weynig de beeren zingen, ſoo weynig de ſlekken ſpringen, ſoo weynig is ſoo een Vrouwen trony te vinden; nogtans liet hy alle de getrouwde Vrouwen van zyn Koninkryk te ſamen komen, en begon met zyn eygen Wyf, dog hy werd van niemand ziende: Hy keek als een nagt-uyl tegen de Son. Eyndelyk ſag hy een arme tuynierſter in haar trony, die onder alle de andere, de eenigſte was, die haar Egtebed getrouwelyk bewaart had; waar op hy zyn geſigt weder kreeg, en dit ſeldſame kleynood, tot zyn Vrouwe nam; latende alle de andere, met vuur verbranden. Men mag dit voor een Fabel houden of niet. Ik ben nogtans van gedagten, dat 'er hedendaags in zo een geval veele blind ſouden moeten blyven, dewyl men ſoo veel ontrouwe Wyven en Egt-brekende Zottinnen vind. Want ſeg my eens: hoe veel zyn 'er geweeſt, en hoe veele vind men 'er nog, dat onbeſchaamde, en Godloſe Egtbreekſters zyn? ô Zo 't my vryſtond, de ſulke by hare namen te noemen, hoe veele ſou ik 'er

konnen aanwysen, die voor deugdsame Vrouwen willen aangezien zyn. Hoe veele geblankette wangen, sou ik met een eenig woord soo 't mogelyk was, een bloosje aanjagen. Dog dewyl de eerbaarheyt en beleeftheyt dit niet toelaat, leg ik de vinger op den mond; en wat nood was het, mogt ik myn neus sonder gevaar ook toestoppen, dewyl alle straten, en hoeken der Stad, Vlekken en Dorpen, ja de geheele Werelt, met dese egtbreukige pest beset, soodanig stincken, dat het wel nodig was dat een eerlyk Man dagelyks bad, gelyk een seker Burger in *Andalusien* deed:

Regtveerdig' Hemel! moet ik lyden?
Bezoekt my met uw swaarste plaag,
Doet my slegts eene plaag vermyden,
En maakt dat ik geen hoorens draag;
Dit is geen menschelyke last,
Maar eene, die aan dieren past.

Van outs was 'er een Wet by de *Atheniensen*, dat als 'er een Egtbreukig Wyf in een Kerk kwam, zo stond het ieder een vry, om haar te schande te maken. De *Egiptenaars* plagten soodanig een Wyf de neus af te snyden, op dat zy van elk een mogt gekent worden: kortom alle Wysgeeren en Regtsgeleerden, zyn altyd van gevoelen geweest, dat de Egtbreuk insonderheyt van de Vrouwen, te vuur en te swaard, met steen en tou, met roeden en geesselingen, met slagen en bannen, moest gestraft worden. Ik ben versekert, wanneer 'er hedensdaags nog sulke heerlyke Wetten in fleur waren, en dat men de Justitie hier in een vrye loop deed hebben, dat veel ligtveerdig vrouw-

vrouwvolk, een afschrik voor sulke sonden sou hebben. Geheele boeken zyn 'er van Egtbreukige Vrouwluy opgevult. Zulk eene was *Cassiopea*, een dertel Wyf in *Duytsland*, die van haar Man al te veel door de vingeren gezien wierd. Dese goe Man had eens op sekeren tyd een geytje op de markt gekogt, dat reets tamelyke hoorens begon te krygen: wanneer hy sulks door een bediende na huys sont, lagte zy hier niet allen om, maar zey ook, myn Man is wel een goe zul, dewyl hy soo gaarn koopt dat na hem gelykt: dat was een onbeschaamde teef, die op haaren Egtbreuk nog pogte. Soodanigen vod was ook zekere Vrouw, die op een maaltyd zynde, alwaar de Pharheer ook tegenwoordig was, die met veele voorbeelden aanwees, wat een groote sonde het was, wanneer een Vrouw aan haar man ongetrouwheyt bewees, en 't met andere personen hield. Gemelde vrouw, die voor alle andere haar kuysheyt wilde betonen, (alhoewel zy al meer dan een potje gebroken hadde;) zey tot de Pharheer: Eerwaarde Heer! ik wenste dat alle hoeren en Egtbreeksters, hoornen uyt haar voorhooft wiessen, op dat men se daar by kennen mogt; dog dit seggende, waakte haar eygen gewisse op, waar op zy zey: dog God behoede my! waar door se haar self verriet, en te kennen gaf, dat zy eene van die was, die het zevende Gebod niet alleen boog, maar ook verbrak.

Onder het getal der Egtbreukige Zottinnen, zyn ook de volgende te tellen: *Livia* Huysvrouw van *Drusus*, dese pleegde sulks, met een gering Egtbreker: om van *Faustina*, *Lesbia*, *Sabina*, *Barbara*, en andere te swygen.

Keyser *Otto*, de derde van dien name, had sul-

ken ontrouwen, onkuyſchen, en daar by onvrugtbare Gemalin, genaamt *Maria*, dat zy gedurig een Jongeling in vrouwe klederen met haar omvoerde, die zy quanſuys als haar kamermaagt gebruykte; de Keyſer dit eyndelyk vernemende, liet hem levendig verbranden, maar de Keyſerin vergaf hy haare gepleegde ontrouw: dog dit geyle Wyf kon haare boſe nukken niet nalaten, waarom zy een jonge Graaf uyt Vrankryk, die reets getrouwt was, daar toe aanſogt, dog de vroome Graaf dit afſlaande, klaagde zy over hem, als *Potiphars* Huysvrouw over *Joſeph* deed, zo dat deſe Graaf deswegen onſchuldig onthooft wierd. Dog wat deed deſe nagelatene Weduwe? deſe nam ten teeken van zyn onſchuld, een gloeyend yzer in de hand, waar over de Keyſer ſeer moeyelyk wierd, en de Gravin met gaven, en geſchenken, wilde te vrede ſtellen, dog te vergeefs, dewyl zy niet anders, dan om wraak en ſtraf riep; eyndelyk werd 'er gevonniſt, dat de Egtbreukige Keyſerin, als ſtigſter van deſe moord, levendig verbrand ſoude worden, 't geen ook uytgevoert wierd.

Wat ſal ik eerſt melden, van zulke ligtveerdige vodden, en ſchaamteloſe vlees-katten, die in haar Egtbreukige brand, ſoodanig ontvlamt zyn, dat zy om die helſche gloet uyt te bluſſen en beter gelegentheyt tot Egtbreken te hebben; haar niet ſchamen, om haare handen aan haare Mannen te ſlaan. Alſoo heeft *Clytemneſtra*, haren Heer en Man *Agamemnon*. *Laodice* den Koning *Antiochus*. *Fabia* haaren Man *Fabius* omgebragt; om alſoo hare luſt met andere te mogen boeten. *Fridegunda*, die van een *Concubyn*, tot een Koningin van *Vrankryk* gemaakt werd, vergat

gat haare trouw zodanig, dat zy niet alleen eenen *Landerik* aanhing, maar ook met zyn behulp, den Koning liet dooden. Om ontallike diergelyke geſchiedeniſſen niet op te halen, die alle ten overvloed aanwyſen, hoe Egtbreukig; de van natuur tot allerley oneerbaarheyt en ſchendaden, genegene Vrouwluy zyn: waarom *Hieronymus* niet ten onregte zey: Een vroome kuyſe en getrouwe Vrouw, is veel zeldſamer, dan de Vogel *Phœnix*. Dog van quade en onkuyſche, telt men 'er meer als Reygers; zo dat 'er by na geen eerlyk Man meer te vinden is, die haare boosheyt niet ondervonden heeft.

ô D... Hellen-gebroedſel! ô Meer dan beeſtagtig wyvetuyg! Te regt zeg ik, meer dan beeſtagtig, dewyl de vernuftelofe dieren zelfs hier van een afkeer hebben. *Plinius* verhaalt: op wat wyſe een Leeuwin ſomtyds op een Panter verlieft, dog wanneer de Leeuwin beſwangert word, verbergt zy haar voor den Leeuw, in een diep hol, en voed aldaar haare jongen op; dog ſoo de Leeuw dit bemerkt, en de jonge Panthers kan vinden, dood en verſcheurt hy haar, als oneerlyke baſtaarden; de moeder ſtoot hy ook als een ontrouwe Egtbreekſter weg, en erkent die niet meer voor de zyne. Om van andere gediertens, als Oyevaars, Duyven, enz. geen gewag te maken. Daarom zeg ik nog eens: ô Duyvels hellengebroedſel! ô meer dan beeſtagtig Vrouwe-tuyg! wat eynde meent gy dat uw boos, geyl en Egtbreukig leven ſal nemen? Seker geen ander, dan van die gene, waar van geſchreven ſtaat: haar eynde ſal haar tydelyke, en eeuwige ondergang zyn; zie eens wat *Paulus Heb.* XIII. ſchryft. *Het Huwelyk zy eerlyk onder allen, en het bedde on-*

bevlekt, maar de Overspeelders sal God oordeelen.

Ja selfs de Roomsche wetten spreeken een Man van de doodt straffe vry, wanneer hy zyn wyf in Egtbreuk betrappende, ombrengt. *L Marito ff. de adult. & Sup.* Tot bevesting daar van leest men alom veele beklaagelyke Geschiedenissen, en onder deselve een, van seeker Burger tot *Ulm.* Deese hieldt de getrouwigheyt zyner Vrouwe verdagt. Om dies aangaande agter de zaak te komen, geliet hy zig op seekeren tydt, als of hy van huys moest gaan, steeg ten dien eynde te paardt, en begaf zig op reys: Ondertusschen reedt hy niet verder, als in het naaste Dorp, liet zyn Paardt daar staan, quam weer te rug, sloop stilletjes in huys, en verborg zig onder de trap. Doen nu de Egtbreeker zig naar het avondtmaal met zyne Boelinne te bedt begeeven hadde, en al het volk in slaap was, is de Man stilletjes na boven gegaan, en heeft se beyde om 't leven gebragt, en aan de Helle overgegeven. s'Anderen daags is hy voor den Raadt verscheenen, en na dat hy aldaar de gansche saak vertelt hadde, is hy vry gesprooken. In seeker geschrevene Chronyk van *Ulm* vindt men aangeteekent, dat A°. 1528. een Barbier *Caspar Hertog* genoemt, zyne Egte vrouw, en seeker Goutslaager *Anthony Langouer* genaemt, in zyn Huys op de Schepel-markt tot *Ulm*, met malkander in het bedde doorstooten heeft. Een ander voorval wordt'er verhaalt, van een Waardin te *Trenten*, welke meede, door haar Man op egtbreuk betrapt, en omgebragt wierdt: Maar de Egtbreeker is uyt een venster gesprongen, in een put gevallen en versmoort. Alsoo heeft de Heer van *Villequier*, Ridder des Koninklyken Ordens,

Ordens, in het Kasteel *Poictiers* Ao. 1577. Doen juyst Koning *Hendrik* de III. van *Vrankryk* aldaar was, zyn Wyf, welke van twee kinderen swaar was, benevens haare Meydt, tersaake van Egtbreuk doodgestooken, sonder dat hem in 't minste deswegen iets gedaan wierdt. *Franciscus Gonzaga*, welke Ao. 1382. tot *Mantua* begon te regeeren, heeft syne Gemalinne *Agnes*, Dogter van de Markgraaf van *Milanen*, welke van Egtbreuk overtuygt was, met een byl binnens kamers, laaten onthoofden. Ao. 1623. den 27. July heeft de *Manszveldsche* Overste *Carpezan*, zyne Egtevrouw, die een *Rhynlandsche* Edel Juffer was, en waarby hy vyf kinderen geteelt hadde, tot *Lemmingen* in *Oost-Vrieslandt*, door synen Regiments Beul, wegens Egtbreuk laaten onthoofden. Graaf *Karel* van *Manszveld*, welke Ao. 1595. in *Ongarien*, by het belegeren der stad *Gran* stierf, liet zyne tweede Gamalin, eene Gravinne van *More*, benevens haaren Boel ombrengen. Ik gaa andere beklaagelyke voorbeelden voorby, welke genoegsaam aantoonen, wat 'er op soo onordentlyken liefde doorgaans gevolgt is; en wat deernis-waardige eyndens de Egtbreekige Zottinnen altydt gehadt hebben.

Vreeslyk is de volgende Geschiedenis, welke in *Spanjen* gebeurt is. Tot *Aquilastre* ter zyde van *Calabrien* geleegen, woonde seeker Land-Heer *Dominico*, welke zyn uyterste vermoogen aanwende, op dat zyne Soonen in het studeeren, en alle verdere welvoegsaame Deugden mogten opgevoedt worden. Tot dien eynde hieldt hy hen eenen bysonderen Leermeester, die seer Geleert was, en metder tydt een Geestelyke meende te worden. *Adalberon*, soo was deese ge-

 naamt,

naamt, gedroeg zig in 't begin seer wel, en indien hy zynen vlyt vervolgt hadde, en niet van den weg der deugt afgetreden was, soude niet gebeurt zyn, wat naderhandt geschiede. Gelyk het sout, op vogtige plaatsen niet wel bewaart kan worden, maar eyndelyk zyne kragten verliest, alsoo moeten de Geestelyke, welke volgens het seggen van *Christus* het Sout der Aarde zyn, zig by het verderfelyke Vrouwvolk niet ophouden, vermits deese vleeschelyk, en zy Geestelyke zyn, en blyven moeten; de H. Kerken Leeraars plagten te seggen, dat soodaanig een, nevens een Slange op een veldt, met bloemen verçiert slaapt, en dat hy al soo weynig, sonder wonderwerk, ongequetst daar van kan komen, als de drie Jongelingen, uyt den vuurigen Oven van *Nebucadnezar*. Dit heeft de ongelukzalige *Adalberon*, mede ervaaren. Deese, niet tegenstaande hy van gedagten was, om den Geestelyken staat te aanvaarden, liet zig nogtans door de liefde soo ver overwinnen, dat hy zyne oogen, op de bovenmaate schoone Dogter zynes Heeren *Bamba* geheeten, vallen liet, welke in gelyke liefde-vlammen tegens hem ontstooken was. Sonder veel andere kittelende omstandigheeden te melden, welke ik als eenen stinkenden poel, voorbystap, hebben deese beyde met malkanker, de verboodene liefdens vrugten geplukt; en dit soo heymelyk, dat het niemandt gewaar geworden was; en de Vader, welke een waakfaam oog op zyne Dogter hieldt, niet de allerminste quaade gedagten wegens haar gedrag hadde. In dit sondige ongeluk, haddense nog het geluk, dat *Bamba* niet beswangert was; soo dat men deese *Helena* voor een *Lucretia* hieldt. Nu ge-

gebeurde het, dat zich feeker Vryer quam aanmelden, en vermits *Dominico* zyne Dochter, als een feer forgelyk goedt, wel wilde laaten vaaren, wilde hy defe goede gelegentheit niet voor by laaten gaan, en de Leermeefter *Adalberon* meende, dat deefe Egt, een denkmantel fyner Liefde foude zyn, en hem uyt alle noodt en gevaar verloffen: Eyndelyk trouwde *Rigobert* die een Zee-Kapiteyn was, de fchoone *Bamba*, en kreeg haar lichaam, terwylen het herte altydt aan *Adalberon* hangen bleef.

Rigobert moeft met wint en water worftelen, terwylen zyne *Bamba* met *Adalberon* eenen anderen ftrydt voerde. Defe Leermeefter fogt nu allerhande gelegenheeden, om *Bamba* te befoekken. Dan bragt hy haare broeders by haar; dan deede hy van wegens haare fufter, of van wegens haaren Heer Vader eenige boodfchappen, en was dus dagelyks in *Rigoberts* Huys; voornamentlyk quam hy by nagt in *Bambas* flaapkamer, door middel van een zydene Leer, welke zy behendig uyt het venfter wift te laaten. De blindheit is een eygenfchap eener lang bedrevene fonde, en deefe wierdt men hier meede gewaar; waar door het eyndelyk de knegts van *Rigobert* vernaamen en merkten, en het haaren Heer openbaarden; na datfe te vooren *Adelberon* eenige reyfen verjaagt hadden. *Adelberon* flachte ondertuffchen de Muggen, welke foo veel te vinniger toevliegen, wanneer menfe verdryven wil, tot dat hy eyndelyk van den yverfugtigen *Rigobert* betrapt wierdt, foo als hy op de Leer was, om te vluchten *Rigobert* wilde een fonderlinge Wraak aan deefen Leermeefter oeffenen; des fneedt hy hem eerft Neus en Ooren af, daar na de vingeren van

de

de handen, en de toonen van de voeten, en ſtiet hem eyndelyk na alle deeſe grouwſame wreedtheden, den Ponjert door de borſt. Met wat vermaak de Echtbreekſters *Bamba*, die tegenwoordig was, dit Treurſpel aanſag, is ligtelyk te giſſen; de doodt was haar wel niet verſchrikkelyk, maar de wyſe van dien. Hier op liet de Grimmige *Rigobert* ſyne trouweloofe *Bamba* gantſch naakt uyttrekken, en mondt aan mondt op het doode Lichaam binden, waar doorſe eerſt in flaauwte viel, maar na datſe door veele touwen, met handen en voeten aan den dooden *Adalberon* geboeyt en gebonden wierd, quamſe wederom by haar ſelfs, en verſogt Barmhertigheit, welke *Rigobert* nooyt geleert hadde. Wanneer dan geen bidden helpen mogt, en *Rigobert* haar alle ontrouwigheit met veele ſcheldwoorden verweeten hadde, veranderde zy van Taal, en meende door tegenwoeden haar leven te verkorten. In deeſen ſtaat liet *Rigobert* de Echtbreekſters aan 't Lichaam haares Boels gebonden, 't ſamen in de kelder draagen, alwaarſe met kermen en huylen, ten deele uyt honger, en ten deele door ſtank van het rottende Lichaam, levendig verging, en elendig vol vertwyffeling haar leven eyndigde. Doenſe doodt was, heeft hy deeſe doodt ſelfs rugtbaar gemaakt, dit verſchrikkelyke paar openbaar op den Markt ten toon gelegt, en is van de Overheit ongeſtraft gebleven. Deeſe vreeſlyke vertooning heeft alle Vrouwsperſoonen een ſchrik op 't lyf gejaagt, en meerder uytgewerkt, als andere gewoone Gebooden en Vermaaningen. Soo doende gaat het met de geene, welke het hoereeren en Echtbreeken beminnen, volgens het ſeggen van *Jeſus Syrach*,

na-

namelyk datſe haar leven niet op de helft brengen, en eyndelyk met ſchrik een eynde neemen; 't geen met het ſeggen van ſeeker Poëet over eenkomt:

Ontrouw te leven in den Egt,
Dat leven eyndigt doorgaans ſlegt,
En doedt zo wel aan mans als Vrouwen,
Hun misdaadt vaak te laat berouwen.

Gave Godt! dat alle Vrouwsperſoonen navolgden ſeekere Eerlyke Vrouw *Licaona* genoemt, waar van *Johan de la Cerda* in zyn Luſthof der Vrouwen meldt. Deeſe gaf aan ſeeker Jongman welke op haar toeley, het volgende antwoordt: By aldien gy iets van my begeerdet, dat my toebehoorde, ſoo ſoude ik het u gaarne geven; maar, voor ik getrouwt was, heeft myne Perſoon, waar na gy tracht, my en myne Ouders toebehoort; nu hebbenſe my aan myn Man overgegeven, welke Recht over my heeft, maar ik niet; en dus heb ik niets aan my, dat my toebehoort. ô Schoon en verſtandig antwoordt! dat alle Echte Vrouwen met goude letters in haar herte behoorden te ſchryven. Deeſe Eer en lofwaardige Vrouw wilde met den H. Apoſtel *Paulus* 1 *Cor.* VII. ſeggen. *Het wyf en heeft de macht niet over haar eygen Lichaam*, *maar de Man.* Waar vindt men tegenwoordig meer diergelyke Echte Vrouwen? Moogelyk in Nergens landt, daar de Olyfanten eyeren broeyen.

Een recht voorbeeldt en Spiegel van alle Eerlyke wyven, waar na ſich alle behoorden te ſchikken, is ſeekere deugdſaame Matroon geweeſt, waar van *Camus Hiſt.* 38. de volgende

Ge-

Geſchiedenis verhaalt. Seekere Vrouw in Vrankryk genaamt *Semmea*, leefde met haaren Echtgenoot, in groote vergenoeging liefde en trouwhertigheit. Deeſe queltte met haare uytmuntende ſchoonheit, buyten haar ſchuldt eenen Edelen en dapperen Krygsheldt, *Mondericus*; deſen kon den geylen brandt eerſt niet verbergen, en daar na niet verdraagen, des hy een gevaarlyke en vertwyffelde daadt beſtondt. Geſien hebbende dat hy met alle bedenkelyke liefkoſingen niets kon verwerven, ſoo heeft *Mondericus* de Dienſtmeydt van *Semmea*, *Orſivetta* genoemt, met veel geldt omgekogt; datſe hem by afweſenheit van haren Heer in de ſlaapkamer haarer Vrouw ſoude brengen, gelyk geſchiede. Doen hy ſich nu hadde uytgekleedt, begaf hy ſich met een ponjardt in de handt, te bedt by de ſlapende Vrouwe, houdende haar den dolk tegens de borſt, en dreygde haar te doorſtooten, indien zy weigerde zyne quaal te geneeſen Deeſe deugtſame Vrouw uyt den eerſten ſlaap ontwaakende, konde ſich in 't eerſt niet te binnen brengt, wat haar overquam, en of haar droomende of waakende geweldt aangedaan wierdt. Eyndelyk wierdſe gewaar, datſe ſich door *Mondericus* in dit gevaar gebragt ſag, welke de dreygende woorden en het geweldt, met den brandt zyner groote liefdens drift ſogte te ontſchuldigen, verwytende haar de Onbarmhertigheit waar meede zy hem tot nu toe gehandelt hadde; meenende haar alſoo te bepraaten. Maar deeſe Eerlyke Matroon zeyde en ſprak eenige woorden, welke met goudt geſchreven, en met Edelgeſteenten behoorden beſet te worden, en welke woorden alle Vrouwen eerlyk konnen houden Want als *Semmea* ten

deele

deele door liefkoosen , ten deele door gewapende bedreyginge in 't naauw gebragt wierdt, zeydese eyndelyk : *Ik wil duysentmaal liever eerlyk sterven, als oneerlyk leven.* ô Manhaftig besluyt! ô Wat Helden taal uyt een week en Vrouwelyk herte! Welke *Mondericus* soodanig tot verwondering en Eerbiedt brachten, dat hy de stoutheit niet hadde, zynen ponjert in een soo dappere en Kuysche borst te stooten: Ja het berouwde hem, dat hy sulken Deugdsamen Vrouw soo onbeschaamt en boosaardig tot sulk een ondeugdt versogt hadde; des hy haar zynen Ponjert overgaf, met versoek, sich aan hem te willen wreeken, en met zyn bloedt de onbetaamlyke vlammen der Liefde uyt te blusschen. Jammer was het, dat *Semmea* den Roem haarer Kuyschheit met een onbedagtsaamheit bevlekte. Want, wanneerse den Ponjert van *Mondericus* ontfangen hadde, gaffe haar selfs eenen wonde, maar met sulk een bevende handt, datse door de schrik wel in flaauwte viel, maar de steek haar nogtans den doodt niet veroorsaaken konde. *Mondericus* dagt daar op niet anders, of de schoone *Semmea* was verscheyen, trok alsoo den Ponjert uyt haare Kuysche handen, en stiet den selven met sulken geweldt in zyne borst, dat hy dood over *Semmea* heen viel. De Dienstmaagdt *Orsivetta* welke dit Treurspel door haare ontrouwigheit veroorsaakt hadde, quamdaar op toeschieten, en wanneerse den onverwagten ernst sag, begonse soodaanig te schreeuwen en te roepen, dat alle de Huysgenooten quamen toe schieten, en *Mondericus* doodt, en haare Vrouw gewondt en in een flaauwte vonden, welke door eenige Artseneyen wederom te rechtgebragt wierdt, en daar na haare

vol-

volkome gesontheit wederom kreeg. De meydt *Orsivetta* geloofde, dat door den doodt van *Mondericus* haare ontrouwigheit verborgen soude blyven; maar haar eygene brief, welke in de sak van den dooden *Mondericus* gevonden wierd, en zyn Dienaar welke niet verre van het Kasteel het paardt bewaarde, heeft haar verraaden, soo datse na gedaane belydenis, met het swaart wierdt gestraft, terwyl *Mondericus* van wegens zyne Onkuyschheit en selfs moordt, niet dan schande en versoeying, en de schoone *Semmea* den roem eener Kuyschen Matroon verwurf. Van soodanigen Vroome, Kuysche, Deugtsaame, en tot in den doodt getrouw verbleevene Echte Vrouw, segt seeker Poëet niet sonder reeden, het volgende:

Een vrouw, haar man getrouw in noodt,
Een vrouw, haar man getrouw ter doodt,
Is niet genoeg te roemen!
Is een Heldin te noemen!

ô Gy Echte Vrouwen! Gy die voor Godt en de Wereldt belooft hebt, uwe Mannen ter doodt toe getrouw te verblyven! Stelt u deese Kuysche en Deugtsaame Echte Vrouwe *Semmea* ter navolging voor oogen, en besluyt met deselve by u selven, om liever duysentmaal te sterven, als de Echtepligt en trouwheit te verbreeken, en uw Echtebedt met de ondeugt van Echtbreuk te besmetten, welke niet alleen van alle Natien, maar selfs ook van het onvernuftige Vee gehaat wordt: Brengt u de beklaaglyke voorbeelden te binnen, en de ongelukkige uyteyndens der verhaalde voorbeelden, welke gemeenlyk op sulke onkuy-

sche

ſche, ſchaamteloose, en onbetaamlyke, Echtſchendige levens wyſen gevolgt zyn; want, nademaal de Echtbreuk een gruwel voor Gods oogen is, ſoo is de Almachtige ook gewoon, deſelve met tydelyke en eeuwige ſtraffen te beloonen; en 't volgende veersje werdt veeltydts waar bevonden;

Egtbreuk blyft niet ongewroken;
Die de Trouw eens heeft gebroken,
En de Huw'lyks koets beſmet,
Heeft de Ponjaardt reets gewet,
Die hem zal het hart doorwonde;
Straffe volgt doorgaans die zonde.

Hier ſtaan Fontangies by de vleet,
Zo dat dees Hooft-Narrin niet weet,
Met welke dat zy zich zal hullen:
Dees' hebben ſtrikken, die weer krullen:
Wat, zal nu beſt ſtaan op haar kop?
Kies, of ik zetter bellen op.

Het

Et is niet alleen de waarheyt, dat 'er onder de Manluy ontelbare groote gekken te vinden zyn, maar onder dese moet men insonderheyt tellen, die met hunne modische paruyken zulke dwaasheden begaan, dat de Werelt tot nog diergelyken niet gezien heeft, waarom ik ook dese paruyke-gekken, niet ten eenemale voorby kan gaan, sonder hen wat aan hunne gekrulde valsche lokken en *Absalom*sche koppen te trekken. 't Is waar, *Strabo* beweert, dat eenige Indiaansche *Philosophen*, in voorige tyden diergelyke valsch hair zouden gedragen hebben: 't zy soo 't wil, ik kan het dragen van de hedensdaagse paruyken, voor geen *Philosophen* dragt houden; maar moet die voor de grootste dwaasheyt te boek stellen: Want wat is 'er gekagtiger, dan zig in te beelden, dat alle Reputatie, Respect, aanzien, eer, agting, wysheyt en voorzigtigheyt, in de paruyken gebakken is. Menigen grille-voogd, gaat met zyn paruyk langs straat, als met een verheven kop, en met sulken aansienelyken graviteyt, als of hy met de toorn van *Babel* vermaagschapt was. Hy blaast zyn wangen op, als of hy het stof van den *Olympischen* Berg sou weg blasen. Hy breyd zig uyt, als een ander *Kolossus* beeld te *Rodes*. Hy beeld hem met zyn paruyk in, dat *Anaxarchus*, *Plutarchus*, *Phocion*, *Antisthenes*, *Socrates*, *Anaxagoras*, *Pythagoras*, *Chrisippus*, *Cysippius* en diergelyke, by hem niet meer zyn, dan een o in 't Cyffer. Hy beelt hem in, dat hy een *Oraculum* aller Wetenschappen is; maar wanneer 't op 't stuk aankomt, zo kykt 'er een Docter, met een groote N.,

namentlyk een Nar ten paruyke uyt. Nauwelyks word hy van een penlikker, een bediende, of de gek koopt een ſtaats paruyk, ſoo dat men de vent een half uur moet bekyken, eer dat men hem eens ter dege kent; wanneer hy iets moet ſeggen, dan is 't, ſpreek paruyk! Of ſoo als ſeeker Boer op een Paruyke-Nar dubbelzinnig zeyde:

Gut! wat pronkt ons Heerſchaps Soon,
Met zyn tour, van haire ſlekken?
(Kon hy ſlegts zyn dwaasheydt dekken,)
't Staat me Jonker byſter ſchoon,
Ey, beſchouwdt hem eens van var,
't Schyndt en Staver van 's Landts Wetten,
Maar, beſtaat hy ſe af te zetten,
Strax ontdekt zig weer de Nar.

Dewyl nu deſe aards gekken, van gedagten zyn, als of de paruyk iemand tot een Doctter, Hoveling, of Man van Staat maakt, ſoo is 't van noden, dat die geene, die in deſe trotſe wereld, voor wat uytnemends wil doorgaan, een paruyk hebbe, of een paruyk koope; en dat nog al geen ſlegte, die als nat hooy om een praam, by de ooren nederhangt: maar hy moet een wel gekrulde, gekuyfde, en wel opgeçierde paruyk kopen, in ſulken paruyk moet hy ſpreeken, in ſulken paruyk moet hy bidden, in ſulken paruyk moet hy danſſen, in ſulken paruyk moet hy eeten, in ſulken paruyk moet hy vryen, in ſulken paruyk moet hy een pleydoy voeren, in ſulken paruyk moet hy complimenten maaken, in ſulken paruyk moet hy credit krygen, in ſulken paruyk moet hy banketteren, in ſulken paruyk moet hy

hon-

honger lyden, na dat zyne inkomsten medebrengen. ô Gekken!

Ik kan my niet verbeelden, wat heymelyke werking de paruyken hedensdaags hebben, dat sy alle menschen tot sulke hair-gekken maken. Holland heeft niet langer hair genoeh, de bokken en geyten konnen by na ook niet langer stoffe genoeg verschaffen, waar van alle de paruykemakers, soo veele oyevaars-nesten kunnen opmaken. Ja dese paruyke-makers, studeren hen by na gek, over de nieuwe krullen, waar mede zy dese luyse-bossen sullen opçieren; men ziet lange paruyken, korte paruyken, geknoopte paruyken, smalle paruyken, kaale paruyken, gekruysde, gekrulde, geçierde, gesmeerde, Raats en Staats paruyken, Spaansche en Fransche paruyken; en zyn de gauwdieven, van de paruyke-makers selfs niet meer seker; want schoon zy haar vonnis uytgestaan hebben, moeten zy het hair van de kop na haar dood nog overgeven, om menigen kalen Jonker zyn hairlose kop te bedekken. ô Wanneer 'er aan ieder paruyk, een briefje hing, waar op de naam van die geene geschreven was, die 't hair gedragen had, soo sou men wel eenige *Vestales* vinden, die met roeden braaf geteystert, of aan lyntje getrouwt waren; paarden-hair self geefje nu gevangen, menig een moet 'er nu meede op zyn kop pronken. ô Gekken, gekken? men moest u alle een schelletje aan de paruyk hangen, al soudense soo groot zyn, als de paarden in *Opper-stiermark* draagen.

Wanneer Ao. 1129. de Manspersoonen de hayren al te hoveerdig opkrulden, is het gebeurt, dat veel van haar de hayren oogenschynelyk op de kop hebben beginnen te branden, 't geene buy-

ten twyffel, volgens het rechtveerdige vonnis Godts geſchiet is. *Trithem: in Chron.*

Inſgelyken is 't meede gebeurt, ten tyde van Keyſer *Lotharius*; want, doen deeſe de Stadt *Spiers* beleegerde, vermits de twee Broeders *Coenradt* en *Fredrik* Hartogen van d' *Elſas*, tegens hem opgeſtaan waaren, hebben de Duytſchers groote hovaardy in lange hayren gehadt, 't welke Godt niet ongeſtraft wilde laaten; waarom dan veelen van het Keyſerlyke Leeger, de hayren door een donder-buy in de brandt geſtooken wierden. *Crantz. lib. 6. Metrop.*

ô Wat een pragt word 'er met de paruyken gevoert! menigen Zot draagt ſulken duren paruyk, dat een arm menſch daar by na een geheel jaar van ſoude kunnen leven, ik ſwyge nu nog van het koſtelyke en riekende haar-poeyer, waar mede niet alleen de pruyk van ſoodanigen gek, maar ook zyn rok beſtrooyt is, ſoo dat men ſchier zou denken, dat ſulk een paruyke-zot in een bakkers buyl-kiſt gelegen had. 't Is ſeker wanneer zulke Gekken ſouden geſtraft worden, gelyk men verhaalt, dat ten tyde van Keyſer *Lotharius* ſoude gebeurt zyn, dat *Jupiter* om ſoo te ſeggen, geen donders genoeg ſou hebben, om deſe paruykegekken toe te kaatſen. Dog ik wil hier van die geene uytgeſondert hebben, die uyt noot en om hun geſondheyt vreemd hair moeten gebruyken, dewyl deſe dan geen ſchult hebben; dog die uyt hovaardigheyt hun eygen hair aan de ſchaar opofferen, en met vreemde wol, die zy van den Schepper niet ontfangen hebben, pronken, deze mogen weten hoe zy 't eens ſullen verantwoorden. Ik vreeſe, ik vreeſe! het ſal aan ſulke hair gekken eens waargemaakt worden,

den, 't geene *Hieronymus* al overlang voorſeyt heeft: *Colorati crocei crines, præſagia ſunt futuræ flammæ infernalis*, de gewaſſene, gekrulde, geele hairen, zyn voorboden en kenteekens van de toekomende helſche vuurvlammen.

Het zyn gekken, die om hairen,
Lyden endelooſe jaaren.

Gelyk alle Manluy in hunne paruyken ſoo veel bellen paſſen, als zy hairen in hunne oyevaarsneſten hebben, even ſoo groote, ja nog grootere narre-ſchellen behooren de hovaardige Vrouwluy te dragen, die met haare hooge fontangies, even eens als een Eenhoorn pralen; ja hare fontangies zyn regte gekke-neſten: want gelyk alle vogelen de hare hebben, ſelfs de ſwaluwen, hoewel deſe vogel *Tobias* in zyne oogen ka.... ſelfs de ravens die regte galg-vogels hebben neſten, met een woordt: *Alle vogelen des Hemels hebben neſten*, *Math.* VIII: 20. Zo hebben ook de trotſe pauwinnen, de Vrouwluy hare neſten, en dit zyn haare fontangies, waar onder zy ſchuylen en aangezien worden, als galante Narrinnen, modiſche Narrinnen, ſpreek Narrinnen, valſche Narrinnen, bedrogene Narrinnen, credit Narrinnen, vreet Narrinnen, zuyp Narrinnen, onbeſchaamde Narrinnen, ſpeel Narrinnen, geſelſchaps Narrinnen, ontugtige Narrinnen, egt-breukige Narrinnen, dans Narrinnen; ja ontelbare Narrinnen ſchuylen onder de fontangies, en zien 'er uyt als nagt-uylen.

Momus de algemene ſpotboef, ondernam eens de Godin *Minerva* te beriſpen, toen hy haar aldus aantaſte: *Minerva* gy zyt een magtige bouw-

meesteresse, ik dagt dewyl gy u onderwind huysen te bouwen, dat gy soo wys soud geweest zyn, dat gy alsoo getimmert had, dat wanneer gy op de eene plaats niet meer beliefde te wonen, gy als dan uw huys op een andere plaats had konnen vervoeren; dog dewyl uw verstand soo ver niet strekte, dunkt my dat ge wel een onnosele *Minerva* zyt. Maar zagt *Momus*, laat de Vrouwluy in haar wesen, want de tegenwoordige *Minervaas* zyn nu al soo ver gekomen, dat zy seer hooge toorns op haare koppen weten te bouwen, die zy dragen waar zy willen, en waar aan gy in uw geheele leven niet gedagt had. Menigen stouten vogel verhoogt haare fontangie op haaren luysigen bol soodanig, dat de selve dikwyls half soo groot is als het lighaam self, en alsoo 'er in groote toorns ook groote klokken passen, soo dienen dese Zottinnen ook groote narre-schellen te hebben: ja 't is met de t' samen gevlogtene strikken en quikken niet anders, als met schellen, schellen, schellen, die in de kerken, op straat, en op alle plaatsen moeten bellen, bellen, bellen, om zulken totebel met haar nieuw uytgevonden hooge reyger bos, voor de grootste zottin uyt te roepen: ja wat nog het aller koddigste is, de oude gerimpelde en leelyke Bessen, die het beter passen soude, datse haare leelyke tronyen, druypende oogen, rottige neusen, en tandeloose bekken met eenig floers bedekten, dese begaan nog de grootste zotternye, dewyl zy ook nog met haare fontangies willen pronken, waar aan de grootste schellen hangen, alsoo zy 'er uytsien als een gerookt stuk vlees in een geele zous. ô Schellen komt voor den dag, al sou men u drie myl agter nova *Zembla* soeken, om dese vodden haar fontangies mede op te pronken! Dog

Dog waar van, en wanneer, de fontangies, en dese stinkende hovaardy eygentlyk haaren oorsprong hebben, daar van spreekt men seer onderscheyden. De meeste zyn van gedagten, dat de fontangies in de herssenen van een Fransche Dame gesponnen zyn, welker naame *Mademoiselle de Fontange* was: 't gebeurde eens wanneer de hooft-pyn haar deerlyk kwelde, dat zy een kousseband van haar been deed, en om haar hooft wond; middelerwyl gaf de Koning haar een *visite*, haar vragende, *Mademoiselle* wat is dat? dat staat u fraay; aanstonds vatte het ander Vrouwvolk ten Hove dit op, en 's anderen daags kwamen alle Dames met fontanjes ten Hove, en om den Koning te behagen, met bewondene koppen; hier op wierd die mode verbreyt.

Dog andere seggen, dat de Koning eens met *Mademoiselle de Fontange*, op de jagt was, en in het bos zynde, dat zy een takje van een eyken boom op haar voorhooft vast maakte, 't geen de Koning soo wel geviel, dat hy haar veel aangenamer vond, en tot haar seyde: Myn Engel! hoe fraay staat u dit hooft-cieraad; waar op Madame *de Fontange* als zy t' huys kwam, haar hooft op dese wyse verçierde, 't geen alle Dames den Koning ten gevalle aanstonds na-aapten.

Ik laat dit alles aan zyn plaats; maar voor soo verre my bekent is, zyn de fontangies van veel ouder afkomst. De Grieken, gelyk *Xenephon* de voorname History-schryver, betuygt, wisten van dese hooggetopte mutsen seer wel. De Romeynen noemen die na 't berigt van *Sixtus Pompejus*, en *Verro*, *Tutulum*; waarom 'er ook in een Roomsch opschrift, van een diergelyken fontangiemaaksel gewag gemaakt word. *Statius* beschryft

dit hooft-cieraad, ſeer fraay in het bruyd-lied van *Violantilla*, en *Juvenaal* nog duydelyker in een ſteekſchrift; wanneer hy ſegt:

Tot premit ordinibus & adhuc compagitus altum
Ædificat caput, Andromachæ à fronte videbis
Poſt minor eſt. . . . .

Beziet de hoovaardige Zottin
Andromaché, wat beelt z'er in?
Zy prangt en drukt haar teeren kop,
En bouwt'er eenen tooren op;
Zy fronſt haar bek, en trekt haar neus,
Zy ſtapt van vooren als een Reus,
Met eene trotze paauwe gang,
En is pas agter, drie ſpan lang.

Dog alſoo de verdorvene natuur der menſchen altyd daar toe genegen geweeſt is, de ſonde veel eer, dan de deugd aan te kleven, en van het goede af te wyken, maar het boſe voort te planten. Soo gaat het ook met de fontanjes; Hebben de oude de ſelve gehad, tegenwoordig zyn ſe ſoo veel grooter, en 's is wel nodig, dat de Timmerluy en Metſelaars de deuren en poorten hoger maken, op dat deſe Zottinnen met haar veelverwige ſtrikken, huikken, en oyevaarts-neſten, nergens mogen aanſtoten. ô Dwaasheyt, boven alle dwaasheden! Want wat kan 'er grooter dwaasheyt zyn dan dat men voor zyn bol een zyden dak maakt? wat is 'er ſotter, dan dat men zyn luyſe neſt met zilver ſal oppronken? wat is 'er dwaſer, als wanneer men met zyn buffels-kop den geſternden Hemel uyttart? wat is 'er gekker, als wanneer men zyn narrehuysje met ſoo veel ellen

ellen modifch band omwind? 't Is feker wanneer iemant narre-bellen paffen, fchoon zy vry hondert gulden koften, foo paffen zy dufdanigen onweers hooft; te meer, dewyl 'er ligtelyk foo veel muffchen in kunnen neftelen, als 'er galgvogels met hunne nieuwsgierige oogen aan hangen blyven. Ey bekykt zelfs foo een narrekap eens, gy zult 'er foo veel koddigheyt in vinden, dat foo men die na waarde fou befchryven, men geen woorden genoeg in een geheele Bibliotheek daar toe fou kunnen vinden. Bekyk fulken narreneft vry van agteren en van vooren, van den opgang der fonne tot haaren nedergang, en wanneer gy het felve op 't nauwkeurigfte door fnuffelt hebt, foo fult gy moeten feggen en bekennen, dat de fontangies met geen *Geometrifche* maatftok tot een nette evenredigheyt te brengen zyn; want eenige ftaan regt op als wagthuysjes, andere afhangende als huys-daken; eenige als paliffaden; fommige na om hoog en fommige na om laag als orgelpypen; andre loopen in 't rond, als de oude Romeynfche *Amphiteaters*; andere zyn als de Egiptifche *Piramiden*, foo fcherp, dat men by na fou denken of defe Zottinnen daar mede een gat in den Hemel wilden booren; nog andre fontangies zien 'er uyt, als een oud ingevallen k.... huys, waar van het eene eind, na 't ooften, en 't andere na 't weften hangt: de doorbrekende fpitfen zyn even eens, als een verrot boeren hek, waar uyt de jongens eenige palen uytgebroken hebben, om 'er noten mede af te flaan: agter het felve is een natuurlyk neft, ongetwyfelt om 'er gekken in uyt te broeden. Andere hebben wederom andere modens, met de fontangies; defe zyn met meer ftrikken, kwikken en linten doorvlogten, als een
Boere-

Boere-bruyd; de ſpitſen ſtaan in de hoogte, na het Hollandſche fatſoen; op beyde zyden zyn twee plaaten, even als de blinden, die men de paarden voor de oogen doet; van agteren hangen vier groote ſwierende, vliegende, loſſe lappen, dat men by na ſou denken, dat de fontangies in de hoogte willen vliegen, om *Jupiter* te beſtormen, of liever, dat ſe met volle zeylen na Narre-gonien de reys aanvaarden willen. Nog zyn 'er andere fontanjes, waar in ſoo een groote meenigte koper of yſer draden zyn, dat wanneer iemand ſulken alamodiſche lint-tooren ſou ontwinden, ſoo veel draadt ſou vinden, dat men 'er drie vogelkouwtjes mede ſou konnen toetakelen. Derhalven is een fontangie het wildſte, gruwelykſte en onredelykſte dier op aarden; het vreet niet alleen veel hondert ellen band, kant en floers op, maar het eet ook in weynig uuren de beſolding op, die de Man in een geheel jaar in de Cancellary verdient. De fontangies eeten geheele Dorpen, en Landgoederen op, en men kan geen middelen genoeg vinden, om deſe ongehoorde veel-vraaten te verzadigen; gelyk een geloofwaardig Man my van een zotte Dame verhaalde, die hy ſelfs gekent hadde, dat haare fontangie op ſeker feeſtdag, ſeſtien hondert gulden gekoſt hadt; dat mag opvreeten heeten!

Valerius Maximus verhaalt, dat *Semiramis* de beroemde, en oorlogzugtige Koningin van *Aſſyrien*, ſoo als zy bezig was, om haar hooft op te çieren, en haar hair op te binden, een bode ontfing, die haar te kennen gaf, dat de inwoonders van *Babylon* tegen haar rebelleerden: op welke onverwagte tyding, *Semiramis* zodanig verſchrikte, dat ſe haar ſelfs vergat, en met los hair te paard

paard ſteeg, om de Stad *Babylon* wederom tot gehoorſaamheyt te brengen; zy bragt haar hair ook niet in order, voor en al eer zy de Stad in ruſt gebragt had; ſoo dat 'er tot haar eere in *Babylon* een Eere-zuyl wierd opgeregt, waar in zy met los ſwierend hair, ſoo als zy na *Babylon* rende, wierd afgebeeldt.

Dog met het Vrouwvolk hedensdaags is het geheel anders gelegen, die veel eer haar eygen Land en Volk, alle Onderdanen, en haar eygene kinderen liever te grond lieten gaan, en alle Predikaatien verzuymen, eer zy de opçiering van haar lighaam (deſe ſtinkende miſthoop) ſouden nalaten; inſonderheyt, eerſe haar fontangien ſouden veronagtſamen; ja of zy haar ſelven daar door ook eenig ongemak aandoen, 't verſchilt haar niet; ja ſe krygen menigmaal groote hooft-pyn, door het opſetten van haar fontanje, en dit lyden deſe Zottinnen met groot gedult, alleen maar, om hunne hovaardy daar door te beter te konnen vertoonen. Wat tyd en ongedult bezigen zy niet tot die ſoo genaamde *Favoriten*? ja menigen Zottin gebruykt 'er menigmaal meer tyd toe, als een ander van noden heeft, om een lang gebed uyt te ſpreken. Wanneer de hairen nu genoeg gepluyſt en gehuyft zyn, de kop met ſpelden beſteken, en de wangen met muskus beſtreken is, ſet de Vrouw het narre-neſt op de kop, gaat daar mede voor een uurtje na de Kerk, menigmaal met ſulken bemaskerden trony, en gehoornde kop, dat ſe even zo wys, dog ſoo vroom niet, uyt, als 'er ingekomen is. Nogtans vleyt een Zottin haar, gelyk *Holofernes* vleyers deden, dat haar die fontangie ſeer fraay ſtaat. ô Zottin! naar myn oordeel, verergeren de fontangien der Vrouwen

natuur-

natuurlyke gedaante, en maken de mooyste Vrouwen, tot vasten-avonds Zottinnen.

De vogelen weet men, veranderen alle jaren van vederen, maar dese trotze vogels veranderen schier alle dagen haar à la modisch tuyg, voornamentlyk haare fontangies; welke narre kappen; dan eens hoog, dan eens laag, dan eens groot, dan eens kleyn, dan eens breed, dan eens smal, dan eens spigtig en dan eens vierkant, moeten zyn. Ja daar verloopt geen week, en in de week, geen dag, waar op het luysbos, geen veranderinge ondergaan moet. ô Gy hovaardige feexen! schrikt gy niet voor Gods Oordeel? Maar ag neen! 't is nu al soo ver gekomen, dat men dit alles langer voor geen sonde rekent, maar alles geoorloft agt, soo dat men in deze dwaasheyt voort gaat: ja 't geen nog erger is, zy verleyden daar toe ook haare eygene kinderen, op dat het galante nageslagt sonder fontangie's niet zyn soude; dog niemant is hierom blyder, dan de met zyn hoornen gekroonde Duyvel, dat zyn fontangie is, die haar ook met zyne gehoorende kameraats eens by de lappen sal grypen, en in de Hel sleepen. Dog de goud draat-trekkers, en kante-kramers, mogen hen wel een graf-schrift vervaardigen: van de volgende, of diergelyken inhoudt.

Hier legt het teere Volk, hier zyn de schoone wyven
Die met hun Pronkery, de suur gewonne schyven
Der Mannen hielpen voort, en sleepten uyt den huys,
En maaken d'yzre kist, vaak sonder munt of kruys.
Beklaag u arme Mans! gy hebt wel dubble reden:
Terwyl gy op 't kantoor, uw tydt en vlyt besteden,

En ſchreef en vreef by nagt, en ſloofden over dag,
Beſteden zy uw geldt, dan aan een zyde vlag,
Dan kuyven op den kop, dan wayers om te waayen
En tegens uw gebuur zyn Wyf te konnen kraayen!
Beklaag u! 't is met regt, en wenſt hen alle leedt
Wy gunnen haar de ruſt voor 't geldt by ons be-ſteedt.

EYNDE van het eerſte deel.

RE-

REGISTER

Der Narrinnen in dit *eerste Deel* verhandelt en vertoont.

1	De Boose Narrin.	Pag: 1.
2	Hovaardige	17
3	Kinder	32
4	Eygensinnige	52
5	Toornige	64
6	Heerschsuchtige	80
7	Spiegel	93
8	Bedriegelyke	108
9	Geselschap-sieke	121
10	Jaloursche	132
11	Hoerachtige	146
12	Blanket	163
13	Pomadeer	177
14	Danssende	187
15	Gierige	203
16	Biddende	211
17	Voorrang	221
18	Spanceer	240
19	Mansieke	250
20	Diefachtige	263
21	Hoogsuynige	271
22	Dronke	277
23	Pruylende	292
24	Egtschendende	304
25	Fontangie	322

RE-

REGISTER.

Over den Inhoudt der ſaaken en ſtoffen hier in verhandelt.

ABigael gepreeſen *Pag.* 3. 4
Abraham noemt de Ryke Man *Soon.* 275
Adam wie hem miſleydt heeft? 110
Agrippinaas Eerſuchtigheit 228
Almanach, ſinſpeeling op dit woordt 254
Arduina, was eerſuchtig 236---238
Arme Menſchen offe in de andere Wereldt ſullen moeten werken? 29. 30
Balſems gebruyk en misbruyk. 182
Bedriegelyke Narrin 108
Bidden; welk quaadt is? 212. 213
——— waar 't geſchieden moet? 213---215
——— hoe 't geſchieden moet? 212
Biddende Narrin. 211. voorbeelden. 212. ſtraffe. 219. 220
Blanket Narrin 163. haare kunsjes 165. 166. 170. ſcheldnaamen 173. beriſpt 164. 165. 167. 168. 171. 172. 175. geſtraft 174
Blanketſel, by de Romeynen verbooden 165
Blindeman miſleydt. 70. 71
Boer, aardig van een flaauwte geneeſen 178. 179
Boeren, zyn ſinlyker dan de Edellieden 18
Boom, die wonderlyke Vrugten droeg 9
Booſe Narrin. 1. is erger als de Duyvel. 11
Borſten bloot te draagen, beriſpt 260---262
Brillemaakers, waarom dit Ambagt ſoo ſlegt is? 36
Bykorven, daar door wordt een ſtadt ontſet en hoe? 299
Carcaria, de naam van *Jonas* Walviſch. 213
Cephalus doorſchiet ſyne beminde *Procris*. 136
Chriſtus, waarom hy in de gedaante van een Hovenier verſcheen? 24. 25
——— beweent *Lazarus* by 't graf, en waarom? 125
——— hoe Hy op de Eſelinne en Veulen reedt? 241
Dama en *Dame* vergeleeken. 19
Daniels raadt aan *Nebucadnezar*. 272

Dans, wat hy is. 190
——— waar van daan afkomstig is? 188
——— by de Romynen verbooden. 191
——— quaade gevolgen daar van 193. 194---196
——— straffe daar van 194---196. 197. 198
——— doedt een stadt over gaan 190
——— kost *Johannes* het leven 189
——— kost *Dina* haar Eere. 191
Danssende Narrin 187. Berispt 189. vermaant 192. 201. 202. bekeert 198---201
Delila en *Simson*, siet *Simson*.
Diefachtige Narrin 263. Voorbeelden 265. 266
Diefstallen, waarse ongestraft bleven 264
Dier, het stoutste 23. het styfkoppigste 53
Dronke Narrin 277. beschreven 278. 279. 282. 283. Voorbeelden 280. 281. 283---285. berispt 286. tot 288. 290. 291. straffe 287
Dronkenschap, den Vrouwen eygen. 278. 289. 290
Duyvel, waarom hy *Eva* in de gedaante van een slang verscheen? 22. 23. ontneemt *Job* alles behalven syn wyf. 12. verleydt een Kluysenaar 126. 127. is bang voor een quaadt wyf 13--15
Duyvelsche Bruyloft beschreven 13
Dwang is quaadt. 33. 34
Eersugt is een groote sugt 223. 225. 226
——— der Vrouwspersoonen, Oorspronk 222
——— van *Salome* 227
——— van *Rebecca*, en van *Agrippina* 228
——— van *Rosanna* en van *Semiramis* 229
——— van *Elfrida* en van de Gemallin van *Tarquinius* 230
——— van *Irena* 231--236
——— van *Arduina* 236--238
Eertytels van een quaadt wyf 5--8
——— van een hovaardige 19
Egtbreekster, neemt een slegt eynde 127--130
——— zyn slimmer dan Dieren 311
——— straffe der selven 312--316

-- item

——— item by de Egyptenaars 308
Egtenſtaats Elende 293
Egtgenooten hoeſe leven moeten? 133. 134
Egtſchendende Narrin 304. Voorbeelden daar van 305. 306. 309. 310
Element, van welk de Vrouwsperſoonen 't meeſte gemaakt zyn? 222
Elfrida is Eerſuchtig 230
Engel, waarom hy *Loths* Vrouw waarſchouwde en hem niet? 135
Eva, uyt Eerſugt bedroogen 222
Eygenſinnige Narrin 52. beſchreven 53
Fabel, tegen Hardtnekkigheit 58. 59
——— tegen Hovaardye 26
——— van een goude Tor en Paardevlieg 152
Falſitas cujus generis? 116
Favoriten beriſpt 333
Fontangien oorſpronk 329. 330
——— veelderley maakſel 331. 332. 334
Fontangie Narrin 322. 327
——— beriſpt 328. 330. 331. 334. 335
Gaauwigheit der Vrouwsperſoonen. 264
Gebedt, waar het geſchiede? van *Jonas* 213. *Jeremias*, *Job*, en *Ezechias* 214. *Joſeph* 215. *Judith*, *Suſanna* en *Chriſtus* 215. der oude Chriſtenen 217. Eenes Burgers in Andaluſien 308
Geneeſmiddel voor ſtyloorige wyven 54
Geſchiedenis van een dertele en qualyk opgevoede Dogter 39--51. van een ſtyloorig wyf 55--58. van een inſchikkelyk paar getrouwde 59--62
Geſelſchap-ſieke Narrin 121. beriſpt 122. 123
Geſtoolen goedt, is ſonder Zeegen 269
Getrouwigheit van Egtgenooten, ſonderlinge gevallen 134. 135. 305. ſeldtſaamheit daar van 307
Gierige Narrin 203. beſchreven 273--275. ſtraffe 276
Siet ook: *Hoogſuynige*.

Gierigheit besit de Vrouwen meer dan de Mannen 204. 205. Voorbeelden daar van 208. Aardig beantwoordt en betaalt geset 206. 207. by de watersugt vergeleeken 207. 208. Heeft *Simson* den hals gekost. 209. 210

Heersch-suchtige Narrin 80. Voorbeeldt 89. 91. lesse 92

Hoerachtige Narrin 146. lesse voor haar 161

Hoere en haar gedrag, door *Salomon* beschreven 148. 149

Hoeren, veele opgenoemt 154

——— waarom se reukwerk by zich draagen 181

——— droevig gevolg van haar leven, met geschiedenissen bevestigt 156--161

Hoogsuynige Narrin 271

Siet meede *Gierige Narrin*

Hoorndraagers gemaakt en daar by nog bespot 117. tot 120. &c.

Hovaardige Narrin 17. haar dwaasheit aangeweesen 31

——— wyf beschimpt 29

Hovaardye, een Vrouwelyke sonde. 22

Jaloursche Narrin 132. Voorbeelden daar van 136. tot 145

Jalousye, waarom den Vrouwen meer dan den Mannen eygen is? 136. uytwerking van deselve. 137. 138

Icarus, waar door hy ten val quam? 231

Jeugdt, en bedryven van deselve 37

Inbeelding van veelderley Gekken beschreven 18. de allergrootste 18. 19

Job, behieldt niets als syn quaadt wyf 12

——— een Dansmeester genoemt, en waarom? 194

Joseph, door wie misleydt? 110. syn voorval met Potiphaars wyf 114--116. 215

Irena, door Eersugt aan kant geraakt 231---236

Isabel, over blanketten gestraft 173. 174

Katten en honden, oorſpronk van derſelver vyandtſchap. 224
Kinderen, hoeſe opgevoedt moeten worden? 38. of de miſmaakte in 't klooſter moeten? 33
Kinder Narrin 32
Klooſterleven overwoogen 35
Krokodillen, hoeſe gevangen worden? 182
Kuyſchheit eeniger Maagden 251. 252
——— van Vrouwen 317--320
——— den Egte Vrouwen aangepreeſen 320. 321
Lathertigheit der Mannen gelaakt 87--89
Lais, een hoer tot *Corinthen* beſchreven 152
Loffpraak van eenige Oude Leeraars 242
Maagdt, waaromſe onder de Hemelſche teekens tuſſchen den Leeuw en de waag ſtaat? 251
Man, is 't Opperhooft, 81. 89. met de ſchriftuur beweeſen 84. 85
——— en Vrouw, ieder ſyn eygen werk te doen, is volgens de Schriftuur 86
Mannen der Jooden, waarom zy, en niet de Vrouwen driemaal in 't Jaar na Jeruſalem moeſten trekken? 124
Manſieke Narrin 250 Voorbeelden 255--260
Menſch, wat hy is? 27. 28. 53
Michal, gepreeſen 305
Minerva, door *Momus* beriſpt 327. 328
Mirakel van een *Maria* beeldt 173
Naam van *Jonas* Walviſch, 213
Nabal, gelaakt. 3
Narrinnen veelderley. 327
Nebucadnezar, ſwaare ſtraffe ſyner gierigheit. 272. 273
Onkuyſcheit, waar uyt te vermoeden 181
Ouders verantw: over hunne kinderen 39
Papegayen, en haar ſnappen. 22. 26
Paulus raadt wegens het trouwen 293. leſſe aan de getrouwde Vrouwen 293
Petrus begon te ſinken, en wanneer? 216

Pharaoos plaag door Kikvorssen 289
Phrine een hoer, beschreven 153. 154
——— haare loopjes 166. 167
Pomadeer Narrin 177. beschreven 178
——— verhaal van sommige 180. 184
——— berispt 179. 184. 186
Pruyken, veele soorten beschreven 325
Pruyke-Gekken berispt 323--327
Pruylende Narrin 292. Aardige voorbeelden van geneesing 294. 299
Putana, is afkomstig van *Putco* 155
Quaade gewoonte van 't danssen 191

Raadt tegens verliefde sinnen 186
Rachel, van mansuchtigheit beschuldigt. 255
Rebecca, eersuchtig 228. Manlievende 254. Mildtdadig 272
Reuk, verscheydentlyk aangemerkt 182. 183. heeft meenig in groot ongemak gebragt 183. 184
Rhadope, een hoer beschreven 154
Rosana, haar Eersuchtigheit 229
Ryke-Man, noemt *Abraham* Vader 275
Ryssen. door de Roomsche Vrouwen seer bemindt 243
Sagtsinnigheit der Mannen tegen hunne Vrouwen aangepresen. 300--303
Salome, was eersuchtig 23. 24. 227
Salome, een ondeugende Dansseres 188
Salomon, door wie hy misleydt is? 110 sonderlingheit by syn Tempelbouw voorgevallen. 133
Schoot, een wonderlyke 68. 69
Semiramis was eersugtig 229. 332. haar beeldenis tot *Babel.* 333
Simson door wie hy is misleydt? 111. syn voorval met *Delila* aangemerkt. 112. 113. 147. 148. 209
Sisera door *Jahel* gedoodt. 3
Spanceer Narrin 240. haare verrichting 244. 246. 248. 249. Sotheit aangetoont 247

Spie-

Spiegel, gebruyk 95. van *Demosthenes* 95. veelderley soorten 96. seer raare 100. tot een Waschvat gemaakt door Moses 98. door letterkeer *Gispel.* 107
Spiegel Narrin 93. haar gedrag 94. 96. 97. berispt 99. vermaant 104--106. Gestraft 101. bekeert 101 tot 106
Straffe van diefstallen seer verscheyden 264. 267. 268. 270
Swart hayr gepreesen. 172
Tabitha was goeddadig tegens de Armen 272
Toorn, is schadelyk aan Ziel en Lichaam 69
Toornige Narrin 63. Watse is? 67. 78. 79. by de Zee vergeleeken 64. 65. Voorbeelden daar van 66--68
Trouwen, lessen van *Paulus* dies aangaande 293
Uythuysigheit van Vrouwen en Vrysters berispt 124
Uytspanning werdt door de Leeraars vergunt. 242
Verloore Soon, en oorsaak van syne geschiedenis 150 151. synes Vaders mildtheit tegens de daghuurders gepreesen 205
Vlas, wat het al uyt moet staan 168. 169
Voogelen, waar uytse geschaapen zyn? 36
Voorrang Narrin 221. vertoont 225
Siet *Eersugt.*
Vrouw antwoordt haar Man sneedig. 117
Vrouwtje in 't Evangelie, waaromse den penning in huys sogt? 123
Vrouwen, haare listen zyn ontelbaar 109. 113. 114
——— haare ontrouw, hoe die onder 't O. T. wierd beproeft? 306. beminnen het ryden 244. Sotheit daar van 244. zyn gieriger dan de Mannen 204. 205. zyn Godtsdienstiger dan de Mannen 212. Waaromse soo veel te Kerk gaan 218. zyn eersuchtig 222. 223. Waar uytse willen bewyssen dat hen de Heerschappye toekomt 81--83. Moeten den Mannen onderdaanig zyn 86. 87. 91
Vrouwspersoonen, of se lof verdienen. 2. worden gepreesen 4. door *Lucianus* 265. gelaakt 5. &c. zyn 't styskoppigste dier 53. of se meer tot toorn geneegen

gen zyn dan de Mannen? 64. hoese zyn moeten? 130. 131

W. W. W. beteekenis deser letters 151

Wandeling is aangenaam 242. en waarom? 243

Watersuchtige beschreven 207. by een gierige vergeleeken 207. 208

Wetten der Oude, om de Wysjes in huys te doen blyven 122. 124. tegens het ryssen der Vrouwen 243. wegens Egtbreuk 312

Wonderwerken nooyt door Paauwen gewrogt 19. 21. en waarom? 21. van verscheyde heyligen door dieren 20. 21

Wraak, den Vrouwen eygen 71. 72. voorbeelden daar van 72--78

Wyven veelderley, en bedenken daarover 241. 242. Moeten den Mannen onderdanig zyn, beweesen 85

Xsonus beweent een dertel Vrouwmensch en waarom? 164

Ydelheit die met het hayr wordt bedreeven 171

Yverwater onder 't O. T. om der Vrouwtjes getrouwigheit te beproeven 306

Zebedeus, waarom niet hy selfs maar syne Vrouw haare soonen aan *Christus* voordroeg te verhoogen? 23. 24. 227

EYNDE.

